Sc.SUP.25.Pl.9.

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
31
9 C
8
FONDO EBORENSE

THEOLOGIA
MORALIS,

SEU RESOLUTIO
CASUUM CONSCIENTIÆ,
JUXTA SACRAM SCRIPTURAM,
CANONES, ET SANCTOS
PATRES.

TOMUS QUINTUS.

THEOLOGIA MORALIS,

SEU RESOLUTIO CASUUM CONSCIENTIÆ, JUXTA SACRAM SCRIPTURAM, CANONES, ET SANCTOS PATRES.

TOMUS QUINTUS,

Continens Tractatus de Ordine, & Matrimonio; Instructionem super Absolutionibus & Dispensationibus Sacræ - Pœnitentiariæ Romanæ, variaque summorum Pontificum Decreta.

PARISIIS,

Apud ANDRÆAM PRALARD, viâ Jacobeâ sub Occasionis signo.

M. DCCIII.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

INDEX
TRACTATUUM, CAPITUM & Quæſtionum
TOMI QUINTI.

TRACTATUS OCTAVUS.
De Sacramento Ordinis.
CAPUT PRIMUM.
De definitione & diviſione Sacramenti Ordinis.

CAPUT II.

De necessariis Dispositionibus ad recipiendos Ordines.

CAPUT III.

De Ministro Sacramenti Ordinis & quibus temporibus conferri debeat.

CAPUT IV.

De Tonsura & Minoribus Ordinibus.

CAPUT V.

De Ordinibus Sacris.

TRACTATUS NONUS.

De Sacramento Matrimonii.

CAPUT PRIMUM.

De Sponsalibus.

CAPUT II.

De Proclamationibus ſeu denuntiationibus Matrimonii.

CAPUT III.

De nomine & definitione Matrimonii, & motivis quæ in eo contrahendo haberi debent.

CAPUT IV.

De Materia, forma, & Ministro Sacramenti Matrimonii.

CAPUT V.

De consensu ad Matrimonium necessario.

CAPUT VI.

De Impedimentis Matrimonii.

CAPUT VII.

De Dispensationibus ab impedimentis Matrimonii.

CAPUT VIII.

De Matrimonio filiorum, & de ætate requisita ad contrahendum Matrimonium.

CAPUT IX.

De Divortio.

Caput X.

De debito Conjugali.

Explicit Index.

Emendanda in hoc Tomo.

PAg. 31. *lin.* 6. & 7. ordinari, *lege* ordinare. p. 33. *lin.* 24. affixi, *lege* affixa. p. 208. *lin.* 7. indicavit, *lege* indicabit. *Ibid. lin.* 9. inducitur favorem, *lege* in favorem. pag. 25.. *lin.* 14. quod, *lege* quot. p. 255, *lin. ult.* quæris, *lege* quærit.

TRACTATUS

TRACTATUS OCTAVUS.
DE
SACRAMENTO ORDINIS.

CAPUT PRIMUM.
De Definitione & divisione Sacramenti Ordinis.

Quæst. 1. UID est Sacramentum Ordinis?

Resp. Ordo est signaculum quoddam Ecclesiæ, quo Spiritualis potestas traditur Ordinato; ita Magister Sententiarum distinctione vigesima quarta.

Hanc definitionem explicat Divus Thomas, cum ait: *Definitio quam Magister ponit de Ordine, convenit Ordini, secundùm quod est Ecclesiæ Sacramentum: & ideo duo ponit, scilicet signum exterius, ibi, signaculum quoddam, id est, signum quoddam; & effectum interiorem, ibi, quo spiritualis potestas*, quæ est proprius hujus Sacramenti effectus, per S. Tho. in suppl. q. 34. a. 2. in corp.

quem distinguitur ab aliis Sacramentis, sicut Ordines distinguuntur inter se per diversas potestates.

Quæst. 2. Ordo est-ne verum novæ Legis Sacramentum à Christo Domino institutum?

Resp. Ordinem esse verum Sacramentum patet ex Apostolo, cùm ait, *Admoneo te, ut ressuscites gratiam Dei quæ est in te per impositionem manuum mearum;* Et sanctus Leo magnus sic de Ordinatione loquitur. *Intelligamus quanta devotione curandum sit, ne tantæ benedictionis Sacramentum negligenter videatur impletum.* Denique Concilium Tridentinum id definit & probat evidenter his verbis. *Cùm Scripturæ testimonio, Apostolica traditione, & Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per Sacram Ordinationem, quæ verbis & signis exterioribus perficitur, gratiam conferri: dubitare nemo debet, Ordinem esse verè & propriè unum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis.*

2. ad Timoth. cap. 1.

S. Leo. Ep. 81. ad Dioscorum. cap. 1.

Sess. 23. cap. 3.

Quæst. 3. Quomodo dividitur Sacramentum Ordinis?

Resp. Septem Ordines à Theologis recensetur, post Concilium Carthaginense quartum, & Concilium Tridentinum sessione vigesimatertia capite secundo, iique sunt Ostiarii, Lectoris, Exorcistæ, Acolythi, Subdiaconi, Diaconi, & Sacerdotis. Ratio hujus divisionis traditur à sancto Thoma, dum ait; » *Distinctio Ordinum est accipienda* secundùm relationem » ad Eucharistiam, quia potestas Ordinis, aut » est ad consecrationem ipsius Eucharistiæ, aut » aliquod Ministerium ordinatum ad hoc Sacramentũ Eucharistiæ. » Si primo modo, sic est Ordo Sacerdotum, & ideo cùm ordinantur, accipiunt » potestatem conficiendi Corpus & sangui» nem Christi. Cooperatio autem Ministrorum

In suppl. q. 37. a. 2. in corp.

est vel in Ordine ad ipsum Sacramentum, vel in Ordine ad suscipientes. Primò est Ministerium, quo Minister cooperatur Sacerdoti in ipso Sacramento, quantùm ad dispensationem: & hoc pertinet ad Diaconum. Secundò est Ministerium ordinatum ad materiam Sacramenti ordinandam in sacris Vasis: & hoc pertinet ad Subdiaconum. Tertiò est Ministerium ordinatum ad præsentandam materiam Sacramenti, & hoc competit Acolytho: sed Ministerium ad præparationem recipientium ordinatum, non potest esse nisi super immundos, quia qui mundi sunt, jam sunt ad Sacramenta percipienda idonei. Triplex autem est genus immundorum secundùm Dionysium. libro de Cœlesti Hierarchia, capite tertio. Quidam enim sunt omninò infideles credere nolentes: & hi totaliter etiam à visione divinorum, & à cœtu fidelium arcendi sunt; & hoc pertinet ad Ostiarios. Quidam autem sunt volentes credere, sed nondum instructi, scilicet Catechumeni: & ad horum instructionem ordinatur Ordo lectorum. Quidam verò sunt impedimentum habentes ex dæmonis potestate, scilicet Energumeni; & ad hoc habet ministerium Ordo Exorcistarum.

Quæst. 4. Episcopatus est-ne Ordo?

Resp. Episcopatus est verus Ordo & Sacramentum, quia Episcopi in sua consecratione recipiunt gratiam & caracterem, in quo consistit omnis Sacramenti Ordinis effectus. Et quidem, quod ad gratiam pertinet, patet ex Concilio Tridentino dum ait: *Si quis dixerit per Sacram Ordinationem non dari Spiritum-sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere* ACCIPE SPIRITUM-SANCTUM, *Anathema sit.* Cùm igitur eædem voces proferantur tam in Episcoporum quàm Presbyterorum

Sess. 23. de Ordine Can. 4.

Ordinatione, asserere debemus in utraque gratiam conferri, ne dicere cogamur, frustra & inaniter hæc verba, *Accipe Spiritum-sanctum*, ab Episcopo proferri, quod affirmant ii quos Ecclesia Anathemate percutit. Quod probatur etiam auctoritate sancti Leonis magni, qui Ordinationem suam in summum Pontificem, Sacramentum vocat in quo gratia collata est. *Denique*, inquit, *cùm hujus divini Sacerdotii Sacramentum etiam ad humanas pervenit functiones, non per generationum tramitem currit, nec quod Caro & Sanguis creavit, eligitur: sed cessante privilegio Patrum, & familiarum ordine prætermisso, eos Rectores Ecclesia accipit, quos Spiritus-sanctus præparavit, ut in populo adoptionis Dei, cujus universitas Sacerdotalis, atque regalis est, non prærogativa terrenæ originis obtineat functionem, sed dignatio cælestis gratiæ gignat Antistitem.*

S. Leo. Serm. 2. in die Anniv. assumpt. ejus ad Pontificat.

Constat etiam, Episcopos in sua Ordinatione recipere caracterem, quoniam, ut diximus capite septimo de Sacramentis in genere, caracter est signum spirituale indelebiliter impressum in anima, quo distinguuntur ii qui illud receperunt, ab iis qui non susceperunt. Cùm igitur Episcopi recipiant spiritualem potestatem, ad conferendum Sacramentum Ordinis, & Confirmationis, quâ potestate carent Presbyteri, & hæc potestas sit indelebilis, asserendum est Episcopos recipere in eorum Ordinatione caracterem, eos à Presbyteris distinguentem, quibus eadem non est concessa potestas.

Nec ideo tamen plura sunt quàm septem Ordinis Sacramenta; quia, ut ait sanctus Ambrosius, *In Episcopo omnes Ordines sunt, quia primus Sacerdos est.* Quare Sacerdotium pro-

S Ambr. in Ep. ad Ephes. cap. 4.

riè est unus Ordo, qui dividitur in Episcopatum & Presbyteratum, non tanquam in duo membra totaliter distincta, sed tantùm in duos Ordines, quorum perfectior continet minùs perfectum.

Et probatur ex Anacleto Papa, in Epistola tertia in principio, ubi Episcopatus & Presbyteratus distinctionem tradit. *Sacerdotum Ordo*, inquit, *bipartitus est. Scitis autem à Domino Apostolos esse electos: cùm verò Messis cœpisset crescere, operarios ad eorum adjumentum septuaginta eligi præcipit discipulos. Episcopi verò Domini Apostolorum, Presbyteri septuaginta discipulorum locum tenent.* Idem definivit Concilium Tridentinum his verbis: *Sacrosancta Synodus declarat, præter cæteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc Hierarchicum Ordinem præcipuè pertinere, & positos sicut idem Apostolus ait, à Spiritu-sancto regere Ecclesiam Dei; eosque Presbyteris superiores esse.* Quamobrem licèt, ut habetur in Canone *Sollicitudo.* distinctione 52. licèt qui reciperet, verbi gratiâ, Diaconatum, non priùs percepto Subdiaconatu, validè ordinatus fuisset, quamvis suspensus esset exercitio sui Ordinis, eò quod ita promotus esset contra Ecclesiæ prohibitionem; attamen qui ordinatus fuisset Episcopus, priùsquam Sacerdos, non esset validè Ordinatus; quia Episcopatus non solùm eminenter, sicut Sacerdotium, continet inferiores Ordines, sed etiam formaliter & essentialiter in se continet Ordinem Sacerdotii.

Conc. Trid. sess. 23. de Ord. cap. 4.

Quid est Episcopus, inquit Divus Augustinus, *nisi primus Presbyter, hoc est, summus Sacerdos?*

S. August. Vetus & Novum Testam. quæst. 101.

Et Tertullianus explicans subordinationem

quæ est inter Episcopum, Presbyterum & Diaconum, non alio Episcopum nomine appellat, quàm summi Sacerdotis. *Summus Sacerdos*, inquit, *qui est Episcopus, dehinc Presbyteri & Diaconi.* Ex quo patet, Presbyteros esse Episcopis inferiores de jure Divino, cùm id primis Ecclesiæ sæculis traditum innotuerit; ac proinde eum qui consecratus fuisset Episcopus, ante Presbyteratum, validè Ordinatum non fore; quia potestas quàm Episcopi habent in Mysticum Christi Corpus, nempè Fideles, supponit potestatem in Corpus naturale ejusdem Christi, per potestatem illud consecrandi, quam recipiunt Presbyteri in Presbyteratus Ordine. Unde ut diximus cum sancto Thoma, Ordinum distinctio accipienda est ex habitudine quam dicunt ad Eucharistiam, quia potestas Ordinis tribuitur, aut ad consecrationem Corporis & Sanguinis Christi, aut ad aliquod Ministerium respiciens ad hanc consecrationem, & sic Episcopatus consideratus etiam prout distinguitur à Presbyteratu refertur ad Eucharistiam, quatenùs confert Ordinem, qui præbet potestatem Presbyteris consecrandi Corpus & Sanguinem Christi.

Tertull. lib. De Bapt. cap. 17.

Hinc sanctus Epiphanius in libro quem de hæresibus scripsit, hæresi septuagesima-quinta, de illa Aërii loquens, ait, *Est autem illius dogma supra hominis captum furiosum & immane. Imprimis enim: Quanam*, inquit, *in re Presbytero Episcopus antecellit? nullum inter utrumque discrimen est. Est enim amborum unus Ordo, par, & idem honor & dignitas. Manus imponit Episcopus, imponit & Presbyter. Baptizat Episcopus, idem facit & Presbyter. Divinum omnem cultum administrat Episcopus, non minùs id facit & Presbyter.*

S. Epiphan. Hæresi, 75.

Sanctus Epiphanius non aliis utitur rationi-
ɔus, ut hanc hæresim oppugnet nisi dicendo; *Episcoporum Ordo ad gignendos Patres praci- ıuè pertinet: hujus enim est Patrum in Eccle- ia propagatio; alter cùm Patres non possit, ïilios Ecclesiæ regenerationis lotione producit; ıon tamen Patres aut Magistros. Quinam ɪerò fieri potest, ut is Presbyterum constituat, ıd quem creandum manuum imponendarum us nullum habeat? aut quomodo Presbyter ïpiscopo dici potest æqualis?* Iis sancti Epi- ıhanii verbis satis declarari videmus, subor- inationem Presbyterorum ad Episcopos, ideo ertinere, quia jus habent consecrandi Pres- ıyteros, qui potestatem habeant consecrandi ïorpus & Sanguinem Christi Domini.

Quæst. 5. Quomodo intelligi debent verba ıncti Hieronymi, quibus in aliquibus suis ıperibus innuere videtur, Episcopos jure di- 'ino non esse Presbyteris superiores?

Resp. Ut Divi Hieronymi mentem intelliga- ıus, scire juvat imprimis eum intendisse Dia- onorum Romanorum superbiam reprimere, ui non solùm se Presbyteris æquales esse asse- ebant, verùm etiam se iis præferre audebant. anctus Hieronymus, ut ostenderet, Diaco- os injustè voluisse se Presbyteris præferre, robat quantùm potest, Presbyteros esse æqua- ːs Episcopis, quibus se subjectos esse fate- ıantur sine controversia Diaconi.

Hoc supposito, respondeo cum sancto Tho- ıa: *Dicendum quod de Presbytero & Epis- opo dupliciter loqui possumus vario modo: uantùm ad nomen; & sic olim non distin- uebantur Episcopi & Presbyteri.... sed se- undùm rem semper inter eos distinctio, etiam ːmpore Apostolorum, ut patet per Dionysium* apite septimo Ecclef. Hierarch. Et Luc 10. S. Th. 2. 2. quæst. 184. art. 6. ad 4.

ſuper illud, *Poſt hoc autem deſignavit Dominus, &c.* dicit Gloſſa: *Sicut in Apoſtolis forma eſt Epiſcoporum, ſic in ſeptuaginta duobus diſcipulis norma eſt Presbyterorum ſecundi Ordinis: Poſtmodum tamen ad ſchiſma vitandum, neceſſarium fuit ut etiam nomina diſtinguerentur; ut ſcilicet majores dicerentur Epiſcopi, minores autem Presbyteri. Dicere autem Presbyteros non differre ab Epiſcopis, inter dogmata hæretica numerat* Aug. in lib. de Hæreſib. hæreti 53. ubi dicit *Quòd Aëriani dicebant, Presbyterum ab Epiſcopo nullâ differentiâ diſcerni.* Ita ſanctum Hieronymum explicat Divus Thomas. Enim verò hæc verba hujus ſancti Doctoris: *Sed quia eoſdem Epiſcopos illo tempore, quos & Presbyteros appellabant: Propterea indifferenter de Epiſcopis, quaſi de Presbyteris eſt locutus*, ſatis oſtendunt, eum locutum eſſe de nomine, quod eſt Epiſcopis & Presbyteris commune.

Idem autem ſanctus Hieronymus aliò loco fatetur, Epiſcopos habere poteſtatem conferendi Ordines, quam non habent Presbyteri: *Quid enim*, inquit, *facit, exceptâ Ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* Idem etiam ſanctus Doctor aſſerit Epiſcopos ſtabilire poſſe Presbyteros in omnibus ſuæ Diœceſeos locis.

S. Hieronym. in Epiſt. 85. ad Evagriũ.

Audiant Epiſcopi, inquit, *qui habent conſtituendi Presbyteros per urbes ſingulas poteſtatem.* Sed clariùs de poteſtate & Epiſcoporum Juriſdictione, quâ jure divino ſuperiores ſunt Presbyteris loqui videtur, cùm hortatur eos his verbis, *Imitantes Moyſen, qui cùm haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſraël, ſeptuaginta elegit, cum quibus populum judicaret.* Qui plura de hac quæſtione ſcire volunt, conſulant Patrem Petavium, libro 2. De Cœleſt. Hierarch. cap. 5.

S. Hier. cap. 1. Epiſt. ad Titum.

S. Hier. cap. 1. Epiſt. ad Titum.

Quæst. 6. Tonsura est-ne Ordo?

Resp. Divus Thomas, & sanctus Bonaven-
a, Magistrum sententiarum secuti, asse-
it, eam non esse Ordinem, sed solùm sanc-
n Cæremoniam in Ecclesiâ Apostolicâ tra-
ione stabilitam, quâ qui eam recipit à sæcu-
separatur, Deum in hæreditatis partem suf-
it, & ita se disponit ad recipiendos Ordines.
Cùm, inquit Divus Thomas, *per coronam
lla potestas peculiaris tradatur, sed ad
nmunia quadam Ecclesiæ Ministeria depu-
io tantùm fiat, non Ordo est, sed ad ipsum
iùs est præambulum.*

S. Tho. in suppl. q. 40. a. 2. in corp.

Quæst. 7. Cùm sint plures Ordines, quare
in erunt plura Ordinis Sacramenta?

Resp. Quamquam, secundùm sanctùm
iomam & sanctum Bonaventuram aliosque
ieologos, unusquisque Ordo separatim sump-
s Sacramentum sit, non ideo tamen plura
it Ordinis Sacramenta; quia, ut ait sanc-
s Thomas: *Tota plenitudo hujus Sacra-
nti est in uno Ordine, scilicet Sacerdotio;
l in aliis est quadam participatio Ordinis,
hoc significatum est in hoc quod Dominus
cit Num. undecimo, Moysi: Auferam de
iritu tuo, & tradam eis ut sustentent te-
m onus populi; & ideo omnes Ordines sunt
ium Sacramentum.*

S. Th. in 4. sent. dist. 24. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2.

Quæst. 8. Quare Subdiaconatus, Diacona-
s, & Presbyteratus dicuntur Ordines Sacri,
cæteri non Sacri?

Resp. Ex Divo Thoma ibidem quæstiunculâ
rtiâ. *Ordo dicitur Sacer dupliciter; uno modo
cundùm se, & sic quilibet Ordo est Sacer,
im sit Sacramentum quoddam; alio modo
itione materiæ circa quam habet aliquem
ctum, & sic Ordo Sacer dicitur, quia habet
liquem actum circa rem aliquam consecra-*

tam: & sic sunt tantùm tres Ordines Sacri, scilicet Sacerdos, & Diaconus, qui habet actum circa Corpus Christi & Sanguinem consecratum, & Subdiaconatus qui habet actum circa vasa consecrata: & ideo etiam eis continentia indicitur, ut Sancti & mundi sint qui Sancta tractant.

CAPUT II.

De necessariis Dispositionibus ad recipiendos Ordines.

Quæst. 1. QUÆNAM sunt dispositiones necessariæ ad suscipiendos Ordines?

Resp. Duplicis sunt generis; quædam sunt externæ, cæteræ verò internæ.

Quæst. 2. Quænam sunt dispositiones externæ?

Resp. Requiritur primò ut ad Ordines promovendi nullâ sint irregularitate implicati: est autem irregularitas inhabilitas jure divino, vel Ecclesiastico introducta, quâ directè impeditur susceptio Tonsuræ, & Ordinum, & indirectè eorumdem Ordinum jam susceptorum usus interdicitur: Irregulares autem esse possunt aliqui, aut per defectum, aut per crimen. Irregulares per defectum sunt ii qui non sunt nati ex legitimo thoro, aut insigni quodam defectu corporis laborant, qui reddit eos incapaces ad ritè obeunda Ordinum munia, aut insignem efficit deformitatem, seu scandalum causare potest. Propter animæ verò defectus irregulares sunt stulti, dæmoniaci, lunatici, seu qui morbo caduco laborant; infames, Bigami, sive qui duas duxerint uxores, sive

am duxerint, aut alio quovis modo. Neo-
ti qui noviter ad fidem sunt conversi; illi
m qui tutelam aut Officium aliquod publi-
ı administrarunt, & rationem receptorum
lere tenentur; qui mortis aut mutilationis
ujus causæ fuerunt, aut ei contribuerunt,
è licèt & licitè, ut in bello aut in judicio;
ffarii quoque, testes, accusatores, ipsique
lices sunt irregulares.

rregularitas quoque contrahitur variis di-
sisque criminibus, ut hæresi; quin etiam
i hæreticorum censentur irregulares, si Pa-
s eorum hæresi ante mortem suam non re-
ıciaverint. Qui bis baptizati sunt, & ii qui
eos baptizarunt irregulares sunt. Qui ali-
em Ordinem susceperunt, aut eum exercue-
ıt, cùm censuræ alicui Ecclesiasticæ subes-
t, aut Ordinem ipsum validè non recepe-
ıt. Denique qui occiderunt aliquem aut in-
tè mutilaverunt, delicti seu criminis irre-
laritatem incurrunt. Quæ omnia præscri-
ntur in variis Canonibus.

Ut Filii Presbyterorum & cateri ex fornica-
ıne nati ad sacros Ordines non promo-
antur. Cap. 1. De Filiis Presbyter.

Infames esse eas personas dicimus, quæ pro " Can. *Infames.* 17. 6. q. 1.
iquâ culpâ notantur infamiâ, id est, omnes "
ii Christianæ legis normam abjiciunt & sta- "
ta Ecclesiastica contemnunt: similiter fures, "
crilegos & omnes capitalibus criminibus irre- "
os; sepulchrorum quoque violatores, & "
postolorum atque successorum eorum, reli- "
ıorumque Patrum statuta libenter violantes, "
omnes qui adversus Patres armantur, qui in "
mni mundo infamiâ notantur: similiter & "
ıcestuosos, homicidas, perjuros, raptores, "
ıaleficos, veneficos, adulteros, de bellis pu- "
licis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca, "

» temerè, aut facultates Ecclesiæ abstrahunt in-
» justè, & qui fratres calumniantur, aut accu-
» sant, & non probant, vel qui contra innocen-
» tes Principum animos ad iracundiam provo-
» cant; & omnes Anathematizatos vel pro suis
» sceleribus ab Ecclesia pulsos, & omnes quos
» Ecclesiasticæ vel sæculi leges infames pronun-
» tiant..... Hi nimirum omnes, nec servi ante
» legitimam libertatem, nec pœnitentes, nec
» Bigami, nec illi qui Curiæ deserviunt, vel
» non sunt integri corpore, aut sanam non ha-
» bent mentem vel intellectum, aut inobedientes
» sanctorum Decretis existunt, aut furiosi ma-
» nifestantur. Hi omnes, inquam, nec ad sacros
» gradus debent provehi.

Can. *Si quis.* 8. dist. 50. » Si quis viduam aut ab alio dimissam duxe-
» rit, non admittatur ad Clericatum: quòd si
» irrepserit, dejiciatur. Similiter si homicidii,
» aut facto, aut præcepto, aut consilio, aut de-
» fensione post Baptismum conscius fuerit, &
» per aliquam subreptionem ad Clericatum ve-
» nerit, dejiciatur.

Canone *Priscis.* dist. 55. Can. *Communiter.* & seq. dist. 33. cap. 1. & seqq. de Bigamis. Can. *Quoniam.* dist. 48. Can. *Legem.* dist. 51. cap. *Magnus.* De Obligat. ad ratiocin. Can. *Qui in aliquo.* dist. 51. cap. *Quicumque.* parag. *Hæretici.* De Hæret. in 6. cap. *Statutum felicis.* ibid. Can *Qui bis.* De Consect. dist. 4. Can. *Confirmandum.* dist. 50. cap. *Cùm illorum.* De sentent. excommunic. tot. tit. *De eo qui furtivè Ord. suscep.* tot. tit. *De Clerico excom. &c. ministrante.* cap. *Si quis.* De Clerico non ord. ministr. cap. *De cætero.* de Homicid..

Necessarium etiam est, ut aliquis dispositus sit ad recipiendos Ordines, ut nulla sit censurâ Ecclesiasticâ innodatus; debet esse baptizatus,

firmatus, ut Tonsuram susceperit, ut tem habeat convenientem, & interstitia et ab Ecclesia statuta.

Quæst. 3. Si quis ante Baptismum ordinatus fuisset, esset-ne validè ordinatus?

Resp. Cùm Baptismus sit Sacramentorum ua, sequitur eum qui fuisset ordinatus e Baptismum, non fore validè ordinatum, dicitur in Canone. *Si quis Presbyter ordinatus, deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur.* Can. *Si quis.* De Presbyter. non baptisato.

Quæst. 4. Confirmatio est-ne necessaria ad recipiendos Ordines?

Resp. Ecclesia sanctissimè statuit in Concilio Tridentino, ne Tonsura & Ordines conferantur non Confirmatis: *Primâ Tonsurâ,* quit, *non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* Et ratio est, quia per Confirmationem perfecti fimus Christiani, ut habetur in Canone 1. De Consecr. dist. quinta. *Vt pleni Christiani inveniantur.* juxta sanctum Dionysium. *Perficiens Vnctio sacra divini ortus perfectio est*; Quæ perfectio necessaria est iis qui ad Ordines & statum Ecclesiasticum promoveri debent: nihilominùs tamen qui sacros Ordines ante Confirmationem suscepisset, validè foret ordinatus. Verùm si id ex negligentiâ, aut culpabili ignorantiâ fecisset, graviter peccasset. Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 4. S. Dionys. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, cap. 2.

Quæst. 5. Si quis reciperet Ordines nondum Tonsurâ initiatus, esset-ne validè Ordinatus?

Resp. Validè foret ordinatus, sicut etiam qui susciperet Ordinem superiorem, nondum suscepto inferiori, quod Canones vocant promoveri per saltum: sed præter peccatum quod committeret, suspensus esset ab executione Ordinis suscepti sine Tonsurâ. Cum promotis

tamen per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitimâ causâ potest dispensare & illis conferre Tonsuram aut Ordinem non susceptum, ut dicitur in Concilio Tridentino: *Cum promotis per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitimâ causâ possit dispensare.* Idem habet Innocentius Papa tertius relatus in Canone *Tua: De Clerico per saltum promoto.* Et Alexander secundus in Canone *Sollicitudo.* dist. 52. his verbis: *Sollicitudo dilectionis tua statuit consulere, utrum portator istarum litterarum Diaconatus & Presbyteratus Officium idoneus sit peragere, nec-ne, cùm ad id praepostero cursu, Subdiaconatus Ordine postposito, negligentiâ potiùs quàm superbiâ cognoscatur ascendisse. Unde nos mandamus, ut ab Officio Sacerdotali eum prohibeas, donec Subdiaconatûs Ministerium sibi ritè imponas, & sic deinceps ad majora Officia eum redire concedas.*

Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 14.

Can. *Sollicitudo*, dist. 52.

Quaest. 6. Quaenam interstitia servari debent in Ordinum susceptione?

Resp. Interstitia ab Ecclesiâ constituta diversa sunt, pro diversâ Ordinum dignitate. Ea quidem prioribus saeculis Ecclesiae accuratiùs servabantur: singulique Ordines Minores diuturno tempore exercebantur, priùsquam superiores Ordines concederentur; id à pluribus Canonibus facilè demonstrari posset. Ecclesiastici siquidem viri per plures annos in diversis interstitiis stabant. Sufficiat hîc constitutionem Zozimo Papae attributam in Canone referre, in qua sic habetur, *Sive inter Lectores, sive inter Exorcistas quinquennio teneatur; exinde Acolytus vel Subdiaconus quatuor annis; & sic ad benedictionem Diaconatûs, si mereatur accedat: in quo Ordine quinque annis, si inculpatè se gesserit haerere debebit.*

Zozim. Papa. Epist. ad Hesych. cap. 3. relatus in Can. *In Singulis*, dist. 77.

oncilium Tridentinum diversa hæc inter-
ı moderari, & stabilire voluit, ut ordi-
i tempus modumque haberent quo ple-
instrui, & exerceri in Ordinis uniuscujus-
functionibus possint, ut eas secundùm Ec-
æ constitutiones administrent, & ut Eccle-
ici viri ita gradatim ascendentes, possint
orem scientiam, majusque meritum cum
is profectu comparare, & ut ait Joannes
a octavus Epistola 199. *Qui in minoribus*
ciis sic diu perdurent, & vota eorum pa-
r, & obsequium comprobentur, ut per
bora à majoribus instituta, comprobatis
is moribus, & bona vita meritis refulgen-
is, ad summum Sacerdotium postmodum
iant.

Quæst. 7. Quænam interstitia servari de-
t in minoribus Ordinibus?

Resp. Quamvis Concilium Tridentinum po-
vè non statuerit, seu præscripserit intersti-
servanda in Minoribus Ordinibus, liquet ta-
n ex his quæ decrevit, optare ut serventur
ıtuor temporum interstitia, ita ut unus tan-
n ex Minoribus Ordinibus quatuor tempo-
us recipiatur, omnesque ita unius anni spa-
suscipiantur. Sic enim legitur. *Minores* Conc. Trid. Sess. 23. De Reform. cap. 11.
dines iis qui saltem latinam linguam in-
ligant per temporum interstitia, nisi aliud
iscopo expedire magis videretur, conferan-
'. Enimverò interstitia ideo sunt introducta,
assiduitas, industria, pietasque Ecclesiasti-
rum in Ecclesiæ servitio comprobentur. Et
ait idem Concilium Tridentinum ibidem,
in eis cum ætate, vitæ meritum, & doctri-
ı major accrescat: Quod & bonorum mo-
m exemplum, & assiduum in Ecclesia Mi-
sterium, atque major erga Presbyteros &
periores Ordines reverentia, & crebrior

quàm antea, Corporis Christi Communio maximè comprobabunt.

Ex his Concilii verbis satis constat, necesse esse tres saltem menses ad uniuscujusque Ordinis exercitium servari, ut quis comprobari possit, & hanc esse veram Concilii intentionem cùm ait, Minores Ordines servatis temporum interstitiis conferri debere. Reliquit quidem Concilium liberam Episcopis potestatem hanc regulam non observandi, ubi id magis expediens judicaverint, id est ubi ratio aliqua ex Ecclesiæ bono & utilitate profecta, dispensationem à legitimis illis intervallis postulat.

Quæst. 8. Quænam observari debent interstitia in sacris Ordinibus?

Resp. Cùm Ordines Sacri majoris sint ponderis & momenti, eorumque functiones in Religione magis considerandæ; ita quoque Ecclesia noluit, ut ii tam facilè & promptè conferantur, atque adeo in eodem Concilio Tridentino statuit, ut *Non nisi post annum à susceptione postremi gradus Minorum Ordinum ad sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas aut Ecclesiæ utilitas, judicio Episcopi aliud exposcat;* Ideoque ad minus anni interstitium inter Subdiaconatum & Diaconatum, eundemque Diaconatum & Presbyteratum esse servandum, ut videre est in eodem Concilio, eadem sessione, capite 14. *Qui ad Presbyteratus Ordinem assumuntur, hi sint qui in Diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministraverint.*

Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 11.

Quamobrem sanctus Carolus in Concilio Mediolanensi ait, *Statuta illa temporum intervalla Ordinibus tum Minoribus, tum Majoribus suscipiendis Concilii Tridentini Decreto præscripta, ne facilè ac passim sine ullo delectu*

Conc. Mediol. 4. tit. *Quæ pertinent ad Sacram. Ordinis.*

delectu prætermittantur, omittanturve, quòd si de iis aliquid ab Episcopo remitti dispensarive contigerit, id in litteris dimissoriis testimonialibusve Ordinum, adscriptâ etiam dispensationis causâ testatum planè fiat. Qui sacros Ordines tantâ cum præcipitatione suscipere volunt, coram Deo considerare debent ea quæ dicit sanctus Gregorius: *Ordinatè ad Ordines ascendendum est: Nam casum appetit qui ad summa loci fastigia, postpositis gradibus, per abrupta quærit ascensum.* Sanctus Yvo Carnotensis Episcopus ad Canonicos Senonenses illud ex Proverbiis petitum applicat; *Hæreditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.* Quæ tamen benedictio viris Ecclesiasticis est planè necessaria ut ritè Sanctorum & simul tremendorum Ordinum munia possint obire.

S. Greg. Epist. vel 100. ad Siagr. lib. 7.

Yvo Carnotensis Ep. 58. ad Canonicos Senon.

Quæst. 9. Quænam sunt dispositiones internæ quæ ad suscipiendos Ordines exiguntur?

Resp. Plures assignari possunt, quæ tamen ad duas revocari licet, nempè ad vocationem Dei & ad vitæ Sanctitatem.

Quæst. 10. Vocatio Dei est-ne necessaria ad ritè Ordines suscipiendos?

Resp. Vocationis divinæ necessitas in scripturâ sanctisque Patribus evidenter patet, ut quis dignè & cum utilitate Ecclesiasticum statum amplectatur, sanctosque Ordines suscipiat: atque ut prætermittamus id quòd in lege naturæ fiebat, in quâ Sacerdotium primogenito tribuebat Deus: ita ut cùm in hominum potestate non esset, ut primi nascerentur, ita nec ad hunc statum pervenire per seipsos poterant: sed eadem providentia quâ primogeniti nascebantur, eos ad Sacerdotium destinabat, gratiasque præparabat ad illud suscipiendum: neve de lege scriptâ loquamur, in quâ

Deus Tribum Levi sibi delegerat ut ex illâ solâ
Numer. cap. 3. Tribu essent Ministri Altaris ut ipse ait: *Ego tuli Levitas à Filiis Israël, eruntque Levitæ mei*, Deus etiam voluit ut sola Aaronis fami-
Exod. cap. 28. lia Sacerdotium exerceret. *Applica quoque ad te Aaron Fratrem tuum cum Filiis suis de medio filiorum Israël, ut Sacerdotio fungantur mihi.* Potiori igitur jure opus est eâdem vocatione Dei in Lege novâ, cujus Ministerium, & sanctius, & sublimius est. Unde Christus Dominus cùm suam fundaret Ecclesiam, ejus quoque Ministros elegit, ut expressè habetur, Marci capite tertio. *Et vocavit ad se quos voluit ipse, & venerunt ad eum.* Quin etiam Joannis decimo quinto ait, *Nos vos me elegistis, sed Ego elegi vos, & posui vos ut eatis & fructum afferatis*; Et Joannis capite sexto, *Nonne ego vos duodecim elegi?* Voluit etiam indicare Deus electionem Ministrorum à sola voluntate Jesu-Christi pendere, sanctus Pau-
ad Hebræos. cap. 5. lus clarissimis verbis ait: *Nec quisquam sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron*; Et ibidem ait loquens de Christo Domino: *Christus non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu.* Unde etiam Apostoli cùm substituere vellent alium in Collegio Apostolico, loco Judæ prævaricatoris, Deum
Actor. cap. 1. humiliter precantur his verbis. *Tu Domine, ostende quem elegeris.* Per eum nempe *si quis*
S. Bernard. de vit. & morib. Cler. cap. 4. *introïerit*, ait Divus Bernardus, *salvabitur, & inveniet pascua. Si verò ascenderit aliundè, planè fur est & latro.* Et ibidem capite quinto ait: *Videte vocationem vestram, ait vocatus Apostolus: Consideremus & nos, an vocati venerimus, & vocati à Deo, cujus nimirum hæc vocatio est; nec communem modo vocationem dixerim, quâ sanè juxta eundem*

Apostolum quos prædestinavit, hos & vocavit: sed quâ vocaverit nos in honorem Cleri.

Quæst. 11. Quænam sunt divinæ Vocationis signa seu indicia?

Resp. Ad duo reduci possunt, nempe ad Spiritum Ecclesiasticum, & ad rectam intentionem. Constat neminem vocari ad statum Ecclesiasticum, si ejus Spiritu careat. Deus enim neminem ad aliquem statum vocat, quem ejusdem status spiritu statim non repleat, ut patet ex Scripturâ sacrâ: videmus enim in lege antiquâ ita vocatum fuisse Bezeleel ad Tabernaculum fabricandum. *Ecce vocavi eum nomine Bezeleel, & implevi eum Spiritu Dei, sapientiâ & intelligentiâ, & scientiâ in omni opere ut facias cuncta quæ præcepi tibi, Tabernaculum fœderis, & Arcam Testimonii, & Propitiatorium quod super eam est, & cuncta vasa Tabernaculi.* Ita Dominus præcipiens Moysi ut eligeret septuaginta ex prudentioribus Israëlitis, qui cum eo populum judicarent, ait: *Auferam de Spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi.* Ideoque hanc necessitatem intuens Ecclesia, hunc Spiritum postulat à Deo, in primâ pro tonsurâ donandis oratione, *Ut donet illis Spiritum sanctum.* Propterea Pater æternus hunc dedit Spiritum Filio suo ad indicandum quod eum elegerat, & vocaverat ad Sacerdotium. Ait enim per Prophetam suum. *Electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: Dedi Spiritum meum super eum.* Et in Evangelio Matthæi sic habetur. *Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit anima mea: ponam Spiritum meum super eum.*

Exod. cap. 31.

Numer. cap. 11.

Isaiæ. cap. 42.

Matth. cap. 12.

Quæst. 12. Quid est Spiritus Ecclesiasticus, & quænam sunt ejus signa?

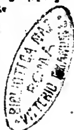
Resp. Spiritus Ecclesiasticus nihil aliud est

quàm plenitudo gratiæ seu Spiritus-sancti sese uberiùs & liberaliùs in Ecclesiasticorum juxta eorum gradus & officia animos, quàm in aliorum Fidelium corda effundentis, ut promptè facilè, & debitè Ecclesiastica munia peragere possint.

Hujus Spiritus indicia sunt: Primùm, summo in pretio habere & maximi facere Ecclesiasticum Statum, etiam ejus Minores gradus, ut quis Tonsuram sublimius quid esse putet supremis mundi dignitatibus. Secundò libenter deferre suæ conditionis signa, verbi gratiâ, talarem vestem, Capillos breviores, Tonsuram, &c. Et, ut habetur in libro de contemptu mundi Divi Augustini, Tomo nono. *Quisquis igitur Clericus ad sortem Domini vocatus, comam nutrit & capillos radere, vel tondere erubescit, profectò se non de Dei, sed de mundi sorte esse testatur.* Tertium signum est lubenter velle minimas quasque Ecclesiastici status functiones obire, verbi gratiâ, Candelabrum gestare, Missæ servire. Quartum est, magnum habere Ecclesiasticæ disciplinæ zelum, ejusque instaurandæ desiderium, ita ut enitantur pro viribus illam in pristinum decorem revocare optimis exemplis, exhortationibus, orationibus, &c. Quintum, odio habere mundum & quæ in eo sunt, juxta illud sancti Pauli, ad Romanos duodecimo; *Nolite conformari huic sæculo*, & è contra Divus Petrus admonet nos, 1. Petri, cap. 1. ut fugiamus concupiscentiam mundi. *Fugientes*, inquit, *ejus quæ in mundo est concupiscentiæ corruptionem.* Nam, ut ait sanctus Joannes, 1. Joan. cap. 5. *Mundus totus in maligno positus est.* Et, ut habetur Jacobi capite quarto, *Amicitia hujus mundi inimica est Dei; quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi ejus, inimicus Dei constituitur.* Amicus autem mundi censetur,

quisquis amat, quærit, aut sectatur voluptates, honores, & divitias: Nam ut habet Divus Joannes, *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* Sextum denique indicium est Ecclesiastici Spiritus, aptitudo ad scientias necessarias, ut Ecclesiæ inserviatur in hoc statu; amare lectionem & studium; quotidie aliquas horas in intimo cubiculi recessu, lectioni studioque cum voluptate impendere; quæ quidem ad studia inclinatio ita viro Ecclesiastico necessaria est, ut vix fieri possit sine illa propensione, ut quis diu vitam ducat huic statui convenientem; ut enim ait Concilium Aquisgranense, *Sicut iniqui & peccatores Ministerium Sacerdotale assequi prohibentur, ita indocti & imperiti à tali Officio retrahuntur.* Locuti sumus de signis Vocationis, Tractatu de Beneficiis, cap. 2. Tom. 2.

1. Joan. cap. 2.

Conc. Aquisgranense, sub Steph. 4. anno 816, Can. 16.

Quæst. 13. In quo posita est recta intentio, quæ requiritur ad Ordines suscipiendos?

Resp. Oportet ut sola adsit intentio sese Deo ejusque Ecclesiæ consecrandi, ut una Dei gloria, animarumque salus, propriæque perfectionis cura intendatur, ut ait Concilium Tridentinum loquens de illis qui primâ Tonsurâ initiantur, *Sed ut Deo Fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.* De hac bona intentione copiosè satis locuti sumus, Tom. 2. Tract. de Benef. cap. 3. ubi explicavimus, quænam essent malæ intentiones quæ diligenter vitandæ sunt cùm suscipiuntur Beneficia, quæ non minùs fugiendæ sunt, in ipso sanctorum Ordinum ingressu; Et præcipuè illud quod damnat Divus Bernardus, cùm ait: *Curritur in Clero passim ab omni ætate & ordine, à doctis pariter & indoctis, ad Ecclesiasticas curas; tanquam sine curis jam quisque vic-*

Sess. 23. De Reform. cap. 4.

S. Bern. Ep. 424. ad Henric. Archiep. Senonensem.

turus sit, cùm ad curas pervenerit. Valdè etiam necessarium est evitare intentionem quæ satis communis est, dum aliquis Clero adscribitur ut habeat unde vivat, quod Divus Augustinus damnat, dum ait: *Quæcumque res propter aliud quæritur, sine dubio inferior est quàm id propter quod quæritur. Si propterea evangelizamus ut manducemus, vilius habemus Evangelium quàm cibum.*

S. Aug. lib. 2. De Serm. Domini in monte, cap. 16.

Quæst. 14. Potest-ne quis Ordines suscipere intuitu alicujus Beneficii?

Resp. Si Beneficia quærerentur dumtaxat ut media serviendi Ecclesiæ, & majori cum vi & assiduitate, & diligentiâ laborandi in vinea Domini, ut par est, & ut quisque tenetur, Concilia & sancti Patres non tam acriter eos damnassent, qui Ordines intuitu alicujus Beneficii suscipiunt. Verùm cùm certum sit ex deplorandâ cæcitate, honores & commoda temporalia in Ecclesiasticis Beneficiis sæpiùs quæri, quàm laborem & opus, ac propriam potiùs quàm Dei divinique cultus utilitatem; ideo intentio suscipiendi Ordines ad obtinenda Beneficia, expressè damnata est: *Alios*, inquit Catechismus Concilii Tridentini, *honorum cupiditas, & ambitio ad Sacerdotalem Ordinem ducit; alii verò ut divitiis affluant initiari volunt: cujus quidem rei illud argumento est, quòd nisi opulentum aliquod Ecclesiasticum Beneficium iis deferatur, nullam sacri Ordinis cogitationem habent. Hi verò sunt quos Salvator noster Mercenarios appellat, & quos Ezechiel dicebat semetipsos, & non oves pascere..... Quæstus & lucri causâ ad Altare accedere, maximum sacrilegium est.*

De Ordinis Sacram. nu. 16.

Hinc est quòd Divus Bernardus ait. *Qui gradus Ecclesiasticos, & Ministeria Sanctuarii eo quærit, aut tenet animo, eoque intuitu*

S. Bern. de vit. & morib. Cleric. cap. 5.

ut hujus vitæ habeat necessaria; evangelizat ut manducet, & perverso nimis ordine cælestibus terrena mercatur.

Concilium etiam Constantinopolitanum generale octavum, verbis expressis hanc habendi Beneficii intentionem damnat, cùm ait. *Prioribus Canonibus* concordantes definimus, « neminem de mundanâ conversatione nuper « tonsum, super intentione vel expectatione « Pontificatus honoris, Clericum aut Mona- « chum factum, ad hujusmodi ascendere gra- « dum; neque enim propter Religionem, vel « amorem Dei, aut propter expectationem tran- « seundi viam virtutum, sed ob amorem gloriæ, « aut principatus tonsus hujusmodi reperi- « tur...... Si verò quis per nullam suspicionem « prædictæ concupiscentiæ & expectationis, sed « propter ipsum bonum humilitatis, quæ est « circa Christum Jesum, abrenuntians mundo, « fiat Clericus, &c. beneplacuit huic sanctæ & « universali Synodo, eligi hunc & admitti. «

Concil. Constanti-nopol. generale 8. anno 870. Act. 10. c. 5.

Et, ut ait Divus Gregorius. *Sacrum Officium non solùm non diligit omninò, sed nescit, qui in occultâ meditatione cogitationis ad honorem cor elevat, rerum affluentium abundantiâ exultat: Mundi ergo lucrum quæritur, sub ejus honoris specie, quo mundi destrui lucra debuerant.* Cui concordat quod dicit sanctus Gregorius Nazianzenus: *Tanquam non virtutis exemplum: sed victus parandi occasionem & subsidium hunc Ordinem esse judicantes.* Sanctus Bonaventura amarè deplorat infelicitatem illorum qui ea intentione suscipiunt Ordines aut Beneficia ut ditentur: *Væ væ væ*, inquit, *Domine Deus, quanti hodie infelices ad sacros Ordines accedunt & divina Mysteria accipiunt, non cælestem panem, sed terrenum quærentes; non Spiritum sed lucrum;*

S. Gregor. Pastor. p. 1. cap. 8.

Oratione 1.

S. Bonav. in Opusculo de Præparat. ad Missam. cap. 8.

non Dei honorem, sed suam ambitionem; non salutem animarum, sed quæstum pecuniarum: Non Christo servire mundo corde & corpore in sacris Mysteriis, sed deliciari, ditari, superbire, & luxuriari de patrimonio Christi, & de eleemosynis pauperum: ac Ecclesiasticas dignitates ambiendo, multis litigiis & simoniis potiùs rapiunt quàm assequuntur, non vocati à Deo, sed impulsi à diabolo tanquam Dathan & Abiron. Tu autem, ô homo Dei, dirige vota tua & desideria ad Deum, & vide quibus affectionibus & desideriis trahi debes.

Quæst. 15. Qualis Sanctitas ad statum Ecclesiasticum amplectendum desideratur?

Resp. Consideranda tantùm est sublimitas, pondus & sanctitas Ecclesiasticorum munerum, ut perspectam habeamus necessitatem, ut ii qui hoc sublime vitæ genus amplectuntur, sint in perfectâ vitæ innocentiâ stabiliti, ut enim ait sanctus Dionysius. *Qui cum Deo versatur, ad maximam similitudinem, quoad ejus fieri potest, effictum expressumque esse oportet.* Perfectè siquidem in seipsis exhibere debent vitam Jesu-Christi, qui Princeps primusque Sacerdotum est, cujusque veræ sunt imagines, in Sacrificiis quæ ejus loco Patri æterno debent offerre. Si enim, ut ait Apostolus: *Talis decebat ut nobis esset Pontifex Sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus & excelsior cælis factus, qui non haberet necessitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes, priùs pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi:* Qualis tandem non debet desiderari perfectio, in illis qui ejus Sacerdotii esse participes volunt? Justum profectò est æquumque videtur, ut aliquam habeant proportionem cum Capitis sui perfectione; destinati

S. Dionys. Ep. 8. ad Demoph.

ad Hebr. cap. 7.

enim sunt ut sint mediatores inter Deum & homines : quâ verò ratione tanti ponderis Officium exercere possunt, si vitæ innocentiâ non sint commendati ? Ut enim ait Divus Gregorius. *Si homo apud hominem, de quo minimè præsumit, fieri intercessor erubescit, quâ mente apud Dominum intercessoris locum pro populo accipit, qui familiarem se ejus gratiæ esse per vitæ merita nescit? aut quomodo ab eo pro aliis veniam postulat, qui utrum sibi sit placatus ignorat? Quæ in re est adhuc aliud sollicitiùs formidandum, ne qui placare iram posse creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur; cuncti enim liquidò novimus, quia cùm is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur.* Et sanctus Bernardus ait : *Væ Ministris infidelibus, qui necdùm reconciliati, reconciliationis alienæ negotia, quasi homines qui justitiam fecerint, apprehendunt : Væ filiis iræ, qui se Ministros gratiæ profitentur : Væ filiis iræ, qui pacificorum sibi usurpare gradus & nomina non verentur : Væ filiis iræ, qui Fideles sese mediatores pacis, ut peccata populi comedant, mentiuntur.*

S. Greg. Pastor. p. 1. cap. 11.

S. Bern. De Convers. ad Cleric. cap. 19.

Hac de causâ antiqui Canones repellebant à statu Ecclesiastico, non solùm eos qui subditi fuerant pœnæ publicæ, sed etiam qui aliquo fuerant gravi crimine implicati, licèt posteà de peccato Pœnitentiam egissent in Monasterio. *Si quis*, ait Gelasius Papa relatus in Canone, *monasterialibus disciplinis eruditus ad Clericale munus accedit, etiam de Laïcis, ante acta ejus vita requiratur, ne sit aliquo facinore infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adolescentiâ sordidatus.*

Can. Priscum dist. 55.

Si verò, inquit Concilium Nicænum, *præcedente tempore aliquod mortale peccatum*

Conc. Nicæn. 1. cap. 2.

admiserit, & convictus duobus vel tribus testibus fuerit: cesset à Clero qui hujusmodi est. Et Divus Augustinus relatus in Canone, ait. *Apostolus Paulus quando elegit ordinandos Presbyteros vel Diaconos, & quicumque ordinandus est ad præposituram Ecclesiæ, non ait: Si quis sine peccato est; hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur, nullus ordinaretur; sed ait: Si quis sine crimine est; sicut est homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, sacrilegium & cætera hujusmodi. Quolibet itaque horum implicatus ordinari non debet.* Ex hactenus dictis patet, optandum fore, ut accedentes ad Ordines vitam ab omni scelere prorsus innocuam egissent. Nam ut ait sanctus Ambrosius: *Merita debent præire, bonorum operum, ut dignus habeatur ad ordinationem*: Quòd si in hac portentosa sæculi corruptione, difficile planè foret tales reperire, qui nuptialem illam vestem, quam in Baptismo receperunt conservaverint: requiritur saltem, ut ante ordinationem diuturnos egerint Pœnitentiæ fructus; ita ut quodammodò reparaverint injuriam præteritæ vitæ peccatis Deo illatam, &, ut spes concipi possit, ex eorum in omni virtutum Christianarum genere perseveranti exercitio, fore ut reconciliati sint Deo; cùm, ut ait sanctus Chrysostomus, Sacerdos *Debet vitam habere immaculatam, atque compositam, ut omnes in illum, & ejus vitam, veluti in aliquod exemplar excellens intueantur.*

Can. Apostolus. dist. 81.

S. Ambr. in 1. ad Timoth. cap. 5.

S. Chrysost. Hom. 10. in 1. ad Timoth. cap. 3.

O *Pœnitentia*, inquit idem sanctus Chrysostomus, *quæ statum restauras, honorem renovas, fiduciam das, gratiam abundantiorem refundis.* Nihilominus tamen, qui diu in peccati sordibus jacuit, ad sacros Ordines, non nisi tremens debet accedere, quoniam jure ti-

S. Chrysost. Serm. de Pœnis.

mere debet, iis se prorsus esse indignum, ac vereri, ne satis à suis delictis purgatus sit, ut ad sancta illa tremendaque Ministeria possit accedere, animo sæpè revolvens quod ait sanctus Gregorius Nizianzenus: *Hic est Ordo naturalis, purgari priùs, deinde purgare: Sapientiâ instrui, atque ita demùm alios sapientiâ instruere: Lux fieri, & alios illuminare: ad Deum appropinquare, & ita alios deducere: sanctificari, & postea sanctificare.* Oratione 16.

Quæst. 16. Quænam sunt indicia, quod quis vocatus minimè sit ad Ecclesiasticum statum?

Resp. Ea diversa sunt, quæ communiter loquendo satis indicant, eos in quibus reperiuntur, nec statum Ecclesiasticum ingredi, nec in eo admitti debere: quoniam à Deo non videntur vocati. Et primò locus est credendi, quod quis ad eum statum non sit à Deo vocatus, cùm in se nullum deprehendit ex eis vocationis signis, de quibus mox egimus. Secundò qui aliquam contraxerunt irregularitatem, aut nati sunt irregulares, in se signum habent quod ad hujus sanctitatem status minimè sunt vocati; quare nisi aliundè præclaris dotibus fulgeant, ex quibus colligi possit eos aliquando Ecclesiæ fore utilissimos, eique magna præstituros obsequia, videntur arcendi, nec omninò expedit ut aliquam petant dispensationem.

Tertium signum est, cùm quis caret prudentiâ naturali, cùm stupidus est & rudis, si sit levis ingenii, aut indocilis, à litteris abhorrens & à studio; qui enim hujusmodi vitiis laborat, sacris non potest esse aptus officiis, aut proximi salutem procurare. Ait enim Divus Paulus de Ministris Ecclesiæ loquens, *Oportet esse sobrium, prudentem; litteris carens, sa* 1. ad Timoth. cap. 3.

eris non potest esse aptus officiis, ut dicitur in Canone *Illiterato*. dist. 36. Quartò cùm quis adeo inops est, ut nequeat sibi constituere Patrimonium, nec aliàs expensas necessarias suppeditare possit, verbi gratiâ, ut maneat per aliquod tempus in Seminario Clericorum; cùm enim Deus quempiam ad aliquem statum vocat, dat illi media necessaria ut in eo degere possit.

Quintum signum est, cùm quis caret zelo salutis animarum, instructionis ignorantium, ad procurandum pauperibus subsidium spirituale & temporale; ut enim habet sanctus Joannes Chrysostomus: *Qui suâ contentus salute, alienam negligit, nec suam consequi potest.*

Hom. 60. in cap. 18. Math.

Sextò cùm quis nullum erga Ecclesiam Dei amorem habet, ejusque utilitates procurare non curat; ut enim ait Divus Augustinus: *Quantùm quisque amat Ecclesiam Christi, tantùm habet Spiritum-sanctum.* Cùm parvi facit regulas morum & disciplinæ, quas hæc sancta Mater nobis tradidit in suis Conciliis & sacris Canonibus: Verbi gratiâ, Si quis interstitia nolit servare, quod nunquam fieri deberet, nisi motu proprio ipsius Episcopi, qui super his dispensare potest, ob solam necessitatem, aut utilitatem Ecclesiæ: Verùm qui hujusmodi dispensationes sollicitè quærunt, satis indicant se verè à Deo non esse vocatos. Septimum signum est, cùm quis non satis reveretur nec æstimat Ecclesiæ cæremonias, illas præsertim quas præscribit & servat in administratione Sacramentorum, & Sacro-sancti Missæ Sacrificii; cùm quis debitam non impendit operam, ut de iis instruatur, & omnia munia ritè obeat Ordinum Minorum, aut Majorum, quos aut suscepit aut mox suscepturus est. *Si quis dixerit*, inquit Concilium

S. August. Tract. 32. in Joan.

Tridentinum, *receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à Ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, Anathema sit.* Octavum signum est, cùm quis Ordines suscipit cum spiritu prorsus mundano & terrenarum rerum amore pleno; cùm litigiosus est, contra id quod dicit Apostolus, *Non litigiosum, non cupidum*; cùm quis Beneficia Ecclesiastica, ac privata commoda solummodò insectatur; ut enim inquit sanctus Bernardus: *Vniversos in ordinibus Ecclesiasticis, cæterisque ad Sanctuarium pertinentibus, honorem quærentes proprium, aut divitias, seu corporis voluptatem, postremò quæ sua sunt non quæ Jesu-Christi; manifestè prorsus & indubitanter, non ea, quæ Deus est, Charitas, sed aliena à Deo, & quæ omnium radix malorum cupiditas introducit.* Nonò cùm quis paratus non est ad abdicandum ea omnia quæ aut dedecent, aut à sacris Canonibus interdicuntur Clericis, Verbi gratiâ, venationem, Comedias, cauponas, mulierum familiaritatem, saltationes, ludos, vitam otiosam, & similia; ut enim dicitur in Canone. Clericus *Ab omnium bestiarum & volucrum venatione penitùs alienus existat*, & in Canone, *Nullus* 21. quæst. 4. dicitur. *Nullus vestimentum indecens habeat, sive in civitate degens, sive in itinere ambulans; sed stolis utatur quæ concessa sunt Clericis.* Videri potest quod de venatione dictum est. Tom. 7. Tract. 6. cap. 3. nu. 8. in fine. Denique decimum & ultimum signum est, aliquem à Deo non vocari ad Ecclesiasticum statum, dum sæculi amat vanitates, etiam in habitu Clericali; ut enim habet.

Conc. Trid. sess. 7. Can. 13.

ad Timoth. 1. cap. 3.

S. Bern. De Vit. & morib. Cleric. cap. 4. num. 15.

Can. Quorumdam. dist. 34.

Concilium Mediolanense 1. *Omnem habitus & ornamenti novitatem Clerici fugiant; nec serico vestimento aut ornamento utantur: à venatione abstineant.* Et Concilium Senonense anni 1524. ait. *Ne omninò ludant ad taxillos & aleas, neque ad cartas.* Qui enim in his rebus, quemadmodum in iis quæ ad Tonsuram, comas, Coronam, Ecclesiæ placitis, & statutis non obtemperat, & modestissimos quosque, beneque moratos Ecclesiasticos viros non imitari conatur, aut qui faciliùs quàm par est, & sine ullâ necessitate, talarem vestem non gerit contra Ecclesiæ intentionem, quæ cùm olìm prohibuisset in generali Concilio vestes breviores, eas ne hodie quidem tolerat, nisi cùm induuntur ad vitanda incommoda longiorum vestium in itineribus. Denique quoties sæcularem potiùs vestem quàm Clericalem breviorem quis gerit, & Laïcos potiùs quàm Clericos imitari curat, Ecclesiasticæ vitæ minùs se aptum esse probat.

CAPUT III.

De Ministro Sacramenti Ordinis & quibus temporibus conferri debeat.

Quæst. I. QUISNAM est legitimus Sacramenti Ordinis Minister?

Resp. Proprius Episcopus, ut decrevit Concilium Tridentinum his verbis. *Vnusquisque autem à proprio Episcopo ordinetur. Quòd si quis ab alio promoveri petat, nullatenùs id ei, etiam cujusvis generalis, aut specialis rescripti, vel privilegii prætextu, etiam statutis temporibus, permittatur; nisi ejus probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur.*

Sess. 23. De Reform. cap. 8.

Quæst. 2. Quisnam est proprius Episcopus?

Resp. Secundùm Bonifacium octavum relatum in Canone, ita definitur proprius Episcopus. *Cùm nullus Clericum Parœciæ alienæ, præter Superioris ipsius licentiam debeat ordinari: Superior intelligitur in hoc casu Episcopus, de cujus Diœcesi est is, qui ad Ordines promoveri desiderat, oriundus, seu in cujus Diœcesi Beneficium obtinet Ecclesiasticum, seu habet, licèt alibi natus fuerit, domicilium in eadem.* Advertendum hic est quod licet Tonsura non sit Ordo, ut diximus, conferri tamen non potest nisi à proprio Episcopo, aut alio de ejus expressâ licentiâ, ut habetur in capite, *Nullus.* De temp. Ordin. in 6. *Nec absque sui superioris licentiâ homini Diœcesis alienæ Clericalem præsumat conferre Tonsuram.*

Cap. *Cùm nullus.* De temp. Ordin. in 6.

Quæst. 3. Episcopus loci in quo quis natus est, est-ne semper proprius Episcopus Originis?

Resp. Possunt contingere casus in quibus Episcopus originis non censeretur proprius Episcopus, ut si uxor Legati alicujus Principis filium parit in terris alienis; in hoc casu cùm dictus filius non judicetur esse ex illâ natione alienâ, sed ex loco Patris sui, Episcopus loci, in quo Pater plerumque degit, est proprius Episcopus originis illius pueri: idem dicendum est de eo, qui natus est in eo loco in quo ejus Mater erat tantùm transeunter, sine intentione constituendi ibi domicilium, ut in itineribus terrâ marique susceptis: & hoc quidem secundùm Legem Civilem in quâ sic habetur: *Filios apud originem Patris, non in maternâ civitate, etsi ibi nati sint, ad honores, seu munera posse compelli, explorati juris est.*

L. *Filios.* Cod. de Municip. & origine.

Videatur Bulla Innocentii Papæ XII. in fine Tomi hujus quinti apposita.

Quæst. 4. Quisnam est Episcopus domicilii?

Resp. Est Episcopus Diœceseos, in quâ quis perpetuam habitationem constituit, licèt in eâ natus non sit. *Domicilium enim*, ut habetur in Lege, *re & facto transfertur, non nudâ contestatione.* Verùm quia multa simul concurrere debent, ut Episcopus domicilii possit Ordines conferre, in præjudicium Episcopi originis, ideo Episcopus domicilii in praxi locum non habet quoad Ordines, præsertim in Galliâ: necesse enim est, ut quis probet se intentionem habere constanter residendi in Patriâ in quâ natus non est, nec ullam habere voluntatem redeundi ad locum originis, ut ibi resideat: necesse etiam est ut majorem partem bonorum suorum eò transferat, aut perpetuum aliquod munus ibi acquirat, & ut ibi manserit saltem per decem annos continuos, sine ullo desiderio expresso aut declarato eum locum deserendi: secùs enim nec decem quidem anni, imò nec viginti sufficerent, ut quis ad Ordines promoveatur ab Episcopo domicilii: ut accidit Scholaribus, gubernatoribus locorum, aliisque similibus, qui veri domicilii jus non contrahunt, quia præsumi potest eos non planè renuntiare intentioni redeundi in proprios lares; & hoc juxta legem in qua sic habetur. *Nec ipsi qui studiorum causâ aliquo in loco morantur, domicilium ibi habere creduntur, nisi decem annis transactis, eo loco sedes sibi constituerint.* In praxi Episcopus domicilii locum non habet nisi in eo qui per tres annos continuos commoratus est in familiâ alicujus Episcopi, qui in hoc casu jus habet illum promovendi ad Ordines,

L. *Domicilium.* ff. ad municip. & de incolis.

L. *Nec ipsi.* Cod. de Incolis.

modò testimoniales litteras proprii Episcopi habeat, ut habetur in constitutione Innocentii Papæ duodecimi, quæ incipit: *Speculatores*, quam in fine Tomi hujus ad longum referemus: dummodò illi statim conferat Beneficium citra omnem fraudem, ut ait Concilium Tridentinum: *Episcopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi per triennium secum fuerit commoratus: & Beneficium, quâcumque fraude cessante, statim re ipsa illi conferat*: Hoc tamen locum non habet in Episcopis titularibus seu in partibus infidelium, ut ait idem Concilium Tridentinum. *Nemo Episcoporum qui titulares vocantur, alterius subditum, etiam prætextu familiaritatis continuæ, commensalitatis suæ, absque sui proprii Prælati expresso consensu, aut litteris dimissoriis, ad aliquos sacros, aut Minores Ordines, vel primam Tonsuram, promovere seu ordinare valeat.*

Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 9.

Sess. 14. De Reform. cap. 2.

Quæst. 5. Quisnam est Episcopus Beneficii?

Resp. Cùm omnia Beneficia olim residentiam postularent, certisque essent affixi muniis & Officiis in Ecclesiis particularibus, licèt exiguus esset redditus, ut ex multis Canonibus satis constat, & præsertim Canone. *Si quis*, in quo sic legitur: *Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel quilibet Clericus desertâ suâ Ecclesiâ, ad aliam transeundum esse crediderit, & ibi paulatim tentet, quò migravit perpetuò manere, ulteriùs ministrare non debet, præsertim si ab Episcopo suo ad revertendum fuerit exhortatus: quòd si post evocationem sui Episcopi, non obedierit, sed inobediens perseveraverit, omni modo ab Officio deponi debere, nec aliquando spem restitutionis habere decernimus.* Et Alexander Papa tertius relatus in

Can. *Si quis* 7. q. 1.

Can. *Relatum.* De Clerico non residente.

Canone, ait. *Cùm in Lateranensi Concilio statutum sit, ut personæ tali, Ecclesia, vel Beneficium Ecclesiasticum conferatur, quæ residere in loco, & curam ejus per se valeat exercere: nonnulli ad Ecclesiam præsentati hoc se posse affirmant, sed efficere contradicunt. Cùm igitur verba accipienda sint cum effectu, tales si præsentati fuerint, non debent admitti, & admissi poterunt amoveri.* Et Canone

Can. *Conquerente.* Eod. tit.

Conquerente, ibidem ait idem Pontifex: *Conquerente Presbytero accepimus, quòd Clericus ab eo pro Ecclesiâ suâ, annuatim viginti solidos extorquere conatur, asserens, Beneficium illud in eadem Ecclesiâ sibi fuisse collatum: mandamus quatenùs, si tibi constiterit quòd eidem Ecclesiæ non deserviat, sibi super præscripto Beneficio silentium imponas.*

Propter hanc rationem Bonifacius Papa, secundùm antiquum Ecclesiæ morem, constituit Episcopum Beneficii illum esse, in cujus Diœcesi Clericus habet Beneficium; cùm enim Beneficium obligaret Beneficiarium ad residentiam in propriâ Diœcesi, poterat Episcopus majori cum facilitate probos ejus vitæ mores perspectos habere, aliasque dotes per quirere, quibus aptus esse posset ad sacro Ordines recipiendos.

Præterea cùm in eadem Diœcesi servire teneretur, & Episcopi authoritati subesse, ad eum pertinebat in ejus vitam moresque inspicere, qui in vineâ Domini laborare debebat, quæ Episcopo principaliter commissa erat: Verùm cùm in his ultimis sæculis multa sint Beneficia in quibus nulla fit residentia, quæque communiter simplicia dicuntur, ut ab iis distinguantur, quæ particularem aliquam annexam functionem habent: Certum est rationem quâ Pontifex inductus est ut assignaret pro

proprio Episcopo, Episcopum Beneficii, nullum jam habere locum, atque adeo ad solum Episcopum originis ad recipiendos Ordines recurrendum esse, secundùm Regulam Juris Canonici *Certum est quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra Legis nititur voluntatem.* Et ut ait Ulpianus: *Fraus enim Legi fit, ubi quod fieri noluit, fieri autem non vetuit, id fit.* Cap. ult. de regul. jur. in 6. L. Fraus. ff. de legib.

Enim verò magnus foret abusus, si licitum foret sub prætextu alicujus Beneficii, in Diœcesi in quâ aliquis non residet, nec Ecclesiasticam aliquam functionem exercet, ibi Ordines suscipere, cum præjudicio Episcopi originis, qui solus respondere potest de moribus, cæterisque talentis ad Ordines suscipiendos necessariis, quique solus observare debet, ut ii qui sunt & resident in suâ Diœcesi, sint in eo statu, ut dignè & utiliter inserviant Ecclesiæ cujus administratio divinâ providentiâ Episcopo commissa est. Omnis profectò regiminis Ecclesiastici foret eversio, & periculosæ confusionis in Clerum introductio, si talis licentia Clericis daretur, ut proprii Episcopi Jurisdictionem contemnerent, prætextu Beneficii aliquot nummorum redditus, quod vel fundari potest, vel haberi per resignationem, aliove quovis modo, facilè potest, quodque quis non aliâ intendit servare intentione, quàm ut Ordines per fraudem suscipiat. Quis credat Jus Canonicum talibus voluisse unquam favere intentionibus, quarum exitus perniciosissimi futuri sunt?

Quocirca generalis Cleri Gallicani conventus celebratus Parisiis annis 1635. & 1636. innuit Archiepiscopis & Episcopis, ne Ordines conferrent iis qui non sunt de suâ Diœcesi sine litteris dimissoriis in legitimâ formâ Episcopi.

loci originis, cujus sunt qui promoveri volunt ad Ordines. Et conventus Melodunensis ejusdem Cleri anno 1665. prudenter observavit, magna sequi incommoda, si proprius Episcopus, censeretur Episcopus Beneficii, quoniam Clerici non jam ut olim certæ Ecclesiæ sunt adscripti, & Beneficium relinqui potest sine ulla Episcopi participatione, pluraque simplicia possideri Beneficia in multis Diœcesibus, quod proinde magnam generaret confusionem & occasionem inobedientiæ apertam Clericis præberet.

Sacra Congregatio Cōcilii. tom. 8. Decret. p. 164. in Archivio Congreg. Conc. Tirasonen. 25. Februarii 1596.

Quin etiam *Sacra Congregatio Concilii censuit, satius quidem esse, Oratorem ab Episcopo Tirasonensi, in cujus Diœcesi ortus est, ad Ordines promoveri. Cæterùm posse etiam Episcopum Valvensem in cujus Cathedrali Canonicatum obtinet, eundem ordinare; verumtamen instructionem de vita, moribus, natalibus, cæterisque qualitatibus ordinandi ab Episcopo Tirasonensi sumere ipsum Valvensem Episcopum debere, præterquam quoad doctrinam, circa quam ab eodem Episcopo ordinante diligenter examinandus est.*

Observandum autem est in casu proposito, Congregationem loqui de Clerico qui Beneficium habebat quod residentiam requirebat, erat enim Canonicus Cathedralis Ecclesiæ; nihilominùs tamen docti illi Cardinales & Theologi celebris illius Congregationis, satius esse statuerunt ut ille Canonicus Ordines susciperet ab Episcopo originis, quàm ab Episcopo Beneficii, qui tamen si eum vellet ordinare instructionem de vita, moribus, cæterisque habere deberet ab Episcopo originis, juxta antiquum Canonem Concilii Arausicani primi Can. 8. *Si quis alibi consistentem Clericum ordinandum putaverit priùs definiat ut cum*

ipso habitet. Sic quoque, non sine consultatione ejus Episcopi cum quo habitavit, eum ordinare præsumat. Quomodo igitur posset quis velle ad Ordines promoveri ab alio quàm ab Episcopo originis, prætextu alicujus Beneficii simplicis, absque debita fide de vita & moribus, & plerumque in fraudem legis? Videatur Bulla Innocentii Papæ XII. in fine hujus Tomi quinti.

Quæst. 6. In quamnam incidunt pœnam, qui ut se eximant ab examine Episcopi originis, Beneficium suscipiunt in alia Diœcesi, ut sic facilè absque litteris dimissoriis proprii Episcopi ad Ordines promoveantur?

Resp. Secundùm sacros Canones suspensionem incurrunt; sic enim legitur in Canone: *Eos qui Clericos Parochiæ alienæ absque superioris ordinandorum licentia, scienter, seu affectatâ ignorantiâ, vel quocumque alio figmento quæsito, præsumpserit ordinare; per annum à Collatione Ordinum decernimus esse suspensos, his quæ jura statuunt contra taliter ordinatos in suo robore duraturis.* Cap. Eos qui De temp. Ordin. in 6.

Et Glossa in eodem capite, verbo *Figmento,* sic ait *vel in fraudem constitutionis hujus, aliquem in suum familiarem recepit, vel ei Beneficium contulit: Hæc & similia sunt figmenta.*

Quocirca possumus asserere, quoties vel fundatur, vel acquiritur possessio alicujus Beneficii in aliena Diœcesi, in quâ quis residere non intendit, præsumi debere id fieri in fraudem, ejusque Beneficii possessorem eo facto velle se subtrahere à legitima debitaque proprio Episcopo Obedientia, ejusque examen fugere, & ideo tantùm ad alium Episcopum confugere ut Ordines recipiat, quia eos faciliùs confert, nec tam diligenter examinat, an ii qui ad Ordines suscipiendos veniunt, scien-

tiâ, pietate, aliisque dispositionibus ad Ordines suscipiendos necessariis polleant.

Certum etiam est, secundùm constitutionem Gregorii X. in Concilio generali Lugdunensi, relatam in cap. *Eos qui*, quòd quoties aliquis in fraudem accipit Ordines ab alio Episcopo, quàm ab illo originis, pœnas à sacris Canonibus inflictas incurrit, & à Concilio Tridentino renovatas, his verbis: *Taliter verò promoti ab executione Ordinum sic susceptorum, donec suo Prælato visum fuerit, ipso jure sint suspensi.* Et *Si contingeret, eos sic suspensos divina Officia exequi, sicut priùs, irregularitatem non effugient juxta Canonicas Sanctiones*, ut dicitur in cap. 1. De sententia Excom. in 6.

Conc. Trid. sess. 14. De Reform. cap. 2.

Et ut dicitur in praxi Episcopali: *Caveri debet, ne Beneficium conferatur in fraudem, ad hoc, ut quis extrahatur ex aliena Diœcesi; talis enim fraus non prodesset.* Quoniam, secundùm dispositionem Juris tam Civilis quàm Canonici: *Fraus & dolus alicui patrocinari non debent*, ut habetur in Can. Et in alio Canone legitur: *Ne ipse commodum ex dolo vel fraude reportet.* Et in Lege Civili etiam habetur: *Nec pœnas insertas Legibus evitabit, qui contra Juris sententiam, salvâ prærogativâ verborum fraudulenter excusat.*

Praxis Episcopalis. p. 1. cap. 1.

Can. Ex tenore. De Rescript. Can. *Statuimus*. De Officio & potestate Judicis delegati. in 6.

L. *Non dubium*. cap. De Leg.

Legimus quoque in libro de sacra Ordinatione Italicè conscripto à Presbytero tunc Secretario Cardinalis Carracioli, nunc Episcopo Amerino, & à Cardinali Francisco Maria Ursino Archiepiscopo Sipontino in lucem edito, celebrem Episcopum Caducensem, Alanum de Solminiac, consuluisse sacram Congregationem Cardinalium Concilii Tridentini, ut sciret quam pœnam incurrisset suæ Diœcesis Clericus, qui Ordines suscepisset ab alio Epis-

Trattato Della sagra Ordinatione di Giuseppe Crispino §. 3. *De Collatori de gl'ordini*. §. 11. & 12.

copo, sub prætextu Beneficii per fraudem acquisiti, ut effugeret examen proprii Episcopi. Congregatio sic respondit. *Congregatio Concilii sæpiùs declaravit: tametsi quis possit ordinari ab Episcopo loci Beneficii, si tamen adeptus sit Beneficium in fraudem, esse malè promotum; ac si in susceptis Ordinibus ministraverit, irregularitatem contrahere. Cæterùm an ipsa fraus intercesserit ex legitimis conjecturis ad præscriptum Juris esse dignoscendum.* Idem auctor refert, Cardinalem Aquavivam Archiepiscopum Neapolitanum summo Pontifici exhibuisse fraudes, quibus nonnulli utebantur, ut suum fugerent examen, his verbis. *Alii sunt, qui cùm Neapoli primam Tonsuram, vel quatuor Minores Ordines susceperint, deinde ad subterfugiendum examen & probationem patrimonii sufficientis, prout Constitutiones Synodales Neapolitanæ requirunt, ad eum aliquem ex vicinis Episcopis putà Cavensem, Accerrarum, Viceaquensem, Litterensem, Nucerinum, Amalphitanum, à quo provideri sibi de aliquo, vel tenuissimo Beneficio curant, cujus ratione, tanquam illi Episcopo subditi, ab eo ad Subdiaconatus, Diaconatus & Presbyteratus Ordines promoventur, ac mox Neapolim reversi, Ordines per supradictam fraudem susceptos in hac Diœcesi exercent.*

Ex Tomo Decretorum ann. 1662. in Archivio Cong. Cadutcensis 7. Octob. 1662.

Congregatio Concilii censuit, nec item hos ad effectum Ordinationis Beneficium adipiscentes, debere ordinari ab Episcopo, conferente Beneficium, ordinatosque in suspensionem incidisse, & Episcopum à Collatione Ordinum per annum etiam suspensum esse. Videatur Constitutio Innocentii XII. in fine hujus Tomi.

Ex Tomo 58. Memorialiũ. pag. 548. in Arch. Cong. Concil.

CAPUT IV.

De Tonsura & Minoribus Ordinibus.

Quæst. 1. TONSURA est-ne antiqua in Ecclesiâ ?

Resp. Ex sancto Isidoro de Ecclesiasticis Officiis, libro 2. cap. 4. relato in Concilio

Concil. Aquisgran. ann. 816.

» Aquisgranensi, cap. 1. *Tonsuræ Ecclesiasticæ* » *usus* à Nazaræis, ni fallor, exortus est, qui » priùs crine servato, denuò post magnam vitæ continentiam devotione completâ, caput rade» bant, & capillos in igne Sacrificii ponere ju» bebantur, scilicet ut perfectionem devotionis » suæ Domino consecrarent : hujus ergo exem» pli usus ab Apostolis introductus est ; ut hi » qui in divinis cultibus mancipati Domino con» secrantur, quasi Nazaræi, id est sancti Dei, » crine præciso innoventur ; hoc quippe & Eze» chieli Prophetæ jubetur, &c. Hoc & Naza» ræos illos Priscillam & Aquilam in Actibus » Apostolorum primùm fecisse legimus. Paulum » quoque Apostolum, & quosdam Discipulo» rum Christi, qui in hujusmodi cultu mirandi » extiterunt. Est autem Clericis Tonsura signum » quoddam quod in corpore figuratur, sed in » animo agitur, scilicet ut hoc signo in Religio» ne vitia resecentur, & in criminibus carnis » nostræ, quasi crinibus exuamur, atque indè » innovati sensibus, ut comis rudibus enitesca» mus, expoliantes nos, juxta Apostolum, ve» terem hominem cum actibus suis, induentes » novum, qui renovatur in agnitione Dei. Quam » renovationem in mente oportet fieri, sed in » capite demonstrari, ubi ipsa mens noscitur » habitare. Quod verò detonso capite superiùs, inferiùs

inferiùs circuli corona relinquitur, Sacerdotium regnumque Ecclesiæ in eis existimo figurari. " "

Quæst. 2. Quare tonsurati vocantur Clerici?

Resp. Ut dicitur in Canone: *Clericus qui Christi servit Ecclesiæ, interpretetur primò vocabulum suum: & nominis definitione prolatâ, nitatur esse quod dicitur. Si enim* κλῆρος *Gracè, sors Latinè appellatur, propterea vocantur Clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors, id est, pars Clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut & ipse possideat Dominum, & possideatur à Domino*: Hoc est peculiari quodam modo, & quidem magis quam cæteri Christiani.

Can. *Clericus*, 12. q. 1.

Et ex sancto Ambrosio relato in Canone: *Cui portio Deus est, nihil debet curare nisi Deum, ne alterius impediatur necessitatis munere; quod enim ad alia Officia confertur, hoc Religionis cultui, atque huic nostro Officio decerpitur.*

Can. *Cui portio.* 12. q. 1.

Quæst. 3. Quænam præparatio requiritur ad Tonsuram?

Resp. Didicimus à sancto Carolo in Concilio Provinciali quarto: *Quoniam*, inquit, *prima Tonsura, ut Catechismi etiam Romani litteris traditur, ad Ordines suscipiendos quadam præparatio iis est, qui Dei Ministerio dicandi sunt: permultùm propterea refert, omnem in illa conferenda, & suscipienda diligentiam studiosè adhiberi.*

Concil. Mediol. 4. tit. quæ pertinent ad Sacram. Ordinis.

Concilium Tridentinum satis indicat, opus esse ut Episcopi Tonsuram non conferrent, nisi probatis, seu exploratis in aliquo Seminario illis qui eam recipere vellent: ait enim: *De*

Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 4. *quibus probabilis conjectura sit, eos ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.* Et ibidem, cap. 18. ait: *Quorum indoles & voluntas spem afferat, eos Ecclesiasticis Ministeriis perpetuò inservituros.* Quæ Concilii verba satis declarant, Tonsuram ab Episcopis passim conferri non debere, nisi iis, quos per aliquod tempus notabile in aliquo Seminario seu in domo recessus probaverint.

Quis enim non facilè videt, Episcopos alio modo habere non posse certitudinem, quam postulat Concilium Tridentinum, quàm cogendo eos qui Tonsuram petunt, notabili quodam tempore stare in Seminario in quo possint addiscere quænam sint obligationes sacri status, quem amplecti cupiunt: ubi vocationem suam examinare possint, & signa dare fideli suâ perseverantiâ in exercitiis pietatis & aliarum virtutum Clericalium, & præsertim constantis voluntatis quam significant, se nolle unquam Ecclesiastici status habitum, quem in Seminario susceperunt exuere, ac tandem se penitùs consecrare per totam vitam sanctis Ecclesiæ & Altarium Ministeriis. Quòd quidem eò verius est, quod experientia quotidiana nos docet, plures, ubi Tonsuram receperunt, statim Clericalem habitum rejicere, quem induerunt; qui ideo videntur, in hac ipsâ sanctâ actione, non sine horribili contemptu, preces Episcopi irridere, quas fudit cùm ipsos Tonsurâ donavit: *Vt donet eis*, inquit Episcopus, Pontificale Rom. *Spiritum-sanctum, qui habitum Religionis in eis in perpetuum conservet*; qui gratias, quæ necessariæ sunt, ut piam illam ac religiosam vestem, quam semel acceperunt, semper conservare possint à Deo instanter petit: Cùm in eodem tempore veram habeant eam exuendi intentionem, nec aliâ de causâ re tam sanctâ

uti velint, quàm ut aliquod Beneficium quocumque tandem modo assequantur.

His addere possumus, quod prudenter notatum est in Conventu generali Cleri Gallicani anno 1655. Summâ cum curâ Episcopos Tonsuram conferre debere; quoniam qui semel Tonsuram acceperunt nunc faciles variosque modos inveniunt quibus cogant Episcopos ut sibi Ordines omnes conferant: nec alia superest via, qua indigni à sacris Ordinibus excludantur, quàm ipsis Ostium, seu introïtum status Ecclesiastici occludendo, nec facilè, aut leviter eos ad primam Tonsuram admittendo.

Quæst. 4. Quænam sunt status Ecclesiastici obligationes quas quis per Tonsuram amplectitur?

Resp. Eæ certè tantæ sunt tantique ponderis & momenti, ut vix justo volumine pro rei dignitate possint explicari; enimverò de his integri conscripti sunt libri, nobis verò sufficiet referre hîc Canonem desumptum ex operibus sancti Isidori, in quo sic habetur: « *His igitur*, *lege Patrum* cavetur, ut à vulgari vita « seclusi, à mundi voluptatibus sese abstineant, « non spectaculis, non pompis intersint, convi- « via publica fugiant, privata non tantùm pu- « dica, sed & sobria colant, usuris nequaquàm « incumbant, neque turpium occupationes lucro- « rum, fraudisque cujusquam studium appetant; « amorem pecuniæ quasi materiam cunctorum « criminum fugiant, & sæcularia Officia nego- « tiaque abjiciant, honoris gradus per ambitio- « nem non subeant, pro Beneficiis medicinæ Dei « munera non accipiant, dolos & conjurationes « caveant; odium, æmulationem, obtrectatio- « nem, atque invidiam fugiant: non vagis ocu- « lis, non effræni linguâ, aut petulanti fluidoque « gestu incedant, sed pudorem & verecundiam «

Can *His igitur*, dist. 23.

„ mentis, simplici habitu incessuque ostendant: „ obscœnitatem etiam verborum, sicut & ope- „ rum penitùs execrentur: viduarum & virginum „ frequentationem fugiant, contubernia extra- „ nearum fœminarum nullatenùs appetant, casti- „ moniam quoque inviolati corporis perpetuò „ conservare studeant; senioribus quoque debi- „ tam Obedientiam præbeant, neque ullo jactan- „ tiæ studio semetipsos attollant; postremò doc- „ trinæ, Lectionibus, Psalmis, Hymnis, Canti- „ cis, exercitio jugi incumbant. Tales enim de- „ bent esse qui divinis cultibus se mancipandos „ student exhibere, scilicet, ut, dum scientiæ „ operam dant, doctrinæ gratiam populis ad- „ ministrent.

Quæst. 5. Peccant-ne qui suscipiunt Tonsuram absque intentione perseverandi in statu Ecclesiastico?

Resp. Quamvis absolutè quis non teneatur perseverare in statu Ecclesiastico post susceptam Tonsuram, certum tamen est, eos graviter peccare qui eam sine tali intentione recipiunt; quia impudenter suo mentiuntur Episcopo, & Ecclesiam decipiunt in re gravissima, si in animo habent occultam voluntatem, aut intentionem, datâ primâ occasione, subducendi se ab ejus servitio, tunc cùm solemniter protestantur coram Deo suisque Altaribus, velle se penitùs divino cultui mancipare. De illis profanatoribus dici potest qui tam indignè hanc sanctam Cæremoniam tractant, illud Actuum Apostolorum: *Non es mentitus hominibus, sed Deo.* Et cùm tali fallaciâ utuntur, Ecclesiasticum statum amplectendo, utique non intrant per ostium, quod ipsis occluderetur, si sciret Episcopus eos id vitæ genus non elegisse ut perpetuò permanerent in Ecclesia Dei: juxta Decretum Concilii Tri-

Act. Apostol. cap. 5.

dentini in quo sic habetur : *De quibus probabilis conjectura sit, eos ut Deo fidelem cultum præstent hoc vitæ genus elegisse*; Proindéque fures sunt & latrones, ut ait Christus Dominus in Evangelio : *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliundè, ille fur est & latro*; & eò quidem magis rei, quod domestici fures sunt.

Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 4.

Joan. cap. 10.

Enimverò non alia plerumque intentione Clericatum suscipiunt quàm ut Beneficium aliquod quamprimùm consequantur, & Tonsurâ prorsùs abutuntur propter fines omninò temporales & sæculares, nullo modo reflectendo ad terribile judicium in quo Deo reddent rationem fidei publicè, & solemniter præstitæ, cùm Deum in hæreditatis partem susceperunt, & omni bonorum sæcularium affectui penitùs renuntiarunt.

Hac de causâ, sic dicitur in Concilio Toletano : *Quisquis vel abolitione Tonsuræ, vel sæcularis vestis assumptione, detectus fuerit attigisse transgressionem, excommunicationis censuram accipiet.*

Conc. Toletan. 10. Can. 6. ann. 656.

Concilium Mexicanum, ait : *Nullus nisi priùs juramento præstito, de intentione permanendi in habitu Clericali, admittatur, nec ad primam Tonsuram promoveatur.* Tarentina Synodus à Bonifacio Cardinali Cajetano edita tit. 26. cap. 2. idem exigit. Statuta Ecclesiæ Rhemensis anno 1633. cap. 13. ita habent : *Nulli Tonsura detur, nisi idoneo, & postea ad sacros Ordines probabiliter ascensuro; quid enim opus mittere panem filiorum Canibus, & spiritualia mundi amatoribus?*

Concil. Mexicanum anno 1585. lib. 1. tit. 4. §. 2.

Quæst. 6. Quânam ætate conferenda est prima Tonsura?

Resp. Ut ait Concilium Coloniense : *Quid indecorum magis, quàm admoveri infantes*

Conc. Colon. an. 1536. p. 1. cap. 27.

qui non intelligant quid agatur, *imò ne capiant quidem quid Clerici nomen significet? Qui enim in Clerum alleguntur rem profitentur minimè ridiculam; nempè se particulariter in sortem Domini adscitos*, *quibus post hæc omnia sordeant*, *ac solus Dominus sors & pars hæreditatis futurus sit.* Quare in variis statutis Synodalibus cavetur, ne Tonsura iis conferatur qui decimum-quartum ætatis annum non attigerint, quæ est vera discretionis ætas; & Eminentissimus Cardinalis Grimaldi Archiepiscopus Aquensis in suis statutis Synodalibus, ait: *Circa primam Tonsuram*, *è qua velut è radice totius Ecclesiastici Ordinis integritas pendet*, *statuimus neminem illâ fore initiandum*, *qui natus non sit ad minùs annorum quatuordecim.* Ex dictis de hoc Ecclesiastici status ingressu, colligere facilè licet, hanc ætatem omninò expectandam ordinariè esse, ne pueri leviter in Ecclesiam introducantur, qui præ ætatis infirmitate, satis ponderare non possunt fidem quam solemniter Deo præstant coram sacris ipsis Altaribus.

Cardinalis Hieron. Grimaldi. in statu. de Sacram. Ordinationis.

Quæst. 7. Clerici non Beneficiati, tenenturne gestare Tonsuram, & capillos breviores ac vestem talarem?

Resp. Cùm Tonsura sit dispositio, & veluti institutio seu novitiatus ad Ordines suscipiendos, sequitur à Tonsuratis deferri debere habitum Ecclesiasticum, dum permanent in intentione perseverandi in hoc sancto statu; ut enim ait sanctus Carolus: *Quoniam prima Tonsura ad Ordines suscipiendos quædam præparatio iis est*, *qui Dei Ministerio dicandi sunt*: Enimverò justum planè & æquum est, ut hic tanti ponderis novitiatus, qui est ingressus, in magnæ perfectionis statum, eodem modo peragatur ac reliqui novitiatus, habi-

Concil. Mediol. 4. tit. *Quæ pertinent ad Sacram. Ord.*

tum conditioni suæ convenientem deferendo: Quomodo enim Episcopus certus esse posset, eos in exercitio Officiorum sacrorum Ordinum, quos illis esset collaturus fideles fore, & perseveraturos in vita exemplari & Ecclesiastico homine dignâ, si illos à primo ingressu non sine contemptu videat negligere illius status indicia? Nonne è contrario judicare debet Episcopus, eos, non, *Vt Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse*, ut ait Concilium Tridentinum: *Et ad deponendum comas capitum pro ejus amore non festinasse*, cùm tam citò vestes mutent, comas crescere sinant, quibus ostendunt id quod ait sanctus Augustinus: *Quisquis igitur Clericus ad sortem Domini vocatus, comam nutrit, & capillos radere vel tondere erubescit; profectò se non de Dei, sed de mundi sorte esse testatur.* Quare licèt Concilia & summi Pontifices adigentes Clericos, ut gestent vestem statui congruentem, videantur in pœnis, quas statuunt, eos tantummodò complecti, seu involvere, qui sunt in Ordinibus sacris, aut aliquod Beneficium possident; id unicè contingit, quia cùm Ecclesia de internis judicare non possit, meritò præsumit, Clericos deponentes vestem Clericalem, simul deposuisse intentionem, quam habuerant perseverandi in Ecclesiæ statu; ac proindè iis pœnis subesse nequeunt, quæ solos Clericos complecti videntur: ideoque eos privilegiis omnibus & commodis ad Clericalem statum pertinentibus privat, & eos tantùm ut Laïcos considerat juxta illud Concilii Tridentini: *Is etiam fori privilegio non gaudet, nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum & Tonsuram deferat; Quoniam ignominiam sæcularis habitus*, juxta Pontifi-

Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 4. Pontificale Rom.

S. Aug. lib. unico de cõtemptu mundi.

Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 6.

cale Romanum, quam deposuerant, iterùm induunt.

Plures Synodi eos sacris Ordinibus indignos planè declarant, aut Beneficium aliquod possidendi. Synodus Aquensis ab Eminentissimo Cardinali Grimaldo edita ait: *Clericali Tonsurâ initiatos illam semper deferre, & in habitu Clericali continuò incedere: Dominicis & diebus festis cum superpelliceo in Ecclesia Parochiali deservire, & Sacerdotibus ministrare præcipimus & jubemus. Si secus fecerint privilegiis Clericatus sui non gaudere, & ab Ordinibus ac Beneficiis rejiciendos tanquam inhabiles declaramus.*

Stat. de Sacram. Ord. ab Eminent. Card. Grimaldo Arch. Aquensi. pag. 1.

Synodus Nucerina de Sacramento Ordinis ait: *Qui Clericalem habitum Episcopi authoritate susceptum, eo inconsulto, deposuerit, non solùm graves ejusdem arbitrio pœnas luet: sed sciat etiam, se omni spe ulteriùs in Ordinibus progrediendi, aut eundem habitum obtinendi cariturum.*

Theodorus quoque Balzamon, Patriarcha Antiochenus, in Canones Apostolicos scribens, ait: *Si quis Clericus propter metum humanum, vel Judæi, vel Græci, vel Hæretici negaverit: Si quidem nomen Christi, ejiciatur: Si autem nomen Clerici, deponatur, Pœnitentiam autem agens, ut Laïcus recipiatur.* Nota, *Ex hoc, quòd qui Tonsuræ signaculum, seu caracterem acceperunt, & deindè in Lectorum Ordine constituti sunt; si sacras vestes projecerint, & instar Laïcorum conversati fuerint, non possunt quidquam ut Lectores agere. Si rursus ad Cleri habitum redierint, vel etiam Monachi facti fuerint, sed ut Laïci vitam agent. Si enim qui, propter metum, Clericatum suum negavit, deponitur, & tanquam*

Can. 62.

Laïcus solùm post Pœnitentiam admittitur; multò magis qui talem suâ sponte abnegationem admisit, & sanctum amictum illusit, dignus priori Ordine non censebitur. Optandum certè foret, ut hæc disciplina eodem rigore nunc servaretur.

Omnes Canones, quibus Ecclesiastici viri Tonsuram & habitum Ecclesiasticum ferre tenentur, simplices quoque Clericos complectuntur, æquè ac eos qui ad Ordines sunt promoti, soloque Clerici nomine semper utuntur, sub quo sine dubio Tonsurati comprehenduntur. Quamobrem celebris ille Guillelmus Episcopus Parisiensis, in Synodo sic habet: *Præcipitur Presbyteris, ut Clericos cujuscumque sint Ordinis in Parochia sua commorantes moneant, quod Tonsuram congruentem, & honestum habeant habitum juxta Canones: & si aliqui in hoc inobedientes, vel rebelles fuerint, monitione præmissa, ab ingressu Ecclesiæ arceantur.*

Concilium Bituricense exprefsè etiam de omnibus Clericis loquitur. *Clerici omnes Tonsuram gerant, crines calamistratos aut retortos non habeant, vestibus talaribus utantur.* Concil. Bituric. anno. 1584. Prolixior essem, si Concilia omnia Provincialia Synodosque afferre vellem, quæ secundùm Ecclesiæ spiritum & intentionem, volunt ut omnes Tonsurati summâ cum fide Religiosum hunc habitum, quo non sine honore induti sunt cùm Clericatum susceperunt, conservent.

Quæst. 8. Quænam est materia propria Minorum Ordinum?

Resp. Duplex est horum Ordinum materia; remota scilicet & proxima; instrumenta singulis ordinibus propria, sunt materia remota, & traditio eorumdem facta ab Episcopo, est materia proxima; ideoque Claves Ecclesiæ

quas Ostiarii tangunt sunt materia Ostiariatus, Scriptura sacra Lectoratus; liber Exorcismorum, Exorcistatus; Urceola vacua & Candelabrum cum cera, sunt materia Acolytatus: ut videre licet in Concilio Carthaginensi quarto relato in Canone, *Acolytus*, & quinque seq. dist. 23.

Quæst. 9. Quænam est forma Minorum Ordinum?

Resp. Horum Ordinum forma verbis continetur ab Episcopo prolatis cùm porrigit ordinandis instrumenta cuique propria, ut videre licet ex Decreto Eugenii Papæ in Concilio Florentino: *Et sic de aliorum formis, prout in Pontificali Romano latè continetur.*

Quæst. 10. Est-ne necesse ad validitatem Sacramenti, ut ordinandi verè, & realiter tangant instrumenta, quæ sunt materia remota Ordinum quos suscipiunt?

S. Th. in sup. pl. q 34. art. 5. ad ult.

Resp. Sanctus Thomas, & post ipsum celebriores Theologi affirmant. *Ipsa verba formæ,* inquit, *videntur ostendere, quòd tactus materiæ sit de essentia Sacramenti, quia dicitur: accipe hoc, vel illud.* Requiritur etiam, ut ordinandi tangant hæc instrumenta eodem tempore quo Episcopus profert verba formæ, quia materia debet esse conjuncta formæ; id tamen intelligitur moraliter, & non rigorosè; quare licèt intercederet breve aliquod intervallum inter tactum & prolationem verborum formæ, censeretur tamen unita materiæ: moraliter etiam accipi debet tactus qui requiritur, ideoque sufficit tangere instrumentum continens, quamvis non tangatur contentum in illo, sicut sufficit quod ordinati in Presbyteratum tangant Calicem, licèt non tangant vinum quod continetur in Calice.

Quæst. 11. Quodnam est Ostiarii Officium?

Resp. Officia Ostiarii exactè describit sanctus Carolus in Concilio Mediolanensi primo his verbis: *Ostiarius fores Ecclesiæ custodiat: Ecclesiam suo tempore claudat & aperiat. Infideles & Hæreticos, excommunicatos & alios quibus jure interdictum est, ab Ecclesia arceat & ejiciat: ne populum propius ad Sacerdotem rem divinam facientem accedere patiatur. Campanas pulset. In Ecclesia dormientes, vendentes, ementes, deambulantes, colloquentes, aliavè ratione Officia divina perturbantes, & quovis modo indecorè atque irreverenter se habentes moneat; si pertinaces sint, expellat aut ad superiorem deferat, mendicantes excludat, Ecclesiam verrendam curet. Bruta denique canesque expellat, quidquidve in Ecclesia dedecet amoveat.* Concil. Mediol. 1. tit. De Ostiario.

Quæst. 12. Quodnam est Lectoris Officium?

Resp. Lectoris Officium magni semper ponderis in Ecclesia visum est: unde Concilium Carthaginense quartum relatum in Canone, ait: *Lector cùm ordinatur, faciat de illo Episcopus verbum ad plebem, indicans ejus fidem ac vitam, atque ingenium: post hæc spectante plebe, tradat ei codicem de quo lecturus est, dicens ad eum, Accipe & esto relator verbi Dei, habiturus, si fideliter, & utiliter impleveris Officium, partem cum eis qui verbum Dei bene administraverunt ab initio.* Can. Lector. dist. 23. Et in Pontificali Romano sic habetur: *Lectorem oportet legere ea quæ prædicat, & lectiones cantare & benedicere panem & omnes fructus novos.* Sanctus quoque Carolus in Concilio Provinciali primo, De Lectore ait: *Pueros, si ita Episcopo videatur, prima fidei rudimenta doceat.*

Quæst. 13. Quodnam est Officium Exorcistæ?

Resp. Exorcistæ in Ecclesia stabiliti sunt, ut ipsius Domini nostri Jesu-Christi officio fungantur, dæmones è possessorum corporibus expellendo; nunc quidem hoc munus plerumque non obeunt, quia ab Episcopis Presbyteris committitur frequentiùs. Exorcistarum est, ut ait Pontificale Romanum: *Dicere populo, ut qui non communicat, det locum. Exorcistæ est aquam in ministerio fundere*: Observare quoque debet, ne aqua benedicta deficiat; & Parocho servire in Baptismi administratione, in Exorcismis qui fiunt in hujus Sacramenti cæremoniis, ut diximus loquendo de Baptismo.

Quæst. 14. Quodnam est Acolyti Officium?

Resp. Acolyti Officium est sequi & inservire Diaconis & Subdiaconis in Ministerio Altaris. Præterea eidem conceditur facultas parandi vinum & aquam in urceolis ad peragendum Sacrificium, quod ut ritè fiat hoc etiam Acolytorum munus est. Traditur ei etiam potestas deferendi accensos cereos, cùm Missæ Sacrificium celebratur, præsertim verò, cùm Evangelium legitur; & ideo à Latinis Acolyti, Ceroferarii dicuntur; ait enim Yvo Carnotensis: *Acolyti, qui latinè dicuntur Ceroferarii, quia cereos accensos deferunt, dum legitur Evangelium, vel dum offertur Sacrificium, non ut tenebras hujus aëris illuminent: sed ob hoc, ut sicut visibile lumen manibus gestant, ita opera lucis, errantibus viam, in tenebris palpantibus, ducatum præstent.* Hæ enim tenebræ solo Evangelio dissipantur. Unde Christus Dominus asserit, se venisse ut hoc officium Acolytorum exerceret, cùm ait: *Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.*

S. Ivo Episcopus Carnoten. in Serm. de Excell. Sacram. Ord.

Joan. cap. 8.

Quæst. 15. Cùm quatuor Minorum Ordinum officia tanti sint ponderis, nonne deberent in usum revocari in Ecclesia Dei?

Resp. Non hodie tantùm gemitibus & suspiriis optat Ecclesia antiquæ disciplinæ restitutionem tam utilem, ut Deo majori cum decore & diligentiâ in templis divinæ Majestati dicatis serviatur. Certum enim est, quod si diversa hæc officia exercerentur ab iis, qui horum Ordinum spiritum in ordinatione recepissent, & qui ad hæc munera specialiter à suis Episcopis fuerunt destinati, divinus cultus majori cum gratiâ & reverentiâ fieret, minimèque dubium est quin hoc exercitium majorem venerationem in populorum animos inspiraret, cùm tremendorum Mysteriorum Christianæ Religionis celebrationi intersunt. Clerici quoque horum diversorum Ordinum exercitio ad sacros Ordines promoti, faciliùs & pleniùs Dei gratias haurirent, verumque sui status spiritum acciperent, dùm fideles se præstarent Ministros, in Minorum Ordinum functionibus. Possent etiam Episcopi, majori cum facilitate, hîc adhibita probatione, eos eligere, quos Sacerdotio dignos & idoneos esse putarent, idoneosque judicarent, qui populum sibi commissum regerent & instruerent.

Unde Concilium Tridentinum summo cum desiderio volens hanc disciplinam secundùm sacros Canones restituere, ex qua magnos fructus, & commoda sperare posset Ecclesia, sic loquitur. “*Ut sanctorum Ordinum à Diaconatu* “ad Ostiariatum functiones, ab Apostolorum “temporibus in Ecclesia laudàbiliter receptæ, & “pluribus in locis aliquamdiu intermissæ in “usum juxta sacros Canones revocentur; nec “ab Hæreticis tanquam otiosæ traducantur; “illius pristini moris restituendi desiderio fla- Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 17.

„ grans sancta Synodus decernit, ut in posterum „ hujusmodi ministeria nonnisi per constitutos in dictis ordinibus exerceantur, omnesque & „ singulos Prælatos Ecclesiarum in Domino hor- „ tatur, & illis præcipit, ut quantum fieri com- „ modè poterit, in Ecclesiis Cathedralibus, Col- „ legiatis & Parochialibus suæ Diœcesis, si po- „ pulus frequens & Ecclesiæ proventus id ferre queant, hujusmodi functiones curent resti- „ tuendas, & ex aliqua parte reddituum aliquo- „ rum simplicium Beneficiorum, vel Fabricæ „ Ecclesiæ, si proventus suppetant, aut utrius- „ que illorum, eas functiones exercentibus sti- pendia assignent. Quibus si negligentes fuerint, „ Ordinarii judicio aut ex parte mulctari, aut in „ totum privari possint.

Sanctus Carolus, quem sollicitudo Pastoralis gloriosum reddidit, quæque illius sanctitatis particularis caracter est, eam imprimis manifestavit sacri Concilii Tridentini Decreta fideliter exequendo: ubi decrevisset in primo suo Concilio Provinciali, ut Episcopi omnem suam curam impenderent, ut Minorum Ordinum functiones in usum revocarent, efficaciùs de his loquitur in quarto Concilio, cùm ait:

S. Carol. in Conc. Provinc. 4.

„ *Ut & Minorum Ordinum* functiones ad usum „ revocentur, & per eos tantùm præstentur exer- „ ceanturve, qui in illis constituti adscriptive „ sunt, ad Tridentinæ Constitutionis præscrip- tum: hæc decernimus. Ubi Fabricæ Ecclesiæ, „ Capitula, Monasteria, Universitates, Confra- „ triæ, Collegiave item cujusvis generis, ac „ alii præterea quivis homines, Laïcum, Custo- „ dis, aut Monachi vel alio nomine certis etiam „ olim huic muneri attributis, bonis, fructibus, redditibus, aut alio quovis modo, nomineve „ etiam pro libito suo constitutâ mercede habere „ adhibereve solent, qui Ecclesiam custodiat,

claudat & aperiat, Campanas pulset, aliasve hujusmodi Ecclesiasticas functiones obeat, aut alius census est, quavis ratione huic sustentationi attributus; ejus Laïci hominis loco, Clericus deligatur: qui pro ratione Ordinum Minorum quos susceperit, earum functionum munus præstet; atque is constitutam illi mercedem, aut attributos fructus redditusve capiat: qui si satis non sint, illa vel Capitula vel Monasteria, vel Collegia, vel alii ut supra, ad quos ullo modo pertinet quòd deest suppleant.

CAPUT V.

De Ordinibus sacris.

Quæst. I. QUID est Subdiaconatus & quænam ejus materia?

Resp. Subdiaconatus est Ordo sacer per quem confertur gratia, & potestas apparandi vasa sacra ad peragendum Missæ Sacrificium necessaria, & ad decantandam Epistolam in Missis solemnibus. Hic autem Ordo dicitur Subdiaconatus, eo quod Subdiaconus, in Altaris Ministerio, Diacono, qui inter Sacrificii Ministros primum locum obtinet, inserviat.

Quoad Subdiaconatus materiam, constat esse traditionem Calicis vacui, cum patena vacua superposita, ut declaratum est à Concilio Carthaginensi relato in Canone his verbis: *Subdiaconus cùm ordinatur, patenam de manu Episcopi accipiat & Calicem vacuum.* (Can. *Subdiaconus.* dist. 23.) Quod etiam declaratur ab Eugenio Papa in Decreto unionis his verbis: *Subdiaconatus verò per Calicis vacui cum Patena vacua traditionem confertur.* Videtur etiam ex verbis

Episcopi dum librum Epistolarum Subdiaconis tradit, porrectionem libri Epistolarum esse materiam Subdiaconatus. Sic enim legitur in Pontificali Romano: *Accipite librum Epistolarum, & habete potestatem legendi eas in Ecclesia.*

Quæst. 2. Quid est Diaconatus, & quænam ejus materia?

Resp. Diaconatus est Ordo sacer, in quo confertur gratia, & traditur præcipua potestas ministrandi Episcopo, & Presbytero in Missæ Sacrificio, cui potestati Evangelii inter Missarum solemnia legendi facultas adjicitur. Ista vox *Diaconus*, Ministrum significat, & istud nomen peculiariter Diaconis attributum est, quippe qui principatum obtinet in Ministrorum Ordine, qui omnes infra Episcopos, & Presbyteros in Ecclesia deservire solitos amplectitur. Omnibus igitur ordinibus Ministrorum præstat Diaconatus, eo præsertim nomine, quod propiùs ad Altare accedant Diaconi, & Episcopo, seu Presbytero cœlestibus Mysteriis operantibus maximè deserviant.

Quod spectat ad materiam, juxta communiorem sententiam Scolasticorum, impositio manuum, & liber Evangeliorum videntur esse duplex materia essentialis hujus Ordinis. Patet ex Concilio Carthaginensi relato in Canone, his verbis: *Diaconus cùm ordinatur, solus Episcopus qui eum benedicit, manus super caput illius ponat.* Et Eugenius Papa in Decreto unionis ad Armenos: *Diaconatus verò,* aït, *per libri Evangeliorum dationem confertur.* Denique ex Pontificali Romano in quo sic legitur, *Accipite Spiritum-sanctum, &c. Accipite potestatem legendi Evangelium, &c.*

Can. Diaconus dist. 23.

Quæst. 3. Quid est Presbyteratus & quænam ejus materia?

Resp. Presbyteratus est Ordo Sacer, in quo gratia, & Corpus Christi consecrandi, & illud æterno Patri in Sacrificium offerendi, necnon peccata remittendi potestas accipitur. Quoad ejus materiam, quoniam hic Ordo duplicem eamque distinctam confert potestatem, alteram in Corpus Christi naturale, alteram in ejus Corpus Mysticum, id est Fideles, constare videtur duplici materia essentiali, nempè porrectione Calicis cum vino, & Patenæ cum pane; necnon impositione manuum Episcopi, ut patet ex Pontificali Romano, *Accipite potestatem offerendi Sacrificium, &c. Accipe Spiritum-sanctum, quorum remiseris peccata, &c.*

Quæst. 4. Quænam est forma prædictorum Ordinum?

Resp. Consistit in verbis, quæ profert Episcopus, sive porrigendo instrumenta cuique Ordini propria, sive imponendo manus; quæ verba in Pontificali Romano latè continentur. Ut habetur in Decreto Eugenii unionis Armenorum inutile fore existimavi pleniùs de his materiis formisque Ordinum differere, & sufficere saniorem earum cognitionem tradere, nec diutiùs immorari in dissertationibus, quæ legentium mentem fatigarent, magis quàm iis prodessent. Hoc solùm observandum est, quod ut quis variis se expediat difficultatibus, quæ in hac materia occurrunt, stare potest sententiæ doctissimi Cardinalis Bellarmini, qui ait; *Credibile autem est, Dominum instituisse istas omnes materias Ordinum, non quidem in particulari, sed generaliter: monendo Apostolos, ut Ordines conferrent per cæremoniam instrumentorum quibus significaretur eorum potestas.* Card. [Bel]larm. [...] De Sac[ram.] Ord.

Hoc modo facilè erit respondere objectio-

nibus, quæ fieri possunt circa prætentas mutationes materiæ, & formæ singulorum Ordinum, & circa diversam consuetudinem Ecclesiæ Græcæ; neque necessarium est longiùs excurrere in varias quæstiones & disputationes, quæ confusionem potiùs, quàm eruditionem ullam parerent. Verè quidem doctissimus Pater Morinus, in Commentario *De sacris Ecclesiæ Ordinationibus*, alium excogitavit medium ut his difficultatibus satisfaceret, nimirùm asserendo materias Diaconatus & Presbyteratus solâ manuum impositione contineri: formas verò horum Ordinum constare verbis in Pontificali Romano notatis, quæque profert Episcopus, cùm manus ordinandis imponit; quod quidem stabilire conatur, universali Ecclesiarum omnium traditione, quarum Pontificalia refert, quibus ostendit manuum impositionem, cum verbis ei correspondentibus, ubique semper fuisse usurpatam: è contra verò instrumentorum traditionem, cæteraque, quæ communiter materia, & forma Ordinum esse dicuntur, ab aliquot sæculis esse introducta, & nequidem hodie in Ecclesiis orientalibus observari. Verùm cùm hæc opinio, validis licèt niti videatur rationibus, non admodùm tamen inter Theologos communis sit, aut ab iis recepta: hîc sententiam communem sequi potiùs existimavi.

Quæst. 5. Quænam sunt dispositiones necessariæ ad Ordines sacros suscipiendos?

Resp. Præter sanctitatem vitæ, specialem Dei vocationem, spiritum Ecclesiasticum, propensionem ad studium, & ingenium ad scientias statui accommodatas comparandas, de quibus supra disseruimus agendo de dispositionibus ad Ordines in communi; quæ quidem in excellentiori gradu desiderantur in iis,

qui ad sacros Ordines promoventur, requiritur integræ & inviolabilis castitatis observatio; unde Innocentius Papa tertius, relatus in Canone, ait: *Erubescant impii & intelligant, judicio Spiritus-sancti, eos qui in sacris Ordinibus sunt positi, si castè non vixerint, excludendos ab omni eorumdem graduum dignitate: nemo ad sacrum Ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probata castitatis existat.* Quamobrem cùm Subdiaconatus traditur, qui primus est sacrorum Ordinum, monentur ordinandi, ut seriò cogitent de cælibatu, castâque vitâ & obligatione quam contrahunt, Deo semper dum vivunt serviendi in Ecclesiastico statu, sacrisque Altarium functionibus. Ideoque necesse est, ut titulum habeant ad honestè vivendum sufficientem: ut ait Concilium Tridentinum, his verbis: *Cùm non deceat, eos qui divino Ministerio adscripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere.*

Can. *A multis.* De ætate & qualit. & Ordine præficiendorum.

Conc. Trid. sess. 21. De Reform. cap. 2.

Quæst. 6. Quotuplex est titulorum genus, sub quibus ordinari possunt Subdiaconi?

Resp. Per multa sæcula non licebat ordinare Ministros nisi propter necessitatem Ecclesiarum ac proinde nullus erat titulus ad recipiendos Ordines præter titulum alicujus Beneficii juxta dispositionem Concilii Calcedonensis relati in Canone his verbis: *Sanctorum Canonum statutis consona sanctione decernimus, ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua Ecclesia quilibet ordinatus est, in ea perpetuò perseveret.*

Can. *Sanctorum.* dist. 70.

Verùm progressu temporis indultum est Episcopis, ut promovere possent ad Ordines sub titulo patrimoniali. Quare Concilium Tridentinum ait: *Patrimonium verò vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint,*

Conc. Trid. sess. 21. De Ref. cap. 2.

nisi illi quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum. Hinc triplex distingui solet titulus, nimirum Beneficii, Patrimonii, vel paupertatis, quàm solemni voto in approbato quopiam Ordine quis professus fuerit.

Quæst. 7. Quænam esse debent qualitates titulorum Beneficii, aut Religiosæ paupertatis?

Resp. Beneficium debet pacificè possideri & sufficere ad alendum eum, à quo obtinetur. Titulus Religionis censetur sufficiens ad Ordinum susceptionem, dummodò juxta Constitutionem Pii Papæ quinti, de qua sanctus Carolus in Provinciali Concilio secundo ita loquitur. *Vt quod summus Pontifex Pius quintus in explicatione Decreti Concilii Tridentini quod est, sess. 22. cap. 2. constituit, executionem habeat: Episcopus nec Clericum ullum regularem neque sæcularem, qui regularium more, in communi vita disciplina sit, Beneficiumque Ecclesiasticum non habeat, Ordinibus sacris adscribat, nisi à superiore fidem ille attulerit, se Religionis, cui ille adscriptus est professionem confecisse: juratusque affirmet scripto manu suâ subsignato coram Episcopo, se id spontè fecisse, aut ratum habuisse; illud autem scriptum in Archivio asservandum Episcopus curet.*

Concil. Mediol. 2. Decreto 23.

Conventus Cleri Gallicani anni 1628. 1635. 1645. art. 18. præterea desiderat ut aliam conditionem exigant Episcopi à Religiosis ordinandis his verbis: Cùm experientiâ constet, plures regulares propter diversas causas, è domibus religiosis expelli, & societatibus, postquam sacros Ordines susceperunt titulo societatis, & paupertatis religiosæ; & ubi ex talibus Monasteriis sunt expulsi, omni titulo ca-

rere, pauperes & indigentes cum contemptu & opprobrio Ecclesiæ, quod sacris Canonibus prorsus contrarium est: ut iis incommodis obviam eatur, Episcopi deinceps cavebunt, ne Religiosum aliquem ad sacros Ordines admittant, nisi priùs domum ex qua est coëgerint protestari eum se retenturam, & conservaturam, aut ei sufficienter ut honestè possit vivere provisuram, si egressus, aut expulsus fuerit quâcumque tandem de causâ. Sin autem prædicta domus fundata non sit, stipulabitur cum ea prædictus Episcopus, ne religiosus inde possit expelli, sine suo aut Vicarii sui generalis consensu. Ita statutum fuit in Concilio Rotomagensi approbato à Gregorio decimo-tertio titulo de Monasteriis paragrapho 34. à Concilio Burdigalensi anno 1624. cap. de Ordinationibus. tit. 4. de Subdiaconatu. Idem decrevit Eminentissimus Cardinalis Grimaldus Archiepiscopus Aquensis in statutis Synodalibus. Sed hæc Decreta vix in praxi observantur.

Quæst. 8. Quid intelligis per titulum Patrimonii?

Resp. Oportet ut bona illa Patrimonialia ad honestè alendum Clericum sufficiant per totum vitæ spatium, juxta usum cujusque Diœceseos & Ordinationem Episcopi; vult præterea Concilium Tridentinum, ut Ordinati sub titulo Patrimonii eodem tempore alicui Ecclesiæ particulari adscribantur his verbis: *Cùm nullus debeat ordinari qui judicio sui Episcopi non sit utilis aut necessarius suis Ecclesiis. Sancta Synodus vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis inhærendo, statuit, ut nullus in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiæ aut pio loco pro cujus necessitate, aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fun-* Conc. Trid. sess. 23. De Ref. cap. 16.

gatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. Quod si locum inconsulto Episcopo deseruerit, ei Sacrorum exercitium interdicatur.

Quæst. 9. In quasnam incidunt pœnas qui Ordines suscipiunt sub aliquo falso, aut ficto titulo, quique utuntur variis ad id fraudibus, verbi gratia, promissis sive in scripto sive verbo tenus, se nihil inde percepturos, & similia ad decipiendum Episcopum?

Resp. Constat, omnes hujusmodi qui ita ordinantur fraudulentos exhibendo titulos, ipso facto suspensos esse ab executione suorum Ordinum, eosdemque fore irregulares, si sine dispensatione Ordines susceptos exerceant; ut patet ex Concilio Tridentino, cùm ait:

Sess. 21. De Ref. cap. 2. *Antiquorum Canonum pœnas super his innovando:* Quæ pœnæ continentur in capite *per tuas nobis.* De Simonia ubi sic legitur: *Nec ad superiores Ordines ascendere, nec in suscepto debet Ordine ministrare.* Et in cap. *Si quis,* De Simonia legitur: *Ordinatus ab Ordine sic suscepto donec dispensationem super hoc per sedem Apostolicam obtinere meruerit, noverit se suspensum.* Idem habetur in Bulla beati Pii quinti 75. quæ incipit *Romanus Pontifex.* Constat etiam ex declaratione sacræ Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, his verbis: *Sacra Congregatio Cardinalium censuit, Clericum qui adhibito dolo, confictoque titulo Ordinatorem decepit, esse ipso jure suspensum, carereque Ordinum executione.* Die 27. Novembris 1610. apud Fagnanum in cap. *Cùm secundùm.* De Præbendis. n. ultimo.

Quæst. 10 Quænam sunt præcipua Subdiaconatus munia?

Resp. Primò Subdiaconi est sacra Vasa, &

alia Sacrificio deservientia munda procurare. Secundò præparare aquam, & in Calicem vino superinfundere. Tertiò cantare Epistolam in Missis solemnibus. Quartò deferre codicem Evangeliorum, & sustinere cantante Diacono. Quintò deferre crucem in processionibus. Sextò populi Oblationes accipere, Sacerdotis manus abluendas aquâ perfundere, Diacono ministrare, & Patenam in usum Sacrificii eidem offerre. Tenetur etiam recitare Officium divinum cum attentione debita: De qua Tom. 2. Tract. 1. cap. 10.

Quæst. 11. Quibus præsertim virtutibus Diaconum fulgere oportet, & quænam sunt hujus Ordinis munia?

Resp. Sanctus Hieronymus de Ordinibus Ecclesiasticis differens, cap. 5. relatus in Canone ait: *Diaconi sunt quos in Apocalypsi legimus septem Angeli Ecclesiarum. Hi sunt septem Candelabra aurea; hi voces tonitruorum, puri mentibus, animabus candidi, virtutum operatione præclari, humilitate præditi & quietis humiles, evangelizantes pacem, annuntiantes bona, dissensiones & rixas & scandala resecantes, docentes, soli Deo colloquentes, in templo nihil de mundo penitùs cogitantes, dicentes Patri & Matri: non novi vos.* Successores enim sunt Levitarum, de quibus dicitur in Canone: *Levitæ ex nomine autoris vocati; de Levi enim Levitæ exorti sunt, à quibus in templo Dei, Mystici Sacramenti ministeria explebantur. Hi Græcè Diaconi, Latinè ministri dicuntur.* Et, ut ait Moyses in Deuteronomio: *Qui dixit patri suo & matri suæ, Nescio vos, & fratribus suis, Ignoro vos, & nescierunt filios suos; hi custodierunt eloquium tuum.* De quibus scribit idem Moyses Exodi, cap. 32. *Hodie consecrastis manus vestras Do-*

In Can. *Diaconi.* dist. 93.

Can. *Cleros.* parag. *Levitæ.* dist. 21.

Cap. 33.

mino, unusquisque in filio & in fratre suo, ut detur vobis benedictio: Quando scilicet sine ullo discrimine proximos quosque interfecerunt, ad vindicandam injuriam Deo illatam, studiis omnibus affectibusque naturæ renuntiando: quod quidem exemplum Levitarum in Lege scripta, qui tantùm figura fuerunt Diaconorum novæ Legis, eos excitare potenter debet, ut Carni & Sanguini, omnique naturali cognationi renuntient, cùm Ordinem Diaconatus suscipiunt, quo ad Sacramenta administranda incipiunt participes fieri: olim enim Diaconi solemniter baptizabant, quòd idem nunc quoque præstare possent in absentia Presbyteri. Eucharistiam etiam populo Christiano distribuebant post consecrationem à Presbytero factam. Presbyteris & Episcopis in Missæ celebratione inserviunt; debent Evangelium cantare, & populo explicare, alia quoque munia primis Ecclesiæ sæculis gerebant, circumspiciebant omnia quæ in Ecclesia gerebantur, & ea ad Episcopum referebant: nomine Episcoporum Xenodochia ad egenorum & ægrotantium Christianorum consolationem invisebant, pauperum Virginum, ac viduarum peculiarem curam gerebant, redditus Ecclesiæ administrabant.

Quales Diaconi ordinarentur, Apostolus Paulus plenissimè scribit, dum ait: *Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos*, quia ubi ebrietas, ibi libido dominatur & furor: *Non turpe lucrum sectantes*: ne de cælesti Ministerio, lucra terrena sectentur: est quoque turpis lucri appetitio, plus quam de æternis, de præsentibus cogitare: *Habentes Mysterium fidei in conscientia pura*; id est habentes fidem Mysteriorum Christianæ Religionis, seu fidem Christianam conjunctam cum

1. ad Timoth. cap. 3.

cum pura conſcientia, id eſt cum animo ſincero & fervida charitate. Poſt hoc autem ſubjecit Apoſtolus: *Et hi autem probentur primùm; & ſic miniſtrent nullum crimen habentes.*

Quæſt. 12. Quænam ſunt diſpoſitiones ad ſuſcipiendum Ordinem Preſbyteratus? Et quæ ejus munia?

Reſp. Hujuſmodi diſpoſitiones colligi facilè poſſunt ex ſumma Sacerdotis dignitate, quæ tam auguſta tamque ſublimis eſt, ut verba noſtra eam ſatis exprimere non valeant: conſequens eſt, eos, qui ad hunc Ordinem planè divinum promoventur, cum vitæ Sanctitatis gradum aſſecutos eſſe, in eoque ſtabilitos, ita ut aliquam habeant cum tanta dignitate proportionem; dicitur enim in Canone: *Sacerdos nomen habet compoſitum ex Græco & Latino, quaſi ſacrum dans: ſicut enim Rex à regendo, ita Sacerdos à Sacrificio vocatus eſt: conſecrat enim & ſacrificat.* Et in alio Canone dicitur: *Sacerdotes verò beatus Petrus ſal terræ & mundi lumen docens, præcipit in ſplendore bonorum operum, patrem glorificare Deum.* Si in ſacra Scriptura Sacerdotes veteris Teſtamenti Dii & Angeli vocentur ut patet ex capite ſecundo Malachiæ: *Labia enim Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt.* Et in Pſalmo 81. legitur: *Ego dixi, Dii eſtis, & Filii excelſi omnes:* Denique Exodi, cap. 22. *Diis non detrahes.* Si à populo Iſraëlitico Sacerdotes colebantur admodum reverenter propter Miniſterium ſuum, quod figura tantum erat, & rudis quidam typus Sacerdotum novi Teſtamenti: majori profectò jure hi honorum tituli ipſis tribuendi ſunt, majorque iis debetur veneratio à ſupremis mundi po-

Can. *Cleros.* §. *Sacerdos.* diſt. 21.

Can *Sacerdotes.* diſt. 93.

testatibus : Quocirca Divus Gregorius Magnus scribens Imperatori Mauritio, ut refertur in Canone, eum hortatur, ut eos potiùs revereatur quàm judicare velit. *Sacerdotibus autem*, inquit, *non ex terrena potestate Dominus noster citiùs indignetur, sed excellenti consideratione, propter eum, cujus servi sunt, eis ita dominetur, ut etiam debitam reverentiam impendat: nam in divinis eloquiis Sacerdotes aliquando Dii, aliquando Angeli vocantur.* Eorum certè virtus proportionem aliquam, & quantam humana fragilitas pati potest, habere debet, cum iis nominibus Deorum & Angelorum, & cum sacris Ministeriorum functionibus.

In Can. *Sacerdos*, 11, q. 1.

Concilium Tridentinum paucis complectitur dispositiones ad Presbyteratum necessarias, qui est veluti finis & complementum caeterorum Ordinum. *Qui piè & fideliter in Ministeriis ante actis se gesserint, & ad Presbyteratus Ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium: & hi sint qui non modò in Diaconatu ad minùs annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministraverint; sed etiam ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur; atque ita pietate ac castis moribus conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum & vitæ monita ab eis possint expectari.*

Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 14.

Sacerdotum potestas amplissima est, cùm per verba consecrationis è coelis in terris advocent Christum Dominum, *Obediente Deo voci hominis*, qui profundâ humilitate, quæ annihilationis quamdam speciem habet, eorum Ministerio se sub speciebus panis & vini abs-

condit. Vitam gratiæ peccatoribus restituunt in Sacramento Pœnitentiæ, eisque Ecclesiæ cælique portas aperiunt : non possunt tamen hanc potestatem exercere, nisi de expressa Episcopi licentia, ut ait Concilium Tridentinum : *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant ; decernit tamen sancta Synodus, nullum, etiam Regularem, posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem quæ gratis detur, obtineat: privilegiis & consuetudine quacumque etiam immemorabili nonobstantibus.* Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 15.

Tamen in articulo mortis quilibet Sacerdos, etiam non approbatus, quoslibet pœnitentes absolvere potest, quando Sacerdos approbatus facilè haberi non potest, ut patet ex eodem Concilio Tridentino : *In Ecclesia Dei*, inquit, *custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis : atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt.* Conc. Trid. sess. 14. De Pœnit. cap. 7.

Solemniter in Ecclesia baptizant, & omnia administrant Sacramenta, de licentia tamen Episcopi si non sint Parochi, exceptis Sacramentis Ordinis & Confirmationis, quæ reservantur Episcopis. Benedicunt populo in Missæ Sacrificio ; ad eos etiam spectat aliis in locis Fideles, bona terræ, alimenta, & universa quæ hominibus inservire possunt benedicere ; ait enim Episcopus in eorum ordinatione, *Et ut omnia benedicantur quæ ab ipsis benedicuntur.* Denique stabiliti sunt ad prædicandum Evangelium, & annuntiandum verbum Dei omnibus hominibus, cum Episcopi licentia,

qui in primis & specialiter prædicare tenetur, & gregem sibi commissum æternæ salutis viam docere, & per seipsum & per Presbyteros, quando ei non licèt prædicationi vacare, ut ait Concilium Tridentinum, sess. 24. De Reform. cap. 2.

Cùm tam ampla sit Sacerdotum potestas & eorum functiones multùm ad Dei gloriam & salutem animarum conferant, ex hoc necessariò sequitur quod illas cum magna animi pietate & devotione exercere debent, & quod illorum vita aliquo modo correspondere deberet Sanctitati suarum functionum; ideoque sanctus Isidorus ait: *Tantùm inter Sacerdotem, & quemlibet probum interesse debet, quantùm inter cœlum & terram discriminis est.* Et multùm vertit in dedecus Sacerdotii, ut ait Petrus Blesensis, Laïcos esse perfectiores Clericis, licèt sint negotiis sæcularibus necessariò intricati: quod tamen sæpissimè accidit: *Erubescant*, inquit, *Sacerdotes si sacratioris vitæ inveniantur Laïci, qui hujus mundi fluctibus sunt immersi.* Ideoque debemus, ut ait Apostolus Paulus, diligenter attendere ad Ministerium quòd accepimus à Domino ut illud impleamus. Videatur Tom. 1. Tract. 6. cap. 4. num. 2.

S. Isidor. Pelusiota, L. 2. Ep. 105.

Petrus Bles. Serm. 59.

Quæst. 13. Difficultas inveniendi personas quæ habeant dispositiones ad Presbyteratum necessarias, & in Concilio Tridentino notatas, quas modò retulimus; potest-ne sufficiens præbere motivum ordinandi eos, qui tales non habeant dispositiones?

Resp. Huic quæstioni, quam sibi proposuerat, respondet sanctus Thomas his verbis: *Deus nunquam deserit Ecclesiam suam, quin inveniantur idonei Ministri sufficientes ad necessitatem plebis, si digni promoverentur,*

S. Thom. in suppl. q. 36. art. 4. ad 1.

& indigni repellerentur. Et si non possent tot Ministri inveniri, quot modò sunt; melius esset habere paucos Ministros bonos, quàm multos malos.

Concilium Lateranense generale sub Innocentio tertio, huic difficultati videtur etiam respondere, cùm ait: *Cùm sit ars artium regimen animarum, districtè præcipimus, ut Episcopi promovendos in Sacerdotes diligenter instruant & informent, vel per seipsos vel per alios viros idoneos, super divinis Officiis, & Ecclesiasticis Sacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare; quoniam si ignares & rudes de cætero ordinare præsumpserint (quod quidem facilè poterit deprehendi) & ordinatores & ordinatos gravi decrevimus subjacere ultioni. Satiùs est enim, maximè in ordinatione Sacerdotum, paucos bonos quàm multos malos habere Ministros; quia si cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam dilabuntur.* Ut dicitur in Evangelio. Conc. Lateran. 4. cap. 27.

Enim verò Ecclesia non indiget Presbyteris inutilibus, sed bonis indiget Presbyteris, qui laborent utiliter in vinea Domini; & videmus quotidie parvum eorum numerum, qui Ministeria sua fideliter exequuntur, majorem fructum ad procurandam animarum salutem in aliqua Diœcesi facere, quàm magnum numerum ignarorum, aut otiosorum, aut alio quovis modo sancto Sacerdotio ad quod promoti fuerunt indignorum; qui adeo non prosunt Ecclesiæ, quin imò ei magis nocent, & grave præjudicium inferunt, malis ferè suis moribus destruendo, quidquid à bonis Presbyteris fit ad sanctificationem populorum; quod quidem rectè observatum est in Concilio Burdigalensi, ubi dicitur. *Ut vinea Domini, ex illius præcepto, ritè semper colatur, multaque Messis in* Concil. Burdigal anno 1583, cap. 25.

ejus horreum reportetur, multis operariis opus est, quorum non tam numerus quàm virtus spectanda est; paucos enim idoneos & probatos habere satius est, quàm multos inutiles, atque adeo ipso vitæ genere perniciosos.

Unde propter eandem rationem dicitur in Canone qui sancto Clementi adscriptus est: *Tales ad Ministerium eligantur Clerici, qui dignè possint Dominica Sacramenta tractare: meliùs est enim Domini Sacerdotii paucos habere Ministros, qui possint dignè opus Dei exercere, quàm multos inutiles qui onus grave ordinatori adducant.*

Can. *Tales.* dist. 23.

Dilatata videtur Ecclesia, inquit sanctus Bernardus, *ipse etiam Cleri sacratissimus Ordo, fratrum numerus super numerum multiplicatus est: verùm etsi multiplicasti gentem Domine, non magnificasti lætitiam, dum nihil minùs apparet defecisse meriti, quam numeri accessisse.*

S Bern. De Conversat. ad Clericos cap. 29.

Quocirca concludere possumus, secundùm Canonem attributum sancto Zozimo Papæ: *Divinos Ordines largiri, oportet districti semper esse judicii: rarum enim est omne quod magnum est.*

Can. *Si Officia*, dist. 59.

Et quoniam Presbyteri virtus eximia esse debet, graviter metuendum est, ne ad hanc tantam dignitatem promoveantur ii, qui non habeant dispositiones requisitas ad perficiendas sacras tanti muneris functiones, & ad vivendum secundùm præscriptas tantæ dignitati leges; quoniam cum Ecclesiastico dicere possumus quod Ecclesia *Non concupiscit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.*

Ecclesiastici cap. 15. v. 22.

Quæst. 14. Tenentur-ne omnes Presbyteri animarum salutem, in quantùm possunt, procurare, & eo fine laborare?

Resp. Cùm unicuique Christiano, nemine

prorsùs excepto, mandatum sit, ut proximi sui salutem secundùm vires suas agat, juxta illud Ecclesiastici, *Mandavit illis unicuique de proximo suo*; dubitare non debemus, quin hoc mandatum ad Presbyteros præcipuè pertineat, quorum ope & ministerio, sive virtute prædicationis, sive administratione Sacramentorum, Deus populos sanctificare decrevit. Ideoque per Episcopum semper monet Ecclesia Presbyteros omnes ordinatos; ut intelligant per Sacerdotium susceptum, ipsis onus incumbere populos instruendi: unde Concilium Tridentinum de Presbyteris ordinandis loquens ait: *Hi sint, qui ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.*

Ecclesiastici cap. 17.

Conc. Trid. sess. 23. De Reform. cap. 14.

Ideoque quilibet Sacerdos illud Apostoli sibi debet applicare. *Si evangelizavero non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit; væ enim mihi est, si non evangelizavero.* Verum quidem est, non eodem omnes valere talento, quibus respondet Divus Bernardus: *Si multùm accepisti multùm da, si parum & illud tribue: de solo credito tibi talento respondere tibi para, securus de reliquo.* Nemo tamen est, qui non sit idoneus, ut laboret aliquo tandem modo in vinea Domini, doctrinam saltem Christianam faciendo, aut familiares instructiones instituendo, aut pauperum & ægrotorum curam agendo, aut aliquod tandem munus in Ecclesia obeundo, quod suis viribus, suoque captui conveniat; ut enim ait sanctus Prosper laudatus in Concilio Aquisgranensi: *Ad hoc,* « *nisi me fallit opinio*, sanctè vivendum est Sa- « cerdoti, ne dicta sua repugnantibus factis eva- « cuet; si quod prædicat fieri debere, non fa- « ciat, aut si quod non facit prædicare præ-

1. ad Cor. cap. 9.

S. Bern.

S. Prosper. lib. 1. De Vita contemplativa. cap. 20. in Concil.

Aquisgran. cap. 26. an. 816.

„ sumpserit, nihil apud eos, qui ejus vitam nocêre, proficiet. Quia ad hoc est Ecclesiæ Dei præpositus, ut non solùm bene vivendo alios exemplo suæ conversationis instituat, sed etiam fiducialiter prædicando, singulis ante oculos suos peccata constituat, quæ pœna maneat duris, quæ gloria obedientibus, ostendat, nullius salutem desperando contemnat, animas emendari nolentium plangat, imitatus Apostolum qui ait : *Vt lugeam multos ex his, qui ante peccaverunt, & non egerunt Pœnitentiam*: Et iterum : *Quis infirmatur & ego non infirmor ? Quis scandalizatur & ego non uror ?* Quapropter sciens, quod si quibuslibet divitibus, ac potentibus malè viventibus parcat, aut foveat, eos perdat, simul & pereat : & sanctè debet vivere propter exemplum, & piè docere propter suæ administrationis Officium : certus quod ei sua justitia nihil suffragetur, de cujus manu anima pereuntis exigitur. Quando quicumque alius perierit, quem nulla docendi necessitas manet, solus pœnas sui sceleris dabit: ille autem cui dispensatio verbi commissa est, etiamsi sanctè vivat ; & tamen perditè viventes arguere, aut erubescat aut metuat ; cum omnibus, qui eo tacente perierint, perit ; & quid ei proderit non puniri suo qui puniendus est alieno peccato ? Mentior, nisi hoc Dominus per Ezechielem Prophetam sub cujusdam terroris denuntiatione loquitur ad eum : *Et tu, fili hominis speculatorem dedi te domui Israël.* Nec hoc transeunter debemus audire quod Sacerdotem speculatorem appellet. . . . *Audies,* inquit, *sermonem ex ore meo, & annuntiabis eis ex me.* . . . Si ei peccata sua non annuntiaveris, cùm non argueris, ut ab impietate sua convertatur, & vivat, & te qui non increpasti, & ipsum qui te tacente peccavit, flammis pe-

rennibus perdam : Quis, rogo, tam saxei pectoris, quis tam ferreus erit, quem sententia ista non terreat ? Quis tam alienus à fide, qui sententiæ isti non credat ?

Denique, ut ait Concilium Aquisgranense : *Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, si eos ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant.* Conc.il. Aquisgran. cap. 3. Sunt tamen nonnulli, qui existimant se non teneri ad instruendum populum, aut confessiones audiendas, prætextu ut dicunt incapacitatis, aut quia credunt se minùs idoneos ad ea munia obeunda ; at si hoc verum est, veniam à Deo enixè postulare debent, quod Sacerdotio se ingesserint, sine talentis necessariis ad utiliter operandum in vineæ Domini, ideoque omnem operam adhibere debent ad hunc defectum reparandum, & ut idonei sint ad aliquod munus exercendum in Ecclesiastico statu suis viribus proportionatum.

Quæst. 15. Qui recipit Minores Ordines, aut etiam sacros, aut qui eos exercet in statu peccati mortalis, committit-ne novum peccatum ?

Resp. Tres sancti Doctores, iidemque conspicua Ecclesiæ lumina, huic quæstioni planè satisfecerunt. Primò enim certum est, illum qui suscipit aliquem Ordinem, in statu peccati mortalis, committere peccatum mortale : quod quidem sacrilegium in tali Sacramento, eo gravius est, quo non modo ei qui suscipit Ordinem, verùm etiam toti Ecclesiæ magnum præjudicium affert, quàm sic ordinatus suo crimine deturpat, ac copioso fructu privat, quam ex ejus Ministerio jure sperare poterat ; Hic, cùm destitutus sit gratiis sibi præparatis, quibusque se indignum reddidit in Ordinis susceptione, nonnisi infelicem expectare debet

exitum ex hac indigna ordinatione.

Sanctus Thomas, sanctus Raymundus, & sanctus Antoninus asserunt expressè, eum mortaliter peccare, qui in statu peccati mortalis suum exercet Ordinem; & quidem sanctus Antoninus ait: *Et ut dicit Thomas, in quolibet actu cujuscumque Ordinis, quandocumque se exhibet ut minister Ecclesiæ, peccat mortaliter; & toties, quoties hoc agit; quia ut dicit Dionysius, immundis nec Symbola, id est, Sacramentalia signa tangere fas est.*

S. Ant. 3. p. tit. 14. De Temp. & loc. Ordin. cap. 16. §. 10.

Sanctus Thomas ait: *Respondeo dicendum, quod lex præcepit, ut homo justè ea quæ justa sunt exequatur: & ideo quicumque hoc quod sibi competit ex Ordine, facit indignè; quod justum est, injustè exequitur, & contra præceptum Legis facit; ac per hoc mortaliter peccat.*

S Th. in suppl. art. 5. q. 36. in corp.

Sancta enim sanctè tractari debent; unde, inquit idem sanctus Thomas, *Sanctitas vitæ requiritur in suscipiente Ordinem, ut sit idoneus ad exequendum; sed peccat mortaliter qui cum peccato mortali ad Ordines accedit: ergo multò fortiùs peccat mortaliter in qualibet executione Ordinis.*

Ibidem.

Sacerdos, inquit idem Doctor, *est quasi blasphemus & deceptor, qui indignè Ordinem exequitur, & sic mortaliter peccat: & eadem ratione quilibet alius ordinatus.* Quæ verba satis declarant, quanta esse debeat, & quàm firmiter stabilita vitæ innocentia & sanctitas, non solùm Presbyterorum, verùm etiam omnium Clericorum; quoniam eorum peccata tot formidanda secum trahunt præcipitia. De illis præsertim dici possunt illa Psalmi verba, *Abyssus abyssum invocat*: Quia cùm semper parati esse debeant ad obeunda munia suis Ordinibus propria, magno se exponunt periculo sacrilegii perpetrandi: si cum continua atten-

Ibidem.

Psal. 41.

tione sanctitatem, & perfectionem suo statui debitam conservare non nitantur. Magni prorsùs interest, ut à funestis rerum sanctissimarum prophanationibus graviter abhorreant, atque adeo à minima peccati mortalis umbrâ penitùs effugiant, cum ea tremendis exposita sit præcipitiis in viris Ecclesiasticis, quorum obduratio ferè penitùs insuperabilis est, cùm ad eum impietatis gradum pervenerunt, ut sacris suis functionibus, ac Ministeriis abutantur, ea in statu peccati mortalis exercendo: audent enim se profiteri sanctæ nostræ Religionis divinique cultus Ministros, cùm ejus sunt inimici, suas obeundo functiones sine gratiæ auxilio, quæ prorsùs necessaria est, ut dignè fiant, quæque iis in singulorum Ordinum susceptione collata fuit; unde, ut ait Divus Gregorius Papa. *Plerique eorum in impœnitentis cordis caliginem projiciuntur, & nulla hominis adhortatione resipiscunt.* S. Greg. in cap. 3. lib. reg.

Gregorius etiam Papa nonus ait: *Quæsitum est de Sacerdotibus, vel aliis Clericis qui bonum conscientiæ rectæ perdiderunt, si proposita crimina Ordine judiciario comprobata, vel aliàs notoria fuerint: qui si non pœnituerint, monendi sunt, & sub interminatione divini judicii obtestandi, ut in testimonium suæ damnationis, in susceptis etiam Ordinibus non ministrent.* Ut saltem ex hoc significent, quòd cùm se reos coram Deo cognoscant, se indignos existimant functiones suorum Ordinum exercendi. In cap. ult. De Temp. Ordin.

Quæst. 16. Quanam ætate suscipiendi sunt Ordines sacri?

Resp. Concilium Tridentinum hanc ætatem determinavit his verbis: *Nullus in posterum ad Subdiaconatus ante vigesimum-secundum,* Concil. Trid. sess. 23. De Ref. cap. 12.

ad Diaconatus ante vigesimum-tertium, ad Presbyteratus Ordinem ante vigesimum-quintum ætatis suæ annum promoveatur. Sciant tamen Episcopi non singulos in ea ætate constitutos, debere ad hos Ordines assumi; sed dignos duntaxat, & quorum probata vita senectus sit. Regulares quoque nec in minori ætate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur, privilegiis quibuscumque quoad hoc penitùs exclusis. Observandum tamen est, sufficere vigesimum-secundum annum inchoatum ad Subdiaconatum recipiendum, & sic de cæteris; quia in favorabilibus annus inceptus habetur pro completo.

Quæst. 17. Quinam sunt effectus Sacramenti Ordinis?

Resp. Effectus hujus Sacramenti magni sanè ponderis & momenti sunt, non tantùm respectu recipientis, verùm etiam respectu totius Ecclesiæ; quocirca hæc sancta Mater divino in suis Decretis animata Spiritu, dignos Ministros ardenter optando, præcipit omnibus fidelibus, ut implorent per universalia jejunia, ferventesque preces, particulare gratiæ cælestis auxilium, pro omnibus ordinandis, quod eos disponat ad abundè recipiendas in hoc Sacramento gratias, muneri suo dignè obeundo necessarias, & huic sacro statui proprias, ut utiliter in vinea Domini laborent, tum ad suam, tum ad aliorum sanctificationem.

Primus hujus Sacramenti effectus, est gratia sanctificans, ut ait Catechismus Concilii Tridentini, his verbis: *Constat verò quamvis Ordinis Sacramentum, ut antea dictum est, maximè ad Ecclesiæ utilitatem, & pulchritudinem spectet, tamen in ejus quoque anima*

Catech. Concil. Trident. §. 58. p. 2. De Sacram. Ordinis.

qui sacris initiatur, sanctificationis gratiam efficere, quâ idoneus habilisque ad rectè munus suum agendum, Sacramentaque administranda reddatur.

Secundus hujus Sacramenti effectus, est caracter indelebiliter impressus in anima, quo Ministri Ecclesiæ à cæteris fidelibus secernuntur, divinoque cultui unicè ac semper mancipantur, potentiamque illam recipiunt, quæ respicit Sacro-sanctum Altaris Sacramentum, ad quod omnes diversi Ordines referuntur. Hæc potestas integra est, & perfecta in Presbyteris, & minor in inferioribus Ordinibus, secundùm proportionem respectus quem habent ad Sacrificium Missæ.

Unde Concilium Tridentinum ait: *Si quis dixerit per sacram Ordinationem non dari Spiritum-sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere: Accipe Spiritum-sanctum; aut per eam non imprimi caracterem, vel eum qui Sacerdos semel fuit, Laïcum rursus fieri posse, Anathema sit.* Conc. Trid. sess. 23. De Ordin. Can. 4.

Quæst. 18. Omnes Ordines, etiam Minores conferunt-ne gratiam & imprimunt-ne caracterem?

Resp. Audiendus solummodò est sanctus Thomas, qui ait: *Cùm divinorum operum perfectio requirat, ut cuicumque aliqua divinitùs potentia datur, eidem & ea, per qua illius potentia executio fieri congruè possit, donentur.* Et ibidem ad 2. *Cùm per quemlibet Ordinem constituatur aliquis supra plebem in aliquo gradu potestatis ordinata ad Sacramentorum dispensationem: perspicuum est in singulis Ordinibus caracterem imprimi.* Et denique ibidem, art. 2. ad 1. *Quilibet Ordo vel habet actum circa ipsum Sacramentum, vel* S.Th. in suppl. q. 35. a. 1. in corp.

ordinatum ad Sacramentorum dispensationem, sicut Ostiarii habent actum admittendi homines ad divinorum Sacramentorum inspectionem, & sic de aliis; & ideo in omnibus requiritur spiritualis potestas. Ideoque ratione hujus characteris reïterari non possunt.

TRACTATUS NONUS.

DE

SACRAMENTO MATRIMONII.

CAPUT PRIMUM.

De Sponsalibus.

Quæst. I. QUID sunt Sponsalia, & quorsum instituta?

Resp. *Sponsalia futurarum sunt nuptiarum promissa*, ut dicitur in Canone, ab illis facta, qui futuris illis nuptiis sunt conjungendi. Can. *Nostrates.* 30. q. 5.

Requiritur autem primò, ut hujusmodi promissio sit vera: simulata enim promissio, non est vera promissio; quare fictus ille promissor non obligatur vi sponsalium, quæ nulla sunt: tenetur nihilominùs contrahere, vel componere cum sponsa, cui illusit, tum propter injuriam ei factam, tum propter scandalum: Si autem habuerit animum promittendi, non autem promissum implendi, sponsalia sunt valida.

Secundò requiritur, ut sit deliberata; debet enim esse actus ex rationis deliberatione procedens.

Tertiò ut sit signis exterioribus expressa; Quia, ut ait Divus Thomas, *Promissio quæ* S. Th. 2. 2. q. 88. art. 1. in corp.

ab homine fit homini, non potest fieri, nisi per verba, vel quacumque exteriora signa.

Quartò ut sit libera; quia promissio violenter, aut per metum cadentem in constantem virum extorta, non obligat, nisi sit juramento firmata. Ex eodem sancto Thoma 2. 2. q. 89. art. 7. ad 3.

Quintò ut sit mutua, ita enim definiuntur sponsalia, ut dicantur mutua promissio futuri Matrimonii signo aliquo sensibili expressa. Hinc infertur primò promissionem inter sponsalia absenti vel præsenti factam, antequam alter acceptet, posse sine ulla culpa revocari; quia promissio sponsalitia non est gratuita, sed sub conditione reciprocæ promissionis facta. Secundò, admitti peccatum lethale ab eo, qui sine gravi causa sponsalitiam promissionem acceptatam implere renuit; quia in hujusmodi promissione est ultro citroque obligatio. Tertiò si quis postularet à fœmina utrum vellet sibi promitti nuptias, & illa sponderet, & responderet, placet, essent tunc contracta sponsalia; nisi fortè joco & non seriò id diceretur.

Quod spectat ad signa quibus consensus contrahentium inter sponsalia exprimi possent, varia sunt: vel enim ipsa sponsalia contrahuntur verbis, vel scripto, vel nutu, vel annuli, sive cujuspiam alterius arrhæ donatione, & interdum silentio contrahuntur sponsalia, etiam absolutè, vel adjectâ conditione, vel simplici promissione, vel interpositâ jurisjurandi religione.

Quod si verba, vel signa, sint obscura, & dubia sit mens contrahentis, recurrendum est ad verisimilitudinem, comparando res ad invicem, vel ex antecedentibus, vel ex consequentibus, & ex qualitate personarum; spectanda etiam est consuetudo regionis.

Præmittuntur autem ſponſalia Matrimonio, primò, ut ait Divus Auguſtinus : *Eſt inſtitutum ut jam pacta ſponſæ non tradantur ſtatim, ne vilem habeat maritus datam, quam non ſuſpiraverit ſponſus dilatam.* Secundò ut majore reverentiâ, & maturiori deliberatione Matrimonium tot oneribus, & moleſtiis implicatum ineatur. Tertiò ex veteri Eccleſiæ conſuetudine, ut Matrimonia moleſta tribulatione carnis ut plurimùm conflictata, felicem ſortirentur exitum. Celebratis ſcilicet ſponſalibus, debent ſponſi incumbere in flagrantiſſimas Orationes, ad alliciendam ſuum in futurum conjugium divinam gratiam, cujus ope nuptias ineant ; atque ita cùm nupſerint in Domino, Chriſtiana tranquillitate potiantur. S. Aug. lib. 8. Conf. cap. 3.

Aliquæ rationes cur inſtitutæ ſint ſponſalia afferuntur, ut ſcilicet interjecto inter illa & Matrimonium ſpatio, in contrahentium ſtatum, mores, & conditionem, diligens inquiſitio factitari valeat ; & præterea deprehendi poſſit legitimum impedimentum, ſi aliquod vel futurum Matrimonium impediens, vel contractum dirimens lateat.

Quæſt. 2. Quinam poſſunt contrahere ſponſalia ?

Reſp. Septennium eſt legitimum tempus contrahendis ſponſalibus idoneum, cum libero rationis uſu. Affirmat autem Divus Thomas, quod *In fine primi ſeptennii incipit homo eſſe aptus ad aliqua promittenda in futurum, præcipuè de his ad quæ ratio naturalis inclinat magis : non autem ad obligandum ſe perpetuo vinculo, quia adhuc non firmam habet voluntatem : & ideo tali tempore poſſunt contrahi ſponſalia.* Propinquitas autem iſta ad ſeptennium abſolutum, non eſt æſtimanda tantùm ex quinque vel ſex menſibus, qui deſunt S.Th. in ſup. pl. q. 43. a. 2. in corp.

septennio, sed etiam ex usu rationis, prout in contrahentibus acceleratus fuerit.

Quæst. 3. Possunt-ne Parentes pro filiis sponsalia contrahere?

Resp. Possunt parentes pro filiis, imò Tutores ac Curatores pro pupillis contrahere: Verùm, ut dicitur in Canone, hæc promissa non obligant, nisi post consensum expressum vel tacitum filiorum; sic enim legitur. *Porro ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt: ipsi filii, si expressè consenserint vel tacitè, ut si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur. Et est idem, si filii tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes, eadem sponsalia tacitè vel expressè post scientes, ratificaverint.*

Cap. 1. §. ult. de Desponſ. impub. in 6.

Quæst. 4. Qui contraxit sponsalia, teneturne in conscientia implere promissa, & ad ea implenda adigi-ne potest, qui ea exequi recusaret?

Resp. Tenetur, ut patet ex sancto Thoma, his verbis: *Ex tali promissione sponsalium obligatur unus alii ad Matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non solvens promissum: nisi legitimum impedimentum interveniat; & secundùm hoc etiam Ecclesia cogit, injungendo Pœnitentiam pro peccato: tamen in foro contentioso non compellitur, quia coacta Matrimonia consueverunt malos exitus habere.*

S. Th. in 4. dist. 17. q. 1. art. 1. ad 2.

Quæst. 5. Quibusnam in casibus Sponsalia dirimuntur seu dissolvuntur?

Resp. Sanctus Antoninus, post sanctum Raymundum, novem refert, omnes in Canone fundatos: *In novem casibus*, inquit, *solvuntur* sponsalia de jure & sine peccato, secundùm Raymundum. Primus, si alter spon-

S. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 18. De Sponsalibus, §. 1.

forum tranfit ad Religionem, quod etiam facere poteſt contracto Matrimonio de præſenti & nondum conſummato, etiam altero invito; & ſic ille qui remanet in ſæculo, ſolvitur à ſponſalibus, & etiam à Matrimonio. Secundus eſt, quando ſponſus non invenitur, quia tranſtulit ſe ad aliam regionem. Et ſi terminus in ſponſalibus non fuit appoſitus de contrahendo, tunc ſecundùm Leges, præſens non tenetur expectare abſentem niſi per biennium. Tertius eſt ſi alter ſponſorum poſt contracta ſponſalia incurrat lepram, vel paralyſim, amittat oculum, vel naſum. Quartus, ſi ſupervenit affinitas; putà quia ſponſus cognovit conſanguineam ſponſæ, vel è converſo. Quintus ſi mutuò ſe abſolvant. Sextus ſi alter eorum fuerit fornicatus: in quo caſu licet alteri repellere fornicantem, & hoc de fornicatione carnali, & multò magis de ſpirituali, ſcilicet de hæreſi vel infidelitate. Septimus quando ſponſus vel ſponſa contrahit cum altero per verba de præſenti, vel etiam per verba de futuro, & ſequitur carnalis copula; peccavit talis tamen mortaliter qui fidem fregit. Octavus, quando impubes qui contrahit ſponſalia, venit ad ætatem adultam, & petiit abſolvi à vinculo ſponſalium, & dari ſibi licentiam nubendi. Nonus ſi fama habeat, quod inter eos ſit aliquod impedimentum, & de fama doceatur.

Quæſt. 6. Dirimuntur-ne ſponſalia per vota ſimplicia caſtitatis?

Reſp. Reſpondet cum diſtinctione ſanctus Antoninus. *Diſtingue*, inquit, *quia aut votum ſimplex præcedit ſponſalia ipſa, aut ſequitur: ſi præcedit votum, tunc impedit, & dirimit etiam ſponſalia de futuro jurata: quia hoc caſu juramentum eſt illicitum, cùm juret facere contra id quod voverat: aut ſpon-* Ibidem, §. 1.

salia præcedunt votum simplex : & tunc votum non impedit vel dirimit sponsalia ; sed eo casu cogi debet vel votum solemnizare , scilicet profitendo in Religione , & sic essent soluta sponsalia : vel sponsalia profiteri , & contrahere Matrimonium.

Idem sanctus Antoninus ibidem duas affert regulas, ad tollendas omnes in hac materia difficultates : *Prima regula est , quoties contrahuntur duo vincula æqualis potentiæ incompossibilia , primum præjudicat secundo. Secunda regula est , si duo vincula disparis potentiæ incompossibilia contrahuntur , fortius repellit minùs forte.* Verbi gratia , votum solemne fortius est sponsalibus : atque adeo licèt posterius fuerit , dirimit tamen sponsalia.

Quæst. 7. Sponsalia sunt-ne necessaria ante Matrimonium ?

S. Antonin. 3 p. tit. 1. cap. 18. in principio.

Resp. *Non est necessarium*, inquit sanctus Antoninus , *quod sponsalia præcedant , quia absque promissione facta de futuro , potest quis subitò contrahere per verba de præsenti.*

Quæst. 8. Quot modis contrahi possunt sponsalia ?

S. Th. in suppl. q. 43. a. 1. in corp.

Resp. Secundùm Divum Thomam , contrahi possunt aut absolutè aut sub conditione. *Fit autem ista promissio* , inquit , *dupliciter , scilicet absolutè , & sub conditione : absolutè quatuor modis. Primò nudâ promissione , ut cùm dicitur : Accipiam te in meam , & è converso. Secundò datis arrhis sponsalitiis , ut pecuniâ vel aliquo hujusmodi. Tertiò annuli subarrhatione. Quartò interveniente juramento. Si autem fiat dicta promissio sub conditione , distinguendum est : quia aut est conditio honesta, ut cùm dicitur , Accipiam te , si parentibus placeat ; & tunc stante conditione , stat promissio ; & non stante , non stat : aut est in-*

honesta, & hoc dupliciter; quia aut contraria bonis Matrimonii, ut si dicam, Accipiam te, si venena sterilitatis procures; & tunc non contrahuntur sponsalia; aut non est contraria bonis Matrimonii, ut si dicam, Accipiam te, si furtis meis consentias; & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio.

Quæst. 9. Sponsalia, quæ copula carnalis subsecuta fuit, transeunt-ne in verum Matrimonium?

Resp. Sanctus Carolus in Concilio Provinciali quinto, hanc ita solvit quæstionem: *Si qui ætate etiam legitimâ, & Parocho præsente, testibus duobus adhibitis, & notario item, jurati spoponderunt, se Matrimonium inituros, ac deinde, non contracto legitimè per verba de præsenti Matrimonio, copulationem inter se inierunt, eorum Matrimonium nullum ab Episcopo declaretur, ac decernatur. Id verò ne accidat, Parochus quàm sæpissimè populum, ut opus erit, moneat ad præscriptum Concilii Tridentini.* Concil. Mediol. 5. tit. *Quæ ad Matrim pertinent.*

Quæst. 10. Debent-ne, qui sponsalia contraxerunt, sub eodem tecto relinqui?

Resp. Nullum est omninò tempus, quo minùs concedi debeat, ut personæ diversi sexus simul commorentur, ac familiariter conversentur, quàm post contracta sponsalia, quia funesta satis, & frequenti constat experientiâ, eam cohabitationem malos exitus habere, sub prætextu futuri Matrimonii; quin etiam hac datâ occasione gravia peccata committi solent, quæ hoc Sacramentum solent præcedere, illudque sæpiùs impediunt, propter pravas conjecturas, quas non sine ratione sponsi, ex nimia sponsarum licentiâ colligere solent. Quamobrem sanctus Carolus statuit ut: *Qui sponsalia contraxerint, si unà ante coïerint* S. Carol. Concil. Prov. 1. Decreto 27. tit. 1.

quàm coram Parocho & testibus Matrimonium inter eos celebratum sit, illius peccati, quoniam in eo sæpè delinquitur, absolutionem Episcopo reservatam esse volumus, gravemque illis Pœnitentiam imponi. Et in Concilio Provinciali sexto ait: *Itaque Episcopi cura sit, pœnis & censuris quas arbitratu suo constituerit, sancire, ne sponsi, priusquam Matrimonium in Ecclesia per verba de præsenti ex ritu celebraverint, non modò simul non habitent, sed ne ullo quidem modo mutuâ consuetudine commerciove utantur.*

Concil. Mediol. 6. tit. *Quæ ad Matrim. pertinent.*

CAPUT II.

De Proclamationibus seu denuntiationibus Matrimonii.

Quæst. 1. QUID intelligis per proclamationes sive denuntiationes?

Resp. Proclamationes sunt quædam solemnitas præcedens Matrimonium, instituta seu potiùs confirmata à Concilio Tridentino post Concilium Lateranense, quod ait: *Statuimus ut cùm Matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per Presbyteros publicè proponantur, competenti termino præfinito, ut intra illum qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat.*

Conc. Later. cap. ult. de Cland. desponf.

Unde etiam Concilium Tridentinum: *Præcipit ut in posterum antequam Matrimonium contrahatur ter à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus festivis in Ecclesia, inter Missarum solemnia publicè denuntietur.*

Conc. Trid. sess. 24. De Ref. cap. 1.

Finis itaque denuntiationum est, ut detegantur vera & legitima, canonicave impedimenta;

unde Concilium Cameracense ait: *Qui falsum impedimentum sciens prudensque attulerit, quo Matrimonium futurum impediat; quique verum impedimentum sciens reticuerit, excommunicationis pœnâ castigetur.* Concil. Camerac. ann. 1565. de Matrim. cap. 9.

Quæst. 2. Quomodo se gerere debet Parochus cum personis, quæ volunt ut fiant proclamationes futuri Matrimonii?

Resp. Sanctus Carolus in Concilio Provinciali sexto ait: *Matrimonium futurum Parochus antequam in Ecclesia denuntiet, sponsos seorsùm moneat, ut videant ne Matrimonio, quod inter se contrahere volunt, aliquod impedimentum obstet. Viderint igitur, an alteri fidem adstrinxerint, aut jurejurando spoponderint? an castitatis religionisve votum ediderint? an aliquod impedimentum inter eos intercedat cognationis etiam spiritualis, aut affinitatis usque ad gradum jure, Tridentinoque Concilio prohibitum. Si verò filii familias sint, hos Parochus valde cohortetur, ut parentibus in quorum potestate sunt, eum honorem tribuant, ut illis ne insciis quidem, nedum invitis, rem tanti momenti ineant. Id præterea studiosè paternéque etiam utrumque hortetur, ut singulari quadam animi pietate, & oratione imprimis frequentiori, in re tam gravi ad Deum confugiat. Quo in genere Tobiæ adolescentis, cùm uxorem duxit, commemorabile exemplum imitationeque dignum proponat.* Concil. Mediol. 6. tit. *Quæ ad Matrim. pertinent.*

Quæst. 3. Quo in loco fieri debent proclamationes?

Resp. Cùm finis harum denuntiationum sit ut deprehendatur an partes Matrimonium contrahere volentes possint contrahere validè & licitè, monet sanctus Carolus, ut: *Antequam Matrimonium celebret, tres denuntiationes* S. Carol. Act. p. 4. instruct. Matrim. tit.

De Parochi diligent. in denuntiat. *ad Concilii generalis & Lateranensis & Tridentini præscriptum, tribus continuis festis diebus & de Ecclesiæ præcepto celebrandis, publicè in Ecclesia, etiam utriusque, si diversæ Parochiæ contrahentes sunt, inter Missarum solemnia faciat.*

Quæst. 4. Quomodo se gerere debet Parochus in denuntiationibus hominum vagantium?

Resp. Cùm horum Matrimonium malos sæpiùs habeat exitus, ac valdè difficile sit impedimenta Matrimonii illorum detegere, summâ cautelâ opus est; quare observare debet Parochus quæ habet sanctus Carolus, dum ait: *Vagantium hominum & peregrinorum Matrimonium non facilè celebrabit; sed diligenti primùm, ex Concilii Tridentini præscripto, inquisitione facta, & testimoniorum, quibus legitimè de illis testatum fuit, cautione studiosè adhibita, reque omni ad Archiepiscopum delatâ, ac facultate celebrandi Matrimonii ab eodem impetratâ.* Et, ut ait Concilium Tridentinum. *Multi sunt qui vagantur, &c. Parochis autem præcipit, ne illorum Matrimoniis intersint, nisi priùs diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.*

S. Carol. Act. p. 4. tit. Quæ Paroch. doceat.

Conc. Trid. sess. 24. De Ref. Matrim. cap. 7.

Quæst. 5. Quid agere debet Parochus cùm apponitur impedimentum?

Resp. Ut ait sanctus Carolus: *Si Parocho qui Matrimonium promulgabit, aliquod denuntiatur impedimentum, quamobrem inter sponsos illud contrahi non posse dicatur: is nec ad illius Matrimonii celebrationem, neque ad aliam progrediatur denuntiationem, etiam si id impedimentum quod affertur, vel falsum, vel malitiosum sibi videatur, vel nullius momenti: sed rem ad Archiepiscopum deferat; si*

S. Carol Act. p. 3. Synod. 3. Decr. 34.

verò longiùs distat, Vicarium foraneum de impedimento quod proponitur, certiorem faciat, neque de eo quidquam antè statuat, quàm de eo quod faciendum sit, responsum acceperit.

Quæst. 6. Quonam in loco fieri debent proclamationes quando quis à brevi tempore commoratur in aliqua Parochia?

Resp. Certum est quod hujusmodi proclamationes fieri debent in ea Parochia ubi diutiùs aliquis commoratur, & ubi meliùs detegi possunt impedimenta Matrimonii, si quæ sint, juxta Concilium Lateranense, his verbis: *In Ecclesiis per Presbyteros publicè proponatur competenti termino præfinito, ut intra illum qui voluerit & valuerit legitimum impedimentum proponat.* Et Concilium Tridentinum ait: *Denuntiationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs detegantur.*

Conc. Lateran. in cap. ult. *De Clandest. desponsat.*

Conc. Trid. sess. 24. De Reform. Matrim. cap. 1.

Quæst. 7. Debet-ne Parochus celebrare Matrimonium eadem die, quâ ultima facta est proclamatio?

Resp. Sanctus Carolus in Concilio Provinciali tertio ait: *Quo die de Matrimonio contrahendo denuntiatio ultima facta est, ne eo ipso die, nisi impetrata ab Episcopo facultate illud celebretur. Id autem præterquam si postrema ea denuntiatio facta sit, pridie illius diei quo initium est Quadragesima vel Adventus: ac nisi item Parochus populo, antecedente denuntiatione significarit, eo die quo postrema denuntiatio fiet, Matrimonium esse contrahendum.*

Concil. Mediol. 3. tit. 3. *De iis quæ ad Matrim. Sacram. pertinent.*

Idem sanctus Carolus, Act. p. 4. ait: *Hortetur verò, ut in alterum aut tertium, aliumve differant: utque interea orationi frequentiùs vacent, Missamque de Spiritu-sancto cum Oratione de beata Virgine, aut alia, ut*

S. Carol. Act. p. 4. Instruct. Matrim. tit. *De Parochi diligent. in denuntiation. aliisque.*

est in Missa pro faciendo Matrimonio, pro se celebrari devotè curent.

Quæst. 8. Si post duos menses à proclamationibus factis, non celebratur Matrimonium sunt-ne iterandæ?

Resp. Illud expressè dicit Rituale Romanum his verbis: *Si verò infra duos menses post factas denuntiationes, Matrimonium non contrahatur, denuntiationes repetantur, nisi aliter Episcopo videatur.*

Quæst. 9. Quomodo se gerere debet Parochus, cum quibusdam personis, quæ cùm fuerint Matrimonio conjunctæ, dicunt se viduas, quia nullum de viris suis certum nuntium receperunt?

Cap. *In præsentia.* De Sponf.& Matrimon.

Resp. Hæc quæstio proposita fuit Clementi Papæ tertio qui respondit his verbis: *In præsentia nostra quæsivisti, quid agendum sit de mulieribus, quæ viros suos causâ captivitatis vel peregrinationis absentes ultra septennium præstolatæ fuerint, nec certificari possint de vita vel de morte ipsorum, licèt super hoc sollicitudinem adhibuerint diligentem; & pro juvenili ætate seu fragilitate carnis, nequeunt continere, petentes aliis Matrimonio copulari. Consultationi ergo tuæ taliter respondemus, quod quantocùmque annorum numero ita remaneant, viventibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium convolare Canonicè; nec autoritate Ecclesiæ permittas contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum.*

Quæst. 10. Proclamationes sunt-ne adeo necessariæ ad Matrimonium, ut iis omissis nullum sit?

Conc. Trid. sess. 24. De Ref. cap. 1.

Resp. Constat ex Concilio Tridentino, quod licèt illæ proclamationes fieri debeant, sicut etiam ex Concilio Lateranensi: *Matrimonium*

tamen non est nullum, sive invalidum, ubi non sunt facta, sed solùm illicitum.

Quæst. 11. Graviter-ne peccant, qui denuntiationes publicas secundùm Ecclesiæ Decretum fieri non procurant?

Resp. Certum est, eos qui Matrimonium ineunt prætermissis denuntiationibus lethaliter peccare, utpotè qui saltem præceptum Ecclesiæ in materia gravi infringunt. Unde sanctus Antoninus non dubitat asserere non modo partes contrahentes, sed & Parochum assistentem tali Matrimonio mortaliter peccare; ait enim: *Qui ergo contrahunt clandestinè Matrimonium mortaliter peccant: & tale Matrimonium dicitur contra interdictum Ecclesiæ, quia contra prohibitionem ejus est. Vbi nota quòd hoc potest esse dupliciter. Vno modo quia contra statutum juris, ut quia tribus temporibus anni interdictis, vel quia est clandestina desponsatio: prohibetur enim ne Matrimonia fiant clam & sine Bannis; & Sacerdos qui tales conjunctiones inhibere contempserit, vel regularis qui interesset hujusmodi, punitur: ubi servantur Banna, esset mortale omittere.* S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 16. in princ.

Et tamen hic sanctus Doctor scripsit ante Concilium Tridentinum, quod publicas denuntiationes majori cum cura, & universaliùs quàm priùs fiebant, fieri decrevit: quod quidem intelligi debet, licèt denuntiationes factæ sint in una contrahentium Parochia, & in alia prætermissæ, si contingat contrahentes in duabus commorari Parochiis; aut si non fiant modo à Concilio præscripto, hoc est in Ecclesia inter Missarum Parochialium solemnia: quare licèt Matrimonium contractum non præmissis denuntiationibus dici non possit clandestinum, quantùm ad nullitatem secundùm Concilium Tridentinum; certum tamen est illud

esse illicitum, & clandestinum quoad alias pœnas ab Ecclesia constitutas contra eos, qui ejus Decreta in hoc non observant, proindeque pœnas incurrunt à Concilio Lateranensi statutas his verbis : *Si quis verò hujusmodi clandestina vel interdicta conjugia inire præsumpserit, in gradu prohibito etiam ignoranter; soboles de tali conjunctione suscepta prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium; cùm illi taliter contrahendo, non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantiæ videantur.* Et Concilium Tridentinum ait : *Si quis intra gradus prohibitos scienter Matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat. Quod si ignoranter id fecerit, siquidem solemnitates requisitas in contrahendo Matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis. Non enim dignus est qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cujus salubria præcepta temerè contempsit.*

Conc. Lateran. in cap. ult. §. Si quis. De Clandest. desposation.

Conc. Trid. sess. 24. De Ref. cap. 5.

Quæst. 12. Quisnam potest dispensare super denuntiationibus Matrimonii ?

Resp. Episcopus aut ejus Vicarius generalis, qui Ordinarii nomine continentur; nisi prohibuerit Episcopus ne Vicarius generalis dispensaret ab iis denuntiationibus; sic enim ait Concilium Tridentinum : *Nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur : quod illius prudentiæ & judicio sancta Synodus relinquit.*

Ibidem. c. 1.

Quæst. 13. Potest-ne concedi dispensatio à publicis denuntiationibus, sine legitima causa ?

Resp. Satis constat ex Concilio Tridentino, quod illæ dispensationes concedi non debent sine aliqua justa causa : *Sicuti,* inquit, *publicè expedit Legis vinculum quandoque relaxare, ut pleniùs evenientibus casibus & necessitati-*

Conc. Trid. sess. 25. De Ref. cap. 18.

bus pro communi utilitate satisfiat : sic frequentiùs legem solvere, exemploque potiùs, quàm certo personarum rerumque delectu petentibus indulgere, nihil aliud est, quàm unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire. Quapropter sciant universi sacratissimos Canones exactè ab omnibus, & quoad ejus fieri poterit, indistinctè observandos. Quòd si urgens justaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse; id causâ cognitâ ac summa maturitate atque gratis, à quibuscumque ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum; aliterque facta dispensatio surreptitia censeatur. Quare cùm idem Concilium Præsulum judicio & prudentiæ dispensationem talem commisit, illam sine gravi causâ concedere minimè debent; nam, ut ait sanctus Antoninus: *Possunt ipsi Prælati dispensare, & debent causâ rationabili, putà alicujus necessitatis, vel majoris utilitatis. Quòd si Prælati absque rationabili causa, vel saltem dubia, pro sola voluntate, licentiam tribuant veniendi contra Leges, secundùm Bernardum, non erunt dispensatores, sed dissipatores, & peccabunt ipsi dispensantes cum dispensatis, si eis utuntur.* Eo autem cautiores esse debent Prælati in dispensationibus ab his denuntiationibus concedendis, quod de jure tertii sæpiùs agitur; ex quo fit ut aliquo modo teneri fortè possint ad resarciendum damnum quod patiuntur in Matrimonii celebratione illi qui se opponere potuissent, si factæ fuissent denuntiationes secundùm Ecclesiæ statuta.

S. Ant. 1. p. tit. 17. cap. unic. §. 20.

Quamobrem celebris Cleri Gallicani conventus Melodunensis nomine totius Ecclesiæ Gallicanæ, prohibet anno 1579. tit. de Matrim. in fine. *Ne trina proclamationes omit-*

tantur, & dispensationes super illorum omissione non concedantur nisi ex causa diligenter probata.

Quæst. 14. Quænam sunt causæ legitimæ ob quas dispensare potest Episcopus super dictis denuntiationibus?

Resp. Concilium Tridentinum quod dispensandi potestatem dedit Episcopis, quam eis non concesserat Concilium Lateranense, non aliam videtur afferre rationem, quam ne Matrimonium malitiosè impediri possit; & tamen optare videtur, ut ante ejus consummationem fiant denuntiationes, sic enim habet: *Quòd si aliquando probabilis fuerit suspicio Matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes; tunc vel una tantùm denuntiatio fiat, vel saltem Parocho & duobus vel tribus testibus præsentibus, Matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant; ut si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs detegantur, nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædicta denuntiationes remittantur: quòd illius prudentia judicio sancta Synodus relinquit.*

Conc. Trid. sess. 24. De Ref. Matrim. cap. 18.

Quæst. 15. Qui novit aliquod impedimentum occultum, tenetur-ne semper aperire vi denuntiationis?

Resp. Tenetur, nisi sub sigillo Confessionis sciatur, quod inviolabile esse debet secundùm Divum Thomam, qui quæstionem propositam solvit his verbis: *De illis quæ homini sunt commissa secretò per Confessionem, nullo modo debet testimonium ferre. Circa verò ea quæ aliter homini sub secreto committuntur, distinguendum est: quandoque enim sunt talia, quæ statim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifestare tenetur, ut si*

S. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2.

sint in grave damnum alicujus personæ, vel si quid aliud est hujusmodi quod quis propalare tenetur, vel testificando, vel denuntiando.

Tenetur igitur quis declarare impedimentum prohibens, & multò magis dirimens Matrimonium, quamvis ab ipso probari non possit; nam unus tantùm testis sufficit, quia saltem pandit viam per quam superior diligenti inquisitione ad talis impedimenti notitiam pervenire, & contrahentes à tali flagitio revocari valeant; præterquam quod impedimenti revelatio, non ad plectendum scelus admissum, sed ad illud impediendum pertinet; nam si impedimentum dirimens sit, nisi tollatur, contrahentes in perpetuo vivunt concubinatu & filii non erunt legitimi. Sin autem impedimentum tale sit, ut impediat faciendum, non autem dirimat Matrimonium jam factum: eo casu gravis fit injuria Sacramento, quod in peccato mortali recipitur, contra Dei & Ecclesiæ Leges, & quia unius viri probi testimonium sufficit ad impediendam Matrimonii celebrationem ut dicitur in Canone his verbis: *Super illa verò quæstione, an mulier conjungenda non sit viro, pro eo quod sola mater alterutrius eos esse consanguineos confitetur, non debent conjungi.* Cap. *Super eo quod.* De Testibus & attestat.

Quæst. 16. Quomodo se gerere debet Parochus, vel Ordinarius, qui ex confessione contrahentium impedimentum didicit?

Resp. Monere debet privatim personam à qua scit illud impedimentum, ut aliquam viam excogitet ad Matrimonium differendum donec saltem peti & obtineri possit dispensatio necessaria ut Matrimonium sit validum; sin autem post hanc admonitionem urgeatur à partibus contrahentibus non potest ipsis Matrimo-

nium denegare ne Confessionem revelet, quod minimè licet; ut enim ait Divus Antoninus: *Quidquid videtur Confessori faciendum vel omittendum pro bono ipsius confitentis, vel bono communi, potest facere vel omittere, dummodò per hoc non reveletur Confessio, ad quod solùm obligatur.* Quantùm verò ad dispensationes pro impedimentis occultis, videatur Instructio in fine Tomi hujus quinti.

S. Ant. 3. p. tit. 18. c. 1.

Quæst. 17. Quid agere debet Parochus, cùm petentes in Matrimonium conjungi ignorant præcipua fidei Mysteria?

Resp. Ut ait sanctus Carolus in Concilio Provinciali quinto: *Parochus quos sponsos experiundo viderit Doctrina Christiana rudimenta planè ignorare, ne Matrimonio illos ante jungat, quàm ea item ratione cognoverit didicisse, qua de eo genere illos planè scire oportet.* Et ut legitur in Rituali Romano. *Et uterque sciat rudimenta fidei, cùm ea deinde filios suos docere debeant.*

Concil. Mediol. 5. tit. *Quæ ad Matrim.*

CAPUT III.

De nomine & definitione Matrimonii, & motivis quæ in eo contrahendo haberi debent.

Quæst. 1. QUID significat nomen Matrimonii?

Resp. Ut ait sanctus Augustinus: *Matrimonium ex hoc appellatum est, quod non ob aliud debeat fœmina nubere, quàm ut mater fiat.* Et ut ait sanctus Raymundus: *Munium Matris, id est Officium, quia dat mulieribus esse matres: vel quia mulieris Officium plus apparet in Matrimonio, quàm Officium viri;*

S. Aug. lib. 19. contra Faustum. cap. 26.

S. Raymundus. tit. De Matrim.

Ideoque Matrimonium dicitur ; ut enim legitur in Canone : *Ante partum onerosus , dolorosus in partu , post partum laboriosus : ac ex hoc legitima conjunctio maris & fœminæ magis Matrimonium , quam Patrimonium nuncupatur.* Cap. ultimo De Converſ. Infidel.

Quæst. 2. Quid est Matrimonium ?

Resp. Illud Magister sententiarum , juxta jus utrumque Canonicum & Civile , ita definit. *Matrimonium est viri mulierisque conjunctio maritalis inter legitimas personas , individuam vitæ consuetudinem retinens.* Magister Sententiar. lib. 4. dist. 27.

Quæst. 3. Quotuplex est Matrimonium ?

Resp. Triplex , scilicet Matrimonium legitimum seu naturale , ratum ab Ecclesia , & consummatum.

Quæst. 4. Quid est Matrimonium legitimum ?

Resp. Matrimonium legitimum est illud quod contrahitur per legitimum consensum inter personas liberas secundùm leges ; hujusmodi est Matrimonium Infidelium & Hæreticorum , & generaliter Matrimonium omnium hominum ante adventum Christi Domini, tam in Lege naturæ quàm in Lege scripta.

Quæst. 5. Quid est Matrimonium ratum ?

Resp. Est illud quod Fideles contrahunt in facie Ecclesiæ , additque Matrimonio naturali seu legitimo rationem Sacramenti ad quam in Lege gratiæ fuit elevatum ; ut enim ait Innocentius tertius relatus in Canone : *Etsi Matrimonium verum inter Infideles existat , non tamen est ratum : inter Fideles autem verum & ratum existit ; quia Sacramentum fidei quod semel est admissum , nunquam amittitur , sed ratum efficit conjugii Sacramentum , ut ipsum in conjugibus , illo durante , perduret.* Cap. Quanto de Divortiis.

Quæst. 6. Quid est Matrimonium consummatum?

Resp. Est illud ad quod subsecuta est carnalis copula inter conjuges permissa, à qua vim majorem acquirit, & fit magis indissolubile.

Quæst. 7. Datur-ne aliquis casus in quo Matrimonium legitimum dissolvi possit?

Resp. Hanc quæstionem resolvit Innocentius Papa tertius relatus in Canone: *Si enim*, inquit, *alter Infidelium conjugum ad fidem Catholicam convertatur, altero, vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: Qui relinquitur ad secunda, si voluerit, vota transibit; & in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus:* Si Infidelis discedit, discedat; Frater enim & soror non est servituti subjectus in hujusmodi; *Et Canonem etiam in quo dicitur: Contumelia Creatoris solvit jus Matrimonii circa eum qui relinquitur.*

In cap. Quanto. de Divortiis.

Quæst. 8. Matrimonium fidelium legitimè contractum in facie Ecclesiæ, nondùm tamen consummatum, est-ne indissolubile?

Resp. Hoc Matrimonium, quod ratum nuncupatur, per se quidem est indissolubile, potest tamen quibusdam in casibus legitimè solvi. *Indissolubilitas*, ait sanctus Bonaventura, *consequitur Matrimonium, non tantùm consummatum, sed etiam ratum. Et propter hoc etiam ratum est, quia quandam insolubilitatem, licèt minorem quàm Matrimonium consummatum habet; habet tamen sibi competentem. Sicut enim vinculum Matrimonii consummati est insolubile viventibus extremis vitâ corporali, nec solvitur nisi morte corporali: sic nec Matrimonium in quo est con-*

S. Bonavent. in 4. sent. dist. 27. a. 3. q. 2. in corp.

junctio mentium & animorum, potest solvi, nisi homo moriatur spiritualiter huic mundo, sive operi carnis; & hoc fit intrando Religio*nem, & emittendo votum castitatis solemne.*

Quæst. 9. Si Fidelis, ante Matrimonii consummationem, contrahat Matrimonium cum altera, & illud consummet: primum Matrimonium est-ne nullum?

Resp. Alexander Papa tertius in Concilio Lateranensi tertio, relatus in Canone, huic quæstioni sic respondet: *Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si legitimus consensus ea solemnitate, qua fieri solet, præsente scilicet Sacerdote, aut etiam ejus Notario, sicut etiam in quibusdam locis adhuc observatur, coram idoneis testibus, interveniat de præsenti, ita quod unus ad alium in suam mutuo consensu verbis expressis recipiat, utrinque dicendo: Ego te recipio in meam, & ego te in meum, sive sit juramentum sive non; non licet mulieri alii nubere; & si nupserit, & fuerit carnalis copula subsecuta, ab eo separari debet, & ut ad primum redeat,* Eccle*siasticâ districtione compelli.* Conc. Lateran. 3. De Sponsal. & Matrim. cap. 8.

Idem habetur in alia Decretali scriptâ Archiepiscopo Senonensi his verbis: *Porro si qui vir & mulier pari consensu contraxerint Matrimonium, & vir ea incognitâ, aliam duxerit in uxorem, & eam cognoverit, cogendus est secundam dimittere, & ad primam redire. . . . . Sanè quamquam mulieri desponsata & à viro non cognita, liceat ad Religionem transire, aliam tamen non potest ducere in uxorem.* Ibidem. Cap. 17.

Quæst. 10. Matrimonium consummatum potest-ne aliquando solvi inter Fideles?

Resp. Est omninò indissolubile, quia perpetuam repræsentat Jesu-Christi Domini nostri

cum Ecclesia unionem, Mysterio Incarnationis peractam; Matrimonium verò non consummatum significat tantùm unionem Spiritus Dei cum anima justorum, quæ peccato solvi potest. Sic enim habetur in Canone: *Cùm duo sint in conjugio, videlicet consensus animorum, & commixtio corporum, quorum alterum significat charitatem qua consistit in Spiritu inter Deum & justam animam, reliquum verò designat conformitatem qua consistit in carne inter Christum & Ecclesiam: ad quod pertinet illud quod Evangelista testatur: Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.*

Cap. *Debitum.* De Bigamis non ordinand.

Quando autem partes quæ contraxerunt Matrimonium ex communi consensu ingrediuntur Monasterium, tunc non dissolvitur Matrimonium, sed potiùs partes in perpetuum separantur, ut ait Nicolaus Papa relatus in Canone: *Nam licèt sit scriptum, Quod Deus conjunxit homo non separet; Deus tamen non homo separat, quando divini amoris intuitu, ex consensu utriusque conjugis, Matrimonia dissolvuntur.*

Canon. *Scripsit.* 27. q. 2.

Quæst. 11. Matrimonium est-ne unum ex septem Sacramentis à Christo Domino institutis?

Resp. Ex Concilio Tridentino, & universali Ecclesiæ traditione constat esse Sacramentum conferens gratiam, & à Christo Domino institutum, cùm ante Matrimonium fuerit merus contractus naturalis institutus ab authore naturæ propter humani generis multiplicationem, ut dicitur in Genesi, cap. 1. *Crescite & multiplicamini. Quæ verba*, inquit sanctus Antoninus, *referens Christus Pharisæis, ut habetur Matth. 19. instituit Matrimonium ut esset Sacramentum Ecclesiæ.*

Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. & Can. 1. S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 2. in princ.

Quæst. 12. Quomodo probari poteſt, contra Hæreticos, Matrimonium eſſe verè Sacramentum?

Reſp. Probari poteſt ex Divo Paulo, qui ait: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.* Ex quo loco antiqui Patres Matrimonium Sacramentum appellant: ſanctus Auguſtinus, juxta mentem Apoſtoli loquens, ait: *In civitate Domini, in monte ſancto ejus, hoc eſt in Eccleſia, ubi nuptiarum non ſolùm vinculum, verùm etiam Sacramentum ita commendatur, ut non liceat uxorem ſuam alteri tradere.*

ad Epheſ. c. 5. v. 32.

S. Aug. lib. de Fide & Operib. cap. 7.

Idem Doctor in alio loco ait: *Vſque adeo fœdus illud initum nuptiale cujuſdam initi Sacramenti res eſt, ut nec ipſa ſeparatione irritum fiat.* Et cap. 18. *In noſtrarum quippe nuptiis, plus valet ſanctitas Sacramenti quàm fœcunditas uteri.* Idem aſſerit ſanctus Chryſoſtomus. *An non audis,* inquit, *Paulum dicentem quod Sacramentum ſunt nuptiæ, & imago dilectionis Chriſti quam erga Eccleſiam declaravit.*

De bono Cõjug. cap. 7.

S. Chryſ. in Geneſ, Hom. 56.

Quæſt. 13. Quibuſnam motivis duci debent contrahentes Matrimonium?

Reſp. Ea recenſet ſanctus Carolus, dum ait: *Docebit igitur, quo animi affectu, & quam ob cauſam Fideles Matrimonium ineant: Quo in genere demonſtrabit, ad illud eos, non explendæ libidinis causâ duci oportere, ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus, neque præcipuè efferri cupiditate divitiarum: ſed cum prolis ſuſcipiendæ gratiâ, quæ ſanctam Catholicam Religionem colens, ad cæleſtium præmiorum hæreditatem, Chriſtianæ vitæ præceptis, pièque agendi uſu inſtituatur.* Tobiæ cap. 6. *Accipies cum timore Domini amore filiorum, magis quàm libidine ductus.* Idem

S. Carol. Act. part. 4. Inſtruct. Matrim. tit. *Quæ Parochus doceat.*

ſanctus ibidem ait : *Tùm etiam causâ vitandæ fornicationis , & ut conjuges , alter alterius ope adjuti , vitæ incommoda faciliùs ferre , & senectutis imbecillitatem sustentare queant.*

Quæst. 14. Sunt-ne omnia hæc nuptiarum motiva æqualiter bona ?

S. August. De bono Conjug. cap. 10.

Resp. Sic reſpondet Divus Auguſtinus : *Concubitus enim neceſſarius causâ generandi , inculpabilis & ſolus ipſe nuptialis eſt.. Ille autem qui ultra iſtam neceſſitatem progreditur, jam non rationi , ſed libidini obſequitur.* Propagatio itaque filiorum ipſa eſt prima & naturalis & legitima cauſa nuptiarum. Et in alio loco ait : *Cum ipſa uxore ſi exceditur concumbendi modus procreandis liberis debitus , jam peccatum eſt ; ad hoc enim ducitur uxor : nam id etiam Tabulæ indicant , ubi ſcribitur , liberorum procreandorum causâ. Quando tu uti uxore ampliùs , quàm neceſſitas procreandorum liberorum cogit , volueris , jam peccatum eſt ; & ipſa talia peccata quotidiana eleemoſynæ mundant.*

S. Aug. libro De Decē chordis. cap. 11. in fine.

S. Greg. Paſtor. 3. part. cap. 28.

Et ut ait ſanctus Gregorius : *Admonendi ſunt conjuges , ut ſuſcipiendæ prolis ſe meminerint causâ conjunctos : & cum immoderatæ admixtioni ſervientes , propagationis articulum in uſum transferunt voluptatis , perpendant quod licèt extra non exeant , in ipſo tamen conjugio, conjugii jura tranſcendunt.... Vnde neceſſe eſt ut crebris exhortationibus moneantur , ut defleant , quod pulcram copulæ ſpeciem , admixtis voluptatibus fœdant.*

Alterum motivum , vitandæ ſcilicet fornicationis gratiâ , non eſt immune à peccato, juxta unanimem ſanctorum Patrum ſententiam , qui etiam damnant uſum Matrimonii propter vitandam fornicationem , niſi fiat ad reddendum

debitum, ait enim sanctus Augustinus: *Reddere debitum conjugale, nullius est criminis: exigere autem ultra necessitatem generandi, culpa venialis.* Unde sanctus Bonaventura, ait: *Dicendum, quòd qui coït causâ fornicationis vitandæ, aut hoc est in se, aut in altero. Si in altero, ut reddat debitum, hoc est pura justitia, hoc est fidei, & est de bonis Matrimonii; rectè ideo omninò à culpa excusatur. Qui verò coït causâ fornicationis vitandæ in se, in hoc semper peccat venialiter.*

S. August. De bono Conjug. li. cap. 7.

S. Bonavent. in 4. dist. 31. art. 2. q. 2. ad 1. nu. 24.

Et sanctus Thomas, ibidem ad 2. ait: *Si aliquis per actum Matrimonii intendat vitare fornicationem in conjuge, non est aliquod peccatum, quia hoc est quædam redditio debiti, quod ad bonum fidei pertinet. Sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas, & secundùm hoc est peccatum veniale; nec ad hoc est Matrimonium institutum, nisi secundùm indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.*

S. Tho. in 4. dist. 31. a. 2. ad 2.

Et ibidem in corpore ait: *Duobus solis modis conjuges absque omni peccato conveniunt: scilicet causâ prolis procreandæ, & debiti reddendi; aliàs autem semper est ibi peccatum ad minùs veniale.*

Tertium motivum, ut sibi conjuges mutuam operam præstent, damnari nullatenùs potest; ut enim inquit sanctus Gregorius: *Admonendi sunt conjuges, ut ea in quibus sibi aliquando displicent, & patientes invicem tolerent, & exhortantes invicem salvent; scriptum namque est: Invicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. Lex quippe Christi charitas est. Quia ille nobis & largiter sua bona contulit, & æquanimiter mala nostra portavit. Tunc ergo legem*

S. Greg. Pastor. 3. part. cap. 28.

Christi & ejus mandata imitando complemus; quando & nostra benignè conferimus, & aliorum mala piè sustinemus. Admonendi quoque sunt & conjuges, ut eorum quisque non tam quæ ab altero tolerat, quàm quæ ab ipso tolerentur, attendat. Si enim sua quæ portantur, consideret, ea quæ ab altero sustinet, leviùs portat.

Quæst. 15. Quomodo intelligenda sunt hæc Apostoli verba. *Vnusquisque suam uxorem habeat propter fornicationem :* Ex hoc enim videtur dicendum, contrahi posse Matrimonium solâ vitandæ fornicationis gratiâ?

S. Aug. lib. *De bono Conjugali.* cap. 10.

Resp. Exponit hæc Apostoli verba sanctus Augustinus, dum ait: *Vnde mihi videtur hoc tempore, solos eos qui se non continent conjugari oportere, secundùm illam ejusdem Apostoli sententiam: Quod si se non continent, nubant: melius est enim nubere quàm uri. Nec ipsis tamen peccatum sunt nuptiæ, quæ si in comparatione fornicationis eligerentur, minus peccatum essent quàm fornicatio, sed tamen peccatum essent.*

S. August. *De bono Conjug.* lib. unico. cap. 13.

Unde idem Doctor considerans, quod pauci sunt qui legitimè utantur Matrimonio ait: *Quòd tam magnum est ut multi hodie faciliùs se totâ vitâ ab omni concubitu abstineant, quàm modum teneant non coëundi, nisi prolis causâ, si Matrimonio copulentur.*

S. Greg. Pastor. p. 3, cap. 28.

Hinc est, inquit sanctus Gregorius, *quod peritus Medicinæ* cælestis Apostolus non tam
» sanos instituit, quàm infirmis medicamenta
» monstravit, dicens: *De quibus scripsistis mihi,*
» *bonum est homini mulierem non tangere;*
» *propter fornicationem autem unusquisque suam*
» *uxorem habeat & unaquæque suum virum*
» *habeat.* Qui enim fornicationis metum præ-
» misit, profectò non stantibus præceptum con-

tulit; sed ne fortasse in terram ruerent, lectum cadentibus ostendit. Unde adhuc infirmantibus subdidit: *Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro.* Quibus dum in magna honestate conjugii aliquid de voluptate largiretur, paulò post subdit: *Hoc autem dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium.* Culpa quippe esse innuitur, quod indulgeri perhibetur; sed quæ tantò citiùs relaxetur, quantò non per hanc illicitum quid agitur, sed hoc quod est licitum, sub moderamine non tenetur.

Caput IV.

De Materia, forma, & Ministro Sacramenti Matrimonii.

Quæst. 1. Matrimonium est-ne unum ex septem Ecclesiæ Sacramentis?

Resp. Ut patet ex Concilio Tridentino: *Meritò inter novæ Legis Sacramenta annumerandum sancti Patres, Concilia, & universalis Ecclesiæ Traditio semper docuerunt.* Et in Canone 1. dicitur: *Si quis dixerit Matrimonium non esse verè, & propriè unum ex septem Legis Evangelicæ Sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre, Anathema sit.* Conc. Trid. sess. 24. c. 1.

Quæst. 2. Quænam est materia & forma Sacramenti Matrimonii?

Resp. Videtur, quod verba, vel signa exprimentia mutuum partium consensum, sint materia, & forma hujus Sacramenti; nam si verba considerentur, ut expressio mutuæ vo-

luntatis, quâ partes legitimæ volunt contrahere, & mutuam in sua corpora tradere potestatem, constituunt materiam Matrimonii: & hæc eadem verba considerata ut acceptatio necessaria, & mutua, qua alter acceptat voluntatem suæ compartis, sunt forma hujus Sacramenti; quia hæc voluntas, & hæc traditio corporum est adhuc imperfecta, donec acceptetur, & perficiatur per determinationem efficacem, quam producit mutua utriusque acceptatio, quæ ideo est loco formæ. Ita expressè sanctus Thomas his verbis: *Verba quibus consensus Matrimonialis exprimitur, sunt forma hujus Sacramenti..... Sacramentum Matrimonii perficitur per actus ejus qui Sacramento illo utitur, sicut Pœnitentia: & ideo sicut Pœnitentia non habet aliam materiam, nisi ipsos actus sensui subjectos qui sunt loco materialis elementi, ita est de Matrimonio.* Certum autem est, hos actus non aliud esse, quàm verba à Partibus prolata, quoniam non alii actus desiderantur ad Matrimonium perficiendum.

S. Tho. in 4. dist. 26. q. 2. art. 1. ad 1. & ad 2.

Quæst. 3. Quisnam est hujus Sacramenti Minister?

Resp. Licèt post Concilium Tridentinum præsentia Parochi sit absolutè necessaria ad validitatem Matrimonii, non videtur tamen interesse ut Minister, sed tantùm ut testis. Etenim, ex eodem Concilio, præsentia Parochi, ante determinationem Concilii, ad hujus Sacramenti validitatem necessaria non erat; sic enim habet: *Dubitandum non est, clandestina Matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse Matrimonia, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit; & proinde jure damnandi sunt illi, ut eos sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera & rata*

Conc. Trid. sess. 24. De Ref. cap. 1.

esse negant. Cùm autem certum sit, Concilium nullatenùs rerum naturam mutasse, Parochus qui olim tantùm intererat Matrimonio ut testis, non autem ut minister, cùm Matrimonium in ejus absentia contractum validum esset, nec nunc quidem Minister est Sacramenti Matrimonii; & licèt ejus præsentia nunc necessaria sit ad validitatem Matrimonii, ea tamen non alia ratione requiritur, quàm ut requirebatur ante Concilium, scilicet ut testis principalis; ita expresfè Divus Thomas, qui ait: *Verba quibus consensus Matrimonialis exprimitur, sunt forma hujus Sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam Sacramentale.* Et idem sanctus Doctor in alio loco ait: *Quædam sunt de essentia Sacramenti, quibus omissis non est Sacramentum; quædam autem ad solemnitatem Sacramenti pertinent, quibus omissis, verum perficitur Sacramentum; quamvis peccet qui omittit: ita etiam consensus expressus per verba de præsenti, inter personas legitimas ad contrahendum Matrimonium facit; quia hæc duo sunt de essentia Sacramenti, alia autem omnia sunt de solemnitate Sacramenti. Unde si omittantur, verum Matrimonium est.*

S. Tho. in 4. sent. dist. 26. q. 2. art. 1. ad 1.

S. Tho. in 4. sent. dist 28. q. 1. art. 3. in corp.

Monendum tamen hîc est, quod licèt id quod asseruimus de materia, forma, & Ministro hujus Sacramenti, sit communior Theologorum opinio; nihilominùs tamen Doctores quidam insignes, tum antiqui, tum moderni pluribus rationibus, quas referunt & sequuntur Estius & Sylvius, contendunt, contrahentium actus esse materiam hujus Sacramenti, Parochum verò esse Ministrum, & verba à Concilio Tridentino allata: *Ego vos in Matrimonium conjungo, &c.* quæ Parochus profert, audito priùs mutuo partium consensu, esse formam.

Guillel. Estius. tom. 4. in lib. 4. sent. dist. 26. par. 10. & seq.

Francisc. Sylvius. tom. 4. in 3. part. summæ sancti Thomæ. q. 42. art. 1.

Quæ quidem opinio conformis est Manuali Attrebatensi anno 1600. *Sponsus & sponsa,* inquit, *debent fieri conjuges, dicendo: Et ego conjungo vos, &c.* Manuale Iprense anno 1576. *Dicat Sacerdos: Et ego tanquam Ecclesiæ minister vos in Matrimonium conjungo, &c.* Manuale Mechliniense anno 1589. & 1607. *Stante viro ad dexteram, muliere verò ad sinistram, Sacerdos hujus Sacramenti Minister..... datâ sibi utrinque fide, dicat Sacerdos: Et ego tanquam Dei Minister, vos in Matrimonium conjungo, &c.* Synodus Camerac. anno 1567. cap. 1. De Matrim. *Cùm constet in Matrimonio habendam esse rationem non solùm divinæ institutionis, sed etiam Sacramenti & gratiæ quam in illo consequuntur Fideles: admonendos esse dicimus Parochos hujus Ministros, &c.* Sacerdotale Rom. collectum anno 1494. per Albertum Castellanum Dominicanum. *Et ego autoritate quâ fungor, conjungo vos matrimonialiter.* Sacerdotale Toletan. lib. 7. cap. 2. *Efficiens causa Matrimonii sunt ipsi contrahentes, in quantum est contractus quidam. At verò ut Sacramentum, Deus est causa principalis, Minister est causa instrumentalis, sicut in aliis Sacramentis.*

Unde, secundùm hanc sententiam, Matrimonia clandestina facta sine Presbytero ante Concilium Tridentinum erant vera Matrimonia, sed non erant Sacramenta novæ Legis. Plures moderni Theologi sequuntur hanc opinionem, & eo quidem lubentiùs, quòd eam credant Traditioni conformiorem, quam opinionem communem, quam sequimur, magisque propriam ad convincendos Hæreticos, & ad probandum, Matrimonium esse verum novæ Legis Sacramentum.

Quæst. 4. Consuetudo celebrandi Matrimonia coram Parocho, & accipiendi ejus benedictionem, est-ne antiqua in Ecclesia?

Resp. Patet ex antiquitate, hanc consuetudinem esse Apostolicæ Traditionis. Sic enim ait sanctus Ignatius Martyr. *Decet verò ut & ducentes uxores, & nubentes cum Episcopi arbitrio conjungantur: ut nuptiæ, juxta præceptum Domini, non autem ob concupiscentiam coisse videantur.* S. Ignat. Epist. 11. ad Polycarp.

Et juxta hunc sensum, Cardinalis Baronius ait: *Hoc est quod idem Apostolus dicit: Cui vult nubat, tantùm in Domino. In Domino enim nubere nihil aliud est, quàm secundùm Leges & ritus Ecclesiæ ab ipsis Apostolis traditos contrahere Matrimonium.* Card. Baron. an. 57. num. 47.

Idem observat Tertullianus his verbis: *Unde sufficiam ad enarrandam felicitatem ejus Matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio?* Et in alio loco. *Penes nos occultæ quoque conjunctiones, id est, non priùs apud Ecclesiam professæ, juxta machiam & fornicationem judicari periclitantur.* Tertull. ad uxorem lib. 2. in fine. Tertull lib. de pudicitia.

Enimverò legimus in Canone qui Evaristo Papæ attribuitur: *Aliter legitimum non sit conjugium, nisi Sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus & oblationibus à Sacerdote benedicatur.* Ideoque Hormisdas Papa relatus etiam in Canone ait: *Nullus fidelis cujuscumque conditionis sit, occultè nuptias faciat: sed benedictione acceptâ à Sacerdote publicè nubat in Domino.* Et Nicolaus Papa primus ad consulta Bulgarorum relatus etiam in Canone, ait: *Ambo ad nuptialia fœdera perducuntur: & primùm quidem in Ecclesia Domini cum oblationibus quas offerre debent Deo per Sacerdotis manum, statuuntur: sicque demùm benedictionem, & velamen cæleste suscipiunt.* Can. *Aliter*, 30. q. 5. Can. *Nullus*, ibid. Can *Nostrates*, ibid.

Concil. Carthag. 4. Can. 13.

Denique legimus in Concilio Carthaginensi quarto: *Sponsus & sponsa benedicendi sunt à Sacerdote, qui cùm benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.* Et sanctus Ambrosius ait: *Cùm ipsum conjugium velamine Sacerdotali & benedictione sanctificari oporteat.*

S. Ambr. Epist. 70. lib. 9.

Concil. Colonien. anno 1536. part. 7. cap. 40.

Unde Concilium Coloniense asseruit: *Quòd Sacramentum si quis, sicut decet, acceperit, accedente Sacerdotali precatione, confert donum Spiritus, quo vir diligat uxorem amore casto, sicut Christus Ecclesiam: mulier vicissim propter Christum amet revereaturque virum suum, uti Dominum: uterque liberos si dentur, summâ curâ instituant ad Christianam pietatem.*

Quæst. 5. Matrimonium poteſt-ne contrahi per procuratorem etiam post Concilium Tridentinum?

Resp. Cùm Concilium Tridentinum nihil innovaverit circa hoc Sacramentum, nisi pro præsentia Parochi, sequitur Matrimonium posse validè, & licitè contrahi per procuratorem coram Parocho, sicut sine dubio fiebat aut fieri poterat ante Concilium Tridentinum, ut patet ex Canone his verbis: *Procurator non aliter censetur idoneus ad Matrimonium contrahendum, quàm si ad hoc mandatum habuerit speciale; & quamvis aliàs is qui constituitur ad negotia procurator, alium dare possit: in hoc tamen casu non poterit deputare alium, nisi hoc idem specialiter sit commissum. Sanè si procurator antequam contraxerit à Domino fuerit revocatus; contractum postmodum Matrimonium ab eodem (licèt tam ipse quam ea cum qua contraxerit, revocationem hujusmodi penitùs ignorarent) nullius momenti existit; cùm illius consensus defecerit,*

Cap. ultim. De Procur. in 6.

sine quo firmitatem habere nequivit.

Quæst. 6. Præsentia Parochi, & duorum testium, est-ne adeo necessaria post Decretum Concilii Tridentini, ut Matrimonium numquam possit reddi validum sine illa præsentia?

Resp. Audienda solummodò sunt verba Concilii Tridentini: *Qui aliter quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus, Matrimonium contrahere attentabunt; eos sancta Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles reddit: & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsenti Decreto irritos facit & annullat.* Conc. Trid. sess. 24. De Reform. cap. 1. Sequitur igitur Matrimonium sic celebratum esse nullum defectu materiæ necessariæ, quæ deest post hoc Decretum, defectu formæ, & Ministri hujus Sacramenti. Cùm materia nihil aliud sit, quàm verba prolata à legitimis partibus; forma in mutua eorumdem verborum acceptatione consistat, & partes legitimæ sint hujus Sacramenti Ministri. Cùm autem hæc omnia ad essentiam Matrimonii pertineant, nullo casu illud sine illis validum esse potest, non magis quàm inter personas impedimentum dirimens habentes.

Quæst. 7. Matrimonium contractum coram Parocho, cui Episcopus expresse interdixit ne assisteret, est-ne validum?

Resp. Licèt illi qui Matrimonium initent non obstante Episcopi prohibitione, & Parochus tali Matrimonio assistens graviter peccarent, & jus haberet Episcopus eos puniendi, validum tamen esset hujusmodi Matrimonium; licèt enim Episcopus prohibeat ne Parochus intersit Matrimonio, non tamen contractui ritè à contrahentibus inito suam vim & robur, nec præsentiæ à Parocho vel volente, vel in-

vito exhibitæ suum valorem adimit. Ratio est, quia Parochus, non obstante dicta prohibitione, semper est Parochus. Quare licèt Episcopus intendisset irritare dictum Matrimonium, non tamen esset invalidum, quia Episcopus non potest apponere impedimentum dirimens huic Sacramento: Si enim prohibitio Episcopi invalidum reddere posset Matrimonium, multò magis illud invalidum redderet Concilium Tridentinum, quando prohibet ne Parochi vagorum Matrimoniis intersint, non monito priùs Episcopo, & sine ejus licentia: contrarium tamen sentiunt omnes Doctores; quia si Concilium Matrimonium in tali casu reddere voluisset nullum, eum casum in suo Decreto expressisset. Unde sacra Congregatio Concilii Tridentini Interpretum apud Fagnanum ita habet: *Episcopus Viennensis dubitavit, an validum sit Matrimonium adhibito Parocho, cui ab Episcopo fuerat interdictum ne illi Matrimonio interesset? Sacra Congregatio censuit, esse validum.*

Prosp. Fagnanus. In cap. *Litteræ.* De Matrim. contra Interd. Ecclesiæ, in fine.

Quæst. 8. Si Episcopus prohibuit ne Vicarius temporalis Parochi Matrimonio assisteret, & postea tamen ei interesset non obstante tali prohibitione, Matrimonium foret-ne nullum?

Resp. Sic respondet Fagnanus ibidem num. 16. *Eadem conclusio procedit in Vicario Parochi, licèt temporali, supposito quod habuerit licentiam generalem administrandi omnia Sacramenta, & alia gerendi, quæ ad proprium Parochum pertinent, vel saltem specialem licentiam Matrimonii celebrandi, juxta declarationem sacræ Congregationis Concilii, in causa Januensi. Quod si ex inhibitione constaret de revocatione licentiæ ab ipso Ordinario concessæ, secùs dicendum esset, non propter inhibitionem,*

inhibitionem, sed propter revocationem.

Quæst. 9. Matrimonium coram Parocho & testibus per violentiam detentis celebratum est-ne validum, & licitum?

Resp. Esset validum, sed illicitum. Quod sit validum patet, quamvis enim Parochus & testes per vim detineantur cùm celebratur Matrimonium, dummodò & ipse Parochus & testes advertant, & intelligant contrahentium consensum per verba de præsenti, vel per idoneum aliquod signum luculenter expressum, validum esse Matrimonium decrevit eadem Congregatio Concilii Tridentini vigesimo-nono Augusti 1591. *Sacra Congregatio Concilii censuit, Matrimonium coram Parocho, & testibus contractum, nisi aliud obstet, validum esse, quamvis Parochus invitus interfuerit, & alia de causa, quàm ut Matrimonio interesset, à contrahentibus accersitus fuerit; dum tamen ad actum Matrimonii verè & formaliter fuerit adhibitus.*

Quæst. 10. Matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote, cui Parochus viri, qui est alterius Parochiæ, facultatem dedit assistendi dicto Matrimonio, est-ne validum?

Resp. Licèt primâ fronte videatur, quod ille Sacerdos delegatus non possit interesse Matrimonio, nisi in Parochia delegantis; attamen cùm actus Sacerdotis assistentis Matrimonio non sit propriè actus Jurisdictionis, respiciatque potiùs contrahentes, quàm locum, in quo Matrimonium contrahitur, & aliundè non debeat extendi impedimentum constitutum à Concilio Tridentino, ad casus de quibus nihil decrevit: concludendum est, dictum Matrimonium fore validum, etiamsi contrahentes ex diversa sint non modò Parochia, sed Diœcesi.

Declaratio sacræ Congreg. Card. Concilii Trident. Interpretum 16. Februarii 1595.

Huic quæstioni sic respondit sacra Congregatio Concilii Tridentini: *An validum censeri debeat Matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote habente licentiam à Parocho viri, & præsertim cum Parochia viri & mulieris sint in diversis Diœcesibus constituta? Omnes fuerunt ejus sententiæ, ut Matrimonium celebratum coram Sacerdote, de licentia Parochi viri, in Parochia mulieris, etiam si in diversis Diœcesibus ipsa Parochia constituta sint, valeat.*

Quæst. 11. Possunt-ne apponi nova impedimenta Matrimonii?

Resp. Quamvis nulla humana potestas possit immutare substantiam, & essentiam Sacramentorum, quia divinæ sunt institutionis, certum tamen est, potuisse ab Ecclesia constitui impedimenta dirimentia Matrimonii, sicut definitum fuit à Concilio Tridentino his verbis: *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse: Anathema sit.* Et ratio est quia hoc Sacramentum necessariò fundatur in contractu, qui redditur invalidus, nisi adsit præsentia Parochi, & duplicis saltem testis; eo modo quo Matrimonium personæ liberæ cum servili nullum est, cùm pars libera ignorat conditionem servilem alterius ut constat ex Canone, in quo sic legitur: *Mandamus, quatenùs si constiterit, quod miles ignoranter contraxit cum ancilla: ita quòd postquam intellexerit conditionem ipsius, nec facto, nec verbo consenserit in eandem, contrahendi cum alia liberam ipsi concedas autoritate Apostolica facultatem.*

Conc. Trid. sess. 24. De Sacram. Matrim. Can. 4.

Cap. ultim. De Conjugio servor.

Personæ igitur contrahentes possunt inhabiles & incapaces fieri ad Matrimonium contrahendum aliter quàm coram Parocho & testi-

bus, quemadmodùm incapaces reddi possunt propter aliquem affinitatis aut consanguinitatis gradum, ut pro diversis gradibus, diversis temporibus institutum fuit, & observatum. Nihilominùs in substantia Sacramenti nihil fuit immutatum; verùm cum semper mutuus consensus ad Matrimonium necessarius, exprimi debuerit à personis capacibus, minimèque secundùm jus prohibitis, quando Concilium inhabiles declaravit qui sine hac solemnitate Matrimonium inire vellent, consequens est, quod illud, quod priùs materiam necessariam hujus Sacramenti constituere poterat, per accidens, propter dictam prohibitionem, jam non ampliùs ejus materia esse possit. Unde Ecclesia clandestinè contrahentes inhabiles declarando, non tollit obligationem jam ortam, sed impedit ne oriatur.

CAPUT V.

De consensu ad Matrimonium necessario.

Quæst. I. LIBER contrahentium consensus est-ne de necessitate Matrimonii?

Resp. Ecclesia multoties definivit, liberum consensum partium esse omninò necessarium, & Alexander Papa tertius relatus in Canone, satis clarè explicat his verbis: *Cùm locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit; necesse est ut ubi assensus cujusque requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimonium autem solo consensu contrahitur: & ubi de ipso quæritur, plena debet securitate ille gaudere, cujus est animus indagandus: ne* Cap *Cùm locum.* de spons. & Matrim.

per timorem dicat sibi placere quod odit, & sequatur exitus qui de invitis solet nuptiis provenire.

Liber consensus adeo necessarius est, ut ait Nicolaus Papa relatus in Canone, ut si consensus in Matrimonio deficiat, omnes aliæ solemnitates, ipsa etiam copula carnalis prorsus inutiles sint. Quamobrem Glossa in Canone *Notificasti*, ait: *Coacta voluntas, voluntas est; secùs in Matrimoniis ubi exigitur voluntas directa, vel spontanea.* Adeo ut partes contrahentes plenâ integrâque libertate gaudeant, nullâque vi ad consentiendum potiùs quàm ad non consentiendum pertrahantur.

Glossa in Can. *Notificasti*. dist. 31. q. 5. verbo *Licentiam*.

Quæst. 2. Est-ne necesse, ut consensus exprimatur per verba?

Resp. Quamvis regulariter consensus debeat exprimi per verba nihilominùs tamen signis manifestari potest, & indiciis, ut ait Catechismus Concilii Tridentini his verbis: *Sed verborum loco, tùm nutus & signa, quæ intimum consensum apertè indicent, satis ad Matrimonium esse possunt, tùm ipsa etiam taciturnitas, cùm puella propter verecundiam non respondet, sed pro ea parentes loquuntur.* Verùm ut præscribitur in Rituali Romano: *Debet curare Parochus, ut consensus partium, per verba exprimatur, nisi fortè aliquis ex contrahentibus sit mutus, in quo casu signa sufficiunt.* Ut dicitur in Canone his verbis: *Utrum mutus & surdus possint alicui Matrimonio copulari, cùm sufficiat ad Matrimonium solus consensus illorum, de quorum conjunctionibus agitur: videtur quod si talis velit contrahere, sibi non possit vel debeat denegari: cùm quod verbis non potest, signis valeat declarare.*

Catechism. Conc. Trid. part. 2. *De Matrim.*

Can. *Cùm apud sedem.* De Sponsal. & Matrim.

Quæst. 3. Consensus solummodò externus,

& apparens, cùm deest internus, sufficit-ne ad ineundum Matrimonium?

Resp. *Si sit*, inquit sanctus Bonaventura, *consensus exterior sine interiori, non est Matrimonium secundùm veritatem, nec secundùm divinum judicium, nec secundùm conscientiæ forum; quamvis esse videatur & judicetur secundùm judicium Ecclesiasticum... Et cùm hujus sit multiplex ratio, hæc tamen est præcipua, quia in omnibus Sacramentis requiritur intentio voluntaria faciendi quod facit Ecclesia. Quia ergo talis secundùm veritatem non intendebat contrahere Matrimonium, non fuit, nec est Sacramentum.* S. Bonav. in 4. dist. 27. q. 2, nu. 21.

Id ipsum definivit Innocentius Papa tertius relatus in Canone, respondendo ad casum sibi propositum hoc modo. *Finxit se vocari Joannem*, non credens esse conjugium, eo quod ipse non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi, sed copulam tantùm exequendi carnalem: utrum inter prædictos sit Matrimonium celebratum, cùm mulier consenserit in eundem, & ille dissenserit & dissentiat. Respondemus, quod cùm præfatus vir prædictam desponsaverit mulierem in propria persona & sub nomine alieno quo vocari tunc se finxit: videtur fore pro conjugio præsumendum, nisi tu nobis expresè scripsisses, quod ille non proposuit, nec consensit illam ducere in uxorem, quod qualiter tibi constiterit, non videmus. Nos autem quid juris sit rescribentes, dicimus, quòd si res ita se habet, videlicet quòd ille eam non proposuit ducere in uxorem, nec unquam consensit in prædictam personam, non debet ex illo facto conjugium judicari, cum in eo nec substantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri: quoniam ex altera parte dolus Cap. *Tua nos duxit.* De Sponsal. & Matrim.

» solummodò adfuit, & defuit omnino consen-
» sus, sine quo cætera nequeunt fœdus perficere conjugale.

Quæst. 4. Consensus per metum expressus sufficit-ne ad valorem Matrimonii?

Resp. Consensus datus per metum gravem, non sufficit ad Matrimonium, quamvis sit interior, bona fide, & absque omni fictione: quoniam ut habetur in capite *Cùm locum* à nobis superiùs laudatum, necesse prorsus est ut ambæ partes liberè consentiant, & non per vim; cujus rationem affert sanctus Bonaventura, dum ait: *Ad illud quod objicitur, quod coacta voluntas, voluntas est: dicendum quod verum est: sed nunquam sufficit talis voluntas ad faciendum bonum, nec etiam ad contrahendum Matrimonium, pro eo quod Dominus voluit hoc Sacramentum contrahi per consensum liberum, non coactum.*

S. Bonav. in 4. dist. 29. q. 1. art. 1. ad 5.

Quæst. 5. Quisnam metus impedit valorem Matrimonii?

Resp. Metus coactus ut dicitur in capite *Veniens ad nos.* De Sponsali & Matrim. qui possit in virum constantem cadere, impedit Matrimonium; qui quidem metus variis in locis in utroque jure tam civili quàm Canonico est expressus, & reduci posse videtur ad metum mortis, mutilationis alicujus membri, diuturni carceris, perditionis famæ, servitutis aut captivitatis, & tormenti alicujus considerabilis, quorum mentionem facit Divus Thomas his verbis: *Mors, verbera, Dehonestatio per stuprum, & servitus*, & hæc continentur hoc versu;

S. Tho. in 4. dist. 29. q. 1. art. 2. ad 2.

Stupri, sive status, verberis atque necis.

Quorum singula terrere possunt virum constantem, quando præsumitur probabiliter, quod ille qui minatur, possit minas implere, ut ex-

plicat Divus Bonaventura, dum ait: *Levis est cùm quis parvum malum minatur, vel cùm talis minatur de quo præsumitur, quod implere non possit. Tunc autem est metus justus, quando aliquis comminatur damnum mortis, mutilationis, servitutis, & stupri. Tunc autem cadit in virum constantem, quando præsumitur probabiliter quod ille qui minatur possit minas implere.* S. Bonav. in 4. dist. 29. art. 1. q. 1. in corp.

Quæst. 6. Quomodo dividi possunt hi metus graves?

Resp. Duplicis sunt generis; alii enim proveniunt à causis naturalibus & internis; hujusmodi sunt metus mortis, procedens ex aliquo morbo, vel naufragio, pœnis inferni, cognitione peccatorum, &c. Alii proveniunt ab aliqua causa extrinseca & libera, ut metus quem concipimus ex prædone, cum mortem minatur, nisi tradatur illi crumena, &c. Hoc supposito certum est quod metus gravis proveniens à causa naturali, aut intrinseca, non reddit consensum Matrimonii invalidum, nec invalidam professionem in aliqua Religione, ut dicitur in Canone his verbis: *Clericus cùm ægritudine nimiâ laboraret, quasi de morte securus, & de recuperanda sanitate desperans, habitum Canonicorum Regularium petiit, & accepit: Respondemus quod si Regularem habitum, se postulante, suscepit, & ad observationem Religionis Canonicæ suâ se professione ligavit, ad resumendum habitum Ecclesiasticâ est districtione cogendus.* Cap. *Sicut nobis.* De Regularib.

Quæst. 7. Quotuplex est metus proveniens ex causa externa, & libera?

Resp. Duplex est; alius enim nobis intentatur ut assentiamur Matrimonio, alius ob aliam causam. Metus nobis incussus ob aliam causam à Matrimonio, non irritat Matrimonium: quia

in hoc caſu cauſa libera, non nos compellit ad conſenſum, cùm nos ad Matrimonium cogere nolit: Sicut, ſi ut evideus aliquod periculum mortis mihi intentatum evadam, ducam in uxorem filiam hominis præpotentis, ut mihi in his anguſtiis opem ferat, conſenſus eſt validus, licèt ſolus metus ad id me inducat; quia hujuſmodi inimicus intendebat ſolùm me occidere, non autem ut metu mortis Matrimonio conſentirem. Quamobrem in his caſibus ita ſe habet timor, ac ſi ex naturali, & interiori cauſa procederet, ut jam diximus; quia tunc propriè loquendo nemo nos cogit Matrimonio conſentire; ſed ipſi conſentimus, ut grave periculum effugiamus, taliſque metus eſt mera occaſio mei conſenſus, non verò propriè cauſa, niſi per accidens. Inde inferri poteſt, ſecundùm mentem Innocentii quarti in cap. *Cùm locum.* De Sponſal. Quod ſi quis aſſentiatur Matrimonio ut hac via è carcere exeat, Matrimonium eſt validum, ſi alias ob cauſas, quàm ob Matrimonium, ibi detinebatur.

Quæſt. 8. Quomodo dividi poſſunt metus graves ad Matrimonium inducentes?

Reſp. Dividi poſſunt in metum juſtum & injuſtum. Timor etiam injuſtus ſubdividi poteſt in eum qui eſt injuſtus tam in ſeipſo, quàm in modo quo intentatur, cujuſmodi eſt metus, quem nobis intentat homo privatus minitans mortem quam ob nullum crimen incurrere meremur. Alius metus dumtaxat injuſtus eſt quantùm ad modum, cùm, verbi gratiâ, perſona privata mihi mortem minatur, quia me deprehendit in homicidio aut alio crimine, quod ſecundùm Leges mortem meretur, niſi ducam in uxorem filiam ejus. Timor juſtus eſt ille qui eſt de malo, quod quis metuere

potest secundùm Ordinem justitiæ propter crimen de quo juridicè convictus est.

Quæst. 9. An timor omnis injustus consensum Matrimonii reddat nullum ?

Resp. Certum est, timorem omnem injustum tum ratione sui, tum ratione modi quo intentatur, Matrimonium reddere nullum, si gravis sit, & eo fine incutiatur, ut Matrimonio consensus præbeatur : *Talis*, inquit sanctus Antoninus, *coactio consensus per talem metum, Matrimonium impedit, & quantùm ad judicium Dei, & quantùm ad judicium Ecclesiæ, etiamsi adsit consensus interior in Matrimonio : quamvis enim consensus interior sufficienter cogi non possit, tamen per prædictum metum tam vehementer inducitur, quod multum in ipso diminuitur de ratione voluntarii. Et ideo nec Deus nec Ecclesia voluerunt, hominem per talem consensum esse ligatum. Et ratio est duplex : una est quia Matrimonium significat conjunctionem Christi & Ecclesiæ, quæ fit per liberum amorem. Alia est, quia talia Matrimonia malos exitus haberent ; potest etiam dici, secundùm aliquos, quod Ecclesia aliquo modo instituit, ut persona modo prædicto coacta sit illegitima, durante prædicta coactione, ad contrahendum cum illa, ad quam ducendam cogitur.* S. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 7. in princip.

Quæst. 10. Timor justus reddit-ne consensum invalidum in Matrimonio ?

Resp. Cùm dictus metus propriè à legibus, & natura criminis hanc pœnam merentis proveniat : dici potest, quod potiùs oritur à causa interna & naturali, quæ non irritat Matrimonium ut mox diximus, quam à causa extranea, & libera, licèt de facto judex alicui minetur mortem, nisi talem personam ducat in uxorem. Ratio est, quia origo hujus metus

est in anima rei, qui ob grave delictum subdidit se pœnæ à Lege constitutæ: quare quoties crimen quod est admissum post se trahit pœnam mortis, aut Matrimonii; licèt consensus præstitus sit ob solum metum mortis, Matrimonium est validum: & in aliquibus Tribunalibus, ubi morte damnatur, qui abusus est honesta Virgine, nisi eam ducat uxorem, nihilominùs tale Matrimonium validum est secundùm Ulpiani Jurisconsulti peritissimi sententiam, qui loquens de vi, quæ contractus efficit nullos, ait: *Sed vim accipimus atrocem, & eam quæ adversus bonos mores stat; non eam quàm Magistratus intulit, scilicet, jure licito, & jure honoris quem sustinet.*

L. *Continet.* §. *sed vim.* ff. de eo quod metus causâ.

Gregorius Papa nonus hanc controversiam definisse videtur, dum ait: *Pervenit ad nos, quod Felix quamdam Virginem stupro decepit: quod si verum est, quamvis esset de Lege pœnâ plectendus, nos aliquatenùs Legis duritiem mollientes, hoc modo disponimus, ut aut quam stupravit, uxorem habeat; aut si renuendum putaverit, corporaliter castigatus, excommunicatusque, in Monasterio in quo agat Pœnitentiam, detrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine præceptione licentia.*

Cap. 2. de Adulter. & stupro.

Certum est autem, pœnas in hoc casu propositas esse graves, earumque metum cadere posse in constantem virum, eumque cogere ad Matrimonium ineundum ut eas devitet: quocirca constat, jus Canonicum ea probare Matrimonia quæ justo timore, & juridicè incusso fiunt; quoniam quidem vult ut judices talem metum proponant, ut eum ad Matrimonium contrahendum cogant, cum ea qua abusus est: dicique minimè potest Ecclesiam velle, ut Matrimonium reverà nullum contrahatur, siquidem præter gravia mala quæ inde nasce-

rentur (cùm conjuges simulati starent ita in perpetuo concubinatu) neque pœna foret, quam jus Canonicum contra stupratorem statueret, si Matrimonium foret invalidum minimèque subsisteret, sed pura potiùs simulatio sine ullo prorsus effectu.

Quæst. 11. Potest-ne alia afferri ratio ad probandum, Matrimonia ex justo metu contracta valida esse?

Resp. Dici potest hoc in casu, Matrimonium considerari posse, ut medium, quod alicui offertur ad declinandum mortem, aut aliam gravem pœnam, quam ob suum crimen merebatur; & quod metus non est Matrimonii causa, sed potiùs Matrimonium expellit timorèm jam à natura criminis conceptum: reus est unica hujus metus causa, ac proinde non procedit à causa extrinseca. Quare, ut dicitur in Lege: *Si mulier contra Patronum suum ingrata facta, sciens se ingratam, cùm de suo statu periclitabatur, aliquid Patrono dederit vel promiserit, ne in servitutem redigatur, cessat Edictum, quia hunc sibi metum ipsa infert.* Quare cùm Medicus minatur ægroto, se illum deserturum, nisi filiam suam in uxorem ducat, Matrimonium post has minas contractum sine dubio validum est; licèt æger in eo loco versetur, quo nullum alium reperire potest Medicum, qui sui curam agat: quia tunc Medicus non est autor metus, qui cogit ægrotum ad Matrimonium ineundum, sed potiùs ægritudo: cúmque Medicus eum curare non teneatur, ei Matrimonium proponit, ut laboris, & curæ suæ mercedem, mediúmque quo mortem possit evitare, cujus metum ex morbo quo laborat concepit. Sicut in aliquibus regionibus latro, verbi gratiâ, morti damnatus, ab ea se potest liberare,

L *Si mulier.* ff.de eo quod metus causâ.

ducendo in uxorem mulierem corruptam, ut eam ad saniorem vitam à suâ corruptelâ reducat; aliis quoque in locis homicida liberatur à morte, quam justè promeruit si velit in uxorem ducere filiam ejus quem occidit: quia in his duobus casibus tollitur potiùs metus conceptus, quàm incutitur, & ita consensus est validus: Dici potest prætcrea in similibus casibus, metum non oriri ab extranea liberaque causa, sed potiùs naturali, nec tam Judex justi metus reo incussi autor est, quàm lex, quæ ejus vera est causa, cùm Judex teneatur ex jure sententiam secundùm Leges proferre, quæ non aliam Judici concedunt agendi facultatem.

Can. *Si homicidium.* 23. q. 5.

Quamobrem sanctus Augustinus relatus in Canone, ait: *Cùm homo justè occiditur, lex eum occidit, non tu.* Quocirca metus justus juridicéque intentatus, cùm non proficiscatur à causa libera, non potest efficere consensum in Matrimonium invalidum, ut mox diximus.

Quæst. 12. Quomodo igitur intelligendum est quod ait Alexander Papa tertius relatus in capite *Veniens.* De Sponsal. & Matrim. cùm ei proposita fuit hæc quæstio sub his verbis: *Quos Pater puellæ simul in uno lecto inveniens, ipsum eam per verba de præsenti desponsare coëgit. Ideoque mandamus, nisi metu coactus qui posset in virum constantem cadere eam desponsaverit, adhærere facias, ut uxori?*

Resp. Quamvis in hoc casu videri possit quòd hujusmodi stuprator fuerit causa sui metus, quem suo sibi crimine procuravit, nihilominùs quia hic timor injustè fuit illatus à Patre qui eum plectere non poterat privatâ autoritate, sed ipsum tantùm ad Judicem deferre, consensus expressus per hunc metum quoad modùm intentandi injustus est, ac proinde ju-

dicatur invalidus à summo Pontifice ut superiùs explicavimus ; & licèt hic timor per se justus fuerit, quia tamen Pater non debebat eum incutere nisi justo modo, recurrendo ad legitimum Judicem, injustus factus est.

Quæst. 13. Si Judex secundùm legem judicans, post sufficientes probationes, damnat morte innocentem, aut ipsum adigit ad ducendam mulierem, quam convictus est seduxisse, hujusmodi consensus esset-ne validus ?

Resp. Cùm dictus metus in se non sit justus, cùm revera non admiserit crimen de quo accusatur, consensus non foret validus ; quia in hoc casu, est metus injustus, productus à causa extrinseca, & libera. Et quamvis Judex ritè suo fungatur Officio, quia, ut ait Divus Ambrosius relatus in Canone: *Bonus Judex nihil ex arbitrio suo facit, & domestica proposito voluntatis ; sed juxta Leges & jura pronuntiat, statutis juris obtemperat, non indulget propriæ voluntati, sed sicut audit, ita judicat.* Et ut etiam dicitur in Lege civili, Judex *Id sequetur quòd convenit eum, ex fide eorum quæ probabuntur.* Attamen per accidens est instrumentum, quo utuntur accusatores ad hujusmodi virum opprimendum, & tales accusatores sunt veri autores violentiæ, quæ illi injustè infertur, licèt secundùm Regulas juris : Quocirca conditiones omnes necessariò requisitæ, ut metus Matrimonium reddat nullum, in tali casu reperiuntur, quoniam gravis est, injustus, & intentatus ab extranea, liberaque causa, ut cogant eum Matrimonio consentire.

S. Ambr. in Can. *Judicet.* 3. q. 7.

L. *Illicitas.* §. *veritas.* De Officio, Præsid.

Quæst. 14. Quid agendum est, ut validum fiat Matrimonium, cùm nullum est defectu consensus alterutrius contrahentium, qui con-

sensit tantùm exteriùs, aut per vim, vel metum gravem?

Resp. Non est necesse ut consensus exterius exprimatur, nec ut serventur cætera requisita à Concilio Tridentino ad validitatem Matrimonii; quia cùm hæc jam præcesserint, sufficit, ut ait sanctus Antoninus: *Si postea tacitè consentiat & liberè, personâ ligata in consensu pristino persistente, verum efficitur Matrimonium; & tunc uterque ligatus est, quia quamvis tacitus consensus per se non sufficeret, tamen sufficeret cum expressione exteriori qua præcessit. Si autem utraque persona fuit coacta, tunc ad hoc quod sit verum Matrimonium requiritur novus consensus ex utraque parte, sed non nova exterior expressio.* Multò minùs renovari debent cæteræ solemnitates à Concilio Tridentino præscriptæ, quod quidem dispositioni Juris Canonici conforme prorsùs est, juxta quod si persona ad Matrimonium coacta, liberè cum sua parte cohabitet, ab eo tempore validum fit Matrimonium; quia inde judicari potest, eum per consensum posteriorem supplevisse prioris defectum, qui coactus fuit, ut patet ex cap. *Significasti.* De eo qui duxit in Matrimonium quam polluerat per adulterium & cap. *Proposuit.* De conjugio servorum.

S. Anton. 3. p. tit. cap. 7.

CAPUT VI.

De Impedimentis Matrimonii.

Quæst. 1. QUOTUPLICIA sunt impedimenta Matrimonii?

Resp. Duplicis sunt generis. Quædam reddunt Matrimonium invalidum; alia tantùm illicitum. Prioris generis dirimentia vocantur, quia non solùm impediunt Matrimonium contrahendum, sed etiam de facto contractum dissolvunt. Alia sunt impedimenta non dirimentia, quæ scilicet impediunt contrahendum, sed non dirimunt contractum; quia non efficiunt, ut de facto conjuncti, jure separari debeant, & dicuntur impedientia, seu prohibentia. Priora impedimenta Matrimonii essentiæ adversantur: posteriora verò solemnitati, aut ornamento tantùm accidentario; ideoque priora Matrimonii veritatem tollunt, posteriora verò solùm sic contrahendo peccatum inducunt.

Quæst. 2. Quænam sunt impedimenta prohibentia, quæ scilicet non efficiunt Matrimonium invalidum, sed tantùm illicitum?

Resp. Quinque numerari solent, nempè prohibitio Ecclesiæ quæ Matrimonii solemnitates prohibet: *Ab adventu Domini nostri Jesu-Christi usque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum usque in octavam Paschatis inclusivè, antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari sancta Synodus præcipit, scilicet Tridentina.* Idem dicendum cum superior Ecclesiasticus prohibet ne quis ulteriùs progrediatur ad celebrationem Matrimonii, donec explanatæ sint

Conc. Trid. sess. 24. De Reform. Matrim. cap. 10.

difficultates supervenientes, ut dicitur in Can. 1. & 2. *De Matrimonio contra Interdictum Ecclesiæ.*

Secundum impedimentum prohibens sunt Sponsalia cum alio contracta.

Tertium est votum simplex castitatis, aut ingrediendi in Religionem. Alia duo, quæ non ampliùs videntur esse in usu, sunt cognatio Spiritualis, quæ contrahitur in Catechismo, hoc est propter susceptionem infantis, non ad Baptismum, sed ad cæremonias consequentes. Denique crimina incestus, raptus sponsæ alterius viri; uxoris, aut Sacerdotis homicidium, &c. Hæc impedimenta his versibus continentur.

Ecclesiæ vetitum, necnon tempus feriatum,
Atque Catechismus, sponsalia, jungito votum,
Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

Quæst. 3. Ecclesia prohibuit-ne absolutè, ut non contrahantur Matrimonia tempore adventus & Quadragesimæ?

Resp. Ecclesia nullatenùs impedit Matrimonium quocumque tempore: & Concilium Tridentinum, quod antiqua Canonum statuta in hac materia renovavit, non vetuit omninò ne Matrimonia contraherentur in Adventu aut Quadragesima, sed solùm cavit, ne benedictio conjugibus concedatur, aliæque solemnitates ordinariæ adhibeantur, juxta Constitutionem Clementis tertii in quadam Decretali, ubi ait: *Ea est Romana Ecclesiæ consuetudo, ut quocumque tempore Matrimonium contrahatur, consensu interveniente legitimo de præsenti.* Idem habetur in Rituali Romano de Sacramento Matrimonii. *Meminerint*, inquit, *Parochi, à Dominica prima Adventus usque ad*

Cap. *Capellanus.* De Feriis.

diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum, usque ad octavam Paschæ inclusivè, solemnitates nuptiarum prohibitas esse, ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia. Matrimonium autem omni tempore contrahi potest.

Et sacra Congregatio Concilii Tridentini Interpretum: *Censuit ab Adventu Domini nostri Jesu-Christi usque ad diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschatis, convivia nuptiarum, solemnitates, traductiones ad domum, & Carnalem copulam Decreto Concilii decimo capite, sess. 24. de Reform. Matrim. prohiberi: sed Matrimonium coram Parocho & testibus & eo tempore contrahi posse.* 31. Maii 1597.

Nihilominùs tamen ubi compertum fuit, hoc sæculo tantam esse corruptelam, ut paucos reperire liceat conjuges, qui quæ mox præscripta sunt observare velint, si Matrimonium inirent in Adventu aut Quadragesima, plurima Concilia Provincialia prohibuerunt, ne contrahantur Matrimonia prædicto tempore nisi de expressa Ordinarii licentia.

Concilium Bituricense: *Non contrahantur Matrimonia temporibus ab Ecclesia prohibitis, videlicet ab Adventu Domini usque ad diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschatis inclusivè: qui secùs fecerit, Sacerdotes ab Ordine removeantur, Laïci excommunicentur.* Concil. Bituricen. anno 1584. Can. 14. tit. 27. *De Matrim.*

Concilium Narbonense: *Nec ad contrahendum Parochi admittant Fideles ab Adventu Domini usque ad Epiphaniam, & à feria quarta Cinerum, usque ad Dominicam in Albis, sine Episcopi licentia.* Concil. Narbonen. anno 1609. cap. 22.

Concilium Burdigalense: *Ideoque nulli liceat in iis Matrimonium celebrare, cùm præser-* Concil. Burdigal. tit. de

Matrim. cap. 7. num. 5. anno 1617. *tim iis temporibus Fideles orationibus instare, purgandis & curandis animabus incumbere Ecclesia Mater procuret.*

Hinc sanctus Ambrosius in sermone de Adventu Domini relato in Canone ait: *Fratres non solùm debetis ab omni immunditia abstinere, sed etiam ab uxoribus propriis studiosissimè contineatis: nullus omninò uxori sua jejuniorum diebus conjungatur.* (Can. Fratres. 23. q. 4.)

Quæst. 4. Quænam sunt impedimenta dirimentia, quæ scilicet efficiunt Matrimonium invalidum?

Resp. Decem & quatuor sunt, quæ his versibus continentur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, Ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coïre nequibis,
Si Parochi & duplicis desit præsentia testis,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tuta;
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Quæst. 5. Quotuplex est Error?

Resp. Quadruplex est, ut habetur in Canone his verbis. Sed error alius est personæ, alius fortunæ, alius conditionis, alius qualitatis: *Error personæ est, quando hic putatur esse Virgilius, & ipse est Plato. Error fortunæ quando hic putatur esse dives, qui est pauper, vel è converso. Error conditionis quando putatur esse liber qui servus est. Error qualitatis, quando putatur esse bonus, qui malus est.* (Can. Unico. 29. q. 1.)

Quæst. 6. Quisnam ex supra dictis erroribus efficit Matrimonium invalidum?

Resp. Constat errorem personæ irritare Matrimonium, ut dicitur in præfato Canone; quia: *Consensus est duorum, vel plurium sensus in-* (Eodem. Can.)

idem: qui autem errat, non sentit; ergò non consentit, id est simul cum aliis sentit. Verum est, quòd non omnis error consensum excludit: Ac proinde Matrimonium nullum est defectu consensus: quare super hoc impedimento nulla cadit dispensatio; quia consensus nullus est, cùm noluerit eam ducere quam reverà duxit in uxorem, proindeque Jure naturæ tale Matrimonium est invalidum defectu consensus: *Error fortunæ & qualitatis*, ut dicitur in eodem Can. *Conjugii consensum non excludit; similiter qui ducit in uxorem meretricem vel corruptam quam putat esse castam vel Virginem, non potest eam dimittere, & aliam ducere;* Quia cùm fortuna & qualitas sint res merè accidentales Matrimonio, hujusmodi error non potest illud efficere invalidum, quia adfuit consensus in personam, quæ est unicum objectum necessarium Matrimonio.

Quæst. 7. Quodnam est impedimentum conditionis?

Resp. Illud est quandò persona libera existimat eam cum qua contrahit esse liberam, quæ tamen est serva; in hoc casu Matrimonium est absolutè nullum, ut dicitur in Canone: *Si constiterit quod miles ignoranter contraxit, cum ancilla, ita quod postquam intellexerit conditionem ipsius, nec facto, nec verbo consenserit in eandem: contrahendi cum alia liberam ipsi concedas autoritate Apostolica facultatem.* Cap. *Ad nostram.* de Conjug. servor.

Quæst 8. Quænam sunt vota, quæ efficiunt Matrimonium nullum?

Resp. Duplex votorum solemnium genus Matrimonium reddit invalidum, scilicet votum emissum in Religione à sancta Sede Apostolica approbata, quod dicitur votum expressum & votum tacitum, quod emittitur in suf-

ceptione Ordinis Subdiaconatus, qui habet annexam perpetuam castitatem secundùm Ecclesiæ Decretum relatum in Canone: *Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & Monachis concubinas habere seu Matrimonia contrahere penitùs interdicimus; contracta quoque Matrimonia ab hujusmodi personis disjungi, & personas ad Pœnitentiam redigi debere, juxta sacrorum Canonum definitiones judicamus.*

Can. *Presbyteris* dist. 27.

Verùm hæc duo vota in hoc differunt, quod votum emissum in Religione non solùm dirimit Matrimonium subsequens, sed etiam præcedens, modò non fuerit carnali copula consummatum, ut dicitur in Canone: *Verùm post consensum legitimum de præsenti, licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere Monasterium (sicut sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt) dummodò carnalis commixtio non intervenerit inter eos: & alteri remanenti, si commonitus continentiam servare noluerit, licitum est ad secunda vota transire: quia cùm non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, & alter in sæculo remanere:* At votum tacitum, quod emittitur in susceptione sacrorum Ordinum, eundem non habet effectum, ut dicitur in Extravaganti Joannis 22. his verbis: *Licèt votum solemnizatum per sacri susceptionem Ordinis, quantum ad impediendum Matrimonium contrahendum, ac dirimendum si post contractum fuerit, secundùm Statuta Canonum sit efficax reputandum: ad dissolvendum tamen priùs contractum, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum (cùm nec jure divino, nec per sacros reperiamus Canones hoc statutum) invalidum est censendum.*

Cap. *Verùm.* De Convers. conjugator.

Cap. 1. *De Voto & voti redemptione.*

Quod spectat ad votum simplex castitatis,

licèt apud Deum non minùs obliget, quàm solemne, & matrimonium impediat contrahendum, non tamen dirimit jam contractum, ut ait Cælestinus Papa tertius relatus in Canone. *Cùm simplex votum apud Deum non minùs obliget quàm solemne, pro eo quòd juravit temerè, pœnitentiam agat; & votum quod Deo fecit, studeat observare. Quod si postquam hujusmodi præstitit juramentum, ad nuptias proprio motu convolasset, cum votum simplex matrimonium impedit contrahendum, non tamen dirimat jam contractum.*

Cap. *rursus* Qui Clerici vel. vov. mattimon.

Quæst. 9. Quotuplex est cognatio impediens, ac dirimens matrimonium?

Resp. Ut ait sanctus Antonius, *Triplex est cognatio: scilicet carnalis sive naturalis, quæ dicitur consanguinitas: spiritualis quæ dicitur compaternitas; & legalis quæ dicitur adoptio vel arrogatio: qualibet harum impedit & dirimit matrimonium.*

S. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 13.

Consanguinitas quæ nihil aliud est quàm vinculum personarum ab eadem stirpe seu stipite descendentium, carnali propagatione contractum, impedit, & dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inclusivè in linea collaterali; nam in linea directa, quæ est ascendentium & descendentium, numquam potest contrahi matrimonium: Et quidem olim matrimonium impediebat & dirimebat ad sextum usque & septimum gradum in linea collaterali, ut ex quibusdam Canonibus constat; verùm Concilium Lateranense quartum sub Innocentio tertio jus antiquum hac in parte restrinxit, illudque ad quartum tantùm gradum consanguinitatis aut affinitatis reduxit, ut patet his verbis. *Prohibitio quoque copulæ conjugalis, quartum consanguinitatis & affinitatis gradum non excedat, quoniam in ulte-*

Can. 49. relatum in cap. *non debet.* de

consanguin. & affinitate. *rioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari; quaternarius verò numerus benè congruit prohibitioni conjugii corporalis, de quo dicit Apostolus, quod vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier; neque mulier habet potestatem sui corporis, sed vir; quia quatuor sunt humores in corpore, quod constat ex quatuor elementis. Cùm ergo jam usque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copula sit restricta, eam ita esse volumus perpetuam, nonobstantibus constitutionibus super hoc dudùm editis, vel ab aliis vel à nobis, ut si qui contra prohibitionem hujusmodi præsumpserint copulari, nullâ longinquitate defendantur annorum; cùm diuturnitas temporum non minuat peccatum, sed augeat, tantoque graviora sint crimina, quantò diutius infelicem animam detinent alligatam.* Cognatio spiritualis est quædam propinquitas proveniens ex collatione Baptismi vel Confirmationis ut expressè definitur à Concilio Tridentino his verbis. *Ad summum unus & una baptizatum de Baptismo suscipiant; inter quos ac baptizatum ipsum & illius patrem & matrem, nec-non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem & matrem tantùm spiritualis cognatio contrahatur; ea quoque cognatio quæ ex Confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum, illiusque patrem & matrem, ac tenentem non egrediatur.*

Conc. Trid. sess. 14. cap. 2. de ref.

Legalis cognatio, ex sancto Thoma, *Triplex est: prima, quasi descendentium, quæ contrahitur inter patrem adoptantem, & filium adoptatum, & filium filii adoptivi, & nepotem, & sic deinceps. Secunda, quæ est inter filium adoptivum & filium naturalem.*

S.Th. in supp. q. 57. art. 3. in Corp.

Tertia, per modum cujuſdam affinitatis, quæ eſt inter patrem adoptantem, & uxorem filii adoptivi, vel è contrario inter filium adoptatum, & uxorem patris adoptantis. Prima ergo cognatio & tertia perpetuò matrimonium impediunt. Secunda autem non niſi quamdiu manet in poteſtate patris adoptantis, unde mortuo patre, vel filio emancipato, poteſt contrahi inter eos matrimonium.

Idem etiam habetur in Canone his verbis. *Quandoquidem nec inter eos qui naturâ, & eos qui adoptione filii ſunt, veneranda Romanæ Leges matrimonia contrahi permittunt. Item ſi inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio jungit.* Can. *Ita diligere* 30. q. 3.

Quin etiam *per adoptionem quæſita fraternitas* ut dicitur in Canone, *eò uſque impedit nuptias donec manet adoptio. Ideòque eam quam pater meus adoptavit & emancipavit, potero uxorem ducere, æquè ac ſi me emancipato, illam in poteſtate retinuerit, poterimus jungi matrimonio.* Verùm *adoptivus filius* juxta legem, *ſi emancipatur, eam, quæ patris adoptivi uxor fuit, ducere non poteſt, quia novercæ locum habet. Item ſi quis filium adoptaverit, uxorem ejuſdem (quæ nurus loco eſt) ne quidem poſt emancipationem filii, ducere poteſt, quoniam aliquando nurus ei fuit.* Can. *Per adoptionem* 30. q. 3. L. *Adoptivus* ff. de ritu Nuptiar.

Quæſt. 10. Quando hæreticus contraxit Matrimonium cum conſanguinea in ſecundo, tertio, aut quarto gradu, & poſtea abjurat hæreſim, teneturne accipere diſpenſationem ab Eccleſia, & renovare coram Parocho conſenſum præſtitum?

Reſp. Cùm Matrimonium nullum fuerit ob impedimentum dirimens ſtatutum ab Eccleſia, cujus legibus ſubjacent hæretici propter

baptismum, quæ eos Ecclesiæ filios efficit; sequitur hujusmodi hæreticum teneri petere dispensationem impedimenti ab Ecclesia, & deinde contrahere coram Parocho & testibus, juxta Decretum Concilii Tridentini. Unde posito quod illa quam duxerat nolit consentire celebrationi matrimonii, vir catholicus non potest amplius cum ea habitare, quia matrimonium est de facto nullum: quoniam ut habetur in Canone: *In præmissis gradibus (secundo vel tertio vel ulteriore gradu) à paganis quoad eos matrimonium licitè est contractum, qui constitutionibus Canonicis non arctantur; quid enim ad nos secundùm Apostolum eumdem, de his quæ foris sunt judicare?*

Cap. *Gaudemus.* De divorsiis.

Hæretici autem, cùm filii sint Ecclesiæ per baptismum, ejus legibus adstricti tenentur, eaque, quam obtinent à Principibus, licentia, seu permissio, non potest tollere impedimentum dirimens ab Ecclesia universali constitutum; sed solùm impedire ne vexentur hæretici ita conjuncti in foro exteriori, neve ipsorum liberi ut spurii habeantur, sed habeantur quasi legitimi secundùm intentionem Principum qui hujusmodi facultates concesserunt. Verum quidem est, quod Sancta sedes Apostolica benignè tractans hæreticos, sacræ Congregationi sancti Officii facultatem concessit, dispensationes necessarias gratuitò eis dandi, ut eorum matrimonia ita contracta reddantur valida.

Quæst. II. Quomodo cognosci potest in quo cognationis seu consanguinitatis gradu sint qui volunt matrimonium contrahere.

Resp. Hoc est discrimen inter lineam rectam, seu ascendentium, & lineam collateralem seu transversalem, de qua nunc quæritur. Quoniam,

4. Proavnncu- , aut M- -terae Ne- -otes.	
5. -gnorum -potes, & -brini.	4. Proavunculi Pronepotes.
3. -unculi Mater Nepos.	4. Magnorum Pronepotes.
3. -um Ne- -s Uteri- -m.	4. Avunculi Pronepos.
	4. Uterinorum Pronepotes.

(Quoniam, ut diximus, nunquam esse potest Matrimonium inter personas in linea recta conjunctas,) quia, ut ait Divus Thomas: *Gradus consanguinitatis in linea ascendentium & descendentium contrahitur ex hoc, quod una persona ex alia propagatur eorum inter quos gradus consideratur. Et ideo secundùm computationem Canonicam & Civilem, persona quæ primo in progressu propagationis occurrit, distat ab aliquo in primo gradu, ut Pater & Filius; sed consanguinitas eorum qui sunt in linea transversali, contrahitur non ex hoc quod unus eorum ex alio propagatur, sed quia uterque propagatur ex uno; & ideo debet gradus consanguinitatis in hac linea computari per comparationem ad unum principium ex quo propagatur*: à quo totidem gradibus distabunt, quot sunt generationes, eas ab ea parte numerando, in qua sunt plures generationes, si non sint æquales ex utraque parte. S. Tho. 3. p. in suppl. q. 54. art. 2. in corp.

Hac de causa Gregorius nonus relatus in Canone, interrogatus, utrum duæ personæ possent simul contrahere, cùm vir distaret à communi patre in quarto gradu, & mulier in quinto, sic respondet. *Vir qui à stipite quarto gradu, & mulier quæ ex alio latere distat quinto, secundùm regulam approbatam quæ dicitur: Quoto gradu remotior differt à stipite, & à quolibet per aliam lineam descendentium ex eodem; licitè possunt matrimonialiter copulari.* Cap. fin. *De Consanguinitate.*

Ut quis figurâ hâc insertâ, facilè utatur, una persona contrahentiũ, quæcumque tandem illa sit, in medio constituatur, ubi sunt hæc verba, Persona de qua agitur, ac postmodum videri facilè poterit, in quo gradu hujus figuræ sit altera pars respectu illius; & tunc duæ illæ

personæ consanguineæ sunt in gradu supra notato: verbi gratia, si velim scire in quo consanguinitatis gradu sint Petrus & Catharina, ut id facilè dignoscam ope hujus figuræ, Petrum in medio colloco; tum considero in quo loco sit Catharina, & videns, verbi gratia, eam esse neptem propatrui Petri, tunc numerum intueor super eum locum annotatum, & quoniam is numerus est ternarius, aïo Petrum & Catharinam esse consanguineos in tertio gradu. Verùm si non possim facilè detegere locum in quo collocari debeat Catharina, ad Petri ascendentes recurram, donec communem stipitem reperiam, & observans Catharinam genus deducere à proavo Petri, qui est communis stirpis, aut generis origo, quia scilicet est neptis Propatrui, eam statuo in loco ipsi hac in figura adscripto, solùm observando singulos figuræ gradus, in quocumque latere spectentur, ita esse compositos, ut in unoquoque gradu à Patre ad Filium descendatur; verbi gratia, Patruus & Patrua sunt filii avi, cognati germani sunt filii Patrui & sic de aliis.

Ut autem hujus figuræ dispositionem conservarem, in ea Fratres germanos collocare minimè potui, qui ab eodem Patre & Matre procreantur. Verùm id minimè necessarium fuit, cùm ab omnibus eodem modo considerari debeant in negotio Matrimonii, ac alii Fratres: consanguinei autem Fratres, sunt qui eundem habent Patrem, uterini verò qui eandem habent Matrem.

Quæst. 12. Quænam crimina Matrimonium impediunt contrahendum, vel dirimunt contractum?

Resp. Quatuor sunt crimina, quæ Matrimonium reddunt invalidum. Primùm cùm perpetrato adulterio, una duarum partium mali-

tiosè procuravit mortem proprii sponsi, vel sponsæ illius, quem vult postea ducere. In hoc casu est impedimentum dirimens, ut ait Alexander tertius relatus in Canone his verbis: *Tibi respondemus, quod si adultera est in mortem uxoris aliquid machinata, sive fidem dedit, sive non, quod eâ defunctâ, hanc esset ducturus; secundùm Canones ab ejus consortio prohibetur: & hac prohibitio perpetuò est servanda.*

Cap. *Super hoc*, De eo qui ducit in Matrim. quam polluit per adulterium.

Secundum crimen est cùm, verbi gratiâ, Catharina matrimonio juncta cum Petro, inducit Jacobum ad occidendum Petrum virum suum, etiam absque intentione ducendi Jacobum post mortem Petri. In hoc casu, si occidat Jacobus Petrum, est impedimentum dirimens inter Catharinam & interfectorem viri sui, ut patet ex Cælestino Papa tertio relato in Canone: *Interrogasti*, inquit, *de Sarracenis, qui dum in captivitate essent, quarumdam Christianarum viros, earum insidiis & machinationibus occiderunt, utrum quia postea per ipsas ad fidem Christianam conversi sunt, eas de jure possint accipere in uxores; vel si duxerint conjugium teneat eorumdem. Hic Triburiensis Concilii regulâ contenti sumus, asserentis, quod si in mortem ipsorum malitiosè fuerint machinata, licèt earum studio ad fidem accesserint, tamen nec eis adhærere debent, nec sunt si adhæserint, etiam tolerandi.*

Cap. *Laudabilem*. De Cõversione Infidelium.

Et Glossa ibidem verbo *ad hoc*, ait; *Nota quod mulier non potest contrahere cum illo qui virum suum interfecit, si mortem ejus fuerit machinata.*

Quidam etiam conantur ex hac Decretali probare, quod cùm homo maritum, insciâ fœminâ, interfecit, cum intentione eam in

uxorem ducendi, cum tunc contrahere impedimentum dirimens, ne cum ea contrahat; quia idem Papa postmodum ait: *Ad hoc Sarraceni quidam in bello sunt Christianos interfecisse notati; & Christiani similiter Sarracenos; postea verò Sarraceni ad fidem conversi uxores eorum quos in belli certamine ociderunt, sibi matrimonialiter copularunt; & idipsum Christiani de Sarracenis mulieribus conversis ad fidem fecisse noscuntur; quæ postquam de priorum virorum morte compererint veritatem, divortium instanter exposcunt. In his igitur respondemus, quod cùm tales non procuraverint virorum interitum defunctorum, matrimonium inter hujusmodi personas licitè potest contrahi, & taliter copulati divortium nequeant postulare.*

Cælestinus III. Ibidem.

Quæ quidem opinio eò probabilior videtur, quod verba capitis *Laudabilem*, relata ab Antonio Augustino Archiepiscopo Tarraconensi in sua antiqua Collectione, hoc impedimentum stabilire videntur; ait enim: *Respondemus quoque in his, quòd cum nec Sarraceni, nec Christiani mortem alterutrorum procurasse noscantur, Matrimonium hujusmodi inter prædictas personas licitè contrahi potest, & taliter copulati, cujuscumque sexus existant, divortium post mortem conjugum postulare non possunt.* Unde concludi potest, quod si maritos interfecissent, ut uxores eorum ducerent, eorum Matrimonium nullum foret, propter impedimentum dirimens, malitioso hoc homicidio contractum.

Tertium crimen est, si quis durante Matrimonio promittit se ducturum eam, cum qua commisit adulterium, & vice versa, licèt neuter in mortem consenserint alterius partis; ita Concilium Triburiense relatum in Canone his

verbis : *Relatum est auribus sanctorum Sacerdotum, quemdam alterius uxorem stupro violasse ; & insuper, mœcha, vivente viro suo, juramentum dedisse, ut post legitimi mariti mortem, si supervixisset, duceret eam in uxorem ; quod factum est. Tale ergò connubium prohibemus & anathematizamus.* Can. *Relatum.* 31. q. 2.

Quartum crimen est, Matrimonium cum aliqua fœmina conjugata vivente adhuc & superstite primo conjuge contractum : observandum tamen est, quod cùm conjux aliam ducit, vel secunda hæc conjux scit alterum esse conjugatum, vel non : Si scivit illum esse Matrimonio junctum cùm contraxit, tunc nunquam esse potest inter ipsos Matrimonium, etiam post mortem prioris conjugis, ut dicitur in Canone *Ex litterarum*, his verbis : *Antequam uxor decederet, aliam superinduxit, & plures suscepit filios ex eadem, illos debes ab invicem separare. Idem vero vir, indictâ ei de adulterio Pœnitentiâ, aliam ducere poterit in uxorem.* Can. *Ex litterarum.* De eo qui duxit in Matrim. quã polluit per adult.

Idem dicendum est, si cùm bona fide contraxerit, nesciens hunc virum Matrimonio fuisse ligatum, ipsum carnaliter cognovit, postquam rescivit ejus priorem sponsam adhuc esse superstitem, ut dicitur in cap. *Si quis.* eod. tit. *Si quis uxore vivente, fide data promisit aliam se ducturum, vel cum ipsa de facto contraxit ; si nec antè, nec post, (legitima ejus superstite) cognovit eamdem : quamvis utriusque ipsorum pro eo quod in hoc graviter deliquerint, sit Pœnitentia injungenda ; non est tamen Matrimonium, quod cum ea contraxit post uxoris obitum, dirimendum. Caterùm tolerari non debet, si priùs, vel postea, dum vixerit uxor ipsius, illam adulterio polluisset.*

Quod si hæc mulier postquam bona fide contraxit, nescivit, nisi post mortem prioris hujus viri Sponsæ, ipsum Matrimonio junctum esse, & noluit ampliùs cum ipso cohabitare postquam scivit eum Matrimonio esse conjunctum, pendet ab ipsa ratum habere Matrimonium, renovando mutuum consensum post mortem prioris hujus viri Sponsæ, vel petere divortium, ut dicitur in capite *Veniens*. eod. tit. *Veniens ad præsentiam nostram Guillelmus Laïcus humili insinuatione monstravit, quòd cùm in civitate Lemovicensi quamdam sibi matrimonialiter copulasset, ab ea recedens Messanam advenit, ubi Martham mulierem, insciam quòd aliam haberet uxorem, sibi solemniter copulavit. Verùm cùm in suam Patriam rediisset, uxorem suam inveniens carnis debita persolvisse, ad Messanam rediit Civitatem, & supradictæ Marthæ tanquam legitimæ cohabitavit uxori: mandamus quatenùs si est ita, ut supradicta Martha affectu adhæreat conjugali, licentiam concedatis.*

Quæst. 13. Post mortem viri, potest-ne duci fœmina cum qua commissum est adulterium?

Cap. *Significasti*. De eo qui duxit in Matrim. quã polluit per adulterium.

Resp. Solvit hanc quæstionem Innocentius Papa tertius relatus in Canone: *Significasti*, inquit, *nobis, quod cùm P. civis Spoletanus, quamdam mulierem duxisset legitimè in uxorem, eâ relictâ, cuidam meretrici adhæsit. Verùm cùm uxor ipsius esset viam universæ carnis ingressa, meretricem, cui adhæserat, desponsavit. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nisi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel eâ vivente, sibi fidem dederit de Matrimonio contrahendo, legimum judices Matrimonium supradictum.* Ut enim ait sanctus Augustinus: *Mortuo viro cum quo verum connubium fuit,*

S. Aug. lib. 1. De nuptiis &

fieri verum connubium potest, cum quo priùs adulterium fuit. concupiscentia, cap. 10.

Quæst. 14. Christianus potest-ne Matrimonium cum Infideli inire?

Resp. Hujusmodi Matrimonia prohibita sunt Christianis; dicitur enim in Canone: *Cave, Christiane, Gentili aut Judæo filiam tuam tradere.* Et in alio Canone dicitur: *Si quis Judaïcæ pravitatis conjugali societate jungitur, sive Christiana Judæo, sive Judæa Christiano, mulier carnali consortio misceatur; quicumque illorum tantum nefas admisisse dignoscitur, à Christiano cœtu atque convivio, & à Communione Ecclesiæ protinùs segregetur.*

Can. Cave. 28. q. 1.

Can. Si quis. 28. q. 1.

Ideoque autem hæc Matrimonia nulla sunt, quia diversitas Religionis sine ullo dubio est impedimentum dirimens Matrimonium, juxta consensum unanimem Doctorum. Hoc impedimentum annotatum est inter Canones primo Concilio Nicæno attributos, Can. 67. ubi dicitur: *Fœmina fidelis si nupserit viro infideli, Ecclesiâ ejiciatur; si tamen eum dimiserit, recipiatur eo modo, quo recipitur is, qui post fidei abnegationem recipitur.*

Conc. Nicæn. num. 1. Can. 67.

Cujus quidem rationem affert sanctus Thomas his verbis: *Principalius Matrimonii bonum est proles ad cultum Dei educanda: cùm autem educatio fiat communiter per Patrem & Matrem, uterque secundùm fidem suam intendit ad cultum Dei prolem educare. Et ideo si sint diversæ fidei, intentio unius alterius intentioni contraria erit, & ita inter eos non potest esse conveniens Matrimonium: & propter hoc disparitas cultus præcedens Matrimonium, impedit ne contrahi possit.*

S. Th. q. 59. art. 1. in suppl.

Quæst. 15. Matrimonium Infidelium est-ne Sacramentum?

Resp. Sacramentum Matrimonii considerari potest, quatenùs institutum à Deo in officium naturæ ad susceptionem, & educationem liberorum, & post Adæ peccatum in remedium contra concupiscentiam, & carnis tentationes, ex quo actus conjugalis eximitur à peccato etiam inter Infideles. Hæc divina institutio Matrimonii in statu Innocentiæ ut esset Sacramentum, probatur ex verbis Geneseos, ubi dicitur : *Masculum & feminam creavit eos. Benedixitque illis Deus, & ait : Crescite & multiplicamini.* Et in cap. 2. *Non est bonum esse hominem solum ; faciamus ei adjutorium simile sibi..... Quamobrem relinquet homo Patrem suum, & Matrem, & adhærebit uxori suæ ; & erunt duo in carne una.*

Genes. 1. v. 27.

Hæc ultima verba, secundùm ipsum Christi Domini testimonium, qui ea refert in Evangelio Matthæi, iisque hæc subjungit : *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*, satis ostendunt Matrimonium à Deo fuisse institutum in statu Innocentiæ tanquam officium naturæ ; & in hoc sensu Innocentius tertius relatus in Canone, nomen Sacramenti Matrimonio Infidelium tribuit : *Cùm Sacramentum conjugii*, inquit, *apud Fideles & Infideles existat.*

Cap. 19. v. 6.

Cap. *Gaudemus.* De Divortiis.

Verùm, si nomen Sacramenti accipitur, prout significat Sacramentum novæ Legis conferens gratiam, Matrimonium Infidelium non est utique Sacramentum, ut ait idem Pontifex in Can. *Quanto.* Ibidem. *Nam etsi Matrimonium verum inter Infideles existat, non tamen est ratum : Inter Fideles autem verum & ratum existit, quia Sacramentum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur : sed ratum efficit conjugii Sacramentum, ut ipsum in conjugibus, illo durante, perduret.* Quod

Can. *Quanto.* De Divortiis.

quidem clarè explicat Divus Thomas, dum ait: *Videtur quod inter Infideles non possit esse Matrimonium. Matrimonium enim est Sacramentum Ecclesiæ: sed Baptismus est janua Sacramentorum: ergo Infideles qui non sunt baptizati, Matrimonium contrahere non possunt, sicut nec alia Sacramenta suscipere. Ad primum dicendum, quod Matrimonium non tantum est institutum in Sacramentum, sed etiam in officium naturæ: & ideo quamvis Infidelibus non competat Matrimonium secundùm quod est Sacramentum, in dispensatione Ministrorum Ecclesiæ consistens: competit tamen eis in quantum est in officium naturæ.* S.Th. in sup. pl. q.59. a. 1. in prima objectione.

Quæst. 16. Matrimonium Infidelium fit-ne nullum, cùm alter eorum fit Christianus?

Resp. Quamvis Fidelis conversus possit cohabitare comparti remanenti in Infidelitate, cùm affulget spes aliqua, ut illam ad fidem convertere possit: assignantur tamen tres Casus in quibus, ut dicitur in cap. *Quanto.* De divortiis, Matrimonium fit nullum, & licet Fideli aliam ducere: *Si alter Infidelium conjugum ad fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modò, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente; qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit.* Advertit tamen Divus Thomas, quod hodie non permittitur Infideli converso cohabitare cum parte Infideli, propter periculum perversionis. *Fidelis conversus*, inquit, *nisi uxor Infidelis converti velit, non permittitur cohabitare, sive sit Gentilis, sive sit Judæa.* Cap. *Quanto.* De Divortiis. S. Th. in 4. dist. 39. art. 3. ad 2. q. 14.

Quæst. 17. Matrimonium contractum à duobus Catholicis, potest-ne effici nullum in tribus præfatis casibus, cùm alter eorum fidem

negat, fitque Infidelis, aut labitur in hæresim?

Resp. Innocentius Papa tertius hanc quæstionem solvit his verbis: *Si verò alter Fidelium conjugum vel labatur in hæresim, vel transeat ad Gentilitatis errorem, non credimus quòd in hoc casu, is qui relinquitur, vivente altero, possit ad secundas nuptias convolare.* Vivente scilicet priore conjuge; quare licèt Matrimonium Infidelium fieri possit nullum in supradictis tribus casibus: non ita Matrimonium Fidelium, propter rationem quam affert idem Pontifex in capite. *Ex parte tua*, ubi dicit: *Ex quo Matrimonium inter legitimas personas per verba de præsenti contrahitur, illis viventibus in nullo casu potest dissolvi, ut vivente reliquo alter ad secunda vota transmigret; etiamsi unus Fidelium, inter quos est ratum conjugium, fieret hæreticus, & nollet permanere cum altero sine contumelia Creatoris; nisi fortè secus fieret ex revelatione divina, quæ superat omnem Legem.*

Cap. *Quanto*. De Divortiis.

Cap. *Ex parte tua*. De Convers. Conjugat.

Hanc autem revelationem in Divo Paulo comperimus. 1. ad Cor. cap. 7. v. 15 respectu Matrimonii inter Infideles contracti, non verò inter Fideles: licèt alter conjugum in hæresim labatur, aut Paganismum; quamobrem licèt dissolvi possit conjugium Infidelium, quando alter ad fidem convertitur, altera verò cohabitare non vult, sine blasphemia, aut sine periculo perversionis animæ fidelis: nihilominùs tamen in iisdem casibus Matrimonium à Fidelibus in Ecclesia contractum, est penitùs indissolubile.

Quæst. 18. Catholicus potest-ne Matrimonium inire cum hæretica?

Resp. *Catholico*, inquit sanctus Antoninus, *contrahente cum persona hæretica baptizata*,

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 6.

verum est Matrimonium, nec dirimitur propter hæresim, quamvis peccet scienter contrahens cum tali. Nisi scilicet dispensationem habeat à summo Pontifice, quoniam, ut ait Concilium Constantinopolitanum: *Non licet virum Orthodoxum cum muliere hæretica conjungi, neque verò Orthodoxam cum viro hæretico copulari.* Conc. Quinisextum Constantinop. in Trullo. Can. 72.

Et ut ait Concilium Eliberitanum: *Hæreticis qui errant ab Ecclesia Catholica, nec ipsis Catholicas dandas puellas, neque Judæis; quod nulla potest esse societas Fideli cum Infideli; si fecerint parentes, abstinere per quinquennium placet.* Conc. Eliberitanũ. Can. 16. Et Concil. Narbonense ait: *Non contrahent Catholici cum Hæreticis: nec enim fas est ad Sacramentum Matrimonii, quod gratiam confert, excommunicatum talis gratiæ incapacem recipere.* Conc. Narbonen. anno 1609. cap. 22. De Matrimon.

Quæst. 19. Quid intelligitur per impedimentum violentiæ & Ordinis?

Resp. Impedimentum violentiæ est, cùm per gravem metum cadentem in constantem virum, adigitur altera partium ad præbendum Matrimonio consensum, ut supra explicuimus in cap. 5. agendo de consensu necessario ad Matrimonium. Per impedimentum verò Ordinis intelligitur illud quod provenit ex susceptione alicujus Ordinis sacri: quod similiter explicavimus agendo de impedimento quod contrahitur per votum.

Quæst. 20. Quid intelligitur per impedimentum ligaminis?

Resp. Illud est quod provenit ex contracto Matrimonio, sive illud fuerit consummatum sive non: contrahi tamen non posset novum Matrimonium licèt alter conjugum in regionem longinquam recesserit, ac jure credi possit mortuus, quia ab annis multis de eo nihil

auditum est, cùm necesse sit, ut dicitur in Canone, ut aliqua novum Matrimonium contrahere possit, ut certum nuntium recipiat de morte virorum. *In præsentia nostra quæsivisti quid agendum sit de mulieribus quæ viros suos causâ captivitatis vel peregrinationis absentes, ultra septennium præstolatæ fuerint, nec certificari possunt de vita, vel de morte ipsorum, licèt super hoc sollicitudinem adhibuerint diligentem, & pro juvenili ætate seu fragilitate carnis nequeunt continere, petentes aliis Matrimonio copulari. Respondemus, quod quantocumque annorum numero ita remaneant, viventibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium canonicè convolare: nec autoritate Ecclesiæ permittas contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum.*

Cap. *In Præsentia.* De Sponsal. & Matrim.

Contrahi tamen posset novum Matrimonium, si ante consummationem prioris altera partium votum emitteret solemne perpetuæ castitatis in approbata aliqua Religione, ut patet ex Innocentio tertio relato in Canone his verbis: *Nos nolentes à Prædecessorum nostrorum vestigiis declinare, qui respondere consulti, antequam Matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri conjugum, reliquo inconsulto, ad Religionem transire, ita quod reliquus ex tunc legitimè poterit alteri copulari, hoc ipsum tibi consulimus observandum.*

Cap. *Ex parte tua.* De Convers. Conjugat.

Quæst. 23. Quodnam est impedimentum publicæ honestatis?

Resp. Definitur à sancto Thoma: *Propinquitas ex sponsalibus proveniens, robur trahens ab Ecclesiæ institutione propter ejus honestatem.* Ecclesia enim vult filios suos omnimodam honestatem servare in Matrimoniis. Olim

S. Tho. in 4. dist. 41. q. unica, art 1. quæstiunc. 4. in corp.

extendebatur hoc impedimentum usque ad quartum gradum; nunc autem sic decrevit Concilium Tridentinum: *Justitia publica honestatis impedimentum, ubi sponsalia, quacumque ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit: ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant: Quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest hujusmodi prohibitio absque dispendio observari.* Quare nunc non potest quis contrahere cum Patre aut Matre, fratribus, aut sororibus, filiis, aut filiabus eorum vel earum cum quibus inita sunt Sponsalia, sed potest ducere reliquos omnes eorum vel earum propinquos.

Conc. Trid. sess. 24. De Reform. Matrim. cap. 3.

Quæst. 22. Hoc impedimentum habet-ne locum cum consanguineis in primo gradu, qui sunt illegitimi?

Resp. Licèt videri possit, quod cùm hæc publica honestas introducta tantùm sit à jure humano, hoc impedimentum cessare possit, cùm agitur de propinquis illegitimis, qui propriè pro talibus non habentur, secundùm Leges humanas, ut dicitur in Authentica *Ex complexu*, C. De incest. nuptiis. *Ex complexu nefario aut incesto, seu damnato liberi nec naturales sunt nominandi.* Certum tamen est, quòd in hoc casu consanguinei seu propinqui etiam illegitimi quicumque tandem sint, eodem modo considerari debent ac legitimi; quoniam secundùm L. *Adoptivus, in contrahendis Matrimoniis naturale jus & pudor inspiciendus est.* Cùm autem illegitimi verè consanguinei sint, verique parentes æquè ac alii, honestas publica non minùs eorum quàm legitimorum Matrimonium impedit; & quoniam consanguinitas, affinitas, atque cognatio spiritualis contrahitur indifferenter cum omnibus,

L. *Adoptivus.* §. serviles, ff. *De Ritu nuptiar.*

tum legitimis, tum spuriis, eadem planè ratio in honestate publica vigere debet.

Quæst. 23. Quælibet Sponsalia pariunt-ne hoc impedimentum publicæ honestatis?

Resp. Secundùm quidem Jus antiquum, æqua erat omnium conditio, quoad hoc impedimentum, sive Sponsalia fuerint tantùm de futuro vel de præsenti, quæ verum efficiebant Matrimonium; nunc autem alia est dispositio secundùm Concilium Tridentinum, ut patet ex Bulla beati Pii quinti, quæ incipit: *Ad Romanum spectat. Ad aures nostras pervenit, multos esse qui dubitent, an Decretum Concilii Tridentini, sess. 24. De Ref. Matrim. cap. 3. de Sponsalibus, per verba, ut aïunt, de futuro tantùm conceptis intelligatur, vel etiam Matrimonia per verba de præsenti contracta, non tamen consummata (quæ interdum Sponsalia appellantur) comprehendat; definimus, Decretum Concilii omninò intelligendum esse, & procedere in sponsalibus de futuro duntaxat: non autem in Matrimonio sic, ut prafertur, contracto; sed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis casibus & gradibus, quibus de jure veteri ante prædictum Decretum Concilii introductum erat.*

B. Pius V. in Bulla 62. edita an. 1568.

Quæst. 24. Si quis contraxit Matrimonium nullum propter consanguinitatem, aut aliud impedimentum dirimens, consurgit-ne aliquod impedimentum publicæ honestatis, post hujusmodi suppositum Matrimonium?

Resp. Inferri potest, ex dispositione Juris Canonici, in hoc casu verum impedimentum esse. Verbi gratiâ, Si Joannes duxit Magdalenam consanguineam in quarto gradu absque dispensatione, licèt hoc Matrimonium consummatum non fuerit, tamen ambo contraxere verum impedimentum publicæ honesta-

tis, cum mutuis propinquis usque ad quartum gradum, ut colligitur ex capite: *Ex Sponsalibus*, in quo sic legitur: *Ex sponsalibus puris & certis, etiamsi consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, Religionis, aut alia quavis ratione sint nulla, (dummodo non sint nulla ex defectu consensus) oritur efficax ad impediendum & dirimendum sequentia sponsalia & Matrimonia; non autem ad praecedentia dissolvendum, impedimentum justitiae publicae honestatis.* Cap. *Ex Sponsalibus.* De Sponsalibus in sexto.

Certum autem est ante Concilium Tridentinum, jus illud servatum fuisse, respectu etiam Matrimoniorum nullorum: Quoniam itaque Concilium de eo tacuit, & secundùm Constitutionem Pii Papae quinti, hoc impedimentum perseverat in omnibus casibus non commutatis, consequens est, eos, qui Matrimonium contraxere nullum, impedimentum quoque dirimens contraxisse, cum mutuis cognatis, ad quartum usque gradum, nisi Matrimonium nullum sit defectu consensus.

Quaest. 25. Quid est impedimentum affinitatis?

Resp. Ex Glossa in Arbore consanguinitatis. 35. q. 5. *Est autem affinitas personarum proximitas ex coïtu proveniens, omni carens parentela.*

Quaest. 26. Cur dicitur: ex coïtu proveniens, & non ex Matrimonio?

Resp. Quia, ut habetur in Canone, affinitas aequè contrahitur per illicitam, & violentam cohabitationem, ac per licitam post Matrimonium. Cap. *Discretionem.* & totit. De eo qui cognovit cõsanguineam uxoris suae vel Sponsae.

Quaest. 27. Quare additur in definitione: omni carens parentela?

Resp. Per haec verba distinguitur affinitas à consanguinitate, quae est etiam proximitas ex

coïtu proveniens : at postrema verba definitionis affinitatis, consanguinitati convenire non possunt, non quod non possit consurgere affinitas inter personas jam consanguineas : sed hoc est per accidens, ut ait Divus Thomas, cùm absque ista consanguinitate, affinitas etiam contracta fuisset.

Quæst. 28. Cum quibusnam personis contrahitur affinitas ?

Resp. Contrahitur inter maritum, & consanguineos ejus uxoris, sicut etiam inter uxorem, & consanguineos viri : ita tamen ut inter utriusque conjunctos, nulla oriatur affinitas in quocumque gradu sint : quare duo Fratres possunt licitè Matrimonium contrahere cum duabus sororibus, & sic de cæteris, ut patet ex Innocentio tertio relato in Canone, qui ait : *Licèt omnes consanguinei viri sint affines uxoris, & omnes consanguinei uxoris sint viri affines; inter consanguineos tamen uxoris & viri, ex eorumdem scilicet viri & uxoris conjugio, nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos Matrimonium debeat impediri.*

Cap. *Quod super his*, De consang. & affinitate.

Quæst. 29. Usque ad quem gradum, impedimentum affinitatis proveniens ex Matrimonio, efficit Matrimonium invalidum ?

Resp. Certum est, ex sacris Canonibus, hoc impedimentum extendi in affinitate, sicut & in consanguinitate usque ad quartum gradum inclusivè, & sanctus Gregorius Papa relatus in Canone, egregiam hujus rei affert rationem, dum ait : *Porro de affinitate, quam dicitis parentelam esse, quæ ad virum ex parte uxoris, seu quæ ex parte viri ad uxorem pertinet : manifestissima ratio est, quia si, secundùm divinam sententiam, ego & uxor mea sumus una caro, profectò mihi & illi, mea*

Can. *Porro*, 35. q. 5.

suaque parentela propinquitas una efficitur: quocirca ego & soror uxoris meæ in uno & primo gradu erimus; filius verò ejus in secundo gradu erit à me, neptis verò in tertio; idque utrinque in cæteris agendum est successionibus. Vxorem verò propinqui, cujuscumque gradus sit, ita me oportet attendere, quemadmodum ipsius quoque gradus aliqua femina propriæ propinquitatis sit; quod nimirùm uxori de propinquitate viri sui in cunctis cognationis gradibus convenit observari.

Quæst. 30. Usque ad quem gradum affinitas, proveniens ex illicita cohabitatione efficit Matrimonium nullum?

Resp. Hæc affinitas, quæ contrahitur sive ex adulterio, simplici fornicatione, stupro, &c. efficit Matrimonium nullum, usque ad secundum gradum inclusivè, ut expressè decrevit Concilium Tridentinum, cùm ait: *Præterea sancta Synodus, eisdem & aliis gravissimis de causis adducta, impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & Matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantùm qui in primo & secundo gradu conjunguntur restringit; in ulterioribus verò gradibus statuit, hujusmodi affinitatem Matrimonium postea contractum non dirimere.* Conc. Trid. sess. 24. De Reform. Matrim. cap. 4.

Observandum tantùm est, quod licèt Concilium Tridentinum, quando hoc impedimentum ad secundum gradum redegit, ac statuit ne talis affinitas deinceps Matrimonia contracta in remotioribus gradibus impediret, non sustulerit prohibitionem, quæ ante ad quartum gradum extendebatur, ac licèt videatur solùm impedimentum hoc dirimens, in impedimentum simplicis prohibitionis commutasse: nihilominùs tamen beatus Pius Papa quintus,

in Bulla quæ incipit *Ad Romanum Pontificem*, ait: *Nos omnem ambiguitatem tollere & animarum tranquillitati, ac Matrimonii libertati, quantùm cum Deo possumus, consulere volentes, declaramus, & Apostolica autoritate decernimus, nullum hodie impedimentum remanere, quominùs in ulterioribus gradibus hujusmodi liberè, & licitè Matrimonium contrahi possit.*

Quæst. 31. Quomodo se gerere debet vir, qui carnaliter rem habuit cum consanguineis uxoris in primo vel secundo gradu?

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 11. §. 3.

Resp. Ex sancto Antonino: *Qui cognovit consanguineam uxoris, cum qua contraxit per verba de præsenti, sed nondùm consummavit Matrimonium: cùm non posset debitum negare, nisi intrando Religionem: videtur quod ad hoc teneatur, ne incestum committat, cognoscendo affinem, & cum hoc valeat facere, quia nondum consummavit. Quod si vult remanere in sæculo, necessaria est sibi dispensatio etiam ad reddendum debitum, si hoc vult sine peccato facere; & potest Episcopus dispensare. Qui autem cognovit consanguineam uxoris, & consummavit Matrimonium, tenetur quidem debitum reddere; sed petere non potest absque dispensatione, & ut dictum est, per Episcopum potest dispensari.*

Quæst. 32. Jùs Canonicum interdicit-ne ei qui carnaliter rem habuit cum consanguinea uxoris in primo aut secundo gradu, quominùs petat debitum conjugale?

Resp. Extat titulus expressus in Decretalibus, *De eo, qui cognovit consanguineam uxoris suæ*: Verùm hi casus definiuntur ab Innocentio tertio relato in Canone, his verbis:

Cap. Tuæ Fraternitatis.

Tuæ Fraternitatis devotio postulavit, utrum De is qui cum sorore legitimæ conjugis fornica-

tur, cum uxore possit postmodum commorari, & exigere debitum, ac solvere requisitus. Nos igitur respondemus, quod uxor ut à commixtione viri abstineat propter publicam honestatem, & in continentia maneat, donec vir viam universæ carnis ingressus fuerit, diligentiùs est monenda. Quod si fortè commonitioni tuæ parere recusans, talis fuerit, ut de lapsu timeatur ipsius, vir ejus poterit, & debebit, cum Dei timore debitum ei solvere conjugale, cùm affinitas post Matrimonium iniquè contracta illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non existit. Quòd pertinet ad reum certum est, eum debitum exigere non posse, ut dicitur in Canone: *Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, nec à Matre debitum petere, nec filiam unquam habere potest uxorem.*

eo qui cognovit consanguineam uxoris suæ vel Sponsæ.

Cap. 1. De eo qui cognovit conf. uxoris suæ.

Quæst. 33. Quomodo se gerere debet Confessarius cùm ex confessione eorum qui jam-jam sunt Matrimonium inituri, detegit aliquod impedimentum dirimens Matrimonium?

Resp. Debet monere Pœnitentem, & impedire ne ulteriùs procedat: Quod si Matrimonium impediri non possit absque gravi scandalo, quia cùm jam convenerint partes, concipere possent malam aliquam suspicionem si una ex partibus resilire vellet, sine conspicua quadam causa: Confessarius debet ipsam adigere, ut petat, & expectet dispensationem, prohibendo illi verbis expressis, ne sine dispensatione nubat. Possunt in similibus casibus varia adhiberi media, ad differendum Matrimonium, juxta varias rerum circunstantias; verbi gratia, si adolescentula Matrimonio jam parata, aperiret in confessione impedimentum dirimens, proveniens ex crimine occulto, ne detur occasio suspicandi veritatem criminis, Con-

fessarius posset ipsi suadere, ut interim emitteret votum castitatis, donec habeatur dispensatio, & dicere parentibus, à se emissum fuisse votum castitatis, & obligatam à Confessario, ut peteret dispensationem ante Matrimonium, non explicando votum emissum esse ad tempus, & sic prætextu expectandi dispensationem à voto, posset haberi vera dispensatio impedimenti dirimentis, provenientis ex illicita cohabitatione.

Denique necesse est ut prudentia Confessoris in talibus occasionibus excogitare faciat media, quæ apta sint, tum ad honorem, tum ad conscientiam ritè salvandam. Verùm illa prudentia Christiana esse debet, nec in detrimentum conscientiæ carni & sanguini cedere par est; quoniam, ut ait Apostolus: *Prudentia carnis mors est: Prudentia autem Spiritus vita & pax.*

Ad Rom. cap. 8.

Quæst. 34. Quid est impedimentum impotentiæ?

S. Tho. in 4. sent. dist. 34. q. unica.

Resp. Ex sancto Thoma, est defectus impediens consummationem Matrimonii per carnalem conjunctionem. Hæc impotentia duplex est: aliquandò enim provenit ex causa naturali, aliquando ex accidentali, verbi gratia, ex maleficio. Impotentia efficit Matrimonium nullum si sit perpetua, ut dicitur in Canone, *Ex litteris*. De frigidis & maleficiatis, quocumque modo contingat.

Quæst. 35. Impotentia quæ provenit ex maleficio, efficit-ne semper Matrimonium nullum?

S. Tho. in 4. sent. dist. 34. q. unica, art. 2. in corp.

Resp. Ex sancto Thoma: *Impotentia coëundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc Matrimonium dirimit: aut non est perpetua, & tunc non dirimit; & ad hoc experiendum eodem modo Ecclesia tempus triennii præfixit,*

ficut & de frigiditate dictum est: tamen hac differentia est inter maleficium & frigiditatem, quia qui ex frigiditate est impotens, sicut est impotens ad unam, ita ad aliam, & ideò, quando Matrimonium dirimitur, non datur licentia ei ut conjungatur alteri: sed ex maleficio homo potest esse impotens ad unam, & non ad aliam; & ideo quando judicio Ecclesiæ Matrimonium dirimitur, utrique datur licentia, ut alteram copulam quærat. Sed priusquam Matrimonium annulletur, conjuges per triennium cohabitare debent, & jurare, quod nunquam per id tempus pervenire potuerint ad actum Matrimonii, ut ait Honorius Papa tertius relatus in Canone, his verbis: *Si ita est, & constiterit vobis, præfatum virum & mulierem intra prædictos octo annos per continuum triennium insimul habitasse, ipsis cum septima propinquorum manu firmantibus juramento, se commisceri carnaliter nequivisse, proferatis divortii sententiam inter eos.*

Cap. ult. *De Frigid. & malefic.*

Sic etiam dicitur in Canone: *Si per sortiarias atque maleficas artes, occulto, sed nunquam injusto Dei judicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non sequitur; hortandi sunt quibus ista eveniunt, ut corde contrito & spiritu humiliato, Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis suis, puram confessionem faciant, & profusis lacrymis, & largioribus eleemosynis, & orationibus atque jejuniis Domino satisfaciant, & per exorcismos ac cætera Ecclesiastica medicinæ munia, Ministri Ecclesiæ tales, quantùm Dominus annuerit, qui Abimelech ac domum ejus Abrahæ orationibus sanavit, sanare procurent. Quòd si fortè sanari non potuerint, separari valebunt.*

Can. *Si per sortiarias* 33. q. 1.

Quæst. 36. Est-ne licitum tollere maleficium impediens consummationem Matrimonii, per aliud maleficium?

Resp. Non licèt, quoniam ut ait Apostolus: *Non sunt facienda mala ut eveniant bona*; Unde Alexander Papa tertius relatus in Canone, ait: *Presbyter cum quodam infami ad privatum locum accessit, non ea intentione, ut vocaret dæmonium, sed ut inspectione astrolabii furtum cujusdam Ecclesiæ posset recuperari; verùm licèt hoc ex bono zelo & simplicitate se fecisse proponat, id tamen gravissimum fuit, & non modicam inde maculam peccati contraxit.*

Cap. Ex tuarum, De Sortilegiis.

Idem asserit Divus Thomas, dum ait: *Et etiamsi posset per maleficium, remedium adhiberi, nihilominùs reputaretur perpetuum, quia nullomodo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium invocare.*

S. Tho. in 4. dist. 34. q. unica, art. 3. ad 3.

Quæst. 37. Quænam sunt reliqua impedimenta dirimentia addita à Concilio Tridentino?

Resp. Duo sunt, nempè absentia Parochi, & duorum testium: *Qui aliter*, inquit, *quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles reddit: & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsenti Decreto irritos facit & annullat. Insuper Parochum vel alium Sacerdotem, qui cum minore testium numero, & testes qui sine Parocho vel Sacerdote hujusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit.* De hoc impedimento locuti sumus, cap. 4. quæst. 6.

Conc. Trid. sess. 24. De Reform. Matrim. cap. 1.

Alterum impedimentum est raptus, ut habetur in eodem Concilio Tridentino, his verbis: *Decernit sancta Synodus, inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium.* Conc. Trid. sess. 24. De Ref Matrim. cap. 6,

Quæst. 38. Quid est raptus?

Resp. Rectè definitur: feminæ cujuspiam violenta abductio, seu traductio de loco ad locum, in quo in raptoris potestatem redigatur, Matrimonii contrahendi, vel libidinis explendæ causâ. Advertendum solùm est cum sancto Thoma, quod, *Quandoque violentia infertur Patri, sed non Virgini: putà cùm ipsa consensit ut per violentiam de domo Patris abstrahatur. Qualitercumque enim violentia adsit, salvatur ratio raptus.* Præterea dicitur violenta abductio respectu puellæ quæ abducitur. Si quovis modo illi violentiæ metus incutiatur, ut putà, si videat homines armatos ad ipsam vi rapiendam comparatos: ipsa etiam abductio violenta censetur, & raptum efficere, si mulier invita abducitur, etiam si parentes ejus hujusmodi abductioni consentiant. S. Tho. 2. 2. q. 154. art. 7. in corp.

Quæst 39. Quænam præterea pœnæ contra raptores sunt constitutæ?

Resp. Referuntur à Concilio Tridentino, dum ait: *Raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium & favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant; teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare.* Conc. Trid. sess. 24. De Ref. Matrim. cap. 6.

CAPUT VII.

De Dispensationibus ab impedimentis Matrimonii.

Quæst. I. QUÆNAM requiruntur conditiones ut tuta conscientiâ petatur dispensatio ab aliqua Lege Ecclesiastica?

Resp. Expendendum est seriò, utrum rationes quæ movent ad petendum dispensationem hæ sint quas exigit Concilium Tridentinum, dum ait: *Sicuti publicè expedit Legis vinculum quandoque relaxare ut pleniùs evenientibus casibus & necessitatibus, pro communi utilitate satisfiat: sic frequentiùs Legem solvere: exemploque potiùs, quàm certo personarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nihil aliud est quàm unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire. Quapropter sciant universi sacratissimos Canones exactè ab omnibus, & quoad ejus fieri poterit, indistinctè observandos. Quod si urgens justaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse, id causâ cognitâ, ac summa maturitate, atque gratis à quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum: aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur:* Hoc est nulla.

Conc. Trid. sess. 25. De Ref. cap. 18.

Quàm impudenter, ait Concilium Coloniense, *plerique diplomatis ac dispensationibus apud sedem Apostolicam extortis, præter summi Pontificis mentem (qui & vult & debet potestate sibi concessa, non ad destructionem, sed ad ædificationem uti) abutantur, nullus est qui ignoret. Non prohibeo, inquit quidam vir pius, dispensare, sed dissipare: dispensatio*

Conc. Coloniens. I. an. 1536. part. I. cap. 33.

tio quidem credita est : sed hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Quamquam apud illos maxima culpæ pars residear, qui vel nullâ, vel minùs legitimâ, vel etiam fictâ causâ, supplicatoriis precibus insertâ, dispensationis tectorium tandem eliciunt, quos apud Deum, qui renes & corda nostra scrutatur, omnemque hypocrisim ac fraudem execratur, securos quis dixerit? Nemo sibi, ait idem ille quem jam citavimus, de dispensatione Apostolica blandiatur, cujus conscientiam divina sententia tenet alligatam.

Vbi necessitas urget, ait sanctus Bernardus, *excusabilis dispensatio : ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est : utilitas dico, communis, non propria. Nam cùm nihil horum est non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est* : Quod quidem eò verius est, quod similes dispensationes, sine gravibus rationibus concessæ, planè sunt inutiles iis, qui eas obtinent : Quoniam ; ut ait idem Divus Bernardus : *Numquid ideo aut malum esse desiit, aut vel minoratum est, quia Papa concessit?* Quare Concilium Tridentinum loquens de dispensationibus Matrimonii ait : *In contrahendis Matrimoniis vel nulla omninò detur dispensatio, vel raró, idque ex causa, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.* Denique, ut habet Glossa in cap. *Non est* de voto. Verbo *adimplere. Non est securus coram Deo, cum quo Papa dispensat, nisi subsit causa dispensandi.* Quantùm ad dispensationes in foro pœnitentiali, videatur Instructio in fine hujus Tomi quinti.

S. Bern. De Consid. ad Eugen. Papam. lib. 3. cap. 4.

S. Bern. Ep. 7. ad Adam. Monachum.

Conc. Trid. sess. 24. De Ref. Matrim. cap. 5.

Quæst. 2. Quid efficit dispensationes obreptitias aut subreptitias, ac proinde nullas?

Resp. Dispensatio dicitur obreptitia, quæ obtinetur per narrationem falsi. Subreptitia verò quando celatur aut occultatur aliquid quod dici aut exponi debuit, sive per subticentiam veri: verùm in jure sæpè sæpiùs subreptio cum obreptione confunditur: quia certum est ambos hos defectus dispensationes penitùs invalidas efficere; adeo ut hi qui eas obtinent non possint iis uti sine gravi peccato, ut definitum est pluribus in locis Juris Canonici, & præsertim in Canone: *Si motu*, ubi de dispensatione dicitur: *Ipsam velut subreptitiam vires nolumus obtinere.*

Cap. *Si motu.* De Præb. in sexto.

Quæst. 3. Quando impetrantes dispensationem non intenderunt & noluerunt de facto narrare falsum, aut verum supprimere, sed hoc accidit ex malitia, aut inadvertentia Expeditionarii, dispensatio est-ne nulla?

Resp. Est nulla, & hujusmodi ignorantia non excusat partes à peccato; quia, ut ait Divus Thomas: *Dicitur ignorantia voluntaria ejus quod quis potest scire & debet.* Atqui partes tenentur inquirere, quænam sint rationes, quæ eorum nomine proponuntur ad obtinendam dispensationem. Verùm licet hujusmodi ignorantia esset invincibilis, & partes excusaret à peccato; statim ac ad eorum notitiam pervenit, dispensationem concessam fuisse per narrationem falsi, aut subticentiam veri, obtenta dispensatio pro nulla habenda est, ut dicitur expresè in Canone, his verbis: *Super litteris quæ aliquibus ex malitia, & nonnullis ex ignorantia (tacita veritate vel suggestâ falsitate) impetrantur à nobis..... Si verò per hujusmodi falsitatis expressionem, vel suppressionem etiam veritatis, litteræ fuerint impetratæ, quâ tacita vel expressa, nos nullas prorsus litteras dedissemus, Delegato*

S. Tho. 1. 2. q. 6. art. 8. in corp.

Can *Super litteris.* De Rescriptis.

non est aliquatenùs procedendum. Notandum hoc in loco, Innocentium tertium de iis loqui, qui ex simplicitate & ignorantia id præstant.

Et in alio Canone dicitur : *Si ad petitionem illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam hujusmodi facimus : tunc enim ipsam veluti subreptitiam vires nolumus obtinere.* Unde Glossa in cap. *Super litteris.* De rescript. in verb. *Litteras*, ait : *Ex hoc patet, quod simplicitas vel ignorantia non prodest circa hujusmodi litteras impetrandas. Imò ad hoc ut rescriptum teneat, nihil debet supprimi ex his quæ movere possunt animum Principis ad dandum rescriptum, vel ad denegandum.* Can. *Si motu.* De Præb. in sexto.

Hac de causa sic decernitur à Concilio Tridentino : *Dispensationes quæcumque autoritate concedendæ, si extra Romanam curiam committendæ erunt, committantur Ordinariis illorum qui eas impetraverint; eæ verò quæ gratiosè concedentur, suum non sortiantur effectum; nisi priùs ab eisdem tanquam Delegatis Apostolicis summariè tantùm & extrajudicialiter cognoscatur, expressas preces subreptionis vel obreptionis vitio non subjacere.* Conc. Trid. sess. 22. De Ref. cap. 5.

Quæst. 4. Quænam necessariò exponenda sunt, ut dispensatio subreptitia, & nulla non censeatur ?

Resp. Exprimendum est primò in quo consanguinitatis vel affinitatis gradu quis sit cum ea quam vult in Matrimonium ducere; idem dic de honestate publica, ac de aliis impedimentis, quæ absolutè, & dilucidè declaranda sunt. Explicari etiam debet, utrum commissus sit incestus cum ea, quam cupit ducere, & disertis verbis indicare, utrum perpetratus sit ab eo, spe facilioris dispensationis. Exprimi etiam debet in supplicatoriis litteris raptus, si

quis illius conſcius ſit, licèt perſona rapta reſtituta fuerit in libertate. Denique explicandum eſt utrum fuerit conſummatum Matrimonium non obſtante impedimento, quod notum erat, aut fuerit-ne penitùs ignoratum; utrùm fuerit contractum Matrimonium abſque proclamationibus: ſed præcipuè in impedimentis voti, fideliter, & exactè narrandum eſt, quâ occaſione emiſſum fuerit, quo motivo, quave ætate.

Quæſt. 5. Eſt-ne præterea aliquid exprimendum in ſupplicatoriis litteris ad obtinendam diſpenſationem?

Reſp. Exponendæ inſuper ſunt rationes ſingulæ, quibus inducitur quis ad petendam diſpenſationem à ſacris Eccleſiæ legibus; & in hoc unuſquiſque debet propriam conſulere conſcientiam, & ſtare judicio docti & pii directoris, ne præceps ruat in abuſum nimis frequentem apud eos, qui ſibi placere, & adulari volunt, qui anguſtam non amant viam, quæ tamen ſola ducit ad vitam, aſſerente Chriſto
Matth. 7. Domino: *Quàm anguſta porta & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam!* Hìc autem abuſus in eo præſertim eſt, quod multi putent, ſe ſatisfacere conſcientiæ, cùm Expeditionario committunt curam procurandæ diſpenſationis, & examinare negligunt, ſi rationes non modò veræ ſint, ſed etiam juſtæ, & tales, quales eſſe ſuperiùs eas oportere demonſtravimus. Maturè expendendæ ſunt ſingulæ ſupplicationis voces, priùſquam ſuperiori exhibeantur, ne aliquod vitium ſubrepat, & ut quis tutâ conſcientiâ poſſit impetratâ diſpenſatione uti.

Quæſt. 6. Fornicatio aut inceſtus, ſunt-ne legitimæ cauſæ ad petendum, & obtinendum diſpenſationes, ut contrahi poſſit Matrimo-

nium cum his, cum quibus peccatum est?

Resp. Recta ratio satis ostendit, crimina minimè inservire debere cuiquam ad gratiam & favorem consequendum; unde Concilium Tridentinum ait: *Si quis intra gradus prohibitos scienter Matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat: idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantùm Matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit, siquidem solemnitates requisitas in contrahendo Matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis: non enim dignus est qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cujus salubria præcepta temerè contempsit*: Ideo observandum est, dispensationes quæ conceduntur illis qui commiserunt incestum, non concedi ratione peccati commissi, sed solùm ad evitanda gravia inconvenientia & scandala quæ aliter vitari non possunt, nisi per subsequens Matrimonium; ideoque in supplicatoriis litteris, quæ in similibus casibus præsentantur sic habetur: *Exponunt, quod ipsis aliàs scientibus se tertio consanguinitatis gradu invicem esse conjunctos, Orator prædictus, non quidem peccandi datâ operâ ut crimine admisso, hac causa foret Sanctitatem vestram & sedem Apostolicam ad misericordiam & gratiam erga ipsos faciliores reddendi; sed solùm vesanâ libidine victus, oratricem cognovit. Cùm autem, Pater sancte, nisi Matrimonium inter dictos Oratores contrahatur, dicta mulier diffamata & innupta remaneret, graviaque exinde scandala possent verisimiliter exoriri: cupiunt, &c.*

Conc. Trid. sess. 24. De Ref. Matrim. cap. 5.

Debet igitur constare coram Commissario delegato à sancta Sede, & potiori jure coram Deo, primò quod Oratrix diffamata & innup-

ta remaneret. Secundò verisimile esse, incestum hujusmodi gravia scandala pariturum. Tertiò sperandum esse, hoc Matrimonium talia scandala posse impedire, nec aliud in hoc casu suppetere remedium.

Præterea hujusmodi dispensationes hanc conditionem habent adjunctam, quod scilicet incestus, aut nimia familiaritas, non intervenerint eo fine ut faciliùs dispensatio obtineri posset. Unde præcipitur Commissario delegato, ut dispensationis gratiam non concedat, priusquam juramentum exegerit ab Oratoribus, quod incestum non commiserint eâ intentione, ut crimine admisso faciliùs dispensarentur.

Quæst. 7. Quando contractum est Matrimonium nullum propter aliquod impedimentum dirimens, quomodo effici potest validum, post impetratam dispensationem?

Resp. In hoc casu, vel impedimentum dirimens, cujus obtenta est dispensatio post contractum Matrimonium, est occultum, vel non. Si non sit occultum, dubium non est, quin renovandus sit consensus coram Parocho & duobus testibus: si sit occultum, ita ut in foro externo nullo modo probari possit, tunc necesse non est ut Parochus & testes intersint consensui necessariò renovando: quia in hoc casu ratio qua motum est Concilium Tridentinum ut decerneret, ut Matrimonia celebrentur coram Parocho & duobus testibus, locum non habet, ut satis patet ex præfatione Decreti his verbis: *Cùm sancta Synodus gravia peccata perpendat, quæ ex eisdem clandestinis conjugiis ortum habent: præsertim verò eorum qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerunt, relicta, cum alia palam contrahunt & cum ea*

Conc. Trid. sess. 24. De Ref. Matrim. cap. 1.

in perpetuo adulterio vivunt. Cui malo, cùm ab Ecclesia quæ de occultis non judicat, succurri non possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur, idcirco, &c. Atqui evidens est, cùm in nostro casu validum jam sit Matrimonium in foro externo, easdem personas separari non posse, novumque contrahere Matrimonium. Et sic cessat ratio propter quam Concilium testes & Parochum requirit. Notandum tamen est, quod si Parochus aut aliquis ex testibus prioris Matrimonii contracti, cum impedimento dirimente, scirent hoc impedimentum, cùm illi Matrimonio interfuerunt, de novo foret contrahendum coram Parocho & testibus; quia in hoc casu cùm constet Parocho vel testibus Matrimonium esse nullum, propriè non fuerunt testes validitatis Matrimonii, sed potiùs nullitatis; ac proinde solemnitates à Concilio Tridentino requisitæ ad validitatem Matrimonii non præcesserunt.

Quæst. 8. Si altera partium sciret impedimentum occultum, quod reddit Matrimonium nullum, & super eo obtinuit dispensationem, tenetur-ne necessariò impedimentum alteri aperire, ad renovandum consensum?

Resp. Est absolutè necessarium, quia ut dicitur in Canone, *Quod autem* 29. q. 1. Error obstat validitati consensus; & consequenter ut pars, quæ ignorat hoc impedimentum possit renovare consensum post obtentam dispensationem, necesse est ut ipsi indicetur, se Matrimonio junctam non esse, [non tenetur tamen ei aperire, quodnam sit hujusmodi impedimentum] quia si simpliciter ejus exigeretur consensus, tunc pars illa, quæ nescit se liberam esse, ut consensum det, aut recuset, perseveraret tantùm in priori consensu, & novum non præberet, ad quod tamen tenetur: Ita

H iiij

quæstionem hanc definivit verbis expressis Doctor Subtilis : *Primus consensus non fuit matrimonialis, & ideo ad hoc quod sint conjuges, requiritur novus consensus : & tunc dico, quod si impedimentum non exprimatur personæ insciæ, ipsa in copula carnali sequenti non consensit novo consensu, sed solùm reddit in virtute primi consensus qui nullus fuit; & ideo licèt persona sciens de novo consentiat, non tamen sufficit. Hoc expressè dicit Glossa in cap. 1. De eo qui duxit in Matrim. quam polluit per adulter. In primo consensu qui nullus fuit, intelligitur perdurare; sicut probatur de servo qui creditur liber, cum quo contrahatur, si post manumittitur, uxore ignorante, non contrahitur Matrimonium; quia post manumissionem factam, manendo cum eo, semper intelligitur approbare consensum primum qui fuit erroneus, & non Matrimonium.*

Scotus in 4. sent. dist. 35. q. 1.

Ad tollendum autem omne dubium in re adeo delicata; in dispensationibus, quæ dantur in foro Pœnitentiæ Romano semper apponitur : *Cum ipso latore dispensa, muliere de nullitate prioris consensus certioratâ, sed ita cautè, ut latoris delictum nunquam detegatur.* Videatur Instructio in fine Tomi hujus quinti.

Quæst. 9. Quonam utendum est modo, quave pia arte, ad evitandum ne detegatur crimen comparti, dum illi aperitur, Matrimonium fuisse nullum ?

Resp. Adhiberi possunt diversa media, pro diverso personarum ingenio : prudentia tamen exigit Christiana, ut tantummodò licita suggerantur, quæque crimina non manifestent : cùm autem ejusmodi media non occurrunt, debent Parochi consulere Episcopum, aliosque discretos, & prudentes viros; fieri enim

non poteſt, ut hîc præſcribantur ſigillatim hæc media, quibus utantur in omnibus caſibus occurrentibus. Quantùm autem ad diſpenſationes in foro pœnitentiali, videatur omninò Inſtructio in fine Tomi hujus quinti appoſita.

Quæſt. 10. Si Matrimonium ob id tantùm foret nullum, quia una partium verè non conſenſit: putà quia conſenſus fuit tantùm exterior, fictus, vel coactus, eſſet-ne dictum vitium aperiendum comparti, ab eaque novus exigendus conſenſus?

Reſp. In hoc caſu non eſt neceſſe aperire comparti defuiſſe conſenſum; imo ſufficit, ut ille qui verè non conſenſit, interiùs præbeat conſenſum, modo altera pars expreſsè conſenſum non revocaverit; ut patet ex ſancto Thoma, cùm ait: *Ex conſenſu libero illius qui priùs coactus eſt, non fit Matrimonium, niſi in quantùm conſenſus præcedens in altero adhuc manet in ſuo vigore.* S. Tho. in 4. ſent. diſt. 29. art. 3. q. 1. ad 2.

Et ex ſancto Bonaventura, his verbis: *Si illa conſentiat, dicendum quòd tunc alius incipit obligari, & non ratione conſenſus alieni tantùm, ſed ratione ſui qui præceſſerat in actu, & erat in habitu; qui etſi non illigaret, quia non erat qui acciperet; ideo alieno conſenſu adveniente, ille conſenſus habet vim obligandi, quamvis priùs non haberet.* S. Bonav. in 4. ſent. diſt. 29. q. 2. num. 14.

Quæſt. 11. Quaſnam ob cauſas peti poteſt diſpenſatio à ſimplici voto caſtitatis, ut contrahi deinde poſſit Matrimonium?

Reſp. Hæc diſpenſatio peti nequit, niſi propter cauſas ad honorem Chriſti Domini & Eccleſiæ utilitatem ſpectantes; quoniam, ut ait Divus Thomas: *Omnis diſpenſatio petita à Prælato, debet fieri ad honorem Chriſti, in cujus perſona diſpenſat, & ad utilitatem Ec-* S. Tho. 2. 2. q. 88. art. 12. in corp.

clesiæ, quæ est ejus corpus, scilicet mysticum. Unde cùm nulla est occasio voti executionem, sine magnis difficultatibus, impediens, obtenta dispensatio nulla est, quia non respicit honorem Christi Domini aut Ecclesiæ utilitatem; quia tunc satius esset votum Deo factum fideliter complere, quàm ab eo dispensationem obtinere; unde, inquit idem sanctus Doctor: *In manifestis dispensatio Prælati non excusaret à culpa; putà si Prælatus dispensaret cum aliquo super voto de ingressu Religionis, nullâ apparenti causa obstante; si autem esset causa apparens, per quam saltem in dubium verteretur, posset stare judicio Prælati dispensantis vel commutantis, non tamen judicio proprio, quia ipse non gerit vicem Dei.* Quare temerè petenda non est dispensatio à voto castitatis hoc uno prætextu, quod aliquis credit, illud se servare non posse, nisi saltem per aliquod temporis spatium adhibuerit remedia, quæ tradidit ipsemet Deus contra carnis stimulos, nempè orationem & jejunium, præsertim cum ex Concilio Tridentino: *Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id quod possumus tentari.* Quantùm ad dispensationes pro impedimentis occultis in foro pœnitentiali: videatur Instructio in fine hujus Tomi.

S. Th. ibidem ad 2.

Conc. Trid. sess. 24. De Sacram. Matrim. Can. 9.

Quæst. 12. Quid intelligitur per honorem Christi Domini, aut utilitatem Ecclesiæ, quæ sunt legitimæ dispensandi causæ, & dispensationem petendi?

Resp. Honor Dei, & Ecclesiæ utilitas adsunt in dispensatione à voto, quoties id quod in se est majus bonum, & consequenter materia voti, propter aliquam circunstantiam supervenientem fit malum, aut redditur inutile, vel nos impedit à majori bono, unde cessat

esse materia voti. Ita Divus Thomas: *Ille qui vovet*, inquit, *sibi statuit legem, obligans se ad aliquid quod est secundùm se & ut in pluribus bonum. Potest tamen contingere quod in aliquo casu sit vel simpliciter malum, vel inutile, vel majoris boni impeditivum, quod est contra rationem ejus quod cadit sub voto; & ideo necesse est quod determinetur in tali casu votum non esse servandum.* Tunc Prælatus dispensare debet, aut votum commutare, in aliud pium opus, ex quo major Dei honor & Ecclesiæ utilitas possint inveniri, quàm ex voti complemento. S. Tho. 2. 2. q. 88. art. 10. in corp.

Videri possunt quæ diximus, Tomo 1. Tract. 1. cap. 17. quæst. 8. dum de dispensationibus legimus. Legi etiam potest liber cui titulus est, *De dispensationibus* in duas partes divisus; Coloniæ Typis mandatus anno 1687.

CAPUT VIII.

De Matrimonio filiorum & de ætate requisita ad contrahendum Matrimonium.

Quæst. I. POSSUNT-NE filii contrahere Matrimonium absque consensu parentum, vel ipsis repugnantibus?

Resp. Quamquam, ut ait sanctus Bonaventura: *Matrimonii contractus debet esse liber omninò, tum ratione significationis, tum etiam ratione talis & tantæ obligationis, quæ in illo contractu consistit: & ideo non est præcipiendum à parentibus filio præcepto obligatorio quod contrahat, quia potest continere si vult, & iterum si vult, contrahere; & adhuc per præceptum non potest Pater ad contrahen-* S. Bonav. lib. 4. sent. dist. 29. q. 3. num. 16. in corp.

dum cum hac vel cum illa eum obligare; filii tamen non possunt Matrimonium contrahere insciis, vel invitis parentibus; aliàs peccarent mortaliter, si absque justa & rationabili causa contraherent; fieri enim potest, ut filius non peccet contrahendo inscio Patre, ut cùm procul ab eo distat, & ipsum admonere non potest absque gravi incommodo, & aliundè locum habet credendi, Patrem lubenter consensurum, si sciret: sic Tobias duxit Saram inscio patre: contingere etiam potest, ut filius non peccet contrahens invito Patre, cùm Pater injustè impedire nititur Matrimonium filii, aut quia non vult ut filius uxorem ducat, aut vult ut ducat hanc, vel illam contra ejus inclinationem, & non obstantibus gravibus causis quibus movetur filius, ad hujusmodi Matrimonium minimè ineundum. Nihilominùs filii invitis parentibus contrahentes, ferè semper peccant, quia regulariter loquendo Patrès & Matres, sapientiores sunt filiis, quorum utilitatem unicè quærunt: pluribus Scripturæ locis constat, filios cum consensu parentum Matrimonium contrahere debere; ita, verbi gratiâ, Isaac, ut dicitur Genesis, cap. 24. duxit uxorem, quam Pater ipsi tradidit; & Rebecca uxor Isaac adhæsit in hoc Patris consilio. Legimus etiam in Exodo & in Deuteronomio, cap. 7. v. 3. quod ubi prohibet Deus Matrimonium cum Cananæis, ait parentibus: *Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo.* Patet etiam ex Divo Paulo, dum ait: *Qui Matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit meliùs facit*: quibus verbis satis indicat, filios & filias sequi debere parentum consilia in Matrimonio contrahendo.

1. ad Cor. cap. 7.

Idem statuunt sacri Canones. Quare sanctus

Leo Papa relatus in Canone, ait: *Paterno arbitrio viris juncta, carent culpâ: cùm ergo dicitur: Paterno arbitrio juncta viris, datur intelligi, quòd paternus consensus desideratur in nuptiis, nec sine eo legitimæ nuptiæ habeantur, juxta illud Evaristi Papæ: Aliter non sit legitimum conjugium, nisi à Parentibus tradatur.* Quòd quidem à Divo Ambrosio confirmatur relato in Canone, cùm ait: *Mulier nubat tantùm in Domino, ut electionem Mariti, Parentibus deferat.* Et in alio Canone legimus: *Aliter legitimum non fit conjugium nisi ab his qui super ipsam fœminam dominationem habere videntur, & à quibus custoditur uxor petatur, & à Parentibus & propinquioribus sponsetur.*

S. Leo Papa, in Ep. ad Rusticum Episc. Narb. refer. in Can. *Non omnis*, 32. q. 2.

S. Ambr. lib. 1. De Abrah. cap. ultimo, refer. in Can. *Honorantur*, 32. q. 2.

Can. *Aliter*, 30. q. 5.

Quæst. 2. Consensus Parentum est-ne necessarius ad validitatem Matrimoniorum, quæ contrahunt filii familias?

Resp. Non est dubium, quin Matrimonia contracta à filiis familias absque consensu Parentum sint valida, modo observaverint omnes conditiones quas Ecclesia requirit ad eorum validitatem: Quoniam Concilium Tridentinum pronuntiavit Anathema contra eos, qui assererent, Matrimonia filiorum familias contracta sine consensu Parentum esse nulla. Et secundùm idem Concilium Tridentinum de his ratiocinari debemus, sicut de Matrimoniis clandestinis, quæ esse vera declaravit, donec Ecclesia, quæ nova statuere potest Matrimonii impedimenta, declarando personas ad contrahendum inhabiles, ea nulla esse denunciaverit: ac proinde cùm Ecclesia hactenùs non declaraverit Matrimonia à filiis familias sine Parentum consensu contracta esse nulla, consequens est ea valida esse, quamquam, ut in præcedenti quæstione diximus, sint illicita.

Principum verò Decreta, si quæ his videantur aliquando contraria, ea secundùm Divum Thomam & Divum Bonaventuram, impedimentum dirimens Matrimonium statuere non possunt, nisi tale impedimentum ab Ecclesia fuerit comprobatum; quia cùm Matrimonium Sacramentum sit inter fideles, Principum temporalium legibus, quoad validitatem suam, non potest esse obnoxium.

S. Tho. in 4. dist. 42. q. 2. art. 2. ad 4.

Sanctus Thomas postquam sibi proposuit hanc objectionem: *Sacramenta Ecclesiæ non subduntur humanis legibus; sed Matrimonium est Sacramentum Ecclesiæ: cùm ergo adoptio sit inducta per legem humanam, videtur quòd non possit impedire Matrimonium aliquod vinculum ex adoptione contractum:* sic respondet: *Ad quartum dicendum quòd prohibitio Legis humanæ non sufficeret ad impedimentum Matrimonii, nisi interveniret autoritas Ecclesiæ, quæ idem etiam interdicit.* Sanctus autem Bonaventura eidem objectioni ita respondet: *Ad illud quod objicitur, quòd regitur jure poli, jam patet responsio: quia Ecclesia tale impedimentum suâ constitutione & approbatione fecit esse validum, alioquin non posset impedire.*

S. Bonav. in 4. dist. 42. art. 2. q. 2. ad 2.

Quæst. 3. Quomodo mens & sententia Divi Thomæ, quam modo retulimus, quâ videtur asserere, Leges civiles non posse statuere impedimentum Sacramenti Matrimonii, convenire potest cum illis quæ idem Doctor superiùs asseruit, dum ait: *Personæ illegitimæ ad Matrimonium contrahendum, dicuntur ex eo quòd sunt contra Legem quâ Matrimonium constituitur. Matrimonium autem in quantùm est in officium naturæ, statuitur Lege naturæ; in quantùm est Sacramentum, statuitur jure divino: in quantùm est in officium commu-*

S. Tho. in 4. dist. 34. art. 1. ad 4.

nitatis, statuitur Lege civili; & ideo ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad Matrimonium illegitima.

Resp. Ex his Divi Thomæ verbis concludi minimè potest, Legem civilem reddere posse cujuslibet generis personas ad contrahendum Matrimonium inhabiles, sed solùm quaslibet Leges efficere posse personas aliquas ad contrahendum inhabiles: hoc est Legem naturæ, quæ omnibus hominibus communis est., statuere posse impedimenta Matrimonii quæ ad omnes pertineant: Leges civiles quæ considerant Matrimonium in quantùm est officium naturæ, & in commune bonum ordinatum, posse solùm impedimenta statuere, in Matrimoniis Infidelium, quæ non sunt vera Sacramenta, sed simplices contráctus naturales, & civiles propter bonum commune Reipublicæ stabiliti; verùm cùm Deus Matrimonia fidelium, ad Sacramenti dignitatem evexerit, Leges civiles, ut ait Divus Thomas, non possunt ei impedimenta constituere, nisi Ecclesiæ consensus accesserit, & Leges civiles Ecclesiæ autoritate firmentur.

Quæst. 4. Quomodo se gerere debet Parochus cum filiis familias, qui volunt contrahere absque consensu Parentum?

Resp. Nihil omittere debet, ut eos ad saniora revocet consilia, illis suggerens maximum ipsorum damnum, si per inobedientiam erga Parentes in re tanti momenti hoc Sacramentum susciperent in statu peccati mortalis, & sic ponerent obicem gratiæ, quam confert dignè suscipientibus: *Sacramentum enim Matrimonii*, ut ait Concilium Coloniense: *Si quis, sicut decet, acceperit, accedente Sacerdotali precatione, confert donum Spiritus, quo vir diligat uxorem amore casto, sicut Christus*

Conc. Coloniense 1. an. 1536. Can. 40.

dilexit Ecclesiam : mulier vicissim propter Christum amet revereaturque virum suum uti Dominum ; uterque liberos, si dentur, summâ curâ instituant ad Christianam pietatem : Quæ quidem gratia adeo necessaria est iis, qui Matrimonium inire volunt, tum ad temporalem, tum ad æternam quietem procurandam, ut propterea Ecclesia, tanquam Parens optima : *Ex justissimis causis, illa semper detestata est atque prohibuit.* Quæ scilicet sine consensu parentum fiunt.

Conc. Trid. sess. 24. De Ref. Matrim. cap. 1.

Si verò, inquit Concilium Mediolanense, *filii familias sint, hos Parochus valdè cohortetur, ut parentibus in quorum potestate sunt, eum honorem tribuant, ut illis ne insciis quidem, nedum invitis, rem tanti momenti ineant.* Sin autem, non obstantibus his admonitionibus, Matrimonium inire velint, sine consensu parentum, eos Parochus remittere deberet ad Episcopum, qui judicabit, an ita validæ sint, ac sufficientes eorum rationes, ut rectè sine tali consensu contrahere possint ; & utrum justis de causis parentes tale Matrimonium impedire velint.

Concil. Mediol. 6. tit. *Quæ ad Matrimonii Sacrament. pertinent.*

Quæst. 5. Quanam ætate contrahi potest Matrimonium ?

Resp. Secundùm Jus naturale, qui nondum attigerunt usum rationis necessariæ ad consensum, vel qui nondum valent consummare Matrimonium, validè contrahere non possunt : at determinatio expressa ætatis requisitæ, est tantùm de jure positivo, quo interdicitur masculis ne ineant Matrimonium ante decimum quartum ætatis annum completum, & fœminis ante duodecimum pariter completum ; quia, ut ait Divus Thomas : *Matrimonium cùm fiat per modum contractus cujusdam, ordinationi Legis positivæ subjacet : unde secun-*

S. Tho. in 4. dist. 36. a. 5. in corp.

dùm jura determinatum est, quòd ante illud tempus discretionis, quo uterque possit de Matrimonio sufficienter deliberare, & debitum sibi invicem reddere, Matrimonia non contrahantur, & aliter facta dirimantur; hoc autem tempus, ut in pluribus est in masculis in 14. anno, & in fœmina in 12. Quia tamen præcepta Juris positivi sequuntur id quod est in pluribus, si aliquis ad perfectionem debitam, ante tempus prædictum perveniat, ita quòd vigor naturæ & rationis, defectum ætatis suppleat, Matrimonium non dissolvitur: & ideo si contrahentes ante annos pubertatis, carnaliter ante tempus prædictum fuerint copulati, nihilominùs Matrimonium stat indissolubile. Non tamen licèt ante præfatum tempus Matrimonium inire sine dispensatione Ecclesiæ, quæ talia Matrimonia prohibuit ante tempora à Canonibus & Legibus definita, propter gravem difficultatem sciendi, si perfectionem corporis & animi ad Matrimonium ineundum necessariam habeant, ante hanc ætatem; & quia talis inquisitio pudoris legibus est quodammodo contraria; ideoque legimus in Canone: *Districtiùs inhibemus, ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad ætatem Legibus vel Canonibus determinatam non pervenerit, conjungantur, nisi fortè aliqua urgentissima necessitate interveniente: utpotè pro bono pacis, talis conjunctio toleretur.* Cap. *Vbi*. De desponsatione impuberum.

Quæst. 6. Episcopi possunt-ne eos dispensare, qui volunt ante determinatam ætatem Matrimonium contrahere?

Resp. Cùm Ecclesia nunquam dispenset in Matrimoniis ante determinatam ætatem à Sacris Canonibus, nisi malitia suppleat ætatem, ut jam explicavimus; sequitur quòd Episcopus, cùm debeat id cognoscere, & examina-

re, utrum dispositio corporis, & animi sufficiat ad contrahendum Matrimonium, potest hanc dispensationem concedere. Etenim summus Pontifex nunquam sibi reservavit facultatem dispensandi in ætate; & legimus apud Fagnanum Prælatum Romanum, quòd *Gregorius decimus-tertius cuidam petenti dispensationem ad Matrimonium impuberis, dicitur respondisse: Sedem Apostolicam ob hoc non esse interpellandam, cùm si desit discretio vel potentia consummandi Matrimonium, Sedes Apostolica nihil possit: quod si neutrum deesse cognoverit Ordinarius, poterit, si causæ quæ narrantur sunt vera, suo jure dictam licentiâm concedere.*

Fagnanus in lib. 4. Decretalium. cap. *De illis.* De desponſ. impub. nu. 46.

CAPUT IX.

De Divortio.

Quæst. 1. QUID est divortium?

Resp. Divortium nihil aliud est, quàm conjugum, seu personarum quæ Matrimonium inierunt separatio.

Quæst. 2. Quotuplex est divortium?

Resp. Duplex: aliud enim solvit omninò vinculum Matrimonii: aliud verò est mera separatio quoad thorum, aut quoad habitationem inter conjuges.

Quæst. 3. Quomodo accidere potest divortium, quod solvit vinculum Matrimonii?

Resp. Diximus supra cap. 3. hujus Tractatus, vinculum Matrimonii posse dissolvi, si vir, aut mulier solemnem emittat professionem in Religione comprobata, ante Matrimonium consummatum; & in hoc casu remanentem in sæculo, posse aliud inire Matrimo-

nium : ut enim ait Alexander Papa tertius relatus in Canone : *Verùm post consensum legitimum de præsenti, licitum est alteri, altero etiam repugnante, Monasterium eligere, sicut quidam sancti de nuptiis vocati fuerunt : dummodò inter eos carnis commixtio non intervenerit : & alteri remanenti, si commonitus servare noluerit continentiam, licitum esse videtur, ut ad secunda vota transire possit, quia cùm non fuissent una caro effecti, potest unus ad Dominum transire, & alter in sæculo remanere.* Quare, ut ait Concilium Tridentinum : *Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis professionem alterius conjugum non dirimi, Anathema sit.*

Alexander III. in Conc. Later. refert, in Can. *Verùm* De conversione conjugatorum.

Conc. Trid. sess. 24. Can. 6.

Secundò solvitur Matrimonii vinculum, vel potiùs declaratur nullum, propter impotentiam perpetuam, Matrimonio nunquam consummato, ut diximus, cap. 6. *De impedimentis.* Denique Matrimonium etiam consummatum solvi potest per divortium mulieris post relictum gentilitatis errorem, dum ad fidem Christianam convertitur, quando vir ejus, non vult ampliùs illi cohabitare, aut cessare non vult à blasphemando Dei nomine, aut uxorem suam ad peccandum impellere satagit.

Quæst. 4. Hæc secunda species divortii, quod non solvit Matrimonium, potest-ne ulterius dividi ?

Resp. Dividi potest in duo divortiorum genera ; alterum est conjugum separatio tantùm quoad thorum ; alterum quoad thorum & quoad habitationem : prætereà hæc etiam divortia dividi possunt in perpetua, & ad certum tempus. De quibus omnibus breviter modo consueto disseremus.

Quæst. 5. Conjuges possunt-ne perpetuò separari, quoad thorum ex communi consensu?

Resp. Hoc utique illis licitum est, cùm Christus Dominus centuplum promiserit, & vitam æternam iis qui propter ejus amorem conjuges suas dimiserint, & plures sancti perpetuò vixerint continentes in Matrimonio, ut sanctus Henricus Imperator cum sancta Cunegunda, sanctus Elzearius, cum sancta Delphina, aliique Sancti.

Quæst. 6. Quot modis conjuges possunt separari quoad thorum, aut quoad cohabitationem?

Resp. Quinque modis. Primò possunt perpetuò separari, si ex communi consensu ambo ingrediantur Religionem, ut patet ex Nicolao Papa primo relato in Canone, dum ait: *Nam licèt sit scriptum: Quod Deus conjunxit homo non separet; Deus tamen, & non homo separat, quando divini amoris intuitu, ex consensu utriusque conjugis, Matrimonia dissolvuntur. Aliter fieri separationem prohibemus.* Hinc Innocentius Papa tertius relatus in Canone, ait: *Si verò vir, sæculo derelicto, maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei super hoc licentiam tribuatis, ut & illa possit in suo proposito remanere.*

Can. *Scripsit.* 37. quæst. 3.

Cap. *Veniens.* De Regularibus.

Secundus separationis modus perpetuus est, si maritus consentiente uxore, Religionem ingrediatur, & illa, propter ætatem suam, suspicione vacet incontinentiæ, votumque edat perpetuæ castitatis servandæ manendo in sæculo. Unde Alexander Papa tertius relatus in Canone, dicit: *Uxoratus sine licentia uxoris inter vos nullatenùs recipiatur, quæ si integra opinionis existat, ita quòd nulla marito suspicio habeatur, eam ad secunda vota velle migrare, vel quòd minùs continenter debeat*

Alexand. III. refertur in cap. *Uxoratus.* De conversione conjugatorum.

vivere: quæ si talis extiterit, marito ejus in consortio vestro recepto, ipsa publicè in conspectu Ecclesiæ continentiam professa, in domo propria cum filiis suis & familia poterit permanere. Si autem talis fuerit, quæ suspicione non careat, voto continentiæ celebrato, à sæcularium hominum se conversatione removeat; & in loco religioso ubi Deo serviat, perpetuò commoretur.

Idem etiam summus Pontifex relatus in alio Canone, ait: *Verùm si ita uxor senex est & sterilis, quòd sine suspicione esse possit in sæculo, dissimulare poteris, ut eâ in sæculo remanente, & castitatem promittente, ad Religionem transeat vir ejusdem. Quòd autem dicitur de viro, intelligi etiam debet de uxore.* Cap. *Cùm sis* ibidem.

Possunt etiam conjuges perpetuò separari, si vir suscipiat Ordines Sacros consentiente uxore, dummodò hæc votum emittat perpetuæ castitatis, sive in sæculo, sive in Monasterio, ut videre est in Canone, his verbis: *Nullus conjugatorum est ad sacros Ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profitente, fuerit absolutus.* Cap. *Conjugatus.* De Conversione conjugatorum.

Quartò possunt conjuges, ex communi consensu, perpetuò separari, si ambo emittant votum castitatis perpetuæ; unde legimus in Canone expresso ex quadam Epistola Divi Augustini: *Quod Deo pari consensu ambo voveratis, perseveranter usque in finem reddere ambo debuistis.* Et sanctus Gregorius Papa relatus in Canone, ait: *Si verò utrisque conveniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accusare? quando certum est quod omnipotens Deus, qui minora concessit, majora non prohibuit..... Proinde cùm boni conjuges aut meritum augere desiderant, aut anteacta vita* Can. *Quòd Deo.* 33. q. 5. Can. *Sunt qui dicunt.* 27. q. 2.

culpas deflere, ut se ad continentiam adstringant, & meliorem vitam appetant licèt.

Denique possunt conjuges perpetuò separari quoad thorum ex communi consensu, absque ullo voto, sibi mutuò pollicendo cum juramento, aut sine juramento, se nunquam debitum conjugale petituros: *Cùm quilibet ad renuntiandum juri suo liberam habeat facultatem*, ut dicitur in Canone.

Cap. *Ex conscientia.* De crimine falsi.

Quæst. 7. Vir potest-ne separari ab uxore quoad thorum, vel cohabitationem absque ejus consensu, & vice versa?

Resp. Plures sunt causæ, ob quas divortium permittit Ecclesia: unde Concilium Tridentinum, ait: *Si quis dixerit Ecclesiam errare cùm ob multas causas separationem inter conjuges quoad thorum seu quoad habitationem, ad certum incertumve tempus, fieri posse decernit, Anathema sit.* Præcipua verò causa divortii est alterius conjugum fornicatio, ut dicitur Matth. cap. 5. *Omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causâ, facit eam mœchari.*

Conc. Trid. sess. 24. Can. 8.

Quæst. 8. Potest-ne vir dimittere uxorem propter quamcumque fornicationem ab illa admissam?

Resp. Cùm comprehendantur nomine fornicationis, adulterium, incestus, sodomia, & bestialitas, sequitur, quodlibet horum criminum suppeditare viro causam sufficientem, ut separetur ab uxore, ut ait sanctus Hieronymus relatus in Canone: *Cùm uxor*, ait, *unam carnem in aliam diviserit, & se fornicatione separaverit à marito, non debet teneri.* Et legimus in alio Canone, qui D. vo Augustino attribuitur: *Ex quo intelligitur quod propter illicitas concupiscentias, non tantum quæ in stupris cum alienis viris, aut fœminis com-*

Can. *Dixit Dominus.* 32. q. 1 ex sancto Hieronymo.

Can. *Idololatria.* 28. q. 1.

mittuntur, sed omninò quaslibet, quæ animam corpore malè utentem, à Lege Dei aberrare faciunt, & perniciosè turpiterque corrumpunt, possit sine crimine, & vir uxorem dimittere, & uxor virum; quia exceptam facit Dominus causam fornicationis; quam fornicationem generalem & universalem intelligere cogimur, quæ varias proinde species complectitur. Ex his Divi Augustini verbis constat, non solùm crimina superiùs relata sub fornicationis nomine comprehendi, verùm etiam peccatum mollitiei, seu pollutiones voluntarias, quæ proinde justam divortii præbent occasionem: cùm legamus in alio Canone: *Profectò & nomine Mœchiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi.* Idem sentire videntur Divus Thomas & Divus Bonaventura: *Dicendum*, inquit Divus Thomas, *quod etiam propter vitium contra naturam potest procedi ad divortium.* Et Divus Bonaventura ait: *Ad illud quod quæritur, quare fornicatio separet? Dicendum, quod est culpa non tantùm contra Deum, & contra corpus suum, sed etiam contra Matrimonii bonum, & contra conjugii actum, & contra corpus conjugis; est enim contra fidem, & contra actum Matrimonialem: abutitur etiam corpore, quod non est suum, sed alterius; & ideo talis amittit jus petendi debitum. Et quia hoc totum est in peccato contra naturam, ideo sub fornicatione comprehenditur.* Quin etiam Tostatus Episcopus Abulensis ait: *Pro fornicatione autem, qualiscumque sit, potest peti divortium. Vnde si vir sit sodomita, si ad pecora coëat, si seipsum polluat, poterit uxor petere divortium.* Et quæstione 70. in fine ait: *Dicendum quod pro vitio contra naturam, quodcumque*

Can. *Meretrices.* 32. q. 4.

S. Tho, *in* 4 dist. 35. a. 1. ad 4.

S. Bonav. in 4 dist. 35. q. 1. n. 12.

Tostatus in cap. 19. Matth. q. 66. sub finem.

sit, potest fieri divortium, ut colligitur ex dictis Hieronymi ad Damasum, & Can. omnes causationes. 32. q. 7. Et Glossa ibi illud expressè tenet, nam erit contra naturam si coëat ad pecora, vel ad virum, vel seipsum polluat, vel fœminam in vase indebito, vel extra debitum polluat; & dicendum quod non est causa addita ad eam quam Christus expressit, sed verè comprehenditur sub nomine fornicationis; quia fornicatio est omnis indebitus coïtus, & omnis illicitus usus membrorum generativorum, ut dicit Aug. in lib. de quæst. Deuter. Et ideo pro omnibus modis illius vitii datur divortium, quia est quilibet illorum modorum fornicatio. Idem habet Abbas Panormitanus, in cap. *Maritis.* De Adult. & stupro. num. 3.

S. Tho. 2. 2. q. 154. a. 11. in corp.

Denique Divus Thomas ait: *Vitium contra naturam pluribus modis potest contingere: uno quidem modo, si absque omni concubitu, causâ delectationis venereæ pollutio procuretur, quod pertinet ad peccatum immunditiæ, quam quidam mollitiem vocant. Alio modo si fiat per concubitum ad rem non ejusdem speciei, quod vocatur bestialitas. Tertiò si fiat per concubitum ad non debitum sexum; putà masculi ad masculum vel fœminæ ad fœminam, ut Apostolus dicit ad Rom. 1. quod dicitur sodomiticum vitium.*

Quæst. 9. Fornicatio alterius conjugum solvit-ne vinculum Matrimonii?

Resp. Licèt possit vir separari ab uxore, quæ fornicationem admisit, vinculum tamen Matrimonii manet semper indissolubile; ut enim ait sanctus Augustinus, relatus in Canone: *Licitè dimittitur conjux ob causam fornicationis; sed manet vinculum prioris: propter quod sit reus adulterii, qui dimissam duxerit, etiam ob*

S. Aug. lib. de adult. conjug. cap. 4. refer. in Can. *Licitè*. 32. q. 7.

ob causam fornicationis. Idem habet sanctus Gregorius Papa relatus etiam in Canone, his verbis: *His verò qui uxores suas in adulterio deprehendunt, non licebit nec eam, nec eum, aliam uxorem accipere, vel alium virum, donec ambo vivunt.* Denique Concilium Tridentinum ait: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare cùm docuit, & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam Doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non posse dissolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse altero conjuge vivente, aliud Matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimissâ adulterâ, aliam duxerit, & eam quæ, dimisso adultero, alii nupserit, Anathema sit.*

S. Greg. in Can. *Hi verò.* 32. q. 7.

Conc. Trid. sess. 24. Can. 7.

Quæst. 10. Potest-ne etiam uxor per divortium recedere à viro qui admisit adulterium, aut quamlibet fornicationis speciem?

Resp. Licèt hæc facultas, quantùm ad uxorem, expressè in nullo habeatur textu veteris vel novi Testamenti, & ita possit esse aliqua dubitandi ratio, an uxor tam se possit à viro separare, quàm vir ab ea si rea foret; nihilominùs, ut ait sanctus Hieronymus, relatus in Canone, id illi licet; sic enim habet: *Præcipit Dominus, uxorem non debere dimitti, exceptâ causâ fornicationis, & si dimissa fuerit, manere innuptam; quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in fœminas; neque enim adultera uxor dimittenda est, & vir mœchus retinendus.* Idem docet sanctus Augustinus, relatus in Canone; ubi enim docuit, viros propter fornicationem ab uxoribus separari posse, ait: *Quod similiter etiam de fœmina dixerim.* Quocirca certum est, tam uxores separari posse à viris adulteris, quàm

Can. *Præcipit.* 32. q. 5. ex S. Hieronym.

Can. *Nihil.* 32. q. 6. ex S. Aug.

viros ab uxoribus adulteris, ut habetur in Canone, his verbis: *Christiana Religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat. . . . . . vir utique submovebitur, si ejus flagitium detegatur.*

Can. *Christiana*. 32. q. 5.

Quæst. 11. Licet-ne semper viro dimittere uxorem propter fornicationem, & è converso?

Resp. Licèt regulariter id eis concedatur, sunt tamen plures casus quibus hæc separatio non est licita etiam propter fornicationem; & nos affirmare possumus, quod quando fornicatio non fuit voluntaria, aut vir idem crimen admisit, alter ab altera jus recedendi nullum habet. Verùm cùm varii casus sub his duobus præcipuis contineantur, de his sigillatim dicemus in sequentibus quæstionibus.

Quæst. 12. Fornicatio quam uxor invita perpessa est per vim, cui non potuit resistere, potest-ne sufficientem præbere causam, ut eam maritus repudiet, aut se ab ea separet?

Resp. Certum est in hoc casu divortium non esse licitum marito, quia injustum foret uxorem punire propter rem quæ suâ culpâ non contigit, tum quia adulterium ita commissum propriè loquendo non est adulterium; quia, ut ait sanctus Heronymus, relatus in Canone: *Non potest fieri, ut nisi quis mœchetur prius in corde, mœchari possit in corpore.* Unde sanctus Augustinus, relatus in Canone, loquens de fœmina cui vis illata fuerat, ait: *Mirabile dictu, duo fuerunt, & adulterium unus admisit.* Quoniam, ut habetur in Canone, *De pudicitia*, mox citato: *Corpus mulieris non vis maculat, sed voluntas: Unde à violento stupratore pudicitia eripi non potest.*

Can. *De pudicitia* 32. q. 5.

Can. *Proposito*. 32. q. 5.

Quæst. 13. Fornicatio commissa, non per vim inevitabilem, sed per timorem cadentem

in virum constantem, verbi gratia, mortis, potest-ne esse justa causa divortii?

Resp. Cùm talis fornicatio culpabilis sit, quia propter nullum omninò timorem, adulterio est consentiendum, & corporis potiùs quàm animæ vita perdenda est, consequens est, fornicationem per talem timorem commissam, justam divortii causam præbere. Ita sentit Divus Bonaventura, qui loquens de violentia quæ facit ut fornicatio non sit, peccatum, & impedit quominùs sit causa divortii, ait: *Hoc autem intelligendum est de vi absoluta, non de metu*: Quia in talibus casibus, secundùm Evangelium, dicere debemus. *Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam*: Quoniam conjuges vitæ etiam periculo conjugalem tenentur servare continentiam, ideoque nullus timor ab adulterii crimine eos excusare potest omninò.

S. Bonav. in 4. dist. 35 in expositione litteræ. Matth. cap. 16. v. 25.

Quæst. 14. Si vir fornicetur cum alia persona, credens eam esse suam uxorem, aut si illud mulieri contigerit putans se rem habere cum marito suo, hæ fornicationes, ut ita dicam materiales, dant-ne justam divortii causam?

Resp. Certum est, ex diversis Canonibus, fornicationes tantùm materiales, scilicet eas, quibus voluntas minimè consensit, & quæ vacant omni crimine, propriè fornicationes non esse; proindeque non præbent legitimam separationis causam, ut dicitur in Canone his verbis: *Si virgo nesciens viro nupserit alieno, hoc si semper nesciat, nunquam ex hoc erit adultera*: Et in sequenti Canone ex Concilio Triburiensi res est expressè definita, cùm ita legatur: *In lectum mariti absente uxore soror ivit uxoris: quam ille uxorem putans suam esse; dormivit cum ea. Super hoc visum est*;

Can. *Si virgo.* 34. q. 1.

Can. *In lectum.* Ibidem.

si ipse per securitatem veram hoc probaverit, quod inscius fecerit hoc scelus. . . . & legitimum suum conjugium habere permittatur; quia in hoc nullum crimen commisit. Et Glossa ibidem in verbo *per securitatem*, ait, *per jusjurandum*, id scilicet probandum, testes enim haberi non possunt de hujusmodi.

Quæst. 15. Si vir auditâ uxoris morte à viris fide dignis, aut uxor auditâ similiter viri morte, Matrimonium contraxerit, & consummaverit, potest-ne tunc esse legitima divortii causa cum priori conjuge?

Resp. Cùm in tali casu nulla sit culpa, & ignorantia facti uxorem liberet ab adulterii peccato, concludere debemus, verum maritum non posse divortium inire propter hoc cum legitima uxore, sed illam resumere debet, secundum illum maritum, qui verè maritus non est, removendo, ut ait sanctus Leo Papa relatus in Canone, his verbis: *Nec tamen culpabilis judicetur, & tanquam alieni juris pervasor habeatur, qui personam ejus mariti qui jam non esse existimabatur, assumpsit.* Quod æquè de uxore debet intelligi, si in eadem fuerit ignorantia. Unde ait ibidem summus Pontifex: *Omittendum est & inculpabile judicandum, quod necessitas intulit, & restituendum quod fides poscit.* Unde fœminæ, quibus id contigit, reddi debent, ac redire ad primos & legitimos viros, qui secundum illud Matrimonium, quod propter ignorantiam inculpabile est, ignoscere & oblivisci debent.

Can. *Cùm per bell. cam.* 34. q. 1.

Quæst. 16. Quando uxor à proprio viro prostituta est, potest-ne tunc ab illa separari, & divortii causam propterea prætendere?

Resp. Injustum foret, ut maritus divortium posset inire cum uxore propter crimen

cujus ipse conscius ac reus æquè est ac uxor; quocirca licèt in tali casu uxor rea sit adulterii, si violentia abfuerit, cùm de facto violaverit Legem Matrimonii & Innocentius undecimus summus Pontifex sequentem propositionem damnaverit.

Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium: adeoque sufficit in Confessione dicere, se esse fornicatum. 50. Propositio damnata ab Innoc. XI. die 2. Martii, 1679.

Nihilominùs tamen, cùm hoc crimen marito commune sit, qui eam impulit ad peccandum, jus non habet propter hoc celebrandi divortium; ita docent sanctus Thomas & S. Bonaventura: *Excipiuntur casus*, ait Divus Thomas, *in quibus non licet viro uxorem dimittere fornicantem; secundus est si ipse uxorem prostituerit. Vel etiam*, ait Divus Bonaventura, *quia alter fornicatur altero consentiente, & prostituente: & tunc est particeps.* Uterque verò Doctor hac in parte sequitur Innocentium Papam tertium relatum in Canone, qui ait: *Vir prior cogatur redire ad ipsam, & maritali eam affectione tractare: cùm adulterium ei non possit objicere, qui eam adulterandam tradidit, præsertim invitam.*

S. Tho. in supplem. q. 62. art. 1. in corp.

S. Bonav. in 4. dist. 35. q. 1.

Cap. *Discretionem.* De eo qui cognovit consang. uxoris suæ.

Observandum tamen est, ex his ultimis verbis, *præsertim invitam*, colligere non licere, si mulier voluntariè consensisset adulterio, impulsa ad hoc à marito, maritum inde divortii causam captare posse; quoniam Pontifex asserens divortium non habere locum, ubi maritus uxorem prostituit, debet intelligi in omni casu, sive volens consenserit uxor, sive nolens: quia in utroque casu maritus, conscius & reus criminis, nihil inde in præjudicium uxoris colligere debet, atque adeo hæc verba, *præsertim invitam*, non excludunt casum quo voluntariè consensisset; sed Pontifex ea adje-

cit, quia propositus ipsi fuit casus in quo mulier vim passa est consentiente & cooperante marito, & significare voluit Pontifex, maritum non posse se ab uxore separare propter adulterium ab ea perpetratum, quando maritus eam prostituit, & longè minùs, si tali adulterio ipsa non consenserit.

Quæst. 17. Potest-ne maritus sciens, & potens uxoris adulteria impedire, & non impediens, propter illa divortium inire?

Resp. Asserere possumus, quod si maritus tacitè dissimulare, & approbare quodammodò videatur uxoris adulteria, de quibus dubitare minimè potest, tunc privat se jure suo, quo se ab ea separare posset; quoniam ita se gerendo, comprobare videtur uxoris crimina, cùm ea non impediat cùm posset: asserente Joanne Papa octavo relato in Canone, quòd *Qui crimina cùm potest emendare, non corrigit, ipse committit:* Et ut etiam dicitur in Canone; *Patronus turpitudinis ejus est, qui crimen celat uxoris:* Quoniam maritus impedire tenetur uxoris adulteria; & ubi ea scit, & impedire potest, nec tamen impedit, iis videtur consentire, seque divortii faciendi jure quod habet, privat.

Can. *Præterea.* 23. q. 8.

Can. *Sicut.* 32. q. 2.

Nihilominùs si maritus cùm per aliquod tempus dissimulaverit uxoris adulteria, tandem iis fortiter se opponat, & iis non obstantibus, uxor fornicari pergat, tunc maritus Jus suum resumere potest, seque ab ea separare.

Quæst. 18. Reconciliatio conjugum, facta post fornicationem ab altero commissam, potest-ne impedire divortium?

Resp. Quoniam per hanc reconciliationem, conjux qui se separare poterat, cedere videtur jure suo, consequens est eum non posse se separare propter fornicationes ante reconciliatio-

nem commissas : *Si*, ut ait D.vus Thomas, *reconciliav rit eam sibi post adulterium perpetratum; carnaliter eam cognoscens* : Quoniam, ut ait Gelasius Papa relatus in Canone: *Si constiterit, eum qui malè tractatus est ignovisse, semel in ablatione remissa, punitio recidivo dolore non debet iterari, divina scilicet imitatione clementia, qua dimissa peccata in ultionem redire non patitur.* Quod verbis expressis Glossa definisse videtur, dum ait : *Si reconciliata fuerit, postea illam fornicationem objicere non poterit, quia ei remisit hoc quod ipsi licet secundùm Evangelicam veritatem, cap. Quemadmodum. De jurejurando, & Can. Quod autem, & Can. Non erit. 32. q. 1. nisi postea fornicetur.* Et sanctus Antoninus ait : *Quia crimen per reconciliationem dimissum, ampliùs objici non debet, nisi sequatur recidivum.*

S. Tho. in suppl. q. 62. a. 1. in corp.

Can. *Si illic.* 23. q. 4.

Glossa in cap. *Plerumque*. De Donat. inter virû & uxorem verbo. *Nec reconciliatio.*

S. Ant. p. 3. tit. 1. cap. 21. §. 6.

Quæst. 19. Si mulier relicto viro propter nimiam severitatem, aut quia Matrimonii debitum ei negabat, vel aliâ quâcumque de causa, aut etiam si à marito è domo injustè fuerit expulsa, in fornicationem incidat, potestne maritus in tali casu cum ea facere divortium ?

Resp. Hæ variæ circunstantiæ, conjugis crimen excusare non valent, nec impediunt quominùs maritus aut uxor, se separare possint propter fornicationem. Id expressè definitum fuit ab Alexandro Papa tertio relato in Canone his verbis : *Significasti quòd quidam uxore sua sine judicio Ecclesia dimissa, pro eo quod suggestum sibi fuerat, ipsam incestum cum quodam consanguineo suo commisisse, vinculo fuit propter hoc excommunicationis adstrictus : verùm mulier non continuit, sed sobolem de alio viro suscepit; nec minùs postulat viro*

Cap. *Significasti*. De Divortiis.

restitui, asserens se ab ipso injustè dimissam; & eundem sibi materiam adulterandi dedisse. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si notorium est, mulierem ipsam adulterium commisisse, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, nisi constaret ipsum cum alia adulterium commisisse. Hinc patet, omnes circunstantias propositas, impedire non posse jus divortii ab uxore quod habet vir ejus propter fornicationem ab ea commissam.

Quæst. 20. Si Infidelis uxorem suam dimittat, ac ea dimissâ contrahat & consummet secundum Matrimonium, & postmodum ambo Religionem Christianam amplectantur; potest-ne primus maritus se ab uxore separare, propter secundum Matrimonium infidelitatis tempore contractum?

Cap. *Gaudemus.* De Divortiis.

Resp. Huic quæstioni clarè satisfit in cap. *Gaudemus*, ubi dicitur: *Quamvis secundùm Evangelicam veritatem, qui dimissam duxerit, mœchatur, non tamen dimissor poterit objicere fornicationem dimissæ, pro eo quod nupsit alii post repudium; nisi aliàs fuerit fornicata*: Quia bona fides eam quodammodò excusat, & quia adulterium per errorem in secundo Matrimonio commissum, non est voluntarium; unde concludere debemus, virum aut mulierem, quæ secundum Matrimonium in infidelitate contraxit post repudium, non dedisse propterea justam divortii causam: verùm observare debemus, quod si in tali casu mulier repudiata fuerit propter aliquam fornicationem, maritus non posset quidem se ab ea separare propter secundum Matrimonium, posset tamen propter præcedentem fornicationem.

Quæst. 21. Quando ambo conjuges alicujus adulterii rei sunt, potest-ne tunc alter ab altero recedere?

Resp. Videtur, non posse alterum ab altero discedere, quia ambo sunt æqualiter rei; unde sanctus Augustinus relatus in Canone ait: *Nihil iniquius quā fornicationis causâ dimittere uxorem, si & ipse convincitur fornicari. Occurrit enim illud: In quo enim alterum judicas, temetipsum condemnas; eadem enim agis quæ judicas. Quapropter quisquis fornicationis causâ vult abjicere uxorem, prior debet esse à fornicatione purgatus: quod similiter etiam de fœmina dixerim.* Unde Innocentius Papa tertius relatus in Canone, respondens Ambianensi Episcopo ait: *Tua fraternitas requisivit, utrum aliquo denegante uxori suæ in adulterio deprehensæ debitum conjugale, si postmodum ipse cum alia perpetret adulterium manifestè, cogi debeat ut eandem maritali affectione pertractet? Super quo tibi respondemus, quòd cum paria crimina compensatione mutua deleantur, vir hujusmodi fornicationis obtentu, suæ uxoris nequit consortium declinare.*

Cap. *Nihil.* 32. q. 6. ex S. Aug.

Cap. *Tua fraternitas.* De adulterinis conjugiis.

Quæst. 22. Si alter conjugum committat tantùm adulterium, altera verò incestum, aut aliquod peccatum contra naturam: poterit ne posterior per compensationem devitare divortium ab altero intentatum?

Resp. Quamvis hæ fornicationes sint valdè diversæ, ac posteriores priore longè sint graviores, nihilominùs tamen asserere debemus, quòd etiam in casu proposito, compensatio habet locum; quia quælibet harum fornicationum, qualiscumque tandem sit, justam divortii præbere potest causam, quoniam nulla committi potest fornicatio, illæsa fide conjugali, & sine partis injuria, per carnis divisionem ab ea, ejusque cum altera conjunctionem. Unde cùm quilibet conjux in casu pro-

posito jus habeat separationis, concludendum est per compensationem necessariam, neutrum ab altero discedere posse, aut divortium postulare propter fornicationem.

Quæst. 23. Quando alter conjugum, pluries in fornicationem incidit, altera verò tantùm semel: datur-ne tunc compensationi locus?

Resp. Cùm omnes Canones, qui de hac compensatione loquuntur, quæ divortium impedit, nunquam exigant ut numero pares sint conjugum fornicationes, & quoniam hæc compensatio Matrimonio favet, cùm divortium impediat; dicendum est eam locum habere, licèt impar longè sit utriusque conjugis fornicationum numerus, quod quidem probari potest rationibus in superiori quæstione relatis.

Quæst. 24. Est-ne licitum divortium inter conjuges, cùm crimen unius est publicum, & coram judice probatum, & crimen alterius est occultum, nec exteriùs probari potest?

Resp. Ut huic quæstioni satisfiat, forum exterius ab interiori & conscientiæ distingui debet, & dicendum quod in foro externo judices non admittent compensationem, quæ impediat divortium, si uxor, verbi gratiâ, probare nequeat crimen mariti, qui ejus crimen legitimè probavit, quia Ecclesia non judicat de occultis: sed in foro conscientiæ hæc criminum compensatio locum habere debet ad impediendum divortium, licèt fornicatio alterius conjugum sit occulta. Quare sanctus Thomas ait: *Si adulterium viri sit occultum per hoc non aufertur jus excipiendi, contra accusationem viri, uxori adulteræ, quamvis desit sibi probatio, & ideo peccat vir divortium petens: & si post sententiam de divortio, uxor petat debitum aut reconciliationem, vir tenetur ad*

S. Tho. in 4. dist. 35. q. unica. art. 6. ad 2.

utrumque. Idem docet sanctus Bonaventura, dum ait: *Quaritur utrum vir qui fornicatur in occulto, possit dimittere uxorem qua fornicatur in aperto. Respondeo dicendum, quòd talis fornicans non debet eam dimittere, nec potest sine peccato in conspectu Dei; licèt possit in conspectu Ecclesia, pro eo quod uxori non defuit jus excipiendi, quamvis desit probatio.* S. Bonav. in 4. dist. 35. in expositione litteræ nu. 1.

Quæst. 25. Quando ambo conjuges in adulterio perseverarunt, & unus eorum postea Pœnitentiam egit vitamque commutavit, habet-ne tunc jus faciendi divortium, si pars altera fornicari pergat?

Resp. Huic quæstioni respondet Divus Bonaventura, loco mox citato, dum ait: *Si tamen vir egisset Pœnitentiam, & illa accusata nollet agere Pœnitentiam, si perseveraverit in adulterio, creditur tunc, quod vir possit eam accusare, & dimittere per sententiam*: Quia per Pœnitentiam & vitæ commutationem vir Juri suo restitutus est; & sicut post reconciliationem factam inter conjuges, si eorum alter in fornicationem postea inciderit, alter jus habet divortii petendi, ut superiùs diximus secundùm Divum Antoninum & Glossam; ita in hoc casu; licèt ante conversionem unius conjugis, compensatio locum haberet inter ambos sceleratè viventes, hæc compensatio cessare debet, quoties pars alia vitam commutavit, & alteri mutationem suam notam fecit, & ita jus separationis acquirit, si alter in crimine perseveret. Ita sentit Divus Antoninus, qui ait: *Si tamen vir egisset Pœnitentiam, & uxor nollet agere, sed perseveraret in adulterio; posset sine peccato accusare & dimittere.* 32. *quæst.* 1. *in quatuor Canonibus.* S. Bonav. ibidem. S. Anton. p. 3. tit. 1. cap. 20. §. 6.

Quæst. 16. Potest-ne fieri criminum compensatio post sententiam divortii, & ita impedire divortium?

Resp. Si post prolatam divortii sententiam, verbi gratia, ad instantiam uxoris, causa fornicationis à viro admissæ, detegitur & probatur, hanc fœminam ejusdem criminis ante sententiam latam ream fuisse, in hoc casu sine controversia revocanda est sententia, utpotè nulla: quoniam quæ in Matrimonio dantur sententiæ nunquam habent vim rei judicatæ: unde Alexander Papa tertius relatus in Canone ait: *Mandamus, quatenùs si vobis constiterit, eos per judicium Ecclesiæ non fuisse legitimè separatos, Ecclesiamque deceptam, ipsos faciatis sicut virum & uxorem insimul permanere.* Imò etiam si hæc mulier, quæ injustè petiit divortium, professa fuisset in Religione post sententiam Judicis Ecclesiastici, posset nihilominùs maritus eam adigere ad cohabitandum cum eo, non obstante ejus professione, si postea nosset sententiam divortii fuisse injustam; quare dicta professio habetur ut nulla, & emissa contra jus acquisitum marito per legitimum Matrimonium. Denique quoties detegitur, sententiam divortii fuisse injustam, ac proinde nullam, quacumque ex causa, restituendi sunt conjuges in pristinum jus cohabitationis, ac si nulla lata fuisset sententia divortii.

Cap. *Lator.* De sententia & re judicata.

Quæritur, inquit sanctus Bonaventura, *si sententia divortii lata est per errorem, & post vir promotus est ad Sacerdotium: si error Ecclesiæ & deceptio pareat, utrum reddendus sit uxori, si ipsa non vult continere? Et quod sic videtur, quia mulier habebat jus suum, & salvo jure mulieris, non poterat continentiam vovere, contra voluntatem uxoris. Res-*

S. Bonav. in 4. dist. 35. in expositione litteræ, num. 5.

pondeo dicendum quod inducenda est ad continentiam : quod si manifesta deceptio in latione prioris sententiæ apparet, & ipsa non vult continere, debet vir suus ei reddi. Verumtamen ille non poterit petere debitum, quia quantùm in se fuit continentiam vovit. Idem sentit Divus Thomas, dum ait : *Potest tamen uxor continentiam vovere viro invito, nisi videatur Ecclesiam deceptam fuisse per falsos testes sententiando de divortio : quia in tali casu, etiamsi votum professionis emisisset, restitueretur viro, & teneretur debitum reddere, sed non liceret ei exigere.* Et sanctus Antoninus sic habet : *Si post divortii sententiam constiterit, Ecclesiam deceptam per falsos testes, & hujusmodi, debet sic spoliatus restitui ; etiamsi alter jam fecisset professionem in aliqua Religione, vel cepisset Sacerdotium, si hoc petat : & tenetur restitutus reddere debitum, sed exigere non potest.*

S. Tho. in 4 dist. 35. q. unica. art. 3. ad 3.

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 22. §. 6.

Quæst. 27. Si post justam divortii sententiam ob fornicationem ab altero conjugum admissam, alius, qui tunc erat innocens, postea committit fornicationem, exceptio, seu compensatio habet-ne locum, & iste tenetur-ne alteri reconciliari ?

Resp. Hic casus videtur decisus in quadam Decretali Alexandri Papæ tertii his verbis ; *Vir uxorem* suam super crimine fornicationis « in jure convenit, quæ nescitur quo ducta spiritu cœpit publicè confiteri, quod cùm vir negaret ei in necessariis providere, crimen impulsa est incurrere memoratum ; sanè tu convocato capitulo tuo, cùm ex eorumdem consilio utrique privatim continentiam injunxeris observandam, ita quod castè viverent ab invicem segregati : memoratus vir furtim cum alia, sponsalia & nuptias temerè celebravit. «

Cap. *Ex literis.* De Divortiis.

„ Verùm cùm factum inquirere laborares, su-
„ pradictus vir, seriem rei explicans, & expo-
„ nens ad audientiam nostram dicitur appellasse.
„ Unde fraternitati tuæ mandamus, quatenùs si
„ res ita processit, prætaxatum virum ad legiti-
„ mam uxorem redire compellas. Unde dicendum, quoties innocens conjux ante sententiam divortii à se petitam, postmodùm in fornicationem incidit, compensationem habere locum, & efficere, non obstante præcedenti sententia, ut ad reconciliationem redire cogatur, quoniam in prædicto casu; non aliâ de causâ Pontifex maritum illum ad uxorem redire coëgit; nisi quia adulterium perpetravit, aliam uxorem clam ducendo post sententiam divortii; hinc Glossa ait: *Si cum alia postea fornicaretur, compelleretur redire ad ipsam, non obstante sententiâ.*

Glossa in cap. *Ex parte.* De Sponsalib. verb. *Continere*,

Quæst. 28. Si ambo conjuges mutaverunt statum post sententiam divortii, profitendo in Religione, vel suscipiendo Ordinem sacrum, & postea detegitur sententiam esse nullam & injustam, aut quia fornicatio objecta non est vera; vel quia petens divor i m fornicationem admiserat: vota horum conjugum sunt-ne nulla, & unus potest-ne, alterum adigere ad cohabitandum?

Resp. Si, verbi gratiâ, uxor probans suam innocentiam, vel maritum admisisse adulterium ante sententiam divortii vult Religionem dimittere, & adigere virum ad Religionem pariter dimittendam, potest id facere, & ejus vir potest idem similiter præstare, si statum tantùm commutaverint, quia se liberos esse putabant, & ampliùs non posse cohabitare; quia error circa statum causa fuit ut vota emitterent, & in his ambobus casibus, vota nulla sunt. Potuit etiam esse error ex utraque

parte, si testes falsò deposuerunt inscio marito, uxorem perpetrasse adulterium: tunc maritus votum emittit per errorem, quia credit uxorem suam ream esse adulterii: uxor similiter agit per errorem, credens post sententiam divortii non ampliùs sibi fore locum probandi suam innocentiam, & viro cohabitandi. Aliquando alter conjugum agit ex errore, alter ex malitia. Verbi-gratia, si uxor rea fornicationis, probat virum admisisse adulterium, & maritus non habet probationes adulterii uxoris, tunc maritus votum emittit per errorem, credens à se fieri non posse compensationem; sed mulier votum emittit per fraudem, & malitiam, cùm sciat propter fornicationem à se admissam divortium impediri debere per compensationem. In his igitur casibus vota sunt nulla. Primò enim consistere non possunt, si sint per fraudem emissa, quia hoc modo procedens, non poterat votum emittere, cùm non esset liber, sed potiùs alteri parti reconciliari debuit, ut jam diximus. Secundò vota sunt nulla, cùm emissa fuerint per errorem, ut patet ex Decretali Cælestini Papæ tertii, ubi dicitur: *Virum mulier, quæ credens mortuum maritum, habitum Religionis assumpsit, & eo reverso de Monasterio educta fuit, post obitum viri sit ad regularem observantiam compellenda? Consultius itaque dicimus, & ei congruentius ad salutem, ut ad Monasterium redeat, ubi bonâ ductâ intentione professionem fecit, & habitum Religionis accepit. Si verò ad hoc induci non poterit, ipsam invitam credimus non cogendam.* Quia scilicet per errorem vovit, ejusque proinde vota fuere nulla.

Cap. *Placet*, De Convers. conjugatorum.

Quæst. 29. Potest-ne fieri divortium propter fornicationem aliquam spiritualem? Verbi

gratiâ, si alter conjugum labatur in infidelitatem vel hæresim?

Resp. Hæc spiritualis fornicatio non potest esse causa divortii, nisi in casu, quo fidelis versaretur in periculo subversionis, si cohabitaret alteri qui lapsus est in hæresim aut infidelitatem, ut patet ex Decretali Alexandri Papæ tertii, qui ait: *Respondemus, quod mulier pro furto vel alio crimine viri sui, nisi fidei suæ Religionem corrumpere velit, ab eo separari non debet. Verùm si conjugem suam ad infidelitatis maleficium traxerit, à viro poterit separari, ita quòd ei nubere alii non licebit; quia licèt separentur, semper tamen conjuges erunt. In viris quoque præsentis sententiæ forma servetur.* Quod clariùs quantùm ad hæresim patet ex Urbano Papa tertio, dum ait: *De illa, quæ viro suo labente in hæresim, ipsius consortium sine judicio Ecclesiæ declinavit; videtur nobis quod mulier (maximè si ea intentione discessit ut lapsus in hæresim tædio pariter & confusione affectus se ab errore suo converteret) cùm reversus fuerit, est reddenda: quæ etiamsi reverti noluerit compellatur; si verò judicio Ecclesiæ ab eo recessit, ad recipiendum eum nullatenùs dicimus compellendam.*

Cap. *Quæsivit.* De Divortiis.

Cap. *De illa.* De Divortiis.

Quæst. 30. Si ille conjugum, qui lapsus est in hæresim, aut infidelitatem, paratus est ad conversionem ante sententiam divortii, potestne alter ab eo separari?

Resp. Quod superiùs diximus, fornicationes scilicet spirituales, seu Apostasias à vera Religione, non posse esse legitimas divortii causas, nisi cùm inferunt periculum casus partis fidelis, satis ostendit quòd si conjux lapsus ante sententiam judicis velit converti, ac significet separatum esse ad veram fidem de novo

amplectendam, tunc pars altera non potest cum eo celebrare divortium, sed ipsi debet reconciliari; ita sentit Divus Thomas, dum ait: *Propter unum actum fornicationis carnalis, potest procedi ad divortium; non autem propter unum actum infidelitatis, sed propter consuetudinem, quæ pertinaciam ostendit, in qua infidelitas perficitur.* Idem sentit Divus Bonaventura: dum ait: *Tunc est in injuriam conjugis, quando conjux in illa perseverat; quia tunc est via ducendi ad corruptionem; & ideo propter illam potest fieri separatio, si conjux nolit pœnitere. Si autem vult pœnitere & redire, non potest repudiare eam.*

S. Tho. in 4. dist. 35. art. 1. ad 3.

S. Bonav. in 4. dist. 39. in exposit. litteræ. num. 4. dub 3.

Quæst. 31. Si alter conjugum lapsus est in hæresim, aut infidelitatem, alter verò in fornicationem carnalem, debet-ne fieri horum criminum compensatio quæ impediat divortium?

Resp. Cùm fornicationes carnales differant à spiritualibus, sintque crimina diversi generis, non potest esse locus compensationi, quia carnalis fornicatio directè violat fidem Matrimonii; Spiritualis autem fornicatio violat tantùm fidem Deo debitam, non verò Sponso aut Sponsæ: ac proinde quilibet conjugum posset petere divortium in criminibus adeo diversis, ita ut altera pars Jus oppositionis aut compensationis non haberet.

Quæst. 32. Licet-ne viro celebrare divortium ab uxore, aut uxori à viro, si illam inducit ad aliquod peccatum mortale?

Resp. Certum est, licitum esse divortium in hoc casu, quemadmodum licet, cùm alter conjugum lapsus est in hæresim aut infidelitatem, & conatur alterum pervertere, & inducere in errorem; militat enim utrinque eadem ratio de periculo animæ. Unde Divus Tho-

S. Tho. in 4. dist. 39. q. unica, art. 6. ad 3.

mas ait: *Hoc intelligendum est, quando mulier præstat magnam occasionem ruinæ viro suo, ut vir probabiliter sibi de periculo timeat, tunc enim vir potest se subtrahere ab ejus conversatione.* Idem docet Divus Bonaventura: *Nisi præstet magnam occasionem ruinæ, & vehementer timeatur de lapsu; tunc enim licèt dimittere.* Et sanctus Antoninus ait: *Nam & quando uxor præstat magnam occasionem ruinæ viro suo, tunc vir potest se subtrahere à conversatione sua.* Enimverò in tali periculo voci Evangelicæ obediendum est, quæ præcipit manum aut pedem abscindere, aut etiam oculum eruere, si præbeant occasionem ruinæ; quæ verba Divus Hieronymus interpretatur, de fratribus, filiis, & amicis, ac etiam de propria uxore, quæ non secùs ac cæteri deserenda est, quoties proximam præbet peccandi occasionem; quoniam, ut ait idem sanctus Doctor: *Meliùs est vitam solitariam ducere, quàm ob vitæ præsentis necessaria, æternam vitam perdere.* Et Glossa ait: *Fidelis fidelem benè potest dimittere, si compellatur ab eo ad mortale peccatum, nec fortè resistere potest.*

S. Bonav. in 4. dist. 39. In exposit. litteræ. num. 4. dub. 3.

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 4.

S. Hieron. in cap. 18. Matth.

Glossa. in Can. Uxor. 28. q. 1. verb. Uxor.

Quæst. 33. Asperitas ac severitas viri, ejusve crudelitas aut stultitia, aut etiam uxoris, possunt-ne esse justa causa divortii?

Resp. Summi Pontifices, juxta Jus naturale, statuerunt in Jure Canonico, esse tunc justam divortii causam, ut patet ex Innocentio Papa tertio relato in Canone his verbis: *Si verò tanta sit viri sævitia, ut mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas provideri, non solùm non debet ei restitui, sed ab eo potiùs amoveri.* Et Alexander Papa tertius relatus etiam in Canone, ait: *Si autem capitali odio, ita mulierem vir prosequitur, quòd merito de-*

Cap. Litteras. De Restitutione spoliat.

Cap. Ex transmissa. eod. tit.

ipso diffidat, alicui probæ & honestæ mulieri, usque ad causæ decisionem custodienda, studiosiùs committatur, in loco, ubi vir, vel parentes ejus, mulieri nullam possint violentiam inferre. Ex his Decretalibus colligere licet, stultitiam unius conjugum, posse præbere sufficientem divortii causam, quoniam grave inde periculum alteri sæpiùs immineret, si cohabitaret, &c. si in uno simul lecto jaceret.

Quæst. 34. Alter conjugum potest ne separari ab alio propria autoritate, propter fornicationem admissam?

Resp. Ut huic quæstioni satisfaciamus, distinguenda duo divortiorum genera; alterum tantùm quoad thorum, alterum quoad thorum, & quoad habitationem simul. Hoc supposito, cùm alter conjugum certus est de commissa ab altero fornicatione, potest propria autoritate illi negare debitum conjugale, ab eoque quoad thorum separari: *Vir*, inquit sanctus Thomas, *potest dimittere uxorem dupliciter; uno modo quantùm ad thorum tantùm, & sic potest eam dimittere quàm cito sibi constat de fornicatione uxoris proprio arbitrio, nec tenetur reddere debitum exigenti, nisi per Ecclesiam compellatur.* Idem affirmat Divus Bonaventura, dum ait: *Contingit uxorem dimitti à viro dupliciter: vel quantùm ad thorum, ut non commisceantur carnaliter: vel quantùm ad thorum & mutuam cohabitationem: si primo modo, sic dico, quòd vir comperto & cognito certitudinaliter, quòd uxor fornicetur, vel è converso, potest debitum denegare, nec ad hoc tenetur nisi per Censuram Ecclesiasticam compellatur.* Hos sequitur sanctus Antoninus, cùm dicit: *Dimissio quoad thorum, videlicet denegando debitum, potest*

S. Tho. in 4. dist. 35. quæst. unica, art. 3. in corp.

S. Bonav. in 4. dist. 35. q. 1. in corp. corp. nu. 16.

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap 11. §. Sed tota.

fieri propria authoritate, etiam sine judicio Ecclesiæ, quando innocenti constat certò de adulterio conjugis: tunc enim absque peccato potest ei denegare debitum; & hoc nisi compellatur authoritate Ecclesiæ.

Quæst. 35. Potest-ne conjux ab altero separari quantùm ad habitationem propria authoritate, propter aliquam fornicationem?

Resp. Hæc separatio, quæ propriè est verum divortium, fieri non potest causâ fornicationis, nisi per judicium Ecclesiæ. Et legimus in Canone quod Concilio 4. Carthaginensi attribuitur: *Si antequam ad Episcopos comprovinciales dissidii causas dixerint, & priusquam in judicio damnentur, uxores suas abjecerint, à Communione sanctæ Ecclesiæ, & populi cœtu, pro eo quòd fidem & conjugia maculant, excludantur.* Et Alexander Papa tertius relatus in Canone, ita præcipit: *Mandamus tibi, ut hanc, quam nunc habes uxorem, nullatenùs præsumas dimittere, vel aliam ducere, donec Episcoporum religiosorum Concilium causam istam examinaverit.* Et in alio Canone dicitur: *Prudentia tua cognoscat quòd si etiam parentela esset publica & notoria, absque judicio Ecclesiæ ab ea separari non potuit, quare ipsum ad eam recipiendam, quæ petit restitutionem ipsius, districtè compellas.*

Can. *Seculares.* 32. q. 2.

Can. *Multorum.* 35. q. 6.

Can. *Porro.* De Divortiis.

Unde sanctus Thomas ait: *Alio modo quantùm ad thorum & cohabitationem; & hoc modo non potest dimitti nisi judicio Ecclesiæ; & si aliàs dimissa fuerit, potest cogi ad cohabitandum.* Quod tamen intelligi debet de divortio publico & scandaloso; nam si alter conjugum magnam haberet fornicationis alterius partis certitudinem, posset ab ea recedere, non expectatâ judicis sententiâ, præsertim ubi

S. Tho. in 4. dist. 35. q. unica, art. 3. in corp.

caret validis probationibus, modò id prudenter, & sine strepitu faciat, verbi gratia, si prætexeret negotium aliquod eundi & commorandi in alio loco, aut peregrinationem aliquam susciperet, aut ad bellum proficisceretur; quoniam in hoc casu maritus innocens nullam facit injuriam uxori reæ, & suo tantùm quoad thorum separationis jure utitur.

Quæst. 36. Potest-ne aliquis separari quoad habitationem propria authoritate, ob alias causas divortii supra adductas?

Resp. Patet ex Canonibus & authoritatibus relatis, primò, licitum esse separari propria authoritate quoad cohabitationem & quoad thorum, propter periculum hæresis, aut infidelitatis, aut alicujus alterius criminis: etenim, secundùm jus naturale & divinum, nihil prohibere nos potest, quominùs declinemus imminens damnationis periculum. Secundò eadem separatio, quantùm ad habitationem, fieri potest non expectata judicis sententiâ propter sævitiam alterius conjugum, quæ grave periculum alteri intentat; quoniam, ut ait Innocentius tertius relatus in Canone, in tali casu: *Non solùm non debet ei restitui, sed ab eo potiùs amoveri.* Observandum tamen est, has separationes fieri non posse propria authoritate, nisi ad tempus, scilicet durante periculo; nam si tale cesset periculum animæ vel corporis ob vitæ in meliùs commutationem, seu conversionem, aut alio quovis modo, tunc cessare quoque debet divortium; quia perpetuum divortium esse nequit sine Ecclesiæ authoritate: & secundùm Canones: *Cessante necessitate, illud quoque cesset, quod pro necessitate factum est....*

Cap. *Litteras* De Restitut. Spoliatorū.

Can. *Ordinationes.* 9. q. 1.

Quæst. 37. Cùm vir celebravit divortium ab uxore, aut uxor à viro propriâ authorita-

te propter fornicationem; innocens tenetur-ne reconciliari reo si vitam mutavit in meliùs, & egit Pœnitentiam?

Resp. Cum Divo Augustino relato in Canone, respondere debemus, maritum teneri condonare quod Deus condonavit; sic enim legitur: *Quis non intelligat debere maritum ignoscere, quod videt ignovisse Dominum? nec jam se debere adulteram dicere, cujus pœnitentis crimen credit divina miseratione deletum.* Legimus etiam in Concilio Arelatensi relato in Canone: *Quod si mulier dimissa Pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum suum reverti, debet, sed non sæpè, recipere peccatricem.* Quia frequentes sine controversia lapsus satis ostendunt, Pœnitentiam non esse sinceram, nec cor esse verè conversum. Dicitur etiam in Canone: *Quod si mulier dimissa Pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum suum reverti, nonne recipietur à viro suo? Et dixit, imò si non receperit eam vir suus, peccat, & magnum peccatum sibi admittit, sed debet recipere peccatricem, quæ Pœnitentiam egit.* Quare dicendum est, quod Pœnitentia removet omnia divortia propria authoritate facta, ante sententiam judicis, dummodò innocens non immutaverit statum.

Can. *Quod autem.* 32. q. 2.

Cap. *Si vir.* De adulter.

Cap. *Ego dixi.* 34. q. 1.

Quæst. 38 Quando divortium celebratum fuit per sententiam judicis Ecclesiastici, ob fornicationem ab altero conjugum perpetratam, innocens potest-ne deinceps obligari in conscientia ut reconcilietur reo?

Resp. Patet ex sacris Canonibus, quòd cùm justa sententia divortii separavit in perpetuum conjuges propter aliquam fornicationem alterutrius admissam, non potest innocens cogi ad cohabitandum reo, quantumcúmque eum pœniteat sui criminis, & adstringi nequit ad

reconciliationem, nisi ipse postea committat fornicationem, quæ locum præbeat compensationi. Unde Pelagius Papa relatus in Canone, ait: *Illam verò, si quidem maritus suus sine dolo aliquo fortè accipere voluerit, tua ordinatione sub cautela recipiat, nullum ei, nihil duntaxat de cætero simile committenti, periculum illaturus. Si verò omninò eam recipere noluerit, in alium quemdam locum, in quo ei non liceat malè vivere, providâ eam dispensatione constitue.* Et Gregorius ronus relatus in Canone, hanc Pelagii sententiam confirmat, dum ait: *Mulieres verò, quæ relicto maritali thoro, lapsu carnis ceciderunt, si mariti earum à te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitæ conversas noluerint recipere propter Deum, in claustris cum religiosis mulieribus studeas collocare, ut perpetuam Pœnitentiam ibi agant.* Unde patet, maritos cogi non posse ad illas recipiendas, licet vitam in meliùs commutarint, postquam justâ divortii perpetui sententiâ separatæ semel fuerint propter fornicationem, sed adhortandos tantùm esse maritos, ut eas recipiant.

Can. *De Benedicto.* 32. q. 1.

Cap. *Gaudeamus.* De Convers. conjugat.

Quæst. 39. Ille conjugum, qui petiit, & obtinuit sententiam divortii propter fornicationem alterius, potest-ne deinceps reconciliari propria authoritate, absque ullo judicio, & consensu Ecclesiæ?

Resp. Cùm sententia divortii lata sit in favorem innocentis, & *Cùm quilibet*, ut dicitur in Canone, *ad renunciandum juri suo liberam habeat facultatem*, sequitur, eum, qui obtinuit sententiam divortii, posse alteri reconciliari, absque ullo superioris consensu; ut enim habetur in Regula Juris: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.*

Cap. *Ex conscientia.* De crimine falsi.

Regula 61. De Regul. Juris. in 6.

Quæst. 40. Ille conjugum qui dedit locum divortio propter fornicationem, aut alio quovis modo, quique per sententiam judicis Ecclesiastici damnatus fuit, tenetur-ne reconciliari, & cohabitare innocenti, ad cujus instantiam lata fuit sententia, quoties se id cupere indicavit?

S. Tho. in 4. dist. 35. q. unica, art. 6. ad 3.

Resp. Huic quæstioni satisfacit Divus Thomas, dum ait: *Illud quod inducitur* favorem alicujus, non facit ei præjudicium: unde cùm divortium sit inductum *in favorem viri, non aufert ei jus petendi debitum, vel revocandi uxorem. Vnde uxor tenetur ei reddere, & ad eum redire, si fuerit revocata, nisi de licentia ejus votum continentiæ emiserit.* Idem habet Divus Bonaventura: *Aut innocens nocentem petit, ut vir castus uxorem adulteram: & sic ipsa invita debet reconciliari per judicium Ecclesiæ; quia sicut dicunt jura, quod in meum favorem introductum est, in meum damnum non potest retorqueri.*

S. Bonav. in 4. dist. 35. q. 5. n. 26.

Quæst. 41. Post justam sententiam divortii perpetui, causa fornicationis admissæ ab altero conjugum, innocens potest-ne mutare statum absque consensu rei?

Resp. Cùm per sententiam divortii perpetui maritus, verbi gratiâ, innocens subducatur à potestate mulieris quæ amittit tunc jus suum in maritum, qui non ampliùs tenetur illi reddere debitum, nec ei cohabitare, sequitur posse hunc virum, liberè mutare statum, absque consensu uxoris, id est emittere professionem in Religione approbata, aut suscipere Ordines sacros. Hinc Innocentius Papa tertius relatus in Canone, ait: *Mandamus, ut mulier illa prædictum Monachum non impediat, quominùs regulare votum valeat adimplere, per Censuram Ecclesiasticam cogere non omittas.*

Cap. *Constitutus.* De Convers. conjugat.

tas. Loquitur Pontifex de muliere quæ adulterium perpetravit, ad secunda vota convolans vivente marito, quæque justâ sententia divortii ab eo separata fuit: quin etiam asserere possumus propter eandem rationem, quod si maritus innocens propria tantùm authoritate ab uxore adultera recessisset, posset evitando scandalum, eo modo quo diximus quæst. 35. vitæ statum commutare, Monasterium ingrediendo, aut Sacros Ordines suscipiendo, in regione longinqua, ubi non fuisset notus.

Quæst. 42. Vir à quo uxor separata est propria authoritate, propter fornicationem ab eo admissam, potest-ne mutare statum absque uxoris consensu?

Resp. Vir ille conscius fornicationis, non est, omninò separatus ab uxore innocente per hoc divortium, absque ulla judicis Ecclesiastici sententia, cùm illa possit, imò debeat in aliquo casu, uti supra diximus, ad maritum redire: hoc divortium non est perpetuum, eoque reus uti minimè potest in præjudicium innocentis.

Quare concludendum est, maritum in hoc casu non esse liberum ad commutandum vitæ statum, absque consensu uxoris innocentis, quia illam injustè privaret jure, quod habet exigendi debitum, & illi cohabitandi.

Quæst. 43. Ille conjugum qui commisit fornicationem, potest-ne post sententiam divortii mutare statum, absque consensu alterius innocentis?

Resp. Cùm reus nequeat innocentem privare jure, quo gaudet petendi reconciliationem, cúmque crimen ejus minimè debeat ei libertatem procurare mutandi vitæ statum, asserere debemus cum sancto Thoma, *Reum non habere talem libertatem sine consensu partis in-*

S. Tho. in 4. dist. 35. art. 5. q. unica, art. 6. ad 3.

nocentis. Idem docet sanctus Bonaventura, dum ait: *Ad illud quod objicitur, quod uterque potest vovere continentiam: dicendum quod falsum est, quia fornicans non potest nisi alter consentiat.* Hos sequitur Divus Antoninus, his verbis: *Dimissa propter adulterium, non potest intrare Religionem contradicente viro: & si ingressa fuerit, contra voluntatem viri, poterit revocari.* Absolutè tamen non requiritur consensus expressus: Quare si vir fornicationis reus suscipiat Sacros Ordines, aut ingrediatur Religionem muliere sciente, nec obstante, hæc mutatio erit valida & licita, ac si illa expressè consensisset juxta id quod dicitur in Regula Juris Canonici: *Scienti & consentienti non fit injuria neque dolus. Qui autem tacet consentire videtur*, ut habetur in Regula 43. eodem loco.

S. Bonav. in 4. dist. 35. q. 5. n. 28.

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 6.

Regula 27. *De Regul. Juris. in 6.*

Quæst. 44. Jus quo gaudet innocens impediendi reum ne mutet statum post sententiam, est-ne perpetuum?

Resp. Canonistæ & Theologi communiter affirmant, quòd si, verbi gratiâ, vir innocens pertinaciter renuat per biennium reconciliari uxori suæ, quæ post admissam fornicationem verè conversa est, tunc potest hæc mulier validè, & licitè profiteri in Religione absque ejus consensu, ut probatur ex Canone *Gaudemus*, ubi dicitur: *Mulieres verò quæ, relicto maritali thoro, lapsu carnis ceciderunt: si mariti earum à te diligenter commoniti, eas ad frugem melioris vitæ conversas noluerint recipere propter Deum, in Claustris cum religiosis mulieribus studeas collocare, ut perpetuam Pœnitentiam ibi agant. Si vir*, inquit Glossa, *intra biennium noluerit eam recipere, tunc tondeatur, & habitum Monachalem recipiat, ibi perpetuò moratura.* Quoniam justum omninò

Cap. *Gaudemus.* De Conversione conjugator.

Glossa. ibidem. verbo. *In Claustris.*

non videtur, ut maritus qui reconciliari non vult, nec habitare cum uxore conversa, possit tamen eam impedire toto vitæ tempore, perfectiorem vitæ statum eligere, religiosam vitam amplectendo. Unde Imperatores, hac æquitate ducti, Authenticam ediderunt, his verbis: *Sed hodie adultera in Monasterium mittatur, quam intra biennium viro recipere licet; biennio transacto, adultera tonsa Monastico habitu suscepto, ibi dum vivit permaneat.* Quam Legem Glossa secuta est, eaque tacito Ecclesiæ consensu est comprobata.

Auth. *Sed hodie.* C. de Adulter.

Quæst. 45. Post sententiam divortii latam propter infidelitatem, hæresim, aut sævitiam alterius conjugum, potest-ne alius mutare statum?

Resp. Ut huic quæstioni satisfaciamus, supponendum est, mutari non posse statum post sententiam divortii ad tempus, sed necesse est ut divortium sit perpetuum; quia in perpetuum quis debet esse liber, ut in perpetuum se devinciat, ut contingit in susceptione Sacrorum Ordinum, & professione in Religionem. Quare si sententia divortii ab Ecclesiastico judice prolata, propter aliquam ex causis in quæstione assignatis, non sit absoluta, sed ad tempus; non licet illi qui obtinuit divortium, mutare statum, verbi gratiâ, si separet tantùm conjuges, donec is qui divortio locum præbuit, alterum in crimen impellendo, aut malè tractando, vitam moresque commutaverit, aut sufficientem præbuerit securitatem, se non ampliùs eâ usurum sævitiâ: In his casibus non licèt ei qui divortii sententiam consecutus est, vitæ statum commutare. Si verò hæc sententia sit absoluta, efficiatque divortium perpetuum, tunc ille conjugum in cujus favorem lata est divortii sententia, potest li-

berè mutare statum. Hæc autem opinio, quæ communis est, nititur authoritate sancti Gregorii Papæ in Canone, his verbis: *Mulier quæ in fide remansit, potest nolente viro, qui ab infidelitate revertitur, propter quam ab eo fuerat judiciò Ecclesiæ separata, ad Religionem liberè convolare.* Et Glossa ait: *Viro transeunte ad infideles, putà Saracenos, vel Judæos, vel etiam Hæreticos*: Quia vox *Infidelis* genericè sumitur hoc loco, omnesque infidelitatis species complectitur. Si autem hæc mulier vitæ statum commutare etiam potest post conversionem mariti, dicendum est, eam illâ libertate longè magis gaudere ante ejus conversionem, vi & virtute sententiæ perpetui divortii. Quod ad alias causas pertinet, difficile admodum est eas sufficere posse ad perpetuum divortium, quod locum vitæ status commutandi præbere valeat; quia semper aliqua sperari potest emendatio. Nihilominùs si Judex Ecclesiasticus videns alterum conjugum incorrigibilem videri, sententiam divortii perpetui protulerit, propter aliquam ex dictis causis; alter cui favet sententia, vitæ statum commutare posset: Verum tamen est, quod si maritus perpetuæ stultitiæ obnoxius esse crederetur, & propter hanc rationem divortium esset concessum, mulierque vitæ statum commutasset; si postmodum à suâ stultitiâ convaluisset, sensusque integritati restitutus fuisset, tunc jus haberet eam reassumendi, non obstante tali sententia, & vitæ status commutatione; quia hæc sententia nulla est, cùm à Judice non fuerit prolata, nisi quia credidit stultitiam fore perpetuam, quæ cùm non fuerit talis, maritum privare non potuit jure cohabitationis cum sua uxore sine ulla sua culpa.

Cap. *Mulier.* De Conversf. cõnjugator.

Glossa. Ibidem verbo: *Remansit.*

Quæst. 46. Quando post justam perpetui divortii sententiam, ob legitimam aliquam causam, unus conjugum vult mutare statum, alter tenetur-ne etiam mutare, & suscipere Ordines sacros, aut emittere professionem in Religione?

Resp. Certum est id non necessariò desiderari, in ullo prædictorum casuum, & posse unum mutare statum post divortium, altero non mutante, nec emittente votum castitatis: Quod autem supra diximus in sexta quæstione, necesse esse ut uno ingrediente Religionem, alter emittat votum castitatis, intelligendum est cùm nulla lata fuerit sententia perpetui divortii, ut patet ex Canone, in quo statuit Divus Gregorius: *Si verò nihil horum est, nec quondam fornicationis crimen (propter quod licet viro dimittere uxorem) prædictam mulierem commisisse cognoveris...... Volumus ut maritum suum, &c. reddere debeas omni excusatione cessante.* Unde concluditur, quòd si fornicationem perpetrasset, eamque secutum fuisset divortium, non potuisset in sæculo commorando, maritum impedire à vitæ religiosæ professione. Quod etiam probatur ex Decretali Innocentii Papæ tertii, dum ait: *Mandamus quatenùs, si res ita se habet, prædictam mulierem ut à dicto viro recedat cui per adulterium est conjuncta, nec prædictum Monachum impetat, quominùs regulare votum valeat adimplere, per Censuram Ecclesiasticam cogere non omittas.* Pontifex autem non exigit ab hac fœmina, ut vitæ statum aliquo modo commutet: Et Glossa ibidem ait: *Nota, quod si uxor alicujus publicè adulterabatur, vir licitè potest postmodum promoveri ad Ordines, & intrare Religionem.* Idemque dici debet de cæteris omnibus casibus, qui divor-

Can. *Agathosa*, 27. q. 2.

Cap. *Constitutus*. De Convers. conjugat.

tio perpetuo dederunt occasionem; quia eadem ubique viget ratio; nimirùm quòd is, qui vitæ statum commutat, liber est suique juris, nec unquam cogi potest ut Matrimonii debitum reddat, aut commoretur cum altera parte, quæ in sæculo perseverat; atque adeo nullum inconveniens ex hac status commutatione oriri potest: nec rationi congruum planè foret in his casibus, alterum conjugum impedire, ne concessâ sibi facultate utatur, ut ad vitam perfectiorem aspiret, sub eo prætextu, quòd pars altera ad tale consilium concurrere nolit.

Quæst. 47. Maritus tenetur-ne aliquando sub pœna peccati separari à muliere adultera, & vice versa?

Resp. Cùm Christus Dominus dicat in Evangelio: *Si licet dimittere uxorem suam quacumque ex causa? ... quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*: Non tam præcepit divortium, quàm docuit illud esse permissum propter fornicationem: videtur primò alterum conjugum, non omninò teneri ab altera se separare, licèt certò sciat, eam fornicationem perpetrasse: nihilominùs tamen sancti Patres, Sacrique Canones, quos sequi tenemur in expositione Scripturæ sacræ, & quos tanquam Directores morum suspicere debemus, affirmant variis in locis, innocentem conjugem teneri se à rea separare, ut dicitur in Canone: *Sicut crudelis est & iniquus, qui castam dimittit: sic fatuus est & injustus, qui retinet meretricem; nam Patronus turpitudinis ejus est, qui crimen celat uxoris. Cùm illa*, inquit sanctus Hieronymus relatus in Canone, *unam carnem in aliam diviserit, & se fornicatione separaverit à marito, non debet teneri, ne*

Matth. 19.

Can. *Sicut*. 32. q. 1.

Can. *Dixit*. 32. q. 1. ex S.Hieronym.

virum quoque sub maledicto faciat, dicente scripturâ: Qui adulteram tenet, stultus & impius est. Unde etiam legimus in alio Canone: *Si quis uxorem suam scit adulteram, & non vult dimittere eam, sed in Matrimonio habere, tribus annis pœniteat.* Multisque aliis Canonibus idem asseritur; verùm Canon ex Concilio Arelatensi desumptus totam hanc controversiam clarè solidéque definire videtur, dum ait: *Si vir sciens uxorem suam deliquisse, quæ non egerit Pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, & ejus peccati particeps. Quod si mulier dimissa egerit Pœnitentiam, & voluerit ad virum suum reverti, debet, sed non sæpè, recipere peccatricem.* Hinc asserere debemus, juxta hunc Canonem, aliosque à nobis supra relatos, quòd si fœmina sit incorrigibilis, nec eam vir suus impedire possit à crimine, tenetur ab ea discedere; verùm si vitam commutet, justéque sperari possit fore ut non ampliùs relabatur in eadem crimina, tunc maritus eam recipere potest, & in quibusdam casibus tenetur, ut in superioribus quæstionibus diximus. Et sic Canones intelligere debemus, maximè verò illum ubi dicitur: *Si autem scit vir uxorem suam deliquisse & non egerit Pœnitentiam mulier, sed permanet in fornicatione sua, & coïerit vir cum illa, reus erit peccati ejus, & particeps mœchationis illius.* Nimirùm cùm peccare pergit: Quare Divus Augustinus retractavit quod dixit exponendo sermonem Domini in monte, & quod quidem in Canone relatum est, nimirùm, Dominum nostrum Jesum Christum permisisse quidem conjugibus divortium propter fornicationem, verumtamen id non præcepisse, cùm ait: *Ubi dixi hoc permissum esse, non jussum, non attendi aliam*

Can. *Si quis* 32. q. 1.

Cap. *Si vir.* De adult. & stupro.

Can. *Ego dixi* 34. q. 1.

S. Aug. lib. 1 retract. cap. 19.

Scripturam dicentem : Qui tenet adulteram, stultus & impius est. Nec sanè adulteram dixerim fuisse deputandam illam mulierem, etiam postea quam audivit à Domino : Nec ego te damnabo, vade deinceps jam noli peccare, si hoc obedienter audivit. Ex his patet, sanctum Augustinum, ubi maturiùs hanc quæstionem expendit, credidisse maritum teneri separari ab uxore adultera, quando illa in peccato perseverat; è contra verò ubi vitam in melius commutavit, tunc eam non debet ut adulteram considerare, atque adeo reconciliari potest, & cum ea cohabitare. Idem sentit Divus Thomas, cùm ait : *Dimissio uxoris fornicantis introducta est ad corrigendum uxoris crimen per talem pœnam ; pœna autem corrigens non requiritur ubi emendatio jam præcessit : & ideo si mulier de peccato pœniteat, vir non tenetur eam dimittere : si autem non pœniteat, tenetur ; ne peccato ejus consentire videatur, dum correctionem debitam non apponit.* Et ibidem cùm sibi objecit : *Quilibet potest dimittere alteri quod in se peccavit : sed uxor fornicando peccat in virum ; ergo vir potest ei parcere, ut non dimittat eam. . . uxor non tantùm peccat in virum, sed & in seipsam, & in Deum ; & ideo vir non totaliter potest pœnam dimittere, nisi emendatio sequatur.* Unde clariùs id explicat sanctus Bonaventura, his verbis : *Aut fornicatur in occulto, aut in manifesto : si in occulto, sic non potest dimittere eam, quia non potest probare. Si in manifesto, aut perseverat in malitia, aut convertitur ad Pœnitentiam. Si perseverat in malitia, sic quia scandalizat, & quia vir tenetur uxorem corrigere, juxta mandatum Evangelicum, tenetur eam dimittere ; si autem pœnitet & se corrigit, non tenetur : &*

S. Thom. in 4. dist. 35. q. 1. ad 2.

S. Bonav. in 4. dist. 35. q. 3. num. 14.

in primo casu loquuntur authoritates sanctorum Canonum.

Quæst. 48. Tenetur-ne uxor in iisdem casibus à marito secedere, cùm ille in adulterio perseverat?

Resp. Cùm maritus & uxor penitùs æquales sint, in iis quæ ad Matrimonii jura, & debita pertinent, ut sæpiùs diximus: primâ quidem fronte videtur, uxorem æque teneri separari à marito in adulterio perseverante, quàm maritum ab eadem se separare, si similis criminis sit rea; unde legimus in Canone qui Divo Chrysostomo adscribitur: *Si quis uxorem suam invenerit adulteram, & postea deinceps placuerit habere eam in Matrimonio, duobus annis pœniteat: ideo quia cum adultera commixtus sit, quæ adhuc crimine suo non est purgata.... similiter si virum suum uxor invenerit adulterum, non ad imparia judicatur.* Nihilominùs tamen, quia uxor non habet eandem authoritatem in maritum, quam maritus habet in eam, nec eum potest corrigere, & eadem vi arguere; præterea mariti adulterium non ita reddit liberos incertos, ut uxoris fornicatio, nec scandalum ordinariè loquendo tantum est, nec præsumitur mulierem consentire criminibus mariti, licèt ab eo non discedat: Denique cùm non liceat sperare maritum per divortium, ad meliorem frugem rediturum; videtur, ordinariè loquendo, mulierem non ita teneri, nec tantopere obligari ad maritum dimittendum, quàm maritus ad divortium cum ea faciendum; nec in praxi ad hoc divortium teneri videtur, nisi quando sperari potest, quod succedente divortio maritus rediturus sit ad meliorem frugem. Et ita quidem sentire videtur sanctus Antoninus, secutus Petrum de Palude: *De muliere dicit*

Can. Si quis. 31. q. 1.

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 11. §. 9.

Petrus de Palude, quòd non sic ipsa teneatur virum dimittere, quia non habet sic corrigere facto.

Quæst. 49. Ad quem judicem spectant causæ divortii?

Resp. Ex authoritatibus hactenus allatis, tum Patrum, tum Conciliorum, quorum unanimi consensu divortium fieri nequit, nisi post Ecclesiæ judicium, consequens est, divortii causas ad judices Ecclesiasticos pertinere, ut patet ex Canone: *Sæculares.* 33. q. 6. Ex Canone, *Multorum.* 35. q. 6. cap. *Per venerabilem.* Qui filii sunt legitimi, cap. *Tua fraternitatis.* De procuratoribus. Cap *Porro*, & cap. *De illa.* De divortiis. Illudque definivit Concilium Tridentinum his verbis: *Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad Judices Ecclesiasticos, anathema sit.* Et in alio loco ait: *Causæ matrimoniales, & criminales, non Decani Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed Episcopi tantùm examini & Jurisdictioni relinquantur.* Quod etiam Principum sæcularium & Regum edictis statutum est.

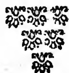
Conc. Trid. sess. 24. De Sacram. Matrim Can.12.

Ibid. sess. 24. De Reform. cap. 20.

Quæst. 50. Quâ ratione se gerere debent Parochi, & conscientiarum Directores, cum iis qui in divortio vivunt?

Resp. Magnâ illis opus est prudentiâ; & imprimis examinare debent, si ille qui divortium petiit, aut se ab alio separavit propriâ authoritate, justè id potuerit facere, & an certo, aut incerto argumento ductus id fecerit: si post separationem nihil acciderit, quod eum redire cogat, & reconciliari cum sua parte; sincerâ, verbi gratiâ, uxoris Pœnitentiâ, à qua maritus authoritate propria recessit, aut ipsius mariti fornicatio. Expendere etiam debent, si ille, cujus conscientiam re-

gunt, aliquo modo reconciliari teneatur; quo casu monendus est, ac etiam cogendus, ne reconciliationem differat. Debet etiam Confessarius eum conjugem, qui damnatus fuit propter fornicationem, & divortii sententiâ separatus, monere ut ita vitam moresque suos componat, ut omnem scandali occasionem, quam crimine suo concitavit, planè tollat, & compartem suam evidentibus suæ conversionis signis ad reconciliationem, & cohabitationem inducat. Verùm si divortium crudelitatis causâ factum fuerit, aut propter contagiosam aliquam alterius conjugum malitiam, qui talem præbuit occasionem, non modò eam subitò tollere tenetur, verùm etiam vitæ suæ mutationem alteri notam facere, ut eum ad reconciliationem inducat: adhortandus quoque est is, qui divortium petiit, propter hæc animi, aut corporis pericula, ne difficilior quàm par est, aut morosior ad justam amplectendam reconciliationem sit. Sed imprimis Confessarius cum magna difficultate consentire debet mutationi status conjugis suæ curæ commissi, etiam in illis casibus in quibus illi licitum est; quia gravia inde sequi possunt incommoda, quæ satis præcaveri non possunt; unde cum magna consideratione hæc negotia tractari debent, quæ infelices sæpiùs habent exitus.

CAPUT X.

De debito Conjugali.

Quæst. 1. COPULA carnalis inter conjuges est-ne actus bonus?

Resp. Esse secundùm se bonum patet ex illis verbis, quæ, ut ait Benedictus Papa primus, *Protaplastus ille radix & origo nostra, detractam sibi costam in mulierem videns formatam, prophetico spiritu inter alia protulit: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Quibus verbis innotuit, non aliter virum & mulierem posse fieri unam carnem, nisi carnali copulâ sibi cohæreant.* Quæ etiam verba Deo, qui ea Adamo inspiraverat, in Evangelio tribuuntur his verbis: *Qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos, & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Hinc sequitur, Christum confirmasse, & licitum pronuntiasse medium illud conjugale, quo mas & fœmina fiunt una caro, quod est copula carnalis. Unde ab Apostolo *honorabile* vocatur *connubium in omnibus, & thorus immaculatus.* Quin imò, ut ait sanctus Thomas, *si ad actum matrimonialem virtus inducat, vel justitiæ, ut debitum reddat, vel religionis ut proles ad cultum Dei procreetur, est meritorius.* Tamen ob varias circumstantias, de quibus infrà, in copulâ conjugali potest esse peccatum, aut veniale, aut mortale.

Can. Lex divina. 27. q. 2.

Matth. 19. v. 5.

Ad Hebræos. cap. 13. v. 4.

S. Tho. in 4. dist. 26. q. 1. a. 4 in corp.

Quæst. 2. Potest-ne unus ex conjugibus obligari ad copulam carnalem?

Resp. Quilibet conjux, altero petente debitum rationabiliter, seu legitimè, tenetur ei reddere, dicente Apostolo: *Vxori vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier; nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu. Si dicat vir,* inquit sanctus Augustinus, *continere jam volo, nolo autem, uxor; non potest, quod enim tu vis, non vult illa. Numquid per continentiam tuam debes illam facere fornicariam?... Redde debitum, & si non exigis, redde; pro sanctificatione perfecta Deus tibi computabit, si non quod tibi debetur exigis, sed reddis quod debetur uxori.* Igitur quilibet conjugum ex justitia tenetur reddere debitum alteri petenti, sive verbis, sive nutibus & signis sensibilibus, quod perinde est, dummodo intentio exigentis certò percipiatur.

Ad Corinth. cap. 7.

S. Aug. in Psal. 49. in fine, refertur in Can. *Si dicat.* 33. q. 5.

Quæst. 3. Conjux obligatur-ne ad reddendum debitum sub peccato mortali?

Resp. Hæc obligatio gravissima est, magnamque infert injuriam petenti ille qui denegat; ideo in hoc Doctores consentiunt, talem denegationem ordinariè involvere culpam mortalem, in iis casibus in quibus expetitus tenetur reddere: quia virtus justitiæ obligat sub mortali in materia gravi, qualis est illa, & multa ex hac denegatione imminent pericula, nempè incontinentiæ, rixæ, odii, & similia. Unde sanctus Antoninus asserit: *Esse mortale in denegante debitum petenti omninò, si non habeat causam rationabilem excusantem.* Videtur tamen, quòd potest etiam in hoc esse parvitas materiæ, quæ à mortali excusare valeat: ut si conjux expetitus parùm differat reddere, vel non reddat videns alium

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 7.

non adeò anxiè petere, neque ex negatione tristari; dummodo tamen in his casibus nullum adsit periculum incontinentiæ, aut gravis iræ, aut odii. Ex hac obligatione debiti reddendi inferunt communiter Theologi, mortaliter peccare conjugem, qui datâ operâ se reddit impotentem ad copulam, aut notabiliter debilem, præsertim mediis illicitis, ut fornicatione & similibus: non enim peccat conjux se extenuans & debilitans, bona fide & absque fraude, mediis honestis; ut servando Ecclesiæ jejunia, & alia etiam moderata, ex devotione, impendensque multum tempus studiis, vel aliis occupationibus sibi convenientibus.

Quæst. 4. Copula conjugalis potest-ne aliquando esse illicita?

Resp. Ex variis causis fieri potest, ut petitio, vel etiam redditio debiti conjugalis sit illicita: scilicet ratione finis, temporis, loci, damni imminentis, modi, impedimenti vel supervenientis, vel post Matrimonium cogniti, & tandem ratione dubii.

Quæst. 5. Quandonam copula conjugalis est illicita ratione finis?

S. Tho. in 4. dist. 31. q. 2. in corp. a. 2.

Resp. *Duobus solis modis*, inquit sanctus Thomas, *conjuges absque omni peccato conveniunt: scilicet causâ procreandæ prolis, & debiti reddendi, aliàs autem semper est peccatum ibi ad minus veniale.* Et ideo si causâ voluptatis captandæ, aut etiam vitandæ fornicationis propriæ & hujusmodi habeatur copula, non potest esse sine peccato; ut ex sanctis Augustino, Gregorio, Thoma, & Bonaventura fusè probavimus sub finem cap. 3. hujusce tractatus. Generatim autem quoties quis utitur conjugii jure ob aliquem finem malum, hic actus est malus malitia ejusdem generis cum fine; quia constat finem dare actui mali-

tiam, & bonitatem propriam.

Advertendum tamen est, quòd ut quis utens Matrimonio censeatur intendere procreationem filiorum, non est necesse, ut actualiter in ipsa copula de filiis cogitet; sed sufficit si virtualiter vel etiam habitualiter intendat, id est ut aliquando generationem intenderit, nec eum finem postea expressè excluserit, & ita sit dispositus, ut si de generatione tunc cogitaret, eam vellet.

Quæst. 6. Potest-ne reddi illicitus actus conjugalis ratione temporis sacri?

Resp. Ex Innocentio Papa primus: *Beatus Paulus Apostolus ad Corinthios scribit dicens; Abstinete vos ad tempus, ut vacetis orationi: Et hoc utique Laïcis præcepit: si causâ procreandorum filiorum ducitur uxor*, inquit sanctus Ambrosius, *non multum tempus concessum videtur ad ipsum usum, quia & dies festi, & dies processionis, & ipsa ratio conceptus & partus, juxta legem cessare temporibus his debere demonstrant.* Et sanctus Augustinus: *Quotiescumque*, ait, *aut dies Natalis Domini, aut reliqua festivitates adveniunt, sicut frequenter admonui, ante plures dies, non solùm ab infelici concubinarum consortio, sed etiam à propriis uxoribus abstinete. Si ex consensu conjugatorum*, respondet Nicolaus Papa, *etiam fortè tempore vacatur orationi, quantò potiùs isto Quadragesima, quo Deo etiam carnis nostræ decimas damus, quo ipsum in abstinentia Dominum imitamur, quo non solùm illicita, verùm etiam multa à nobis quoque licita meritò resecamus, omni est voluptati renuntiandum; & ut licenter orationi vacetur, castitati mentis & corporis incumbendum.* In celebri quoque Theodulphi Aurelianensis Episcopi Capitulari legimus:

Can. *Proposuisti.* dist. 82.

Can. *Si causa.* 33. q. 4.

Can *Quotiescumque.* 33. q. 4.

Nicolaus Papa ad Consult. Bulgarorum. cap. 93.

Theodulphus ad Presb. Aurelian. cap. 41. *abstinendum esse his quadraginta diebus à conjugibus, & castè ac piè vivendum, ut sanctificato corde & corpore, isti sancti dies transigantur, & sic perveniatur ad diem sanctum Pascha: quia penè nihil valet jejunium, quod conjugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ & eleemosyna non commendant.* Unde non mirum, si sancti Thomas, Bonaventura, Antoninus culpam saltem venialem agnoscant in petente debitum tempore solemnitatum & jejuniorum. *Actus matrimonialis quamvis culpâ careat*, ait Doctor

S. Th. in sup. pl. q. 64. a. 5. in corp. Angelicus, *tamen quia rationem deprimit, propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad spiritualia, & ideo in diebus in quibus præcipuè spiritualibus est vacandum, non licet petere debitum.* Et infrà.

Ibid. art. 6. in corp. *Non peccat mortaliter uxor vel vir, si in die festivo debitum petat; sed tamen gravius est peccatum, si solâ delectationis causâ petatur, quàm si propter timorem, quo quis sibi timet de lubrico carnis, debitum petat. In actu con-*

S. Bonav. in 4. dist. 32. art. 3. q. 2. in corp. *jugali*, inquit Seraphicus Doctor, *est opus carnis, quod trahit animam deorsum, & ad terrena sapiendum, & etiam ad delectationem sentiendum. Quoniam igitur aliqui sunt dies in quibus debet anima sanctificari, & assurgere ad divina, utpote solemnitates præclaræ: sunt etiam aliqui dies, in quibus debet anima affligi, utpote jejuniorum & processionum: ideo conveniens est in talibus temporibus ab illo actu cessare: & ideo sancti Patres instituerunt, non tamen instituerunt tanquam præceptum, propter carnis lubricum, quod in multis est magnum: & quia non tanquam præceptum instituerunt, nec jus petendi debitum abstulerunt; ideo cùm petitur, manet necessitas ad reddendum. Ideo dicendum, quòd*

reddi potest sine omni culpa in illis diebus; dum tamen reddatur cum displicentia, & dolore: peti autem non potest sine culpa, & si aspectus sit ad delectationem, gravis est culpa; si autem ad lubricum carnis & suam infirmitatem, cujus est conscius, vel conscientia vehementer timet, & propter hoc petit, veniale potest esse peccatum; attamen vix contingit quòd in præcipuis diebus non sit grave peccatum. Demum sanctus Antoninus ait, quòd in his sacris diebus *exigens debitum non peccat mortaliter; sed veniale potest esse, nisi hoc faceret in contemptum festi vel Ecclesiæ, quia tunc mortale esset; sed reddens in nullo peccat, sed tenetur ad hoc de necessitate.* De hac materia disseruimus initio cap. 6. de impedimentis.

S. Ant. p. 3. tit. 1. cap. 21. §. 7.

Quæst. 7. Redditur-ne illicita copula conjugalis ratione fluxus menstrui?

Resp. Severè prohibetur hujusmodi concubitus in Scriptura, & cum aliis gravioribus flagitiis annumeratur his verbis: *Qui coïerit cum muliere in fluxu menstruo, interficientur ambo de medio pooptuli sui.* Quod etiam *præceptum* Ezechiel, teste Augustino, *inter illa ponit, quæ non figuratè accipienda sunt: nec est probabile*, ut ait Doctor Subtilis, *quòd in lege Evangelica, quæ est lex castitatis, sit minùs prohibitum ad menstruatam accedere.* Illius præcepti repetitionem in tribus Levitici Capitibus considerans idem sanctus Augustinus: *Hoc cùm superius*, inquit, *satis sufficienter prohibuisset, quid sibi vult, quod etiam hîc hoc eisdem præceptis voluit adjungere? an fortè ne in superioribus quod dictum est, figuratè accipiendum putaretur, etiam hîc positum est, ubi talia prohibita sunt, quæ etiam tempore novi Testamenti, remotâ umbrarum*

Levit. cap. 20. v. 18.

S. Aug. lib. 3. de peccat. meritis & remis. cap. 12.

Scotus in 4. sent. dist. 32.

S. Aug. lib. 3. quæstiõ. sup. Leviticum. q. 64.

veterum observatione, sine dubio constituenda sunt; quod videtur etiam per Prophetam Eze-*chielem significasse, qui inter illa peccata, quæ non figurata, sed manifesta iniquitatis sunt, etiam hoc commemorat, ad mulierem menstruatam si quis accedat, quâ in re non natura damnatur, sed concipiendæ prolis noxium prohibetur.* Ut enim ait sanctus Hieronymus, *Per singulos menses gravia atque torpentia mulierum corpora, immundi sanguinis effusione revelantur, quo tempore si vir coïerit cum muliere, dicuntur concepti fœtus vitium seminis trahere, ita ut leprosi & elephantiaci ex hac conceptione nascantur, & fœda in utroque sexu corpora, parvitate vel enormitate membrorum sanies corrupta degeneret. Præcipitur ergo viris, ut non solùm in alienis mulieribus, sed in suis quoque certa concubitus norint tempora, quando coëundum, quando ab uxoribus abstinendum sit. Quod quidem & Apostolus, & Ecclesiastes sonant: tempus amplexandi, & tempus longè fieri à complexibus. Caveat ergo & uxor, ne fortè victa desiderio coëundi, illiciat virum, & maritus ne vim faciat uxori, putans omni tempore subjectam sibi esse debere conjugii voluptatem.* Unde accuratus Scripturæ sacræ Glossator loquens de tali concubitu, asserit non solùm interdictum fuisse, ob immunditiam corporalem seu legalem: *Sed hoc prohibetur*, inquit, *quia ex tali coïtu solent generari pueri monstruosi, utpote patientes aliquem defectum in aliqua parte corporis, vel etiam in toto, sicut lepram vel aliquam consimilem infirmitatem.* Et demùm ex sancto Thoma: *Quando mulier patitur fluxus menstruorum, potest concipere, & talis fluxus non durat nisi ad modicum tempus; unde*

S.Hieronym. in cap. 18. Ezechielis.

S. Gregor. in Can. Ad ejus. dist. 5.

Nicolaus de Lira in Gloss. *Ordinaria.* cap. 15. Levitici.

S. Tho. in 4. sent. dist. 32. art. 2. q. 2. in corp.

probibitum est ad talem accedere; & similiter probibitum est mulieri in tali fluxu debitum petere.

Ex quibus Scripturæ & Sanctorum dictis, videtur quòd concludere possimus, petentem debitum in hoc menstrui tempore, sive virum, sive mulierem, graviter delinquere, nec conjugem ullo modo teneri ad reddendum; quin imò talem concubitum adeo proli periculosum, & Matrimonii bonis oppositum pati non debere: quia lex superiùs relata ex Levitico, reddentem ut & petentem respicit, & ambo cooperantur ad nocendum partui; unde etiam subtilis Scotus peccatum mortale in utroque conjuge, sive reddente, sive petente agnoscit, sed fortasse paulò severiùs. Scotus in 4. sent. dist. 32.

Quæst. 8. Usus Matrimonii potest-ne esse illicitus ratione loci?

Resp. Constat inter Theologos, quòd copula carnalis inter conjuges est illicita in loco publico, vel etiam in conspectu alterius; quia in his casibus verè scandalosa est: actus enim ille movet aspicientes ad carnalem appetitum & pollutionem, aut hujusmodi peccata, & valdè adversatur decentiæ, & honestati humanæ. Est etiam illicitus usus Matrimonii in loco sacro, ratione maximæ irreverentiæ, quâ sacer locus aliquo modo profanatur, cùm nullo modo conveniat simili actioni. Et ideo sanctus Antoninus aliquot casus enumerans in quibus usus Matrimonii involvit peccatum mortale: *Secundus casus est*, inquit, *quantùm ad locum in quo talis actus exercetur, videlicet in loco sacro: sive ergo habeatur alius locus, sive non possit haberi alius locus ad hoc, certum est quòd non licet petere; sed nec reddere tenetur alter illud quod reddi non potest sine irreverentia loci sacri; nam propter hoc indi-* S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 2.

get reconciliatione, secundùm Joannem Andream, quantùm est ex natura facti, licèt per accidens, si est occultum, non indigeat reconciliatione, quod etiam ponit Hostiensis.

Quæst. 9. Quandonam copula conjugalis efficitur illicita ratione damni?

Resp. Si copula conjugalis vergat probabiliter in damnum propriæ salutis, vel conjugis, illicitum est petere, vel etiam reddere debitum: quia conjuges vitæ dominium non habent, & illius tuendæ curam habere obligantur: unde etiam charitas illis prohibet ne sibi malum inferant, ut jus naturæ dictat. Prohibet etiam eadem charitas, ne conjugi noceant, quia præterquam quòd quisque tenetur, ex præcepto Evangelico, diligere proximum sicut seipsum, conjuges sunt una caro, & ut ait Apostolus, *Viri debent diligere uxores suas ut corpora sua; qui suam uxorem diligit, seipsum diligit.* Hinc infertur, quòd cum propriæ sanitatis detrimento unus ex conjugibus alteri petenti debitum reddere non tenetur; quia ex sancto Thoma, *Matrimonium est principaliter institutum in officium naturæ, ideo in actu ejus, considerandus est motus naturæ, secundùm quem nutritiva non ministrat virtuti generativæ, nisi id quod superfluit ad conservationem individui....... Et ideò cùm uxor in virum potestatem non habeat, nisi quantùm ad generativam virtutem, non autem quantùm ad ea quæ sunt ad conservationem individui ordinata, vir tenetur uxori reddere debitum in his quæ ad generationem prolis spectant, salvâ tamen priùs incolumitate personæ.* Unde conjux ægrotans, aut sanus, seu statim à prandio, aut à balneo: excusatur à debiti redditione, ex sancto Antonino, quia tunc copula grave affert pericu-

Matth. 19. v. 19.

Ad Ephes. cap. 5. v. 28.

S. Tho. in 4. dist. 32. a. 1. in corp. & ad 2. q. 1.

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 10.

lum : excusaretur etiam, præsertim vir, si immoderatè, & sæpiùs quàm par est, uxor peteret. Præterea si unus ex conjugibus laborans aliquo morbo contagioso, quo alter facilè posset infici, exigat debitum à sano, licitè potest ab ipso negari.

Quæst. 10. Conjux sanus tenetur-ne reddere debitum leproso petenti?

Resp. *Quoniam*, ut ait Alexander III. *nemini licet, exceptâ causâ fornicationis, uxorem dimittere, constat quòd sive mulier leprâ percussa fuerit, sive aliâ gravi infirmitate detenta, non est à viro propterea separanda, vel etiam dimittenda. Leprosi autem si continere nolunt, & aliquam, quæ sibi nubere velit, invenerint, liberum est eis ad Matrimonium convolare; quòd si virum, sive uxorem, leprosum fieri contigerit, & infirmus à sano carnale debitum exigat, generali præcepto Apostoli, quod exigitur, est solvendum, cui præcepto nulla in hoc casu exceptio invenitur.* Et ideo dicendum conjugem sanum leproso petenti teneri ordinariè reddere; tamen si sit grave periculum contagionis, non tenetur, ex rationibus superiùs allatis; quâ in re standum est Medicorum judicio; & ita intelligendam esse Decretalem Alexandri III. ex sanctis Thomâ, Bonaventurâ, & Antonino colligitur. *Si verò*, ait sanctus Antoninus, *mulier non esset notabiliter infecta, quòd immineat periculum, tenetur vir reddere: & multò magis mulier viro leproso, cùm non tantum immineat ei periculum..... lepra enim non excusat à redditione debiti, nisi, ut dictum est, cùm periculum imminet.* Nec potest ideo leprosus ab usu conjugii repelli, ne proles nascitura contrahat lepram; quia cùm lepra sit malum perpetuum, *quamvis*, ut ait sanctus

Cap. Quoniã, De Conjuge leprosorum.

S. Tho. in 4. dist. 32 q. unica, art. 1. ad 4.

S. Bonav. in 4. dist 32. art 2. q. 1. num. 19.

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 3.0.

Thomas, *proles generetur infirma, tamen melius est ei sic esse, quàm penitus non esse.* Et eodem planè modo disserendum est de habitatione, sive in eadem domo, sive in eodem lecto; ut scilicet sanus teneatur tantùm ad id quod facere potest, salvâ incolumitate propriâ. Attamen notandum est, in hoc omnes convenire ex cohabitatione majus imminere periculum infectionis, quàm ex infrequenti redditione debiti, & ideò vix teneri sanum ad cohabitandum, saltem in eodem lecto. Sed excipiendus est unus casus, in quo quamvis probabile sit infectionis periculum, tenetur tamen sanus leproso debitum reddere, vel etiam cohabitare, saltem in eadem domo: quando scilicet lepra, aut alius similis morbus contagiosus, Matrimonium præcessit, & eo non obstante, à conjuge sano, & talem morbum non ignorante, contractum fuit; quia tunc videtur renuntiasse juri suo, dum sciens sponte ad id per Matrimonium se obligavit.

Quæst. 11. Copula conjugalis potest-ne esse illicita, ratione periculi, quod ex ea imminet proli?

Resp. Cùm talis copula partui damnosa sit contra Matrimonii bona & legem ipsam naturæ, inde sequitur illicitam esse conjugibus; & ita dum uxor est gravida, & timetur de occisione fœtus in utero, vel de abortu, mortale est petere & reddere debitum; sed cessante periculo fœtus, veniale saltem peccatum est in petente. Unde sanctus Augustinus maritos arguit dicens: *Sunt usque adeo incontinentes, ut conjugibus nec gravidis parcant. Ratio conceptus, & partus*, inquit sanctus Ambrosius, *juxta legem cessari temporibus his debere demonstrant.* In Canone, *Non solum*, quod sancto Isidoro tribuitur, talis concubi-

S. August. de bon. conjugal. cap. 6. tom. 6.

S. Ambros. in Ep. 1. ad Corinth. Refert. in Can. *Si causa.* 33. q. 4.

Can. *Non solùm.* 32. q. 7.

tus his verbis reprehenditur : *Sunt quadam, qua sicut animalia absque ulla discretione indesinenter libidini serviunt : quas ego nec mutis pecoribus comparaverim ; pecora enim cùm conceperint, ultra non indulgent maribus copiam sui.* Et sanctus Hieronymus eos arguens qui contra tabulas matrimoniales aliter quàm ad habendam sobolem Matrimonio utuntur : *Certè*, inquit, *qui dicunt se causâ Reipublica & generis humani, uxoribus jungi, & filios procreare, imitentur saltem pecudes, & postquam venter uxoris intumuerit, non perdant filios, nec amatores se uxoribus exhibeant, sed maritos.* Quod perpendens sanctus Thomas: *Ex hoc imminet*, inquit, *periculum abortûs; & ideo Hieronymus vituperat accessum viri ad uxorem impragnatam, non tamen ita quòd semper sit peccatum mortale, nisi fortè quando probabiliter timetur de periculo abortûs.* Unde, ut ait sanctus Antoninus, *Tempore pragnationis reddere debitum non est peccatum, & reddere debet, si non est periculum abortûs; potest etiam exigere in dicto casu absque mortali. Sed ubi esset periculum probabile abortûs, nec debet exigi nec reddi, aliàs esset mortale secundùm Petrum de Palude, qui etiam dicit, quòd petere debitum tali tempore est semper veniale, si tamen non sit periculum abortûs.*

S.Hieronym. lib. 1. contra Jovinian. refert. in Can. Origo.32.q.4.

S. Tho. in 4. dist. 31. in fin in expositione textus.

S. Ant. p. 3. tit. 1. cap. 21. §. 4.

Quæst. 12. Usus Matrimonii tempore puerperii, aut ablactationis pueri, est-ne malus ratione damni prolis ?

Resp. Debitum petere, & reddere, ante completum tempus purgationum mulieris quæ peperit, seu tempore puerperii, non minùs illicitum videtur, quàm tempore fluxûs menstrui; quia talis copula aliquo modo juri naturali adversatur : puerperii enim tempore, mu-

lier minùs apta est ad concipiendam prolem, & si eam concipiat, nascetur in pessimo statu. Unde sanctus Gregorius Papa respondens interrogationibus sibi ab Augustino Anglorum Episcopo propositis: *Mulieres*, inquit, *nisi purgationis tempus priùs transierit, viris suis non debent admisceri; quippe cùm & sine partus causâ, cùm in consuetis menstruis detinentur, viris suis misceri prohibeantur: ita ut morte lex sacra feriat, si quis vir ad menstruatam mulierem accedat.* Quem Canonem ejus verba referens, Nicolaus primus amplexus est, dum circa dubia à Bulgaris proposita, quid agendum esset præscriberet. *Quod diebus*, ait summus Pontifex, *viro, postquam mulier filium genuerit, ab ea sit abstinendum, non adinventionibus nostris, sed verbis beatæ memoriæ Gregorii Romani Pontificis declaratur.* Deinde Canonem superiùs allatum refert. Inde concludere licet, petenti tempore puerperii, reddendum non esse debitum. *Prohibentur enim conjuges*, ut ait Glossa, *illis temporibus commisceri, quia ex tali coïtu nascuntur morbosi, & leprosi.* De tempore autem ablactationis pueri videtur dicendum; quòd tunc possit tantùm esse illicitum petere debitum, quando ex hoc timetur aliquod notabile damnum proli, quod rarò videtur accidere, & illud damnum cessat omnino in iis fœminis quæ pueros aliis lactandos tradunt: in quo tamen sæpiùs inest aliqua culpa, saltem quando facilè possent illos proprio lacte nutrire. Unde audiant quid idem sanctus Gregorius dicat. *Ad ejus verò concubitum vir suus accedere non debet, quousque qui gignitur, ablactetur. Prava autem in conjugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios quos gignunt, nutrire contemnant, eosque aliis*

S. Greg. ad interrog. Aug. cap. 10. Refertur in Can. *Adejus*, dist. 5.

Glossa in Can. *Adejus*. dist. 5. verb. *Ablactetur*.

S. Gregorius, ubi suprà.

aliis mulieribus ad nutriendum tradant; quod videlicet ex sola causa incontinentia videtur inventum, quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque quæ filios suos ex prava consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus priùs transierit, viris suis non debent admisceri.

Quæst. 13. Quandonam licet, aut non licet ratione amentiæ, petere, vel reddere debitum?

Resp. Constat primò, quòd si amentia non sit perfecta, sed potiùs fatuitas quædam, & stoliditas, quæ usum totalem rationis & libertatis non aufert, sive alter conjux, sive uterque eâ laboret, copula inter eos nedùm est licita, sed etiam est debita, petente alterutro. Et idem dicendum si vir verè furiosus, habeat tamen dilucida intervalla, & tunc petat. Quòd si unus ex conjugibus sit omninò mentis impos, ita ut nulla habeat unquam intervalla, ex naturâ rei; alter qui est sui compos, potest petere, & reddere debitum, licèt fortè non teneatur, quia furiosus non petit humano, & rationabili modo: tamen si ex eo concubitu probabile adsit periculum fœtus, aut prolis nascituræ, tunc nullo modo licet, ut infertur ex dictis; & ita videtur, quòd regulariter illicita est copula conjugalis, ubi uxor est furiosa, & vir mentis compos, quia maximum subest periculum, ne mulier fœtui nóceat, quod periculum cessat in homine furioso.

Quæst. 14. Copula conjugalis sit-ne illicita ratione modi?

Resp. Cùm vix castis auribus tolerabilia sint, quæ de hac materia, præsertim circa debitum, scribuntur, illam omnino præterire cogitaveram; sed ne lectoribus necesse foret Ca-

suistas evolvere, qui eam fusè admodum, cum aliquo legentium periculo, pertractant, satius visum fuit pauca ex Sanctorum verbis hîc attexere. *Tertius casus in quo copula inter conjuges est peccatum mortale, est quantum ad modum*, inquit sanctus Antoninus, *cùm scilicet modus est contra naturam; sed dicit Thomas in quartum, quòd usus conjugii contra naturam potest dici dupliciter: uno modo cùm prætermittitur debitum vas, & hoc semper est mortale secundùm omnes Doctores, eò quòd proles sequi non potest, & tota intentio naturæ frustratur. Vnde Augustinus.* 32. quæst. 7. Can. *Adulterii, post aliquas species luxuriæ nominatas subdit: Omnium horum pessimum est, quod contra naturam fit, ut si mulieris membro ad hoc non concesso vir uti voluerit: hæc ibi. Vnde nullo modo uxor debet viro in hujusmodi assentire: non enim excusaretur à mortali peccato, quantumcúmque cum animi displicentia hoc faceret; nec timor, vel sufferentia verberum, vel futura incontinentia viri eam excusaret, nisi ei violentia absoluta inferretur à quâ se non posset defendere; sed ex hoc in futurum licitè ei posset debitum denegare. Secundus modus contra naturam est, quando servato debito vase, prætermittitur modus à naturâ institutus quantùm ad situm, Modus enim à natura institutus quantùm ad situm, est ut mulier jaceat in dorso, & vir supergrediatur super ventrem ejus & hoc modo aptior fit conceptio. Quando ergo receditur ab illo modo situali, dicunt aliqui, quòd si servetur modus contrarius, ut quod vir nubit in fœminam, id est mulier supergreditur virum, quòd peccat mortaliter, ut Petrus Paludanus, Henricus, & alii. Assignat pro ratione, quia talis modus non convenit seminis*

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 20. §. 3.

S. Tho. in 4. dist. 31. in fine.

infusioni quoad virum, nec seminis receptioni quoad mulierem, & sic videtur impediri prolis generatio intenta à natura. Si autem alio modo indebito, servato tamen debito vase utatur, distinguit Petrus Paludanus; quia, aut hoc facit pracisè causâ voluptatis, sine aliquâ causâ necessitatis, vel rationabili; & tunc dicit simpliciter etiam esse mortale, quia non est uxor ejus, nisi quoad actus naturales: Aliter agendo abutitur Sacramento conjugii; sicut qui perverteret usum, & ritum alterius Sacramenti scienter, esset transgressor pracepti, non solùm in essentialibus, sed etiam in accidentalibus. Aut hoc fit ex causâ rationabili: putà propter periculum suffocationis partûs, propter quòd timet modo debito ad uxorem accedere; sed ex alia parte accedit quàm debita, servato tamen vasculo muliebri, nec scienter semen ad extra effundat, non erit mortale. Idem si hoc faciat ex alia infirmitate. Guil. etiam in Gloss. Raymundi dicit, quòd cùm hoc fit propter periculum suffocationis, vel agritudinem, vel aliam indispositionem corporis, potest esse sine peccato: quantò autem magis receditur à naturalitate modi, tantò graviùs peccatur. Sed Albertus Magnus in quartum dicit, quòd nihil horum qua facit vir cum uxore in actu conjugali, servato debito vase, est de se mortale, sed potest esse signum mortalis concupiscentia, quando ei non sufficit modus determinatus à naturâ, sed alium invenit, causâ se delectandi, cùm non subest causa infirmitatis, vel alia rationabilis: ex quibus dictis videtur sentire Albertus, quòd non impeditur generatio prolis per tales modos indebitos, servato debito vase, qui fuit maximus Philosophus. Et hanc rationem videntur assignare qui dicunt alios modos

esse mortales, scilicet impedimentum prolis excipienda. Durè ergo in tali excessu reprehendendi sunt conjuges, & quòd abstineant cùm non subest causa; inducenda sunt ad hoc uxores, quòd viris, à quibus communiter ista procedunt, non consentiant in hujusmodi: si tamen timore verborum vel incontinentia virorum, eis assentiant, non possunt ex hoc argui de mortali, ex quo secundùm Albertum de se illud mortale non est. Nam de intentione viri exigentis, qualitercumque non habet ipsa judicare, ut per hoc possit ei debitum denegare: nec de facili est præcipitanda sententia de tali modo, quod sit mortale in se.

S. Tho. ubi suprà. Ejusdem sententiæ videtur esse Divus Thomas: *Usus contra naturam conjugis est*, inquit, *quando debitum vas prætermittit, vel debitum modum à natura institutum quantùm ad situm: & in primo semper est peccatum mortale, quia proles sequi non potest, unde totaliter intentiò naturæ frustratur. Sed in secundo modo, non semper est peccatum mortale, ut quidam dicunt, sed potest esse signum mortalis concupiscentiæ; quandoque etiam sine peccato esse potest, quando dispositio corporis alium modum non patitur. Aliàs tantò est gravius quantò magis à naturali modo receditur.*

Quæst. 15. Quando alteruter, vel uterque conjux est excommunicatus: potest-ne inter eos peti, & reddi debitum?

Resp. Excommunicatio quæcumque sit, non tollit, aut minuit jus petendi, vel reddendi debitum, & conjux innocens nullâ censurâ innodatur propter convictum, & cohabitationem cum altero conjuge, qui est excommunicatus; quia sanctus Gregorius VII. in Concilio Romæ habito: *Quoniam multos*, inquit,

an. Quoniam. q. 3.

peccatis nostris exigentibus, pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantiâ, partim nimiâ simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate, anathematis sententiam ad tempus, prout possumus, opportunè temperamus. Apostolicâ itaque authoritate ab anathematis vinculo hos subtrahimus, videlicet uxores, liberos, servos, ancillas, seu mancipia, nec-non rusticos servientes, & omnes alios, qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur, & eos qui ignoranter excommunicatis communicant. Et Alexander III. explicans illud Gregorii Decretum ait, *Quòd cùm quadam persona in præmisso Capitulo denotata, illis, in quos lata fuerit excommunicationis Sententia, ante prolationem ipsius, obsequio tenerentur familiariter adhærere, neque postmodùm ad contrarium teneantur, cùm adhuc debitum duret, beneficio Canonis id agente, priore non sunt obnoxietate solutæ, sed ad familiare tenentur obsequium; & ita per consequens ad communionem tenentur, sine quâ illud nequeunt exhibere.* Unde infertur, quòd nonobstante excommunicatione unius ex conjugibus, alter, sive vir, sive mulier, potest, & debet habitare, petere & reddere debitum, ut antea. Notandum tamen, quòd neuter conjux potest cum alio participare in crimine, ob quòd excommunicatio in alterum lata est, quia sic incurreret eandem excommunicationem, ut videre est in Decretali superiùs allatâ, ubi postquàm Innocentius III. uxorem & alias personas excepit ab incursu Censuræ ob communicationem, subjungit: *Quibus tamen in his pro quibus sunt excommunicatione notata, ut in criminibus, communicare non debent, sed ab eis penitùs abstinere.* Colligitur etiam

Cap. *Inter alia.* De sent. excommunicationis.

Ibid. in fine.

ex cap. *Nuper*, *de Sententia excommunicationis.*

Quæst. 16. Quando quis contraxit Matrimonium cum impedimento simplicis voti continentiæ, potest-ne licitè debitum petere, aut reddere?

Resp. Si habens votum continentiæ perpetuæ, contrahit absque validâ dispensatione, nunquam potest licitè petere debitum, licèt possit & debeat reddere: *Quia*, ut ait sanctus Thomas, *ex Matrimonii vinculo non obligatur ad petendum debitum; ideo non potest petere debitum sine peccato, quamvis possit sine peccato reddere debitum exigenti, postquam obligatus est ad hoc per carnalem copulam præcedentem.* Quod etiam asserit sanctus Bonaventura his verbis: *Potest sine peccato solvere, quia facit id ad quod tenetur; numquam tamen potest sine peccato petere: & si uxor moriatur, tenetur omnino continere.* Unde si uterque conjux contraxisset post emissum votum simplex perpetuæ castitatis, neuter posset petere, licèt videatur quòd uterque teneretur reddere.

S Tho. in 4. dist 38 q. 1. art. 3. quæstiuncula 2. ad 4.

S. Bonav. in 4 dist. 38. art. 2. q. 1. in fine.

Quæst. 17. Vovens castitatem post consummatum Matrimonium, potest-ne petere debitum, & reddere?

Resp. Conjux tali voto emisso, tenetur reddere, ut per se patet, sed non potest ampliùs petere; quia illud votum, non obstante Matrimonio est licitum, & obligatorium, ut patet ex Concilio Lateranensi tertio ubi Alexander III. sic loquitur. *Promisit quis, se non exigere debitum, quod in ejus potestate erat: & ideo quoad hoc votum tenuit; non reddere autem non erat in ejus, sed in mulieris potestate.* Et idem de uxore asseritur à Celestino III. his verbis: *Licèt votum mulieris*

Concil. Lateran. 3. in append. tit. De Conjugat. Can. 2. Refer. in cap. *Quidam.* De Convers. conjugat.

usquequaque non tenuerit, eatenùs tamen fuit obligatorium, quatenus se poterat obligare; promisit enim intrando Monasterium, se non exacturam carnis debitum, quod erat in potestate ipsius; redire verò ad saeculum in ejus potestate non erat, sed in potestate mariti; & ideo quantùm ad ipsam tenuit votum, quod post viri obitum tenere non desiit. Cap. Placet. De Convers. conjugat.

Quaest. 18. Ille qui cum voto Religionis, aut Ordinis sacri contraxit Matrimonium, potestne petere aut reddere debitum conjugale?

Resp. Qui cum tali voto contrahit, graviter peccat, sed post primam consummationem Matrimonii potest licitè reddere & petere debitum, ut ait Tostatus. Notandum tamen, quòd post mortem conjugis, obligatio profitendi in Religione, quae pendente Matrimonio, fuerat tantùm suspensa, revivisçit, ut colligitur ex sanctis Thomâ & Bonaventurâ ubi suprà; & idem planè dicendum est de eo, qui contraxit Matrimonium post votum de non contrahendo. *Est dubium*, inquit sanctus Antoninus, *utrum qui sic vovet, post Matrimonium contractum possit debitum petere, quia si simpliciter vovisset castitatem, non posset; & aliud videtur vovere castitatem, aliud vovere non contrahere Matrimonium; quia secundus, scilicet vovens non contrahere, fornicando non frangit votum; primus è contrario, quia vovendo unum, vovet quod implicatur in illo.* Tostatus Episc. Abulensis in cap. 27. Levitici. q. 6. S. Ant. 2. p. tit. 11. cap. 1. §. 1.

Quaest. 19. Si post Matrimonium quis voveat Religionem, vel sacros Ordines, potestne deinceps petere, & reddere debitum?

Resp. Si conjux post Matrimonium tantùm ratum, vovet religionem, tenetur votum adimplere ante consummationem; si verò consummet, peccat quidem mortaliter primâ vi-

ce: at deinceps potest petere, & reddere debitum conjugale, ut constat ex rationibus superiùs allatis. Quòd sit post Matrimonium ratum quis voveat se suscepturum sacros Ordines, non tenetur, imò non potest eos suscipere, nisi profiteatur Religionem; quia Ordines sacri non solvunt Matrimonium ratum, ut constat ex cap. *Antiqua*, *de voto*, *in Extravagantibus Joannis XXII*. Et ita non impeditur ex hoc, quominùs possit reddere, & petere debitum; sed mortuâ conjuge, aut soluto per divortium perpetuum Matrimonio, aut etiam consentiente conjuge, tenetur votum adimplere. Quòd si unus ex conjugibus post consummatum Matrimonium, voveat Religionem aut Ordines sacros, non propterea impeditur à petendo aut reddendo debitum; quia non tenetur ad castitatem, donec revera statum religionis aut Ordinis assumpserit, ut diximus suprà. Sed tenebitur, cùm primùm poterit votum adimplere: Ut v. g. si conjux moriatur vel velit etiam ingredi Religionem.

Quæst. 20. Quando unus ex conjugibus, post consummatum Matrimonium, vovit continentiam de licentiâ alterius, potest-ne deinceps petere aut reddere debitum conjugale?

Resp. Si votum perpetuæ castitatis emissum fuerit ab uno conjuge cum permissione absolutâ alterius conjugis, quâ illum censeatur liberasse ab obligatione reddendi debitum; tunc constat, quòd neque qui vovit, neque qui permisit, possunt ampliùs sine dispensatione petere, aut etiam reddere debitum; quia qui vovit, non potest petere sine gravi peccato; faceret enim contra votum: neque qui permisit, potest tunc reddere, quia cooperaretur scienter alterius peccato. Ille etiam qui permisit, non potest petere, quia permittendo re-

nuntiavit juri suo. *Continentiæ vota*, ut habetur in Canone, *nec mulier sine consensu viri, nec vir sine consensu mulieris Deo reddere potest. Si autem consensu alterius eorum, ab altero promissa fuerit, & si postmodum in irritum deducere voluerit qui permisit, non tamen valet; quia in debito conjugii æquè mulier habet potestatem viri, sicut & vir mulieris: atque ideò, si quilibet eorum alterum à suo jure absolverit, ad præteritam servitutem ipsum revocare non poterit.* Can. *Manifestum.* 33. q. 5.

Quæst. 21. Si vir & fœmina mutuo consensu voverint, vel fecerint pactum reciprocum de non petendo; possunt-ne deinde à voto, aut pacto recedere?

Resp. Si post ratum Matrimonium, ambo de communi consensu emittant votum profitendi in Religione ante consummationem, neuter eorum potest petere, vel reddere, ut patet ex dictis suprà; si tamen consumment, graviter peccant eâ vice, sed postea possunt licitè petere, & tenentur reddere ex rationibus allatis num. 18. Quòd si uterque post consummationem, communi consensu voveat religionem, licèt maximè conveniat, ut deinceps abstineant à copula conjugali, etiam antequam votum reverà adimpleverint profitendo in Religione; tamen si nullum votum simplex continentiæ tunc emiserint, & unus ex illis petat debitum, ante professionem, videtur quòd alter teneatur reddere. Quia per solum votum profitendi in Religione, nullam aliam incurrunt obligationem, quàm suscipiendi Religionem, non autem ex tunc continendi: & ideò quousque religionem profiteantur, possunt petere, nec eximuntur ab obligatione reddendi debitum: sed ut talia vitentur, quæ parùm conveniunt post votum religionis emissum, &

periculosa sunt, satius est, quòd in hoc casu statim conjuges votum continentiæ de communi consensu emittant. Sed si conjuges post consummatum Matrimonium, vel ante, voveant de communi consensu continentiam perpetuam, nullus eorum potest deinceps petere, aut reddere. Unde sanctus Augustinus Ecditiæ scribens, *Quod Deo*, inquit, *pari consensu ambo voveratis, perseveranter usque in finem reddere ambo debuistis; à quo proposito si lapsus est ille, tu saltem instantissimè persevera: quod te non exhortarer, nisi quia tibi ad hoc ipse consenserat.* Demùm si conjuges communi consensu faciant pactum de non petendo, nec reddendo, durante pacto, neuter eorum tenetur reddere, quia in hoc casu uterque renuntiavit juri suo. Sed si communi consensu rescindant pactum, redeunt ad primæva jura, perinde ac si nullum pactum initum fuisset, quia, ut ait sanctus Joannes Chrysostomus, *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.* Si verò tale pactum initum fuerit cum juramento, cùm ad illud concurrat invocatio Dei acceptantis, seu firmantis tale pactum, tunc præter mutuum consensum, necessaria est relaxatio facta à Deo, ex ratione regulæ modò allatæ; & ita oportet ut fiat declaratio ab eo qui tenet locum Dei, seu à Prælato, quòd virtute talis juramenti, ex aliquâ causâ, ampliùs non obligentur ad observationem pacti; neque enim aliter relaxari debent aut possunt juramenta, quæ intuitu religionis & pietatis fiunt.

August. Epist. 199. ad Ecditiam. Refert. in Can. *Quod Deo*. 33. q. 5.

S. Chrysost. Refertur. in cap. *Omnis*. De Regul. juris apud Gregor.

Quæst 22. *Petitio, vel redditio debiti, sitne illicita ob affinitatem supervenientem?*

Resp. Maritus qui copulam consummatam habet cum consanguineâ uxoris, non potest ampliùs debitum petere, ut constat ex cap. 1.

De eo qui cognovit, &c. ubi sic habetur : *Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, nec à matre debitum petere potest ; & si petat, uxor non tenetur reddere.* Tamen talis conjux incestuosus tenetur reddere debitum, altero petente ; quia, ut ait Innocentius III. *Affinitas, quæ post contractum legitimè Matrimonium, inter virum & uxorem iniquè contrahitur, ei non debet officere, quæ hujusmodi iniquitatis particeps non existit, cùm suo jure non debeat sine sua culpâ privari.* Et de tali incestuoso sic loquitur Celestinus III. *Legitimæ uxori cohabitans, & necessaria subministrans, non cognoscat eam quamdiu vixerit, nisi ab eâ fuerit requisitus, & tunc ad ipsam non sine gravi cordis dolore accedat.* Notandum autem, quod si v. g. mulier committat incestum, & ex eo contrahat affinitatem, consentiente, vel aliquo modo cooperante marito, tunc ille non potest ampliùs exigere debitum à conjuge quæ facta est affi is, & illa non debet reddere : nam, ut ait sanctus Bonaventura, *Conjux factus affinis ex incestu, amittit jus petendi debitum, non tamen reddendi ; quia non potuit peccatum ejus præjudicare uxori, nisi fuerit conscia sceleris.* Et Canones modò allati ideo tantùm decernunt, conjugem delinquentem teneri ad reddendum debitum innocenti uxori ; quia uxor hujusmodi iniquitatis particeps non existit, & non debet sine culpâ suo jure privari ; igitur quando est particeps iniquitatis istius, privatur hoc jure. Et ratio est quia affinitas ex delicto est causa cur prohibeatur petitio delinquenti. Sed in hoc ultimo casu est affinitas ex delicto in utroque conjuge ; ergo uterque ex effectu hujus affinitatis privatur jure petendi, & consequenter reddendi debitum : quod à for-

Cap. 1. De eo qui cognovit consanguineam uxoris suæ, vel sponsæ.

Cap. *Discretionem.* eodem titulo.

Cap. *Transmissæ.* eodem tit.

Cap. *Tua fraternitatis.* & cap *Jordanæ.* eod. tit.

S. Bonav. in 4. dist. 34. part. 3. q. 2.

tiori dicendum est, si uterque conjux invicem incestum commiserit cum consanguineis alterius; quia cùm uterque ex hoc privetur suo jure, non possunt deinceps petere aut reddere invicem debitum: & sicut hæc affinitas inducitur ipso facto, licèt copula sit occulta, nec probari possit in judicio; ita illud impedimentum petendi, & reddendi debitum contrahitur ipso facto, & ut ait Glossa, *Statim ipso facto perditum est jus exigendi, licèt per sententiam Ecclesiæ non sit ablatum jus: & cùm non habeat alter jus petendi, nec reliquus dare tenetur*, modò certus sit de facto quo contracta est affinitas: & sicut hoc impedimentum affinitatis supervenientis propter copulam incestuosam, contrahitur, sive habita fuerit illa copula ante consummationem Matrimonii, sive post consummationem, ut patet ex cap. *Discretionem*, ita etiam impedit petitionem debiti, sive accidat ante consummationem, sive post consummationem.

Glossa in Can N.ſſe, 30. q. 1.

Quæst. 23. *Si maritus v. g. habeat copulam cum muliere affini uxoris suæ, vel cum propriâ consanguineâ, perdit-ne ex hoc crimine jus petendi debitum?*

Resp. In his duobus casibus constat, nullam oriri affinitatem, quæ impediat petitionem debiti, quia textus Canonici suprà relati loquuntur tantùm de eo qui habuit copulam cum consanguineis uxoris; non verò cum affinibus ejusdem uxoris; & licèt ex affinitate aliqua fortè possit oriri affinitas, ista tamen non dirimit Matrimonium; neque etiam cùm maritus cum propriâ consanguineâ habet copulam, talis incestus producit aliquod impedimentum affinitatis: & ita cùm in Jure Canonico nullibi prohibeatur petitio aut redditio in his casibus, concludendum est non prohiberi.

Quæst. 24. *Sunt-ne aliqui casus in quibus uxor v. g. non prohibeatur à petitione debiti, etiamsi habuerit copulam cum consanguineo mariti?*

Resp. Quotiescumque talis copula habita fuit sine peccato, non privat jure petendi debitum; & ita si per vim absolutam, vel per ignorantiam facti invincibilem accidit, non obstat quominus possit peti, & reddi debitum; quia injustum est quemquam culpæ immunem suo privari jure. Sed si ignorantia facti sit vincibilis & culpabilis, tunc non excusat, ut ratio suadet & colligitur ex doctrinâ sanctorum Thomæ & Bonaventuræ; & ita si uxor copulam habeat cum consanguineo mariti, dubitans aliquantulum utrùm sit consanguineus, non excusatur à privatione juris petendi debitum. Incurrit quoque eandem pœnam, etiamsi ignoret eam fuisse statutam à sacris Canonibus; quia ut dicitur in regulis Juris Canonici, *Ignorantia facti, non juris excusat.* Si verò copula incestuosa habita fuerit per metum cadentem inconstantem virum, cùm semper in ea adsit culpa mortalis, *Quia debemus*, ut ait sanctus Augustinus, *potiùs qualibet mala tolerare, quàm malo consentire*; incurritur ex ea privatio juris petendi debitum, cùm ille qui eam habuit, effectus sit particeps iniquitatis, & reus criminis incestûs.

S. Tho. in 4. dist. 34.
S. Bonav. in 4. dist. 34.
Cap. *Ignorantia.* 13. de reg. jur. in 6.
S. August. de Civit. Dei, lib. 1. cap. 1. Refertur in Can. *Ita ne.* 32. q. 5.

Quæst. 25. *Ad quem gradum se extendit hæc affinitas ex copula incestuosa post Matrimonium, quæ privat jure petendi debitum conjugale?*

Resp. Dicendum est quòd post Decretum Concilii Tridentini, affinitas per tale delictum contracta non impedit petitionem debiti, nisi usque ad secundum gradum inclusivè; nam propter eam solùm rationem statutum est hoc

impedimentum affinitatis circa petitionem debiti, quia affinibus erat vetitum contrahere & copulari carnaliter; sed nunc non prohibentur contrahere ultra secundum gradum. Et ita concludendum est, hanc affinitatem non impedire petitionem debiti, nisi quando copula habita fuit cum consanguineâ conjugis in primo, vel secundo gradu: & illud fuisse decisum à summo Pontifice refert Farinacius in Declarationibus super sess. 24. Concilii Tridentini, cap. 4. De Matrimonio his verbis: *S. D. N. Gregorius XIII. ex sententiâ Congregationis, dixit, per hoc Decretum sublatum censeri impedimentum quoque supervenientis affinitatis post contractum Matrimonium: quia si impedimentum dirimens sublatum est quod majus est; ergo & illud quod solùm impedit, ut is per quem contracta est affinitas, sine peccato possit exigere debitum, quod minus est.* Videri possunt quae diximus, in cap. 6. de impedimentis Matrimonii.

Conc. Trid. sess. 24. De Reform. Matrim. cap. 4.

Quæst. 26. *Superveniens cognatio spiritualis potest-ne reddere illicitam petitionem, vel redditionem debiti?*

Resp. Cognatio spiritualis oritur inter conjuges, quando unus ex eis est minister vel patrinus in Ministerio Baptismi, vel Confirmationis filii communis, vel filii alterutrius ex conjugibus: & olim quidem separabantur omninò conjuges propter similem cognationem supervenientem, ut patet ex Can. *Pervenit*, & Can. *Si quis*, ubi sic habetur. *Si quis filiastrum, vel filiastram suam ante Episcopum tenuerit ad Confirmationem, separetur ab uxore suâ, & nunquam aliam accipiat.* Sed posterioribus summorum Pontificum Constitutionibus statutum fuit, quòd ille tantùm conjux, qui cum aliqua culpa talem cognationem spi-

Can *Pervenit*. 30. q. 1.
Can. *Si quis*. 30. q. 1.

ritualem per Baptiſmum aut Confirmationem contraxiſſet, jure petendi debitum conjugale privaretur; ſed tamen teneretur alteri petenti reddere. Unde primò talem pœnam non incurrit qui filium baptizavit, vel etiam ſuſcepit de ſacro fonte in caſu neceſſitatis. Nam Joannes Papa VIII. propoſito hoc caſu, *Quòd quis filium ſuum in extremo vitæ poſitum, necdum Baptiſmatis undâ lotum, abſentiâ ſcilicet Sacerdotum, neceſſitate cogente, baptizaſſet, eumque ipſe propriis manibus retinendo ſuſcepiſſet*, &c. Sic reſpondet: *Si ſupradictus genitor filium ſuum corpore morientem aſpiciens, ne animam perpetuâ morte morientem dimitteret, ſacri undâ Baptiſmatis lavit, ut eum de poteſtate authoris mortis & tenebrarum eriperet, bene feciſſe laudatur, & idcircò ſuæ uxori jam legitimè ſociatâ impunè, quandiu vixerit, judicamus manere conjunctum.* Et Alexander III. conſultus, *ſi vir vel mulier ſcienter, vel ignoranter filium ſuum de ſacro fonte ſuſceperit, an propter hoc ſeparari debeant? Nobis videtur*, inquit, *quòd ſive ex ignorantiâ, ſive ex malitiâ id fecerint, non ſunt ad invicem ſeparandi, nec alter alteri debitum debet ſubtrahere, niſi ad continentiam ſervandam poſſint induci, quia ſi ex ignorantia id factum eſt, eos ignorantia excuſare videtur: ſi ex malitia, eis ſua fraus non debet patrocinari, vel dolus.* Unde ſic diſſerit ſanctus Thomas: *Aut ſpiritualis cognatio inducitur causâ neceſſitatis, ſicut cùm pater baptizat puerum in articulo mortis; & tunc non impedit actum Matrimonii ex neutrâ parte: aut inducitur extra caſum neceſſitatis, ex ignorantiâ tamen; & tunc ſi ille ex cujus actu inducitur, diligentiam adhibuit, eſt eadem ratio ſicut & de primo: aut ex induſtriâ extra*

Can. *Ad limina*, 30. q. 1.

Cap. *Si vir.* De cognatione ſpirituali.

S. Tho. in 4. ſent. diſt. 42. q. 1. art. 1. in corp.

casum necessitatis, & tunc ille ex cujus actu inducitur, amittit jus petendi debitum, sed tamen debet reddere, quia ex culpâ ejus non debet aliquod incommodum alius reportare. Eodem planè modo loquitur sanctus Bonaventura: *Quantùm ad jus solvendi debitum, distinguendum; quia hoc aut factum est ex necessitate, ut putà quando parvulus est in periculo mortis, & non est qui baptizet eum: aut ex ignorantiâ, aut ex industriâ. In primo casu simpliciter non amittit jus petendi nec solvendi: in secundo casu similiter, si fuit diligentia, non amittit: in tertio casu amittit jus petendi qui hoc facit; tamen quia non debet peccatum suum alteri imputare, tenetur reddere.*

S. Bonav. in 4. sent. dist. 42. part. 1. q. 2. n, 8,

Quæst. 27. *Quando post contractum Matrimonium, incidit dubium, vel etiam notitia impedimenti dirimentis, quod erat inter conjuges; quo pacto possunt in his casibus reddere, aut petere debitum?*

Resp. Varii casus in hac quæstione includuntur, & ideo dicendum primò, quòd si uterque conjux malâ fide, seu cum dubio impedimenti dirimentis quod erat inter eos, contraxit, neuter, durante tali dubio, potest petere vel etiam reddere debitum; quia nemo sine peccato potest exponere se periculo fornicationis. Et cùm ille qui petit, in hoc casu semper illicitè, & rem illicitam petat, alter non debet reddere. Secundò si alter tantùm cum malâ fide, seu dubio non levi contraxit; non potest petere, sed tenetur, durante dubio, reddere innocenti, qui bona fide contraxit, & nullo modo dubitat de validitate Matrimonii. Unde Lucius III. consultus in casu dubii de impedimento ligaminis, sic scribit: *Si aliquis, vel aliqua de morte prioris con-*

Cap. *Dominus* De secundis nuptiis,

jugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei qui sibi nupsit, debitum non deneget postulanti, quod à se tamen noverit nullatenùs exigendum. Quòd si post hac de prioris conjugis vitâ constiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem conjugem revertatur.

Sed Innocentius III. varias in hac materiâ difficultates dilucidè solvit: *Credimus distinguendum*, inquit, *utrùm alter conjugum pro certo sciat impedimentum conjugii, propter quod sine mortali peccato non valet carnale commercium exercere, quamvis illud apud Ecclesiam probare non possit, an non sciat certò, sed credat. In primo casu debet potiùs excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quàm per carnalem commercium peccatum operari mortale. In secundo distinguimus utrum habeat conscientiam hujusmodi ex credulitate levi & temerariâ, an ex probabili & discretâ: & quidem ad sui Pastoris consilium (conscientiâ levis & temerariæ credulitatis explosâ) licitè potest non solùm reddere, sed exigere debitum conjugale. Verùm cùm conscientia pulsat animum ex credulitate probabili & discretâ, quamvis non evidenti & manifestâ, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet, ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra judicium conscientiæ committat offensam.* Tertiò, si unus ex conjugibus dicat alteri, esse inter eos impedimentum dirimens, vel aliàs Matrimonium ex defectu consensûs, aut alio esse nullum, alter non tenetur ei credere in propriâ causâ, & donec in veram dubitationem inducatur, potest petere debitum; quia possessio bonæ fidei stat pro eo, etiamsi lis moveatur ab alio coram Judice super nullitate Matrimonii. *Quæris*, inquit Clemens III. *quando*

Cap. *Inquisitioni.* De Sententia excōmunic.

Cap. *Laudabilem*, ut lite pendente nihil innovetur.

Matrimonium accusari contingit, an statim sit carnale commercium suspendendum? ad quod breviter respondemus, quòd conjugum alteruter accusatus, ante probatam accusationem, jure quod habet in altero, privari non possit. Tenetur tamen conjux innocens omnem adhibere diligentiam, ut sit certus de veritate aut falsitate talis impedimenti, ne se periculo fornicationis committat; & si in dubium leve inducatur, potest eo rejecto, petere & reddere debitum; sed si illud dubium evadat probabile & discretum, ut ait Innocentius III. ubi suprà, tunc non potest eo manente petere; sed si alter conjux nihil dubitans petat, tenetur reddere, donec certus sit de veritate impedimenti dirimentis; quâ certitudine semel admissâ, nullo pacto potest reddere, etiamsi compellatur per excommunicationem, ut videmus in Decretali modo relatâ. *Si oriatur,* inquit sanctus Thomas, *dubitatio aliqua de vita prioris viri, ex aliquâ causâ, quæ etiam certitudinem facere possit, non debet nec reddere, nec exigere debitum: si autem causa illa facit probabilem dubitationem, debet reddere, sed non exigere; si autem sit levis suspicio, potest utrumque licitè facere; quia debet illam causam potiùs abjicere, quàm secundùm hoc conscientiam formare.* Iisdem ferè verbis mentem suam aperit Doctor Seraphicus, dum ait: *Si mulier incipiat post contractum Matrimonium dubitare de morte prioris viri: aut est dubitatio levis; & hæc secundùm consilium Prælati poterit à corde removeri, & poterit debitum exigere, & reddere. Si verò probabiliter dubitat, debitum debet reddere, sed non exigere. Si verò certificatur de vita primi viri, nec petere debet, nec reddere, sed statim secundum virum de-*

S. Tho. in 4. sent. dist. 38. in fine in expositione litteræ.

S. Bonav. in 4. sent. dist. 38. in exposit. litteræ sub fin.

ferere. Liceat hîc obiter advertere, summos Pontifices Lucium, & Innocentium, simulque Doctorem Angelicum, & Seraphicum apertè relatis modò verbis Probabilistarum opiniones explodere, dum scrupulum quidem, seu levem suspicionem rejiciendam esse asserunt; sed vera dubitatione manente, quæ ex rationibus æqualiter utrinque probabilibus consurgit, volunt nos teneri agere juxta id quod tutius est, dum dicunt debere conjugem dubitantem reddere debitum, sed non posse petere; nam petendo exponeretur quis periculo fornicationis, quod vitat non petendo: non reddendo etiam exponeretur periculo agendi contra legem conjugii, & contra justitiam, quod vitat reddendo. Nec dicas exponi etiam reddendo, periculo fornicationis; quia licèt illud verum sit, tamen inter duo mala minus est eligendum, juxta doctrinam Canonum: & in hoc casu ex unâ parte adest dubium de fornicatione; ex altera autem est certa injustitia, & dubium de violatione conjugii: cùm igitur injustitia sit majus crimen quàm fornicatio, quia in injustitiâ offenditur Deus & proximus, & in fornicatione solus offenditur Deus; adde quod in hoc casu injustitia est certa in non reddente, quia injustè spoliaret alium suâ possessione, ratione dubii; & in reddente fornicatio est tantùm in dubio: ut ergo minus malum eligatur, debet reddi, & ita manente tali apparentiâ rationum, seu motivorum, ut intellectus neutri parti possit firmiter adhærere, sed dubitet semper utrùm sit impedimentum, nec ne, debemus agere in praxi secundùm id quod tutius est, id est quod magis removet à peccato, juxta constantem doctrinam sacrorum Canonum & summorum Pontificum. Nec possunt probabilitatum amatores judicii di-

Cap. Duo mala. dist. 13. Duo mala, licèt sint omninò cautissimè præcavénda: tamen si periculi necessitas ex his unum perpetrare compulerit, id debemus resolvere, quod minori nexu noscitur obligare.

Can. Nervi. ibid. ex S. Gregorio Papa. Est quod ad destruendas Beemoth versutias subtiliter fiat, & dum mens inter minora & maxima peccata constringitur, si omninò nullus sine peccato evadendi aditus patet, minora semper eligantur.

Can. Non solum. 22. q. 4. In omni quod agimus hæc est moderatio solertiùs observanda, ut si in talem fortè lapsû ver-

recti & reflexi inani distinctione effugere & amoliri authoritatum illarum vim; cùm scilicet nulla sit potior ratio, cur in his casibus judicium illud reflexum (quo quis judicat actum suum in praxi licere, quamvis ex judicio directo de illius bonitate dubitetur, propter rationes oppositas æqualis ponderis) petentes in dubio, vel non reddentes debitum conjuges excusare non valeat: nam secundùm Probabilistas, in casu illius dubii posset conjux petere, quia debet sequi opinionem probabilem sibi faventem, & per judiciū reflexum ita discurrere: quicumque agit juxta opinionem probabilem, benè agit; sed est opinio probabilis, quòd validum sit Matrimonium, & ita quòd possim eo uti; ergo benè ago eo utendo, & petendo debitum. Eadem ratiocinatione posset etiam idem conjux alteri petenti non reddere, quia est probabile quòd Matrimonium invalidum sit, & ita sequendo opinionem probabilem posset eum licitè repellere. Sed explosâ probabilitate, summi Pontifices Lucius, & Alexander, simulque illustres Ecclesiæ Doctores, & magna Theologiæ Scholasticæ lumina sanctus Thomas, & sanctus Bonaventura asseruerunt, illum qui in dubio est, id est qui inter duas opiniones æquè probabiles versatur, quarum una quid licere, altera non licere asserit, teneri agere juxta tutiorem opinionem, quæ magis à peccato removet, & juxta hoc principium, casus supra dictos resolverunt. Quo posito statuendum necesse est nunquam licere sequi opinionem minùs probabilem, & minùs tutam, in concursu probabilioris, & tutioris; quandoquidem in concursu æquè probabilis, minus tutam sequi non licet, ut patet ex Decretalibus suprà relatis, & sanctis Doctoribus.

[Margin notes:]

...uti hostis insciderimus insidiis, ex quo sine aliquo peccati contagio surgere non possimus: illum potiùs evadendi aditū per...mus, in quo minus periculi nos perpessuros esse credimus.

Cap. Ad audientiam *de homicidio.*

In dubiis semitam debemus eligere tutiorem.

Cap. Significastis 18. *de homicid.*

Cap Juvenis. *de Sponsal. & matrimon.*

In his quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus.

Cap. Illud, *de Clerico excommunic. administrante.*

In dubiis, via est eligēda tutior.

Quæst. 28. *Quot sunt casus in quibus unus ex conjugibus potest negare debitum conjugale alteri petenti?*

Resp. De his casibus passim locutus sum hoc capite; ideo summariè & breviter hîc tantùm referam, & indicabo varios casus excusantes à redditione debiti: quorum primus est, quandò reddi non potest, sine notabili sanitatis detrimento, vel infectionis periculo, ratione lepræ, aut similis morbi contagiosi. Notandum tamen quòd fœminæ non excusantur à reddendò debito, ob incommoda, & molestias quas gravidæ experiuntur, neque etiam ob periculum quod eis imminet ex partu, nisi ob aliquam infirmitatem aut dispositionem corporis, assererent Medici, ex partu futuro, extraordinarium & præsens vitæ aut sanitatis periculum mulierem subituram; quia aliàs nubendo pœnis à Deo Evæ & aliis mulieribus impositis se spontè subjecerunt. Secundò cùm ex concubitu adesset periculum fœtui, qui in utero est. Tertiò quandò is qui petit, adulterium commisit. Quartò, quando unus ex conjugibus de religionis ingressu per duos menses ante consummationem cogitat. Quintò, quando est impotens ad habendam copulam. Sextò, excusatur ratione fluxûs ordinarii sanguinis menstrui. Septimò, ratione temporis puerperii, seu purgationum mulieris quæ peperit. Octavò, ratione loci sacri, aut publici, aut in conspectu alterius. Nonò, ratione dementiæ, aut ebrietatis petentis, præsertim quando adesset periculum proli nascituræ, vel fœtui. Decimò, ratione modi quo petens vult copulam habere. Undecimò, ratione voti emissi de consensu petentis, seu etiam pacti initi, eo durante. Duodecimò, ratione affinitatis contractæ à petente, per incestum. Decimo-

tertiò, ratione cognationis spiritualis contractæ à petente. Decimo quartò tandem, certa notitia nullitatis Matrimonii excusat conjugem à reddendo debito conjugi petenti. Hos omnes casus fusiùs suprà explicavimus.

Quæst. 29. *Conjux qui adulterium occultè commisit, privatur-ne ipso facto jure petendi debitum, ita ut non possit exigere sine culpa?*

Resp. Videtur distinctionem esse faciendam in hac quæstione inter petitionem, & exactionem debiti conjugalis; quia exactio quamdam coactionem involvit, non autem petitio: petimus enim etiam non debita, & gratis concedenda. Hoc posito videri potest, quòd adulter conjux, sive vir, sive fœmina, potest petere sine peccato, non tanquam debitum, sed tanquam ex benevolentiâ concedendum; quia non absolutè ex adulterio privatus est usu conjugii, ut privaretur ex incestu inducente impedimentum affinitatis: sed dicendum, juxta sanctorum Raymundi & Antonini mentem, non posse conjugem adulterum exigere debitum conjugale, tanquam debitum; quia ampliùs non debetur, & conjux innocens coram Deo, & re ipsâ est absolutus ab obligatione reddendi tali adultero quantumvis occulto; licèt per accidens, quamdiu adulterium perpetratum ignorat conjux innocens, ex conscientiâ erronea teneatur reddere. *Adulterans,* inquit sanctus Antoninus, *quia peccando in legem Matrimonii, actu conjugali indignum se reddit, non debet exigere, nisi purgatâ culpâ, aliàs peccat: reddere tamen tenetur exactus, secundùm Raymundum.*

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 9.

Quæst. 30. *Tactus, aspectus, & delectationes morosæ, sunt-ne licita inter conjuges?*

Resp. Breviter. Tactus, oscula, amplexus, & similia inter conjuges, si sine ordine ad copulam, sed ad solam voluptatem cum periculo pollutionis, vel etiam sine illo periculo habeantur, sunt illicita, ut colligitur ex sancto Antonino; sed si talia ordinentur ad copulam licita fiunt, & induunt rationem copulæ ad quam naturaliter ordinantur. *Sextus casus*, inquit sanctus Antoninus, *in quo conjuges peccant mortaliter, est quando conjux voluptatem prævenit, & provocat diversis modis, ut manibus, vel cogitationibus: vel utendo calidis, & incentivis, ut possit pluries convenire. Hoc tamen non simpliciter intelligendum est, sed quando in talibus præparatoriis propter se delectatur: sicut si confricationibus impudicis membra attrectando, sequatur pollutio extra vas debitum, non est dubium quòd est mortale; quia omnis pollutio extraordinaria est peccatum mortale, quando vigilando procuratur. Idem videtur si diu insistat in hujusmodi, non intendendo venire ad actum conjugalem: sed finem in his ponere. Sed si quis causâ generandæ prolis, vel vitandæ fornicationis in se, vel in socio, aut debitum reddendi, cùm aliàs sit impotens, se provocet esu, vel potu calefactivorum, aut osculis, & amplexibus, quibus etiam animalia se provocant, ut columba, & ursi: vel aliquibus aliis tactibus, in quibus non quærit propter se delectari, sed solùm ad actum illum præparari, non videtur peccatum: quia licet juvare naturam corporis ad obediendum rectæ rationi. Item si hoc facit, ut sit potens cognoscere propter delectationem, quam tamen nollet cum alia experiri: tunc graviùs peccat præveniendo delectationem, non tamen mortaliter, quia non quæris in hac*

S. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 6.

provocatione delectari ; sed in actu conjugali : unde videtur idem specie quod de fine. Ut autem osculi gravitas ponderetur, sive inter non conjugatos, sive inter conjugatos, quando non in signum urbanitatis & benevolentiæ, neque in ordine ad copulam habetur, propositionem ab Alexandro VII. inter alias damnatam hîc juvat apponere. 40 Propositio damnata. *Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantùm veniale osculum habitum ad delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulterioris, & pollutionis.* Delectationes autem morosæ inter conjuges habitæ, ex cogitatione voluntaria concubitûs inter illos exerciti, vel exercendi, quando actu non referuntur ad illam copulam statim habendam, illicitæ sunt, & sæpius mortalem culpam involvunt ; quia delectatio venerea, quæ non tendit & refertur ad copulam, est ipsis conjugibus illicita : sicut non conjugato nequaquam licet delectationem morosam habere de copula cum uxore quando erit conjugatus, neque viduæ de copulâ habitâ cum marito, neque sponsis de futuro de copulâ habenda post Matrimonium. Sed de materia adeo periculosa hæc dixisse sufficiat.

SANCTISSIMI D. N. D.

INNOCENTII

DIVINA PROVIDENTIA

PAPÆ XII.

Constitutio, qua plura declarantur, ac præscribuntur pro tollendis abusibus & fraudibus circa Ordinationes alienorum subditorum.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

Servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Speculatores Domus Israël, quæ est sancta Dei Ecclesia, per ineffabilem Divinæ Bonitatis abundantiam constituti, eo potissimùm ab ipsis Pontificatus Nostri primordiis Pastoralis Vigilantiæ nostræ studia convertenda esse duximus, ut, qui in sortem Domini vocantur, sacrisque addicuntur ministeriis, quippè quos irreprehensibiles esse convenit, ut præesse valeant corrigendis, ac in quos tanquam in speculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt quod imitentur, tales sint, qui dignè possint Dominica Sacramenta tractare, ac ædificent cunctos tam Fidei scientiâ, quàm operum disciplinâ.

Sanè hoc inito consilio non alios, quantum fieri potest, quàm qui in sanctitate, & justitia

per ordinatissimos Ecclesiasticæ Militiæ gradus statis intervallis ambulaverint, ac piè & fideliter in Ministeriis anteactis se gesserint, ad Sacerdotium assumi, sacrasque ordinationes, juxta priscum Ecclesiæ morem, præscriptis à jure temporibus orationi, & jejunio consecratis, haberi cupientes, severiorem quandam in concedendis indultis suscipiendis sacros Ordines extra tempora hujusmodi & interstitiis ad id designatis minimè servatis, ultro Nobis proposuimus adhibendam rationem; quâ videlicet servatâ ante meritum laboris, ante tempus examinis ante experientiam disciplinæ Sacerdotalis honor non probatis minimè tribuatur; nec unquam heri sacrilegi, hodie Sacerdotes, heri prophani, hodie sacrorum Antistites, veteres vitio, virtute rudes, & recentes, discipuli simul, ac Magistri pietatis creentur; sed ii tantùm, juxta constitutas à Majoribus Leges, ab humili gradu fidelis populi ad sacrarum administrationum sublimitatem promoveantur, qui post mutatum habitum sæcularem diuturnâ conversatione inter Clericos fuerint comprobati, ac multo tempore didiscerint quæ postmodum alios docere tenentur.

Cæterùm per ea ipsa indulta, quæ super præmissis parciùs quidem, ac ex certis tantùm, & magis rationabilibus causis concedere decrevimus, contrariâ quavis illorum interpretatione penitùs improbatâ, salutarem illam, quam sacris Generalis Tridentini Concilii Decreta de non ordinandis ad patrimonii titulum nisi illis, quos Episcopi pro necessitate vel commoditate suarum Ecclesiarum assumendos judicaverint; præscribunt, disciplinam nequaquam relaxatam intelligi; quin imò nec unquam ad indulta hujusmodi exequenda Episcopos ipsos arctare, sed illorum executionem arbitrio semper co-

rumdem Episcoporum, quorum conscientias hac in re strictissimè oneratas voluimus, prorsus relinquere declaravimus: sperantes in Domino eos, qui juxta Apostoli monitum, nemini citò manus imponendas esse probè norunt, sibi, & universo gregi attendentes, in quo eos posuit Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei, reverenda ipsis spiritibus Angelicis Ministeria ab hominibus sine consideratione apprehendi nunquam permissuros, nec temerè præripi passuros, quæ vita probata duntaxat accipere promeretur.

Omnes insuper & singulos cujuscumque tandem gradus, ordinis & dignitatis fuerint, quibus ex hujus sanctæ Sedis gratia sacros Ordines præfatos extra eadem tempora conferendi, vel aliis, ut illos sic conferre valeant, indulgendi potestas fieri consuevit, cùm divinos Ordines largiri districti semper esse judicii oporteat, serio monitos voluimus, ut præscriptos sibi desuper in suis quique facultatibus terminos religiosè custodiant, nec eos, cujusvis consuetudinis, aut exempli prætextu ullatenùs transgrediantur.

Verùm quò impensiùs Apostolicæ gubernationis curam & cogitationes in hæc intendimus, eò majori cum animi nostri dolore, ex quamplurium Venerabilium Fratrum nostrorum Archiepiscoporum & Episcoporum in diversis Regionibus existentium delatis ad Nos querelis accepimus, graviora quotidiè malignari inimicum in Sancto, sacrilegâ scilicet illorum impudentiâ in dies crescente, qui propriæ salutis immemores, Clericales Ordines sibi forsan à propriis Præsulibus denegatos, seu quos, aliquibus Canonicis sibi obstantibus impedimentis denegari meritò verentur, ab alienis Episcopis, non quæ JESU-CHRISTI,

sed eas, quæ ad ipsos non pertinent Oves, in animarum suarum perniciem quærentibus, nec tot Canonicas damnationes contra usurpantes alienæ plebis hominem latas perhorrescentibus, absque suorum Prælatorum commeatu, hoc est dimissoriis cōmendatitiisve eorum litteris destituti, quin imò eis inscïis & sæpè etiam invitis, sub minùs legitimis Beneficii Ecclesiastici, Originis, domicilii, seu etiam familiaritatis, ac continuæ Ordinantium Episcoporum commensalitatis quæsitis titulis in sacrarum legum fraudem, & contemptum illegitimè suscipiunt, atque ita non intrantes per ostium, & nihilominùs Tabernaculum Domini cum macula inhabitare non dubitantes, Sacrificium in sacrilegium convertunt judicium absque misericordia sibi consciscunt, Deoque minimè placentes & tamen placare velle præsumentes, non modò eum non placant, sed magis irritant, dum videntur in cordibus suis dicere, Non requiret.

Hinc est quod nos ex commissæ nobis divinitùs Apostolicæ servitutis munere, abusus, fraudes, ac scandala hujusmodi penitùs, & omninò è medio tollere, ac irreligiosam contra facientium audaciam, quantùm Nobis ex alto conceditur, compescere, & reprimere volentes, necnon felicis record. Urbani VIII. contra malè ordinantes, & malè ordinatos, quæ incipit: *Secretis*, aliorumque Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum, ac etiam conciliaribus hac in re editis Constitutionibus, & Ordinationibus inhærentes, illasque quoad ea, quæ præsentibus non adversantur, quatenùs opus sit, innovantes; de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium ejusdem Concilii Tridentini Interpretum, qui quæcumque antehac super præmis-

sis ab ipsorum Cardinalium Congregatione in particularibus casibus edita Decreta, declarationes, seu responsa ad earumdem præsentium limites reducenda esse censuerunt, consilio, ac etiam motu proprio, & ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ad omnipotentis Dei gloriam, Ecclesiæ utilitatem, veteris disciplinæ instaurationem, totiusque Christiani Populi ædificationem.

Hâc generali nostrâ, & perpetuò valiturâ Constitutione, decernimus & declaramus, nulli Episcopo, seu cujusvis loci Ordinario, tametsi Cardinalatus honore fulgeat, licere exterum quempiam, ac sibi ratione originis seu domicilii, juxtà modum inferiùs declarandum, legitimè contracti non subditum, ad Clericalem tonsuram promovere, cujusvis Beneficii Ecclesiastici ei statim ac tonsurâ hujusmodi insignitus fuerit conferendi, seu ad quod is à Patronis jam præsentatus, seu nominatus fuerit, prætextu; etiamsi Beneficium prædictum de novo ea expressè adjecta Lege fundatum fuisse constiterit, ut quis immediatè post Clericalem characterem susceptum ad illud instituatur: Præterea Clericum, qui legitimè jam à proprio Episcopo ad eandem Clericalem tonsuram, seu etiam ad Minores Ordines promotus fuerit, non posse ab alio Episcopo ratione, ac titulo cujuscumque Beneficii in illius Diœcesi obtenti, ad ulteriores Ordines promoveri, nisi ante eorumdem susceptionem Testimoniales litteras proprii Episcopi tam Originis quàm Domicilii super suis Natalibus, ætate, moribus, & vita sibi concedi obtinuerit, easque Episcopo ordinanti in actis illius curiæ conservandas exhibuerit.

Licèt verò Clericus ratione cujusvis Bene-

ficii in aliena Diœcesi obtenti, subjici dicatur Jurisdictioni illius Episcopi, in cujus Diœcesi Beneficium hujusmodi situm est, eam tamen de cætero hac in re inconcussè servari volumus Regulam, ut nemo ejusmodi subjectionem ad effectum suscipiendi Ordines acquirere censeatur, nisi Beneficium prædictum ejus sit reditus, ut ad congruam vitæ sustentationem, sive juxta taxam Synodalem, sive eâ deficiente, juxta morem Regionis, pro promovendis ad sacros Ordines, detractis oneribus, per se sufficiat, illudque ab Ordinando pacificè possideatur, sublatâ quacumque facultate supplendi quod deficeret fructibus ejusdem Beneficii cum adjectione Patrimonii etiam pinguis, quod ipse Ordinandus in eadem, seu alia quavis Diœcesi obtineret; ac Episcopus sic Ordinans tam de prædictis Testimonialibus litteris, quam de reditu Beneficii hujusmodi expressam in consueta collatorum Ordinum attestatione mentionem facere debebit.

Cæterùm subditus ratione Originis is tantùm sit, ac esse intelligatur, qui naturaliter ortus est in ea Diœcesi, in qua ad Ordines promoveri desiderat, dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirùm itineris, Officii, Legationis, Mercaturæ, vel cujusvis alterius temporalis moræ, seu permanentiæ ejus Patris in illo loco, quo casu nullatenùs ejusmodi fortuita nativitas, sed vera tantùm, & naturalis Patris origo erit attendenda.

Quòd si quis tanto temporis spatio in eo loco in quo ex accidenti, sicut præmittitur, natus est, moram traxerit ut potuerit ibidem Canonico aliquo impedimento irretiri, tunc etiam ab Ordinario ejus loci litteras Testimoniales, ut supra, obtinere, illasque Episcopo

ordinanti per eum in collatorum Ordinum Testimonio similiter recensendas præsentare teneatur.

At si Pater in alieno loco, ubi ejus filius natus est, tamdiù, ac eo animo permanserit, ut inibi verè domicilium de jure contraxerit, tunc non origo Patris, sed Domicilium per Patrem legitimè, ut præfertur, contractum pro ordinatione ejusdem filii attendi debeat.

Subditus autem ratione Domicilii ad effectum suscipiendi Ordines, is dumtaxat censeatur, qui, licèt alibi natus fuerit illud tamen adeò stabiliter constituerit in aliquo loco, ut vel per decennium saltem in eo habitando, vel majorem rerum, ac bonorum suorum partem cum instructis Ædibus in locum ejusmodi transferendo, ibique insuper per aliquod considerabile tempus commorando, satis superque suum perpetuò ibidem permanendi animum demonstraverit; & nihilominùs ulterius utroque casu se verè, & realiter animum hujusmodi habere jurejurando affirmet. Si quis tamen à propriæ originis loco in ea ætate discesserit, qua potuerit alicui Canonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarii suæ originis Testimoniales litteras, ut supra, afferre debebit, ac de illis expressa similiter mentio in susceptorum Ordinum litteris facienda erit.

Ad hæc nullus Episcopus alienæ Diœcesis subditum familiarem suum ad aliquos sacros, seu minores Ordines vel etiam primam tonsuram promovere, seu ordinare præsumat absque ejus proprii, originis scilicet seu Domicilii, Prælati Testimonialibus litteris, ut supra, & nisi ad præscriptum Concilii Tridentini præfati, sess. 23. cap. 9. De Reform. familiarem prædictum per integrum & completum trien-

nium in suo actuali servitio secum retinuerit, ac suis sumptibus aluerit, Beneficium insuper quod ei ad vitam sustentandam, juxta modum superiùs præfinitum, sufficiat, quacumque fraude cessante statim, hoc est saltem intra terminum unius mensis à die factæ Ordinationis, re ipsa illi conferat, ac in Ordinationis hujusmodi Testimonio expressam itidem familiaritatis ac litterarum prædictarum mentionem facere teneatur.

Porro, ut quicumque fraudibus aditus omninò præcludatur, volumus, & Apostolica authoritate statuimus, atque decernimus, ut Episcopus quilibet suos ratione originis, sive Domicilii subditos Clericos quoscumque ab alienis Episcopis quavis authoritate etiam cum suis commendatitiis litteris promotos, nedum ad formam Concilii Tridentini supradicta, sess. 14. cap. 3. De Reformat. quoad scientiam examinare valeat, verùm etiam Ordinum eis Collatorum Testimoniales litteras, gratis tamen, recognoscere, ac diligenter perquirere an quoad illos præsentis Constitutionis forma & dispositio adimpleta fuerit, assignato sic promotis termino competenti ei magis bene viso ad docendum de ejusmodi adimplemento, ita ut quos eo termino elapso id minimè præstitisse compererit, à Susceptorum Ordinum exercitio, si ita & quandiù ei expedire videbitur suspendere, illisque ne in altari, aut in aliquo Ordine ministrent, interdicere possit.

Ita verò præmissa omnia, & singula perpetuò ac inviolabiliter observari, atque adimpleri volumus, ut si quid in iisdem præmissis, seu eorum aliquo secùs fiat, Ordinans quidem à Collatione Ordinum per annum, Ordinatus verò à susceptorum Ordinum executione quamdiu proprio Ordinario videbitur expe-

dire, eo ipſo ſuſpenſus ſit, aliiſque inſuper gravioribus pœnis pro modo culpæ noſtro, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis arbitrio infligendis uterque ſubjaceat.

Decernentes pariter eaſdem præſentes litteras ſemper firmas, validas & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri & obtinere, ac ab illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, in omnibus, & per omnia pleniſſimè & inviolabiliter obſervari. Sicque & non aliter per quoſcumque judices Ordinarios & Delegatos etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac ejuſdem S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, ac Sedis præfatæ nuncios, alioſve quoſlibet, quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes & functuros, ſublatâ eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate & authoritate, ubique judicari & definiri debere, ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus præmiſſis Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon quibuſvis etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, aut quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, Privilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque & aliis Decretis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus in genere, vel in ſpecie, ſeu aliàs quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, confirmatis, & innovatis; Quibus omnibus, & ſingulis, etiam ſi pro illorum ſufficienti dero-

gatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia aliqua exquisita forma ad hoc servanda foret; illorum omnium, & singulorum tenores, ac si de verbo ad verbum exprimerentur & insererentur, nihil penitùs omisso, & forma in illis tradita observata, eisdem præsentibus pro expressis, & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut præsentes litteræ in valvis Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, publicentur, & affigantur, sicque publicatæ, & affixæ, omnes & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctent, & afficiant, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent: Quodque earumdem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsùs fides, tam in judicio, quàm extra illud, ubique adhibeatur quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum Decretorum, Declarationis, voluntatis, Statuti, & Derogationis infringere vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit

incursurum. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo nonagesimo-quarto, pridiè nonas Novembris Pontificatus nostri anno quarto.

B. Card. Prodatarius.

J. F. Card. Albanus.

Visa de Curia. J. Sacripantes.

D. Ciampinus.

Locus † Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno à Nativitate Domini Nostri Jesu-Christi millesimo sexcentesimo-nonagesimo-quarto, Indictione secunda, die sexta mensis Novembris, Pontificatus autem sanctissimi in Christo Patris, & Domini Innocentii Divina Providentia Papæ XII. anno quarto, supradictæ litteræ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Ecclesiæ sancti Joannis Lateranensis, Basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Vrbis, per me Thomam Orlandum ejusdem sanctissimi Domini Nostri Papæ Cursorem.

Franciscus-Antonius Simoncellus, Mag. Curs.

INSTRVCTIO PAROCHORVM, & Confessariorum pro Casibus, quorum absolutio, seu dispensatio à sacra Pœnitentiaria Apostolica impetratur.

CUm sæpè sit experientia compertum; plurimos utriusque sexus Christi fideles, & præcipuè in longinquis degentes, censurarum vinculis, votorum obligationibus, matrimoniorum impedimentis, necnon irregularitatum, & casuum quoquomodo reservatorum ligaminibus adstrictos ad sanctam Sedem, ejusque Sacram Pœnitentiariam spectantibus irretitos in illis lachrymosè persistere, & continuis conscientiæ agitationibus laboriosè perdurare, cujus mali causas ex similibus provenire innotuit.

Primò eo quòd Parochi, vel alii ad quos hujusmodi Pœnitentes recurrere contingit, in Pagis, aut locis ruralibus degunt, & viam, modumque recurrendi ad præfatam Sacram Pœnitentiariam ignorant, nec aliquem hîc Romæ agnoscunt, ad quem supplicationes dirigant, unde Pœnitentes perplexos dimittunt, quibus, cùm ad Ordinarium accedendi [fœminis præsertim] verecundia, aut timor aditum intercludat, consilium ulterius requirere nescientes, remedium desperant, & in prædictis vinculis, obligationibus, impedimentis, inhabilitatibus, & casibus reservatis, cum periculo damnationis insordescunt.

Secundò evenit, quod Pœnitentes egeni recognitionem pro sollicitatione, & labore agen-

tium Romæ commorantium, exolvere non valentes, inconsolati, ac conscientiæ motibus concussi, in periculoso statu manere coguntur, & fortè [quod pejus est] sibi persuadent, Sacræ Pœnitentiariæ Tribunal aliquid lucri pro litteris prædictis recipere, cùm re vera Sacræ Pœnitentiariæ Ministri, nec aliquid quamvis minimum, nec etiam spontè oblatum unquàm recipiant, & gratis omnia exhibentes, singulos ad se recurrentes, serena fronte complectantur.

Tertiò accidit etiam nonnunquam per inadvertentiam exponentium, ut gratiæ juxta exposita obtentæ, irritæ evadant, eò quia casus, & circumstantias necessarias reticeant; unde fit, quod litterarum executores, casu posteà Pœnitentium examinato, rem aliter se habere, quàm expressum fuerat, comperiant, & gratias subreptitias, aut obreptitias esse inveniant; quare Pœnitentes confusi remanent, & spe novæ dispensationis se carere putantes, in prædictis vinculis, obligationibus, &c. miserabiliter remanent.

Quare gratum Deo, & utile fidelibus futurum esse speratur, si iste modus recurrendi ad ipsam Sacram Pœnitentiariam proponatur.

Confessores itaque, cùm Pœnitentes vinculis præfatis irretitos ad se accedere contigerit, casuum qualitates, & præfatorum casuum circumstantias considerent, causasque dispensationum, aut commutationum exprimant, & caveant, ne quod occultum est publicum faciant, præsertim impedimenta occulta Matrimoniorum, nam publica, vel ad publicum redacta, non pertinent ad Sacram Pœnitentiariam.

Et sic præfati Confessores, seu Pœnitentes poterunt casus præfatos cum dictis circum-

stantiis, & causis exponere, sivè Latino, sivè quocumque alio idiomate, propriæ regionis, nam Sacra Pœnitentiaria suos ex quacumque regione Pœnitentiarios subordinatos habet; & exprimant insuper in fine expositionis casus, nomen, cognomen, cui sit à Sacra Pœnitentiaria rescribendum, etiam si ipsum nomen, & cognomen sit fictitium. Itemque modum, per quem responsio secura dirigi possit, significando scilicet, vulgari nomine; Oppidum, seu civitatem, & Regionem, cum data mensis, & anni in hunc modum.

Intùs incipiant Epistolam, seu supplicationem sic.

Eminentissime, & Reverendissime Domine.

N. Mulier emisit votum simplex castitatis, manet in periculo incontinentiæ, nisi nubat, supplicat sibi votum commutari ad effectum contrahendi Matrimonium.

Terminent Epistolam, seu supplicationem sic.

Dignetur Eminentia vestra rescribere ad N. N. & exprimant nomen, & cognomen, cui est rescribendum: Ad Civitatem N. exprimendo nomen Civitatis. Per Oppidum N. exprimendo vulgari nomine, nomen Oppidi. Et dirigere Breve, seu gratiam simplici Confessario Magistro in Theologia, sive Decretorum Doctori, sive Parocho, cui Pœnitens aperuit suam conscientiam, ne ipse Pœnitens, & præsertim fœminæ cogantur circumire pro executione gratiæ Sacræ Pœnitentiariæ.

Dirigant Epistolam, seu supplicationem scribendo extra, seu à foris in hunc modum.

Eminentissimo, & Reverendissimo Domino, Domino Cardinali Majori Pœnitentiario.

Romam.

Et, si tardaverit responsio, Confessarii rescribant, ne fortè sit deperdita, & nunquam desperent Pœnitentes.

Monentur insuper Parochi, sive Confessarii, ad quos præsentes litteræ pervenerint, illarum notitiam, quibus poterunt pro animarum salute communicare.

DECRETUM,

De Apocryphis Indulgentiis.

Delatæ sæpiùs fuere ad Sacram Congregationem Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositam, indulgentiæ quædam confictæ, & omninò falsæ quæ per diversas Orbis Christiani partes circumferuntur; aliæ verò examinandæ, quæ adhibito studio inventæ sunt vel apocryphæ, vel à Romanis Pontificibus revocatæ, vel nullæ, quod datum eis tempus præteriisset, quarum quidem plurimæ, cùm non facilem cognitionem habeant Christi fideles, harum rerum minùs peritos fallunt, qui spe indulgentiæ, remissionisque peccatorum suorum consequendæ frustrantur. Quamobrem eadem Sacra Congregatio vehementer cupiens huic malo magis in dies serpenti occurrere, animarum profectui, & indulgentiarum dignitati consulere, plures illarum singulari diligentia colligi, & in Indicem referri curavit.

Talesin primis sunt illæ, uti afferunt, concessæ à Joanne II. & Sixto IV. recitantibus

Orationem charitatis Jesu-Christi Domini Nostri, Precor te, Piissime Domine, &c. ab Urbano II. Ecclesiæ S. Mariæ, ut vulgo dici solet, Campagnolæ, & S. Victoriæ, ab Eugenio III. Revelationi de plaga in humero Jesu-Christi factæ S. Bernardo, ab Innocentio III. Archiconfraternitati, & Ordini Redemptionis, à Bonifacio IX. visitantibus Capellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die Festo, à Joanne XXII. osculantibus mensuram plantæ pedis Beatæ Mariæ Virginis, ab Alexandro VI. Imagini B. Mariæ, vulgò dictæ, Laghetti, à Leone X. gestantibus funiculum S. Francisci; primum in Urbe impressæ, deinde Mediolani anno 1665. (suas tamen habent, & veras Confratres Archiconfraternitatis Cordigerorum S. Francisci) recitantibus Salutationem Angelicam ad pulsum horologii, & Imagini Conceptionis Mariæ Virginis Immaculatæ in circulo depictæ, cujus pedibus Luna subjecta est, à Pio IV. vel Pio V. Principi Senarum, à Clemente VIII. dicentibus Orationem, O magnum Mysterium, &c. & Ecclesiæ S. Mariæ, quam vocant, Montis Serrati, Avenione impressæ, tum aliæ pro animabus Christi fidelium defunctorum impressæ Matriti 20. Julii 1606. à Paulo V. cantantibus Hymnum, Te Matrem Dei laudamus, te Mariam Virginem confitemur, &c. vel si die Sabbati intererint dum idem canitur, & Coronis, Rosariis, Imaginibus, & Numismatibus, quæ medallias appellant, ab eo benedictis, Federico Cardinali Borromæo supplicante anno 1611. dum Ecclesia Romæ in honorem S. Caroli ædificaretur, & ab eodem Paulo, & Gregorio XV. dicentibus, Sia lodato il santissimo Sagramento, laus sanctissimo Sacramento, ab Urbano VIII. in honorem

ejuſdem Sacramenti, precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus, celebrata Miſſa, dicentibus, Ave Filia Dei Patris, Ave Mater Dei Filii, &c. à Clemente X. recitantibus mane, meridie, ac veſpere conſuetam Antiphonam, Angelus Domini, &c. & in fine, Deo gratias, & Mariæ, ac demum aliæ à nonnullis Romanis Pontificibus tributæ, ut aïunt, Coronis Myſteriorum Paſſionis Domini Noſtri Jeſu-Chriſti, prece magni Ducis Etruriæ.

Talis indulgentia Sodalitatis S. Nicolai, qua repetita quinquies oratione Dominica, & Salutatione Angelica, unam liberari animam quolibet die à Purgatorii pœnis affirmant. Tales aliæ Peruſii Confraternitatis ſanctorum Sebaſtiani, & Rochi, & Romæ Societatis S. Bernardi ad Columnam Trajani; Tales demùm aliæ Cruce ſignatorum ſancti Euſtorgii Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

Ejus generis ſunt & illæ conceſſæ, ut aïunt, Capellæ Roſarii in Eccleſia S. Antonii de Rovigo, ſeu Rodigii, vel Eccleſiæ ſanctiſſimæ Trinitatis Bergomi, aut S. Petri Montis Todoni, die Feſto Inventionis ſanctiſſimæ Crucis, vel geſtantibus funiculum S. Franciſci de Paula, vel celebrantibus Miſſas S. Auguſtini, aut alias quinque in honorem quinque Feſtivitatum B. Virginis, vel recitantibus Officium S. Franciſcæ Romanæ, aut Antiphonam, ô Paſſio magna, &c. in memoriam Paſſionis Jeſu, aut Roſarium S. Annæ (quod Congregatio Sacrorum Rituum non probat) aut orationem, quæ impreſſa cum imagine S. Annæ circumferri ſolet, Ave gratia plena, &c. (quæ oratio prohibetur) aut Officium Conceptionis B. Virginis Immaculatæ, quod aſſerunt à Paulo V. probatum fuiſſe, aut orationem, Deus, qui nobis in S. Syndone, &c. (excipitur in-

dulgentia centum dierum anno 1671. concessa precibus Ducissæ Subaudiæ ad annos 25. cunctis in illius ditione degentibus) aut aliam, Ave Filia Dei, &c. post Communionem recitandam, vel aliquo conspicuo signo venerantibus sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti nomen; Indulgentiæ rursus octoginta millium annorum veteri de Tabula exscriptæ quam in Basilica Lateranensi asservari affirmant, pro dicentibus orationem illam verè piam, Deus qui pro redemptione Mundi, &c. tum quæ impressæ fuerunt Papiæ anno 1670. sub hoc titulo, Sommario dell' Indulgenze concesse dalla Santità di Nostro Signore Papa Leone X. all'Immagine della Concezzione della Gloriosa Vergine Maria, vel Pisauri sub nomine B. Joannæ, anno 1608. evulgatæ, vel Barlettæ, seu Baruli à recitantibus quasdam, non sanè malas orationes, lucrandæ, vel Parmæ à visitantibus per Quadragesimæ dies Ecclesias tertii Ordinis sancti Francisci, vel Pistorii, & Vastallæ à recitantibus orationem, Ave sanctissima Maria, Mater Dei, Regina cœli, &c. & aliæ in peculiari impresso libro descriptæ, quibus frui dicunt devotos Seraphicos, & Benefactores.

His annumerandæ sunt, quæ Crucibus Caravacensibus tributæ dicuntur, vel Coronæ, sive Stellario Conceptionis Virginis Immaculatæ, quod ex duodecim globulis precatiis constat, vel Granis, Crucibus, & Coronis Aloysiæ ab Ascensione Hispanæ Monialis Ordinis S. Claræ, vel mensuræ altitudinis Jesu-Christi Domini Nostri, vel Imagini, aut mensuræ vulneris lateri ejus inflicti; vel orationi, ut aïunt, in sepulchro Domini nostri repertæ, & Indulgentiæ, ut aïunt, innixæ revelationi factæ sanctæ Birgittæ, Mectildi, & Elisabeth,

vel B. Joannæ de Cruce, & concessæ, ut asserunt, granis, quæ aliquod ex tribus granis tetigerint extantibus penès Romanum Pontificem, Hispaniarum Regem, & Ministrum Generalem Fratrum Minorum Observantiæ sancti Francisci.

Omnes verò, & singulas jam dictas Indulgentias sacra Congregatio partim esse confictas, & planè falsas declarat, partim apocryphas, vel ex alio capite nullas, quæ nemini suffragari possunt; easque in futurum ullo in loco, ut veras publicari, & lucrandas Christi fidelibus proponi vetat; Foliaque, & libros, ubi sic proponuntur, seu asseruntur, omninò præcipit aboleri, nisi prædictæ Indulgentiæ fuerint diligenter expunctæ; nec ideò tamen vult, alias quas hoc Decretum non continet pro veris, & legitimis, tacitéque probatis haberi.

Ac demùm omnes Indulgentias concessas ante Decretum Clementis VIII. latum die 9. Januarii 1597. Coronis, Rosariis, Granis, seu calculis, Crucibus, & Imaginibus sacris, vel ante Breve Pauli V. quod incipit, *Romanus Pontifex*, *&c.* editum 23. Maii anno 1606. personis Regularibus quarumcumque Religionum, & Ordinum, etiam Mendicantium, vel ante Constitutionem 115. Clementis VIII. cujus initium, *Quæcumque*, &c. & 68. Pauli V. incipientem, Quæ salubriter, &c. habitas per aggregationem, vel aliam communicationem ab Archiconfraternitate ulla, Ordine, Congregatione, Societate etiam Jesu, Capitulo, vel cœtu quocumque, vel ab eorum Officialibus, Superioribus, aliisque personis, vel persona, etiamsi earum, vel ejus mentio specialis, & individua facienda esset, nisi fuerint deinde Romani Pontificis authoritate innovatæ, aut

confirmatæ, nullius esse roboris, & momenti pariter declarat.

Porrò Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinæ Christianæ, Confraternitatibus sanctissimæ Trinitatis, & Redemptionis Captivorum, Nominis Dei, Rosarii, B. Mariæ de Mercede, & Redemptionis Captivorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, cincturæ S. Augustini, & S. Monicæ, nisi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

Indulgentias verò Stationum Urbis, quæ à Romanis Pontificibus singulari quodam Beneficio vel communicatæ sunt, vel communicabuntur interdum, aliquibus locis, Ordinibus, aut personis, diebus tantùm Stationum in Missali Romano descriptis suffragari posse declarat: semel autem dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus, lucrifieri.

De quibus relatione facta per Secretarium ad Sanctissimum, cuncta Sanctitas Sua probavit, & inviolatè servari jussit. Datum Romæ die 7. Martii 1678.

Aloysius Card. Homodeus.

Loco † Sigilli.

Michel Angelus Riccius Secretarius.

Die 12. mensis Martii 1678. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Curiæ, & in acie Campi Floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Vrbis per me Rochum de Stephanis Sanctissimi Domini Nostri Papæ Curs.

Laurentius Signus Magister Curs.

INNOCENTII XI. Declaratio,

Pro Altaribus Privilegiatis ad Fidelium defunctorum suffragium.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Aliàs postquam fel. rec. Alexander Papa VII. Prædecessor noster per quasdam suas in simili forma Brevis die 22. Januarii 1667. expeditas litteras, dubia in diversis Mundi partibus occasione Decreti Congregationis tunc existentium S. R. E. Cardinalium sacris Ritibus præpositorum die 5. Augusti 1662. emanati, & ab ipso Alexandro Prædecessore approbati de non celebrandis Missis Defunctorum in Festis ritus duplicis, exorta dirimere cupiens, inter cætera, quoad Altaria Privilegio Apostolico pro animabus fidelium Defunctorum in perpetuum decorata, & in quibus proinde quotidie, etiam in Festis ritus duplicis celebrandæ fuissent Missæ Defunctorum ex obligatione declaraverat per celebrationem Missarum de Festo currenti satisfieri injunctis obligationibus, & Indulgentias per ejusdem Privilegia Apostolica concessas animabus fidelium Defunctorum in Purgatorio existentibus suffragari, perinde ac si celebratæ fuissent Missæ Defunctorum ad formam dictorum Privilegiorum: rec. mem. Clemens Papa IX. pariter Prædecessor noster aliam subinde ortam dubitationem, utrum scilicet dic-

tarum Alexandri Prædecessoris literarum dispositio quoad Altaria pariter quidem Privilegiata, sed non in perpetuum, nec pro omnibus hebdomadæ diebus, & ad quæ Missa non ex obligatione, sed ex sola Fidelium devotione celebrarentur, locum haberet, similiter tollere desiderans, declarationem à memorato Alexandro Prædecessore, sicut præmittitur, editam, ad Altaria, ut præfertur, non in perpetuum, sed ad septennium, seu aliud brevius, vel longius tempus, ac in omnibus, sed aliquo, vel aliquibus tantùm hebdomadæ diebus tunc & in futurum quandocumque Privilegiata, authoritate Apostolica extendit, & proinde ut Missæ, quæ ibidem de Festo currenti, in quo Missæ Defunctorum celebrari non possent, sive ex obligatione, sive ex sola fidelium devotione celebrandæ essent suffragentur, ita ut animæ Christi fidelium, pro quibus celebrarentur, Indulgentias per Privilegia hujusmodi concessas consequerentur in omnibus, & per omnia, perinde ac si Missæ Defunctorum ad formam eorumdem Privilegiorum celebratæ fuissent, eadem auctoritate concessit, & indulsit, & aliàs prout in ipsius Clementis Prædecessoris litteris, etiam in forma Brevis die 23. Septembris 1669. desuper expeditis, quarum, & præfatarum Alexandri Prædecessoris litterarum tenores præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis haberi volumus, uberiùs continetur. Cùm autem postmodum, sicut accepimus, novum circa præmissa excitatum fuerit dubium, videlicet, an supradictæ Alexandri, & Clementis Prædecessorum declarationes, sibi pariter locum vindicarent, etiam in diebus Dominicis, & infrà Octavas Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Corporis Christi, aliisque anni die-

bus, quibus licet à Festo duplici non impediantur; adhuc tamen Missæ Defunctorum juxta ritum, & morem Ecclesiæ celebrari nequeunt, quatenùs nimirum, Missæ, quas iisdem diebus celebrare licet, servata cæteroqui dictorum Privilegiorum forma, ad præfata Altaria Privilegiata celebrarentur: Nosque dubium hujusmodi Congregationi Ven. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Sacris Ritibus Præpositorum examinandum commiserimus, ac eadem Cardinalium Congregatio præmaturè discussa, nuper per suum Decretum die 3. Aprilis proximè præteriti editum præfatas Alexandri, & Clementis Prædecessorum declarationes intelligendas esse pro omnibus diebus, quibus juxta Rubricas Missæ Defunctorum celebrari non possunt, responderit. Hinc est, quod Nos ex commissæ Nobis cœlitus dispensationis munere fidelium Defunctorum animarum in Purgatorio existentium suffragiis per ampliùs consulere cupientes, Decretum hujusmodi à memorata Cardinalium Congregatione editum, ut præfertur, Apostolica authoritate tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus. Salva tamen semper in præmissis auctoritate supradictæ Congregationis Cardinalium. Decernentes easdem præsentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, ac obtinere, ac illis, & ad quos spectat, & pro tempore spectabit in omnibus, & per omnia plenissimè suffragari, & ab eis respectivè inviolabiliter observari, sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irri-

tum, & inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter, contigerit attentari. Non obstantibus, quatenùs opus sit, Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula, de non concedendis Indulgentiis ad instar, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra illud habeatur, quæ præsentibus ipsis haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 4. Maii millesimo sexcentesimo-octuagesimo-octavo. Pontificatus nostri anno duodecimo.

J. F. Albanus.

DECRETUM.

Cum à Sacra Congregatione Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præposita Cameracensis Archiepiscopus quæsivisset, quæ vis, & sententia Clausulæ, (quæ hodie Brevibus Indulgentiarum apponi solet,) Volumus autem, ut si aliàs Christi fidelibus dictam Ecclesiam qualibet anni die visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum, duratura, concessa fuerit, præsentes litteræ nullæ sint; Sacra Congregatio, re diligentiùs examinata, Clausulam sic explicandam censuit, si videbitur Sanctissimo Domino Nostro. Eâ minimè contineri Altaria Privilegiata pro Defunctis, neque Indulgentias, aut

certo

certo personarum generi concessas, ut Confraternitati, Regularibus, & Capitulo, aut certum pium opus in ipsa Ecclesia peragentibus, ut Litanias, aliasve hujusmodi preces recitantibus, ac iis, qui Christiana doctrina erudiuntur, vel alios erudiunt, & qui sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti expositioni cum oratione Quadraginta horarum intersunt, neque Stationum Urbis, & septem Altarium Indulgentias instar septem Altarium Basilicæ Vaticanæ concessas, neque demùm quæ pro unica vice conceduntur. Cæterùm, si alia Indulgentia sive plenaria, sive non plenaria, in perpetuum, vel ad tempus, tum ab eodem, tum ab alio Romano Pontifice, generatim Christi fidelibus Ecclesiam, vel aliquod ejus Altare, seu Capellam, visitantibus, eodem anni die, vel diverso, concessa fuerit, de qua non fiat in litteris Apostolicis mentio, has litteras ob adjectam clausulam esse prorsùs irritas, ac nullas. Datum die 23. Junii 1676.

De his autem facta relatione ad Sanctissimum Dominũ Nostrum, die 18. Martii 1677. sententiam Congregationis approbavit.

C. Card. Maximus.

Loco † Sigilli.

Michaël Angelus Riccius Secret.

Die, mense, & anno, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Curiæ, & in acie Campi Floræ, ut moris est, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Franciscum Antonium Simoncellum, sanctissimi Domini Nostri Papæ Cursorem.

Pro D. Mag. Curs. Joannes Antonius Scajola Apost. Curs.

INSTRUCTIO

Pro examine illorum Testium, qui inducuntur pro contrahendis Matrimoniis, ex Decreto S. Congregationis S. Officii, sub die 21. Aug. 1670.

IN primis Testis moneatur de gravitate juramenti in hoc præsertim negotio pertimescendi, in quo Divina simul, & humana Majestas læditur, ob rei, de qua tractatur, importantiam, & gravitatem, & quod imminet pœna triremium, & fustigationis deponenti falsum.

2. Interrogetur de Nomine, Cognomine, Patria, ætate, exercitio, & habitatione.

3. An sit Civis, vel exterus, & quatenùs sit exterus, quanto tempore est in loco, in quo Testis ipse deponit.

4. An ad examen accesserit spontè, vel requisitus; si dixerit accessisse spontè à nemine requisitum, dimittatur, quia præsumitur mendax; si verò dixerit accessisse requisitum, interrogetur à quo, vel à quibus, ubi, quando, quomodo, coram quibus, & quoties fuerit requisitus, & an sciat adesse aliquod impedimentum inter contrahere volentes.

5. Interrogetur, an sibi pro hoc Testimonio ferendo fuerit aliquid datum, promissum, remissum, vel oblatum à contrahere volentibus, vel ab alio ipsorum nomine.

6. Interrogetur, an cognoscat ipsos contrahere volentes, & à quanto tempore, in quo

loco, qua occasione, & cujus qualitatis, vel conditionis existant.

Si responderit negativè, Testis dimittatur; si verò affirmativè,

7. Interrogetur, an contrahere volentes sint Cives, vel exteri; si responderit esse exteros, supersedeatur in licentia contrahendi, donec per litteras Ordinarii ipsorum contrahere volentium doceatur de eorum libero statu, de eo tempore, quo permanserunt in sua Civitate, vel Diœcesi. Ad probandum verò eorumdem contrahere volentium statum liberum pro reliquo temporis spatio, scilicet usque ad tempus, quo volunt contrahere, admittantur Testes idonei, qui legitimè, & concludenter deponant statum liberum contrahere volentium, & reddant sufficientem rationem causæ eorum scientiæ, absque eo quod teneantur deferre attestationes Ordinariorum locorum, in quibus contrahere volentes moram traxerunt.

Si verò responderit, contrahere volentes esse Cives,

8. Interrogetur, sub qua Parochia hactenùs contrahere volentes habitarunt, vel habitent de præsenti.

9. Item, an ipse Testis sciat, aliquem ex prædictis contrahere volentibus quandoque habuisse uxorem, vel maritum, aut professionem fecisse in aliqua Religione approbata, vel suscepisse aliquem ex Ordinibus Sacris, Subdiaconatum scilicet, Diaconatum, vel Presbyteratum, vel habere aliud impedimentum, ex quo non possit contrahi Matrimonium.

Si verò Testis responderit non habuisse uxorem, vel maritum, neque aliud impedimentum, ut suprà;

10. Interrogetur de causa scientiæ, & an sit possibile, quod aliquis ex illis habuerit uxorem, vel maritum, vel aliud impedimentum, &c. & quod ipse Testis nesciat.

Si responderit affirmativè, supersedeatur, nisi ex illis Testibus probetur concludenter, non habuisse uxorem, vel maritum, neque ullum aliud impedimenrum, &c.

Si verò responderit negativè;

11. Interrogetur de causa scientiæ, ex qua deinde judex colligere poterit, an Testi sit danda fides.

Si responderit, contrahere volentes habuisse uxórem, vel maritum, sed esse mortuos;

12. Interrogetur de loco, & tempore, quo sunt mortui, & quomodò ipse Testis sciat fuisse Conjuges, & nunc esse mortuos. Et si responderit mortuos fuisse in aliquo Hospitali, vel vidisse sepeliri in certa Ecclesia, vel occasione Militiæ fuisse sepultos à Militibus, non detur licentia contrahendi, nisi priùs recepto Testimonio authentico à Rectore Hospitalis, in quo prædicti decesserunt, vel à Rectore Ecclesiæ, in qua humata fuerunt eorum cadavera, vel si fieri potest, à Duce illius Cohortis, in qua descriptus erat Miles; si tamen hujusmodi Testimonia haberi non possunt, Sacra Congregatio non intendit excludere alias probationes, quæ de jure communi possunt admitti, dummodò sint legitimæ, & sufficientes.

13. Interrogetur, an post mortem dicti Conjugis defuncti, aliquis ex prædictis transierit ad secunda vota.

Si responderit negativè;

14. Interrogetur, an esse possit, quod aliquis ex illis transierit ad secunda vota, absque

eo, quod ipse Testis sciat. Si responderit affirmativè, supersedeatur licentia, donec producantur Testes, per quos negativa coarctetur concludenter. Si verò negativè;

15. Interrogetur de causa scientiæ, qua perpensa, Judex poterit judicare, an sit concedenda licentia, nec ne.

Si contrahentes sunt vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant per fides Ordinariorum suorum esse liberos, & in aliis servata forma Concilii Tridentini in *Cap.* Multi, *sess.* 24.

Fides, aliaque documenta, quæ producuntur de partibus, non admittantur, nisi sint munita sigillo, & legalitate Episcopi Ordinarii, & recognita saltem per Testes, qui habeant notam manum, & sigillum, & attentè consideretur, quod fides, seu Testimonia benè, & concludenter identificènt personas, de quibus agitur.

Pro Testibus in hac materia recipiantur magis consanguinei, quia præsumuntur meliùs informati, & Cives magis, quàm exteri; nec admittantur homines vagi, & Milites, nisi data causa, & maturo consilio, & Notarius exactè describat personam Testis, quem si cognoscit, utatur clausula, *Mihi benè cognitus:* Sin minus examen non recipiat, nisi cum persona Testis aliqua alia compareat cognita Notario, & quæ attestetur de nomine, & cognomine ipsius Testis, necnon de idoneitate ejusdem ad Testimonium ferendum, & hujusmodi examinibus debent interesse in Urbe ultrà Notarium Officiales specialiter deputandi ab Eminentissimo Vicario, & extrà Urbem vel Vicarius Episcopi, vel aliqua alia persona insignis, & idonea specialiter ab Epis-

copo deputanda; aliàs puniatur Notarius arbitrio Sacræ Congregationis, & Ordinarius non permittat fieri publicationes.

Ordinarii præcipiant omnibus, & singulis Parochis in eorum Diœcesibus existentibus, ut pro Matrimoniis cum exteris contrahendis, non faciant publicationes in eorum Ecclesiis, nisi certiorato Ordinario, à quo, vel ejus Generali Vicario priùs teneantur authenticam reportare, quod pro tali Matrimonio fuerunt examinati Testes in eorum Tribunali, qui probant statum liberum contrahere volentium.

Contravenientes autem severè puniantur.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI,

Ad perpetuam rei memoriam.

COELESTIS Pastor Christus Dominus, ut jacentem in tenebris mundum, variisque gentium erroribus involutum à potestate diaboli, sub qua miserè post lapsum primi Parentis tenebatur, sua ineffabili miseratione liberaret, carnem sumere, & in ligno Crucis Chirographo Redemptionis nostræ affixo, in testimonium suæ in nos charitatis sese Hostiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus est: mox rediturus in cœlum Ecclesiam Catholicam Sponsam suam tamquam novam civitatem sanctam Hierusalem descendentem de cœlo non habentem rugam, neque maculam, unam sanctamque in terris relinquens armis potentiæ suæ contra portas inferi circumvallatam, Petro Apostolorum Principi, & Successoribus ejus regendam tradidit, ut doctrinam ab ipsius ore haustam sartam tectamque custodirent; ne oves pretioso suo sanguine redemptæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent, quod præcipuè beato Petro mandasse sacræ litteræ docent: cui enim Apostolorum nisi Petro dixit, Pasce oves meas, & rursus, Ego

rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos? Quare nobis, qui non nostris meritis; sed inscrutabili Dei omnipotentis consilio in ejusdem Petri Cathedra pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit, ut Populus Christianus eam sectaretur fidem, quæ à Christo Domino per Apostolos suos perpetua, & nunquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque ipse usque ad sæculi consummationem permansuram esse promisit.

Cùm igitur ad Apostolatum nostrum relatum fuisset quemdam *Michaëlem de Molinos*, prava dogmata tum verbo, cùm scripto docuisse, & in praxim deduxisse, quæ prætextu Orationis quietis contra doctrinam, & usum à sanctis Patribus ab ipsis nascentis Ecclesiæ primordiis receptum, Fideles à vera Religione, & à Christianæ pietatis puritate in maximos errores, & turpissima quæque inducebant. Nos, cui cordi semper fuit, ut fidelium animæ nobis ex alto commissæ purgatis pravarum opinionum erroribus ad optatum salutis portum tuto pervenire possint, legitimis præcedentibus indiciis, prædictum *Michaëlem de Molinos*, carceribus mancipari mandavimus; deindè coram Nobis, & Venerabilibus Fratribûs nostris S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus Apostolica auctoritate specialiter deputatis, auditis pluribus in Sacra Theologia Magistris, eorumque suffragiis tum voce, tum scripto susceptis, maturéque perpensis, implorata etiam Sancti Spiritus assistentia, cum prædictorum Fratrum nostrorum unanimi voto, ad damnationem infra scriptarum Propositionum ejusdem *Michaëlis de Molinos*, à quo

fuerunt pro suis recognitæ, & de quibus Propositionibus tamquam à se dictatis, scriptis, communicatis, & creditis ipse convictus, & respectivè confessus fuerat, ut latiùs in processu, & Decreto de mandato nostro lato die 28. Augusti præsentis anni 1687. devenire ut infra decrevimus.

PROPOSITIONES.

1. OPortet hominem suas potentias annihilare. Et hæc est via interna.

2. Velle operari activè, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus Agens; & ideò opus est, se ipsum in Deo totum, & totaliter derelinquere, & postea permanere velut corpus exanime.

3. Vota de aliquo faciendo sunt perfectionis impeditiva.

4. Activitas naturalis est gratiæ inimica, impeditque Dei operationes, & veram perfectionem, quia Deus operari vult in nobis sine nobis.

5. Nihil operando anima se annihilat, & ad suum principium redit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet, ac divinizata, & Deus tunc in seipso remanet; quia tunc non sunt ampliùs duæ res unitæ, sed una tantùm: & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & anima se ipsam annihilat in esse operativo.

6. Via interna est illa, in qua non cognoscitur nec lumen, nec amor, nec resignatio, & non oportet Deum cognoscere; & hoc modo rectè proceditur.

7. Non debet anima cogitare, nec de præ-

mio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec de Inferno, nec de Morte, nec de æternitate.

8. Non debet velle scire an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, necne; nec opus est, ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihil, sed debet ut corpus exanime manere.

9. Non debet anima reminisci nec sui, nec Dei, nec cujuscumque rei, & in via interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.

10. Si propriis defectibus alios scandalizet, non est necessarium reflectere, dummodò non adsit voluntas scandalizandi; & ad proprios defectus non posse reflectere, gratia Dei est.

11. Ad dubia, quæ occurrunt, an rectè procedatur necne, non opus est reflectere.

12. Qui suum liberum arbitrium Deo donavit, de nulla re debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradiso; nec debet desiderium habere propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ Sanctitatis, nec propriæ salutis, cujus spem purgare debet.

13. Resignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra, & relinquere, ut faciat in nobis sine nobis suam divinam voluntatem.

14. Qui divinæ voluntati resignatus est, non convenit, ut à Deo rem aliquam petat; quia petere est imperfectio, cùm sit actus propriæ voluntatis, & electionis, & est velle, quod divina voluntas nostræ conformetur, & non quod nostra divinæ. Et illud Evangelii:

Petite, & accipietis, non est dictum à Christo pro animabus Internis, quæ nolunt habere voluntatem. Imò hujusmodi animæ eo perveniunt, ut non possint à Deo rem aliquam petere.

15. Sicut non debent à Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent; quia utrumque est actus propriæ voluntatis.

16. Non convenit Indulgentias quærere pro pœna propriis peccatis debita; quia meliùs est divinæ justitiæ satisfacere, quàm Divinam misericordiam quærere; quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ab amore nostri interessato, nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle Crucem fugere.

17. Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta cura, & cognitione animæ nostræ, non est ampliùs habenda ratio tentationum, nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria; & si natura commovetur, oportet sinere, ut commoveatur; quia est natura.

18. Qui in oratione utitur imaginibus, figuris, speciebus, & propriis conceptibus, non adorat Deum in spiritu, & veritate.

19. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

20. Asserere, quod in oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, quando Deus animam non alloquitur, ignorantia est. Deus numquam loquitur: ejus locutio, est operatio; & semper in anima operatur, quando hæc suis discursibus, cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21. In oratione opus est manere in fide obscura, & universali, cum quiete, & oblivione cujuscumque cogitationis particularis, ac distinctæ attributorum Dei, ac Trinitatis, & sic in Dei præsentia, manere ad illum adorandum, & amandum, eique inserviendum, sed absque productione actuum, quia Deus in his sibi non complacet.

22. Cognitio hæc per fidem non est actus à Creatura productus, sed est cognitio à Deo Creaturæ tradita, quam Creatura se habere non cognoscit, nec postea cognoscit illam se habuisse; & idem dicitur de Amore.

23. Mystici cum sancto Bernardo in Scala Claustralium, distinguunt quatuor gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem infusam. Qui semper in primo sistit, nunquam ad secundum pertransit. Qui semper in secundo persistit, nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est, dummodò Deus animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam; & hac cessante, anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere, absque eo quod ampliùs redeat ad secundum, aut primum.

24. Qualescumque cogitationes in oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, Sanctos, Fidem, & Sacramenta, si voluntariè non nutriantur, nec voluntariè expellantur, sed cum indifferentia, & resignatione tolerentur, non impediunt Orationem Fidei; imò eam perfectiorem efficiunt; quia anima tunc magis Divinæ voluntati resignata remanet.

25. Etiamsi superveniat somnus, & dormia-

tur, nihilominùs fit oratio, & contemplatio actualis; quia oratio & resignatio, resignatio & oratio idem sunt; & dum resignatio perdurat, perdurat & oratio.

26. Tres illæ viæ, Purgativa, illuminativa, & unitiva, sunt absurdum maximum, quod dictum fuerit in Mystica; cùm non sit nisi unica via, scilicet via interna.

27. Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec quærit Deum, sed se ipsum; & malè agit, cùm eam desiderat, & eam habere conatur, qui per viam internam incedit tam in locis sacris, quàm in diebus solemnibus.

28. Tædium rerum spiritualium bonum est; siquidem per illud purgatur amor proprius.

29. Dum anima interna fastidit discursus de Deo, & virtutes, & frigida remanet, nullum in se ipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30. Totum sensibile, quod experimur in vita spirituali, est abominabile, spurcum, & immundum.

31. Nullus Meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent à sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes.

32. Nec ante, nec post Communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro istis animabus internis) quàm permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectiore supplet omnes actus virtutum, qui fieri possunt, & fiunt in via ordinaria. Et si hac occasione insurgunt motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur, eos esse ex impulsu speciali Dei; aliàs sunt im-

pulsus naturæ, nondum mortuæ.

33. Malè agit anima, quæ procedit per hanc viam internam, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in se devotum aliquem sensum, quoniam animæ internæ omnes dies sunt æquales, omnes Festivi. Et idem dicitur de locis sacris, quia hujusmodi animabus omnia loca æqualia sunt.

34. Verbis, & lingua gratias agere Deo non est pro animabus internis, quæ in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis: & quo magis Deo se resignant, experiuntur se non posse orationem Dominicam, seu Pater noster recitare.

35. Non convenit animabus hujus viæ internæ, quod faciant operationes, etiam virtuosas, ex propria electione, & activitate, aliàs non essent mortuæ: nec debent elicere actus amoris erga B. Virginem, Sanctos, aut Humanitatem Christi; quia cùm ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36. Nulla Creatura, nec beata Virgo, nec Sancti sedere debent in nostro corde, quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

37. In occasione tentationum, etiam furiosarum, non debet anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum; sed debet in supradicto amore, & resignatione permanere.

38. Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum, ideóque dimittenda.

39. Sanctiora opera, & Pœnitentiæ, quas peregerunt Sancti, non sufficiunt ad removen-

dam ab anima vel unicam adhæsionem.

40. Beata Virgo nullum unquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior. Igitur ad Sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41. Deus permittit, & vult, ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis, dæmon violentiam inferat eorum corporibus, easque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, & sine mentis offuscatione, movendo physicè illorum manus, & alia membra contra earum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per se peccaminosos, in quo casu non sunt peccata; quia his non adest consensus.

42. Potest dari casus, quod hujusmodi violentiæ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum, scilicet maris, & fœminæ, & ex parte utriusque sequatur actus.

43. Deus præteritis sæculis Sanctos efficiebat Tyrannorum ministerio; nunc verò eos efficit Sanctos ministerio dæmonum, qui causando in eis prædictas violentias, facit, ut illi seipsos magis despiciant, atque annihilent, & se Deo resignent.

44. Job blasphemavit, & tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex dæmonis violentia.

45. Sanctus Paulus hujusmodi dæmonis violentias in suo corpore passus est, unde scripsit: *Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum, hoc facio.*

46. Hujusmodi violentiæ sunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam,

& ad eam ad veram transformationem, & unionem perducendam, nec alia superest via. Et hæc est via facilior, & tutior.

47. Cùm hujusmodi violentiæ occurrunt, sinere oportet, ut satanas operetur, nullam adhibendo industriam, nullumque proprium conatum, sed permanere debet homo in suo nihilo, & etiamsi sequantur pollutiones, & actus obscœni propriis manibus, & etiam pejora, non est opus seipsum inquietare; sed foras emittendi sunt scrupuli, dubia, & timores; quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisque candida, & acquiritur sancta libertas. Et præ omnibus non opus est hæc confiteri, & sanctissimè fit non confitendo, quia hoc pacto superatur dæmon, & acquiritur thesaurus pacis.

48. Satanas qui hujusmodi violentias infert, suadet deinde, gravia esse delicta, ut anima se inquietet, ne in via interna ulteriùs progrediatur; unde ad ejus vires enervandas, melius est ea non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

49. Job ex violentia dæmonis se propriis manibus polluebat, eodem tempore, quo *mundas habebat ad Deum preces* [sic interpretando locum ex cap. 16. Job.]

50. David, Hieremias, & multi ex sanctis Prophetis hujusmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

51. In sacra Scriptura multa sunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminosos. Uti illud de Samsone, qui per violentiam se ipsum occidit cum Philistæis, conjugium iniit cum alienigena, & cum Dalila meretrice fornicatus est, quæ aliàs erant prohibita, &

peccata fuissent. De Juditha, quæ Holopherni mentita fuit. De Elisæo, qui pueris maledixit. De Elia, qui combussit Duces cum turmis Regis Achab. An verò fuerit violentia immediatè à Deo peracta, vel dæmonum ministerio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cùm hujusmodi violentiæ, etiam impuræ absque mentis offuscatione accidunt, tunc anima Deo potest uniri, & de facto semper magis unitur.

53. Ad cognoscendum in praxi, an aliqua operatio in aliis personis fuerit violentia, regula quam de hoc habeo, nedum sunt protestationes animarum illarum, quæ protestantur se dictis violentiis non consensisse, aut jurare non posse, quod non his consenserint; & videre, quod sint animæ, quæ proficiunt in via interna: sed regulam sumere à lumine quodam actuali, cognitione humana, ac Theologica superiore, quod me certò cognoscere facit cum interna certitudine, quod talis operatio est violentia, & certus sum quod hoc lumen à Deo procedit, quia ad me pervenit conjunctum cum certitudine, quod à Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium, eo modo quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipse sit qui revelat, & anima in contrarium non potest dubitare.

54. Spirituales vitæ ordinariæ in hora mortis se delusos invenient, & confusos, & cum omnibus passionibus in alio mundo purgandis.

55. Per hanc viam internam pervenitur, etsi multa cum sufferentia, ad purgandas, &

extinguendas omnes passiones, ita quod nihil ampliùs sentitur, nihil, nihil; nec ulla sentitur inquietudo, sicut corpus mortuum, nec anima se amplius commoveri sinit.

56. Duæ leges, & duæ cupiditates, animæ una, & amoris proprii altera, tamdiu perdurant, quamdiu perdurat amor proprius; unde quando hic purgatus est, & mortuus, ut fit per viam internam, non adsunt ampliùs illæ duæ leges, & duæ cupiditates, nec ulteriùs lapsus aliquis incurritur, nec aliquid sentitur amplius nequidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquisitam pervenitur ad statum non faciendi ampliùs peccata, nec mortalia, nec venialia.

58. Ad hujusmodi statum pervenitur non reflectendo ampliùs ad proprias operationes; quia defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via interna sejuncta est à Confessione, à Confessariis, & à Casibus conscientiæ, à Theologia, & Philosophia.

60. Animabus provectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eò etiam perveniunt, ut sint mortuæ, Deus Confessionem aliquando efficit impossibilem, & supplet ipse tanta gratia præservante, quantum in Sacramento reciperent; & ideò hujusmodi animabus non est bonum in tali casu ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere; quia id est illis impossibile.

61. Anima cùm ad mortem Mysticam pervenit, non potest ampliùs aliud velle, quàm quod Deus vult, quia non habet ampliùs voluntatem, & Deus illi eam abstulit.

62. Per viam internam pervenitur ad continuum statum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem sensuum ; quin imò signum , quod quis in statu nihilitatis maneat , id est mortis mysticæ , est si sensus exteriores non repræsentent ampliùs res sensibiles, ac si non essent: quia non perveniunt ad faciendum , quod intellectus se ad eas applicet.

64. Theologus minorem dispositionem habet , quàm homo rudis , ad statum contemplationis. Primò , quia non habet fidem adeò puram. Secundò, quia non est adeo humilis. Tertiò , quia non adeo curat propriam salutem. Quartò, quia caput refertum habet phantasmatibus , speciebus , opinionibus , & speculationibus , & non potest in illum ingredi verum lumen.

65. Præpositis obediendum est in exteriore, & latitudo voti obedientiæ Religiosorum tantummodò ad exterius pertingit. In interiore verò aliter res se habet, quò solus Deus , & Director intrant.

66. Risu digna est nova quædam doctrina in Ecclesia Dei , quod anima quoad internum gubernari debeat ab Episcopo : quod si Episcopus non sit capax , anima ipsum cum suo directore adeat. Novam dico doctrinam , quia nec sacra Scriptura , nec Concilia, nec Canones , nec Bullæ , nec Sancti , nec Authores eam umquam tradiderunt , nec tradere possunt ; quia Ecclesia non judicat de occultis , & anima jus habet eligendi quemcumque sibi bene visum.

67. Dicere , quod internum manifestandum est exteriori Tribunali Præpositorum , & quod peccatum sit id non facere , est manifesta deceptio ; quia Ecclesia non judicat de occultis ; & propriis animabus præjudicant

his deceptionibus, & simulationibus.

68. In mundo non est facultas, nec Jurisdictio ad præcipiendum, ut manifestentur Epistolæ Directoris quoad internum animæ; & ideo opus est animadvertere, quod hoc est insultus satanæ, &c.

QUas quidem Propositiones tanquam Hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemas, piarum aurium offensivas, temerarias, Christianæ disciplinæ relaxativas, & eversivas, & seditiosas, respectivè, ac quæcumque super iis verbo, scripto, vel typis emissa, pariter cum voto eorumdem Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, & Inquisitorum Generalium, damnavimus, circumscripsimus, & abolevimus: deque eisdem, & similibus omnibus, & singulis posthac quoquo modo loquendi, scribendi, disputandi, easque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi facultatem quibuscumque interdiximus, & contrafacientes omnibus Dignitatibus, Gradibus, Honoribus, Beneficiis, & Officiis ipso facto perpetuò privavimus, & inhabiles ad quæcumque decrevimus, vinculoque etiam anathematis eo ipso innodavimus, à quo nisi à Nobis, & à Romanis Pontificibus Successoribus nostris valeant absolvi. Præterea eodem nostro Decreto prohibuimus, & damnavimus omnes libros, omniaque opera quocumque loco, & idiomate, impressa, necnon omnia manuscripta ejusdem *Michaëlis de Molinos*, vetuimusque ne quis cujuscumque gradus, conditionis, vel status, etiam speciali nota dignus, audeat sub quovis prætextu, quolibet pariter idiomate, sive sub eisdem verbis, sive sub æquali-

bus, aut æquipollentibus, sive absque nomine, seu ficto, aut alieno nomine ea imprimere, vel imprimi facere, neque impressa, seu manuscripta legere, vel apud se retinere; sed Ordinariis locorum, aut Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus statim tradere, & consignare teneantur sub eisdem pœnis superiùs inflictis: qui Ordinarii, & Inquisitores statim ea igni comburant, vel comburi faciant. Tandem, ut prædictus *Michaël de Molinos*, ob hæreses, errores, & turpia facta prædicta debitis pœnis in aliorum exemplum, & ipsius emendationem plecteretur, lecto in eadem nostra Congregatione toto processu, & auditis dilectis filiis Consultoribus nostris sanctæ Inquisitionis Officii, in Sacra Theologia, & in jure Pontificio Magistris, cum eorumdem Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium unanimi voto, dictum *Michaëlem de Molinos*, tanquam reum convictum, & confessum respectivè, & uti Hæreticum formalem, licèt Pœnitentem, in pœnam arcti & perpetui carceris, & ad peragendas alias Pœnitentias salutares, prævia tamen abjuratione de formali per ipsum emittenda, servato juris Ordine damnavimus: mandantes, ut die, & hora præfigendis, in Ecclesia sanctæ Mariæ supra Minervam hujus Almæ Urbis, præsentibus omnibus Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, & Romanæ Curiæ nostræ Prælatis, universoque populo ad id etiam per concessionem Indulgentiarum convocando, ex alto tenor processûs, stante in suggesto eodem *Michaële de Molinos*, unà cum sententia inde sequuta legeretur; & postquam idem *de Molinos* habitu Pœnitentiæ indutus prædictos errores, &

hæreses publicè abjurasset, facultatem dedimus dilecto filio nostri sancti Officii Commissario, ut eum à Censuris, quibus innodatus erat, in forma Ecclesiæ consueta absolveret; quæ omnia in executionem dictæ nostræ Ordinationis die 3. Septembris labentis anni solemniter adimpleta sunt.

Et licèt supra narratum Decretum de mandato Nostro latum ad majorem fidelium cautelam typis editum publicis locis affixum, & divulgatum fuerit, nihilominùs ne hujus Apostolicæ damnationis memoria futuris temporibus deleri possit, utque populus Christianus Catholica veritate instructior per viam salutis incedere valeat, Prædecessorum nostrorum summorum Pontificum vestigiis inhærentes, hac nostra perpetua valitura Constitutione supradictum Decretum denuò approbamus, confirmamus, & debitæ executioni tradi mandamus, iterum supradictas Propositiones diffinitivè damnantes, & reprobantes, librosque, & manuscripta ejusdem *Michaëlis de Molinos* prohibentes, & interdicentes sub eisdem pœnis, & Censuris contra transgressores latis, & inflictis.

Decernentes insuper præsentes litteras semper, & perpetuò validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere: sicque per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos quavis auctoritate fungentes, & functuros ubique judicari, & definiri debere, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus au-

tem, ut præsentium transumptis etiam impressis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constituti munitis eadem fides prorsùs adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, damnationis, reprobationis, punitionis, Decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo-octuagesimo-septimo, duodecimo Kalend. Decembris. Pontificatus Nostri anno duodecimo.

F. Datarius.

J. F. Albanus.

Registrata in Secretaria Brevium.

Visa de Curia S. de Pilastris.

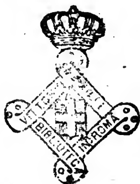
D. Ciampinus.

Loco ✝ Plumbi.

Anno à Nativitate Domini Nostri Jesu-Christi millesimo sexcentesimo-octuagesimo-octavo, Indictione undecima die verò 19. *Februar. Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Innocentii Divina Providentia Papæ* X I. *anno ejus duodecimo, præsentes litteræ Apostolicæ affixæ, &*

publicatæ fuerunt ad valvas Ecclesiæ sancti Joannis Lateranensis, Basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie Campi Floræ, & in aliis locis solitis, & consuetis Vrbis per me Franciscum Perinum Sanctissimi Domini Nostri Papæ, & Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

Finis Tomi V.

INDEX.

INDEX RERUM

TOMI QUINTI.

A

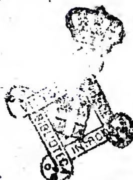
I

T

V

Finis Indicis Tomi V.

MAC 747

Digitized by Google